

Begzad BALIU

Ç A B E J 1

(Bibliografi e studimit të veprës së Çabejt në Kosovë)

SERIA E VEPRAVE ME EMRIN E PROFESOR ÇABEJT

(Vepra të botuara, të përgatitura dhe në proces)

ÇABEJ 1: *Bibliografi e studimit të veprës së Çabejt në Kosovë, (e dorëzuar për botim në planin botues të Institutit Albanologjik, 2002), Prishtinë, 2006.*

ÇABEJ 2: *Profesor Eqrem Çabej – jeta dhe vepra; Përmasa e studimit të veprës së Profesor Çabejt në Kosovë; Çështje të studimit të onomastikës në veprën e Eqrem Çabejt. Tezë e magistraturës, e mbrojtur në Institutin Albanologjik të Prishtinës, më 5 maj 2000; Profesor Çabejt dhe miti nacional; Profesor Çabej dhe Kosova.*

ÇABEJ 3: *Profesor Çabej dhe ballkanistika; Profesor Çabej dhe shkolla austro-gjermane (Majeri, Jokli, Lamberci); Profesor Çabej dhe konferencat shkencore; Kastrati – Çabej. Studim monografik mbi konceptet gjuhësore të tyre përmes letërkëmbimit, si dhe letërkëmbimi i zgjedhur.*

JETA E RE. *Revistë letrare. Numër i veçantë kushtuar 90-vjetorit të lindjes së Eqrem Çabejt (1908-1998), nr. 4, Prishtinë, 1998. (Bashkautor)*

SHENJËZAT. *Revistë për shkencë kulturë, art , nr. 1, 1998 (Numër i veçantë, me rastin e 90-vjetorit të lindjes së Eqrem Çabejt. Kryeredaktor.*

JUP KASTRATI, *Bibliografia e Prof. dr. Eqrem Çabejt, (Përkujdesja dhe parathënia e mr. Begzad Baliut), Gjimnazi i filologjisë “Eqrem Çabej”, Prishtinë, 2003.*

BEGZAD BALIU

Ç A B E J

1

*Bibliografi e studimit të veprës së Çabejt
në Kosovë 1952-2002*

FOCUS
Prishtinë
2006

BEGZAD BALIU

Ç A B E J

1

*Bibliography of Çabej's work study in
Kosova 1952-2002*

FOCUS
Prishtina
2006

Prindërve

- Javën që shkoi kam gjetur një letër të hedhur nën tavolinë, -më pat thënë nëna, duke ma lëshuar atë ngadalë mbi tavolinë.

- E pata hedhur, se nuk më duhej, -iu pata përgjigjur me një buzëqeshje që i dhurohet nënës.

- Shikoje edhe njëherë mos të duhet - ma pat përsëritur ajo.

- Jo, jo, është një mendim që e kam gjetur në një libër dhe tash e kam përdorur njëherë. Nëse më duhet e gjej përsëri.

- Pse ta gjeshe përsëri, kur e ke gjetur njëherë dhe mund ta ruash përgjithmonë.

...
Letrën e hekurosur nga duart plot rrudha të nënës, e pata vënë në sirtar. Këtu pat zënë fill arkivi im i bibliografisë, prandaj vepra e parë, në këtë fushë, i kushtohet asaj.

INSTITUTI ALBANOLOGJIK I PRISHTINËS
Dega e Gjuhësisë

Begzad BALIU

Ç A B E J 1

(Bibliografi e studimit të veprës së Çabejt në Kosovë)

Recensentë

Prof. dr. Petrit Kotrri

Universiteti «Luigj Gurakuqi», Shkodër

Dr. Lubor Kralik

Akademia e Shkencave e Sllovakisë, Bratislavë

Prof. dr. Petrit Kotrri: Kjo bibliografi e përgatitur nga Begzad Baliu është e para e këtij lloji e botuar ndër ne dhe duke mos pasur një version të tillë ndër ne, besoj se fjala është për një model të tij origjinal. (...) Ajo mund të bëhet një model me interes për studimet albanologjike.

Dr. Lubor Králik: Libri i Prof. Baliut është një kontribut i rëndësishëm jo vetëm për njohjen e jehonës së veprës shkencore të Prof. Çabejt në Kosovë, por edhe për vetë historinë e albanologjisë; Botimin e veprës do ta mirëpresin edhe albanologët, ballkanologët dhe indoevropianistët që jetojnë dhe veprojnë jashtë trojeve shqiptare. Bibliografia «Çabej 1» mund të cilësohet gjithashtu si një dokument i çmuar që dëshmon për jetën shkencore dhe kulturore në Kosovë në gjysmën e dytë të shekullit të kaluar, për forcat intelektuale të popullit shqiptar në Kosovë, përfaqësuesit e të cilit nuk e harruan këtë personalitet të shquar të shkencës kombëtare as në periudhat më të vështira në historinë e vendit të tyre.

Përkujdesja teknike

Blendi Kraja

PËRMBAJTJA

Pesëdhjetë vjet të studimit të veprës së Profesor Çabejt në Kosovë 1952-2002, **9**

Fifty years of studying the work of Prof. Çabej in Kosova 1952-2002, **15**

Kriteret e botimit, **20**

Shkurtesat, **23**

BIBLIOGRAFIA, 25

Tubimet shkencore, **193**

Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, **194**

Figurë madhore e kulturës shqiptare, **196**

Kontributi i Eqrem Çabejt në studimet albanologjike, **197**

Rëndësia e veprës së Eqrem Çabejt për studimet albanologjike, **199**

Botime të veçanta, **203**

Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, **204**

Jeta e re, **205**

Shenjëzat, **207**

Vepra, **208**

Botime në proces, **209**

Projekte shkencore, **213**

Arkivi, **214**

Institucionet, **215**

Qerthulli i Onomastikës «Eqrem Çabej», **216**
 Qendra e Studimeve Shqiptare «Eqrem Çabej», **218**
 Projektstatuti i Qerthullit të studimeve shqiptare «Eqrem Çabej», **219**
 Pasqyrë e projekteve shkencore në qerthullin e studimeve shqiptare «Eqrem Çabej» në Prishtinë, **226**
 Biblioteka: Origjina e popullit shqiptar dhe e gjuhës shqipe, **227**
 INDEKSI, **229**
 Treguesi i autorëve, **229**
 Treguesi i emrave brenda tekstit, **234**
 Treguesi i veprave dhe botimeve të veçanta, **239**
 Treguesi i gazetave dhe revistave shkencore, **243**
 Treguesi i diskutimeve, **245**
 Treguesi i kumtesave, **245**
 Treguesi i kartolinave, **245**
 Treguesi i letrave, **245**
 Treguesi i rezymeve, **245**

PESËDHJETË VJET TË STUDIMIT TË VEPRËS SË PROFESOR ÇABEJT NË KOSOVË 1952-2002

Pesëdhjetë vjet më parë studiuesi i pasionuar Dr. Hasan Kaleshi ka botuar një recension për *Fjalorin serbokroatisht-shqip*, bashkautor i të cilit ishte edhe Profesor Eqrem Çabejt. Ky është viti i parë që një studiues nga Kosova kishte tërhequr vëmendjen e lexuesve për emrin e Profesor Çabejt, i cili më pas, sidomos gjatë tridhjetë vjetëve të fundit do të bëhet sinonim i të mbërriturave më të larta të shkencës së albanologjisë dhe jo vetëm të saj. Për veprën e Profesor Çabejt do të shkruhet edhe më tej, por do të shkruhet veçanërisht pas vitit 1970, kur do të botohet vepra e tij e parë në Kosovë. Prej atëherë e deri në fund të këtij shekulli që e lamë, në Prishtinë janë botuar disa prej veprave të plota të tij, dhe në këtë kontekst ato kanë dhënë shumë arsye që të shkruhen dhjetëra e dhjetëra artikuj nga aspekti pasqyrues i veprave të tij, nga aspekti studimor i tyre dhe nga aspekti i vlerësimit të kontributit të veçantë e të përgjithshëm të Profesor Çabejt në fushë të albanologjisë në veçanti, e në fushë të kulturës shqiptare në përgjithësi.

Prej vitit 1970, kur u botua vepra *Për gjenezën e literaturës shqipe*, do të shpeshtohet botimi dhe

ribotimi i artikujve studimorë të tij. Gjatë viteve 1975-1979, *Rilindja* e botoi veprën e tij në gjashtë vëllime, duke shënuar njërën prej ngjarjeve më të mëdha kulturore në fushë të botimit, mbase që nga themelimi i saj e deri më sot. Gjatë viteve 1984-1989 *Rilindja* do t'i ribotojë, jo vetëm gjashtë vëllimet e para, por do të botojë edhe dy vëllimet e botimit kritik të *Mesharit të Gjon Buzukut*, si dhe vëllimet VIII dhe IX. Le të kujtojmë se botimin e veprave të tij e patën filluar edhe studentët e Degës së Gjuhës Shqipe të shkallës së tretë në Universitetin e Prishtinës. Ligjëratat e studimeve pasuniversitare, *Hyrje në gramatikën krahasimtare të gjuhëve indoevropiane*, studentët e Universitetit të Prishtinës i patën incizuar, radhitur me makinë dhe lidhur në një dispensë, e cila do të botohet në kuadër të veprave të plota vetëm më 1988.

Studimet e Profesor Çabejt nuk do të botohen vetëm në vepra dhe në revista të veçanta. Për shkak se Profesor Çabej ishte shumë aktiv në shumë sesione shkencore me karakter kombëtar dhe ndërkombëtar, si në Shqipëri ashtu edhe në qendra të tjera shkencore të Ballkanit e të Evropës, kontributet e tij do të botohen edhe në përmbledhjet: *Kongresi i drejtshkrimit të gjuhës shqipe* (1974), *Studime ilire*, I, II (1978) etj. Studimet e tij, që botoheshin në botimet ditore dhe shkencore të Tiranës, pothuajse menjëherë ribotoheshin, më shumë se një herë edhe në revistat letrare dhe shkencore të Prishtinës e të Shkupit, në: *Gjurmime albanologjike*, *Jehona*, *Përparimi*, *Fjala* etj.

Nuk do të shkojë shumë kohë dhe Profesor Çabej si personalitet shkencor dhe si njëri prej studiuesve më të mëdhenj jo vetëm të albanologjisë, por edhe të ballkanologjisë në përgjithësi, do të bëhet objekt studimi: *Sesioni* (IAP, 1998), *Seminari* (UP-FF, 1987) *Tribuna* (QRO, 1993), *Mbrëmje përkujtimore* (UP-FF, 1990) etj. Do të themelohet Qerthulli i të rinjve i

onomastikës «Eqrem Çabej» në kuadër të Rinisë demokratike «Pjetër Bogdani» në Prishtinë (1993) dhe do të bëhen të gjitha përgatitjet për themelimin e Institutit të studimeve shqiptare «Eqrem Çabej» në Prishtinë (1998).

Si rezultat i botimit të studimeve të tij, të veprës së plotë të tij dhe të tubimeve shkencore kushtuar veprës së tij, herë pas herë do të botohen edhe vëllime të veçanta kushtuar jetës dhe veprës së tij: *Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën, Kulturën dhe Letërsinë Shqiptare* (1987), *Jeta e re* (1998), *Shenjëzat* (1998), *Eqrem Çabej – jeta dhe vepra* (2002) etj.

Në artikujt e përgjithshëm, në paraqitjet e veprave me rastin e botimit, në recensionet për librat veç e veç dhe në studimet me karakter monografik, studiuesit nga Kosova do të merren me shumë fusha të dijes, të cilat Profesor Çabej i ka lëvruar gjatë gjithë jetës së tij shkencore. Kështu, në studime të veçanta, jetën dhe veprën e tij e kanë bërë objekt studimi autorët: Idriz Ajeti, Rexhep Ismajli, Murat Blaku, Remzi Nesimi, Begzad Baliu; recensione për veprën e tij kanë shkruar studiuesit: Hasan Kaleshi, Idriz Ajeti, Rexhep Ismajli, Anton Nikë Berisha etj; personalitetin e tij mendor, intelektual dhe shkencor, do ta studiojnë autorët: Rexhep Qosja, Shefki Sejdiu etj.; për kontributin e tij në fushë të historisë së gjuhës do të shkruajnë studiuesit: Idriz Ajeti, Rexhep Ismajli, etj.; për problemet teorike dhe për rezultatet shkencore të Profesor Çabejt në fushë të etimologjisë kanë shkruar studiuesit: Idriz Ajeti, Qemal Murati, etj.; për vlerat shkencore të studimeve të tij në fushë të onomastikës kanë shkruar dhe i kanë bërë objekt shqyrtimi studiuesit: Idriz Ajeti, Ruzhdi Ushaku, Rexhep Doçi, Skënder Gashi, Begzad Baliu etj.; rezultatet e tij në fushë të gramatikës historike i ka vënë re sidomos Profesor Idriz Ajeti, ndërsa ato në fushë të fonetikës historike i ka vlerësuar disa herë Profesor Rexhep

Ismajli, dhe sado pak edhe ato në fushë të sintaksës historike janë bërë çështje studimi nga Agim Spahiu. Në këtë vazhdimësi studimesh, vështrimesh e paraqitjesh të përgjithshme shkencore, vepra e Profesor Çabejt u bë objekt studimi edhe i një varg trajtimesh në fusha të ndryshme shkencore. Për kontributin e tij në fushë të studimeve dialektologjike kanë shkruar studiuesit Latif Mulaku, Imri Badallaj etj.; për kontributin e tij në fushë të kulturës së gjuhës kanë shkruar studiuesit Rexhep Ismajli, Fadil Raka, Isa Bajçinca, Bahtijar Kryeziu etj. Më shumë se për të gjitha interesimet e tij, besoj përkushtimi i tij është përimtuar dhe ripërimtuar në fushë të letërsisë nga studiuesit: Sabri Hamiti, Ibrahim Rugova, Emin Kabashi, Gani Lubeteni, Zejnullah Rrahmani, Arben Hoxha etj., dhe në fushë të letërsisë popullore nga studiuesit: Fazli Syla, Zymer Neziri, Rustem Berisha, Anton Berisha etj., por nuk ka mbetur e paprekur as fusha e etnologjisë nga studiuesit: Drita Statofci, Ukë Xhema etj.

Profesor Çabej ka qenë studiues me dije multidisiplinare, prandaj ata në kërkimet e tyre, pavarësisht prej interesimit që kanë pasur, kanë qenë të detyruar që problemet t'i vlerësojnë nga aspekti krahasues. Është e kuptueshme prandaj pse vepra e tij nuk ka qenë lehtë të bëhet objekt studimi në tërësinë e saj dhe në nivel të rezultateve të dëshiruara. Megjithatë, studiues të shumtë nga Kosova kanë pasur guximin që dijen e tij ta vlerësojnë edhe nga ky aspekt. Në këtë aspekt studiuesi Mehmet Halimi ka shkruar për kontributin e Profesor Çabejt në fushë të ballkanistikës, Rexhep Ismajli për Çabejn dhe shkollat gjuhësore, Gjyltekin Shehu për Profesor Çabejn dhe shkollën franceze *Fjalët dhe sendet*, Ruzhdi Ushaku për Profesor Çabejn dhe sulmet e studiuesve sllavë në studimet albanologjike, Engjëll Sedaj për Profesor Çabejn dhe Fishtë, Hatixhe Hoxha për konceptet e Henrik Bariqit dhe Profesor Çabejt, Begzad Baliu për

Gustav Majerin, Eqrem Çabejn dhe shkollën gjermane të filologjisë, Myrvete Dreshaj-Baliu për Profesor Çabejn dhe Naim Frashërin, Faik Shkodra për Profesor Çabejn dhe De Radën e Naimin etj.

Interesimin e studiuesve për veprën e Çabejt më në fund e shprehin edhe numri i madh i letrave e kartolinave që studiuesit i dërgojnë Profesor Çabejt nga Kosova dhe nga qytete të ndryshme të botës, në një kohë që letërkëmbimi me studiues nga Shqipëria, si për studiuesit e Kosovës ashtu edhe për ata të Shqipërisë ishte me pasoja: Hasan Mekuli, Anton Çetta, Rexhep Ismajli, Ismajl Doda, Haxhi Krasniqi etj.

Ndryshe prej një numri të madh studimesh të veçanta e të përgjithshme, vepra e Profesor Çabejt në Kosovë ashtu sikur edhe në Shqipëri ende nuk është trajtuar në tërësinë e saj. Deri më tash vepra e tij shkencore vetëm një herë është bërë objekt studimi në shkallë monografike, edhe pse studimet me karakter shterues nuk mungojnë. Në vitin 2001, B. Baliu, në Institutin Albanologjik të Prishtinës ka mbrojtur tezën e magjistraturës me titull «Çështje të studimit të onomastikës në veprën e Eqrem Çabejt»¹.

Prej studimeve të deritashme dhe prej rezultateve të mbërritura, nuk është vështirë të konstatohet se për veprën e Profesor Çabejt do të vazhdohet të shkruhet për shumë arsye edhe më tutje.

¹ Le të shënojmë se në vitin 1995 autori i këtij libri, në Fakultetin Filologjik të Universitetit të Prishtinës ka paraqitur tezën e magjistraturës *Kontributi i E. Çabejt në fonetikën historike të shqipes*, ndërsa në vitin 2001, as. Nexhmije Kastrati po në këtë fakultet ka paraqitur tezën e magjistraturës me titull *Studimet e Çabejt në fushë të letërsisë gojore*.

Vepra e tij dorëshkrim vazhdon të botohet në Tiranë dhe në Prishtinë, ndërsa ajo e botuar më parë, me të njëjtin intensitet vazhdon të ribotohet. Horizonti i pritjes së rezultateve nga vepra e tij nuk ka rënë.

Përkundrazi, edhe më tej vepra e tij, madje jo vetëm gjuhësore, vazhdon të identifikohet me rezultatet më të larta të studimeve albanologjike. Për disa prej të mbërriturave më të theksuara, sidomos në fushë të historisë së gjuhës e të etimologjisë, pa-varësisht prej shkrimeve të veçanta dhe të shumta, ende nuk është shkruar një monografi gjithëpërfshirëse e këtyre rezultateve, ndërsa rezultatet e tij në studimin e veprave të shkrimtarëve të vjetër sigurisht edhe një kohë të gjatë do të jenë modele të pakapërcyeshme në studimet albanologjike².

² Hyrja e botuar në këtë libër është rezyme e një libri që do t'i pasvjen kësaj bibliografie me titull pune *Përmasa e studimit të veprës së Çabejt në Kosovë*.

FIFTY YEARS OF STUDING THE WORK OF PROF. ÇABEJ IN KOSOVA, 1952-2002

Fifty years before, the passionate researcher Hasan Kaleshi, has published a review for "Serbo - Croatian – Albanian Dictionary", co-author of which was Eqrem Çabej. This is the first year a researcher from Kosova focused the attention of the readers on the name of Professor Çabej, who later, especially during the last thirty years turned to be a synonym of the highest achievements of the science of albanology, and not only of it.

For the work of Prof. Çabej will be written even later and his studies will be constantly published, especially after 1970, when his first work will be published in Kosova. From then on, until the end of the XX century, his complete works have been published, giving the reason for tens of articles to be written for the reflective aspect, the research aspect and the aspect of evaluating the special and the general contribution of Prof. Çabej in albanology and in the Albanian culture.

Since 1970, when «Për gjenezën e literaturës shqipe» (For the genesis of the Albanian literature) was first published, his research articles will never cease to be published and re-published. so, on 1977, «Rilindja» published his entire work in six volumes, marking one of the greater cultural event in its publications, maybe from the beginning of its activity until today. Only after ten years, it will re-publish them, not only tho-

se six volumes, but also the two volumes of the critical edition of «Meshari i Gjon Buzukut», while on 1988-1989 will publish the VIII and IX volumes. Let we bear in mind that the publication of his works was initiated also by the post-graduated students of the Albanian language. The post-graduated discourses «Presentation of the comparative gramatics of Indo-European languages» were recorded, typed and gathered in the form of a brochure, which would be published in the framework of the complete works only on 1986.

The publications of the studies of Prof. Çabej do not appear only in separated books and magazines. Because Prof. Çabej was very active in all scientific sessions of national and international character, in Albania and other research centres of Balkans and Europe, his contribution will be seen also in the joint scientific works published in Prishtina, such as «Fjalori i drejtshkrimit të gjuhës shqipe» (1983), «Kongresi i drejtshkrimit të gjuhës shqipe» (1974), «Drejtshkrimi i gjuhës shqipe» (1978), «Studime ilire» I, II (1978), etc.

Besides his writings in the daily *Rilindja* and writings on him, the research published in the scientific editions of Tirana, almost immediately, were re-published more than once published in the Prishtina and Shkup literary and scientific reviews: *Gjurmime albanologjike*, *Jehona*, *Përparimi*, *Fjala*, etc.

Prof. Çabej, as a scientific personality and one of the greater scholars of Albanology and Balkanology, will turn to be an object of study: The Session (IAP, 1998), The Seminar (1987), The Forum (1993), The Commemorative Evening of the Filology Faculty, Prishtina University (1990); and even scientific institutions will be established on his name: The Onomastics Youth Circle «Eqrem Çabej», within the Democratic Youth «Pjetër Bogdani» in Prishtina (1993); and all preparations will be done to found the Albanian Research Institute «Eqrem Çabej» in Prishtina (1998).

As a result of the publication of his studies, his full work and of the scientific gatherings dedicated to his work, time after time will be published also special editions dedicated to the life and his work: *Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën, Kulturën dhe*

Letërsinë Shqiptare (1987), *Jeta re* (1998), *Shenjëzat* (1998), *Eqrem Çabej – Jeta dhe vepra* (2002), etc.

In their studies, the general articles, presentations of works on the event of publication, in reviews for books and in the monographical studies, the researchers of Kosova will deal with many domains of knowledge where Prof. Çabej worked during his scientific life. So, with special studies on his life and work, we distinguish: Akad. prof. dr. Idriz Ajeti, Akad. prof. dr. Rexhep Ismajli, Prof. dr. Murat Blaku, Prof. dr. Remzi Nesimi, Mr. Begzad Baliu; reviews for his work: Dr. Hasan Kaleshi, Akad. prof. dr. Idriz Ajeti, Akad. prof. dr. Rexhep Ismajli, Dr. Aanton Berisha, etc; for his mental, intellectual, and scientific personality will write: Akad. prof. dr. Rexhep Qosja, Prof. dr. Shefki Sejdiu etj.; for his contribution in the history of the language: Akad. prof. dr. Idriz Ajeti, Akad. prof. dr. Rexhep Ismajli, etc.; for the theoretical problems and the scientific results in etymology: Akad. prof. dr. Idriz Ajeti, Prof. dr. Qemal Murati, etc.; for the scientific values of his studies in onomastics: Akad. prof. dr. Idriz Ajeti, Prof. dr. Ruzhdi Ushaku, Dr. Rexhep Doçi, Dr. Skënder Gashi, Mr. Begzad Baliu etc.; for his results in the historical gramatics I. Ajeti, while for those in the historical phonetics Akad. prof. dr. Rexhep Ismajli, while those of the historical syntax were studied by Mr. Agim Spahiu. In this continuity of studies, approaches and general scientific presentations, the work of Prof. Çabej turned to be an object of study in different scientific fields. For his contribution in dialectology wrote Prof. dr. Latif Mulaku, Prof. dr. Imri Badallaj, etc.; for his contribution in the culture of language Akad. prof. dr. Rexhep Ismajli, Prof. dr. Fadil Raka, Prof. dr. Imri Bajçinca, Prof. dr. Bahtijar Kryeziu, etc. More than in any field, his interests and dedication in literature was analyzed by: Prof. dr. Sabri Hamiti, Dr. Ibrahim Rugova, Dr. Emin Kabashi, Prof. dr. Gani Lubeteni, Prof. dr. Zejnullah Rrahmani, Mr. Arben Hoxha etc., and in the field of the popular literature: Dr. Fazli Syla, Dr. Zymer Neziri, Dr. Rustem Berisha, Dr. Anton Berisha, etc., but also in the field of ethnology: Prof. dr. Drita Statofci, Prof. dr. Ukë Xhema, etc. Prof. Çabej was a multi-disiplinary skilled scholar, so the researchers, apart the interest they had, above all have been obliged to operate through a comparative evaluations of problems. So, it is understandable why his work was not an easy one to be studied in

its whole and to be achieved the desired results. All the same, many researchers from Kosova dared to evaluate his knowledge also from this angle. In this direction, M. Halimi wrote for the contribute of Professor Çabej in Balkanistic studies, R. Ismajli (for Çabej and the linguistic schools), Gj. Shehu (for Professor Çabej and the French school *Words and things*), R. Ushaku (for Professor Çabej and the attacks of the Slavic researcher in the Albanological studies); Prof. dr. Engjëll Sedaj (for Professor Çabej and Fishta); Mr. H. Hoxha (for Baric's concepts and Professor Çabej); Mr. Begzad Baliu (for Gustav Mayer, Eqrem Çabej and the German school of filology); Mr. Myrvete Dreshaj-Baliu (for Professor Çabej and Naim Frashëri); Prof. dr. Faik Shkodra (for Professor Çabej and De Rada and Naim) etc. The high interest the researchers from Kosova had on Çabej's work is shown also in the large number of postcards sent to him from Kosova or from other countries of the world, in a time when the correspondence with the researchers of Albania could have severe consequences by the regime: Prof. Hasan Mekuli, Prof. Anton Çetta, Akad. Prof. dr. Rexhep Ismajli, Dr. Ismajl Doda, Haxhi Krasniqi etc.

In contrast with a large number of specific and general studies, the work of Professor Çabej in Kosova still has not been treated in its whole. Until now, his scientific work is dealt with in a monographic level only one time. On 2001, Begzad Baliu finished his postgraduate studies on the topic «Issues of Onomastics' Studies in Eqrem Çabej's work»³.

It is not difficult to deduct that, seeing the actual researches done and the results achieved, more on the work of Prof. Çabej will be written, for many reasons.

His manuscripts continue to be published in Tirana and Prishtina, while the works previously published continue to be republished. The horizont of expectations in his work has not declined.

In contrary, his work is continually being identified with the highest results achieved in the Albanological studies. For some

³On 1995, the author of this book presented in the Filology Faculty of the Prishtina University the postgraduate topic «Eqrem Çabej's contribution in the historical phonetics of the Albanian language».

of the more distinguished achievements, especially in the field of language history and etymology, regardless of many special writings, still there is no comprehensive monography of these results, while his achievements in studying the works of the old writers, of course, will be unsurpassed models in the Albanological studies. When, someday in the future, his interests in special fields will compose respective monographies, the pretending of a researcher to include all of them in a unique monography can not be called premature.⁴

⁴The presentation published in this book is the resume of a book which will follow this one, entitled «Dimensions of Çabej's Work Study in Kosova».

KRITERET E BOTIMIT

Pa dashur që të merrem gjerësisht me kërkesat që i kam shtruar vetes në përgatitjen e kësaj vepre, këtu dua të paraqes vetëm disa elemente bazë.

Qëllimi ynë nuk ka qenë që t'i japim lexuesit një bibliografi të zakonshme bibliotekari për Profesor Çabejn. Shkencëtari i madh dhe bardi i studimeve albanologjike të shekullit XX Profesor Çabej, që nga fillimi është ndjekur nga një fat i tillë. Studimi i parë me karakter monografik i Profesor Jup Kastratit është përcjellë nga një bibliografi shteruese, saqë edhe studimi, më parë se sa sintezë shkencore mund të quhet studim kronologjik bibliografik⁵. Po kështu mund të thuhet edhe për bibliografinë e plotë të tij të përgatitur nga Profesor Jup Kastratit më 1980⁶. Ndonëse ishte botuar vetëm me aparaturën përcjellëse, si bibliografi e plotësuar, ajo në dorëshkrimin e Profesor Jup Kastrati del e plotësuar edhe me elemente informative dhe përmbajtësore, të cilat në botimin e parë ishin mënjanuar nga redaksia e revistës *Studime filologjike*. Në këtë rrjedhë, do të mund të hynte edhe «Bibliografi e shkrimeve për

⁵ Jup Kastrati *Veprat albanologjike të Prof. Eqrem Çabejt*, "Buletin shkencor", Shkodër, 1965, II, 97 - 167.

⁶ Jup Kastrati, *Bibliografia e Prof. Eqrem Çabejt (1929 - 1981)*, "Studime filologjike", Tiranë, 1981, nr. 3, f. 219 - 254.

Prof. Çabejn»⁷, një vepër e cila deri më tash ka munguar jo vetëm për Profesor Çabejn, por edhe për shumë studiues dhe krijues shqiptarë të këtij niveli. Pra, vepra e Profesor Çabejt ka hapur dyert e kërkimeve të reja jo vetëm me këtë vepër, por edhe me veprat e botuara më parë.

Insistimi ynë që kësaj bibliografie t’ia shtojmë edhe disa elemente plotësuese: përmbajtjen e autorit, rezymenë në gjuhën shqipe, përfundimet vetjake, pasueset qendrore etj., lidhet pikërisht me vazhdimin e hulumtimit të mëtejshëm në fushë të plotësimit të veprës së tij. Përpjekjet tona kanë qenë që të mos paraqesim vetëm një bibliografi informative, të mos paraqesim vetëm një bibliografi të komentuar, të cilat ç’është e vërteta na kanë munguar dhe na mungojnë edhe më tej, por të paraqesim një bibliografi dhe përtej saj një antologji mendimesh, vlerësimesh dhe pasqyrimesh të studiuesve nga Kosova për Profesor Çabejn.

Sigurisht që, as nuk na ka shkuar ndërmend dhe as nuk na shkon më tej, që studiuesit nga cilado pjesë e atdheut t’i ndaj në paraqitje të këtilla. Arsyeja pse studiuesit shqiptarë nga Shqipëria nuk janë paraqitur në këtë vëllim (përveç në rastet kur kumtesat e tyre i kanë paraqitur në Kosovë) nuk kanë të bëjnë me një prerje arbitrare të këtij projekti. Fjala është vetëm për të vënë në dukje edhe njëherë një respekt të veçantë, që për 50 vjet, në Kosovë kishte vepra dhe personaliteti i tij.

Pra, për çdo njësi të paraqitur kam pasur këto kritere: Për ne, çdo botim, ribotim, botim i përkthyer, botim në gazetë të përditshme, dorëshkrim, mbrojtje publike, përrurim, revistë shkencore apo lexim në ndonjë tubim shkencorë, paraqet njësi më vete. Për një paraqitje të tillë, besoj kam pasur edhe arsye të mjaftueshme. Gjatë verifikimit, leximit dhe rileximit të shkrimeve të rastit, dorëshkrimeve, mbrojtjeve publike, letrave, kartolinave, kumtesave shkencore, përkujtimeve etj., kam vënë re

⁷ Mina Gero-Petrit Kotri, *Bibliografi e shkrimeve kushtuar Eqrem Çabejt*, “Camaj-Pipa”, Shkodër, 2000, f. 132.

ndryshime nga njëri tekst në tjetrin. Po e sjell një shembull të përgjithshëm: Një studim i paraqitur në një sesion shkencor, jo vetëm nuk lexohet i tëri, por mund të thuhet se fjala është për një rezymë të zgjeruar ose sikur thuhet për një version të ngushtuar. Botimi i dytë i saj në ndonjë gazetë ditore në njërën anë është i përmirësuar nga leximi i parë (falë vërejtjeve që ka marrë nga diskutuesit e sesionit) ndërsa në anën tjetër zakonisht është i plotësuar me mbititull, nëntitull, nëntituj etj., të cilat kryesisht i bën redaktori i gazetës, me mundësi që t'i ketë zgjedhur madje edhe vetëm pjesët kryesore të studimit. Natyrisht këtu nuk botohen fusnotat. Në një botim tjetër mund të jetë botuar edhe version i plotë bashkë me fusnotat por a mund të krahasohet ky botim me botimin e përmbledhjes së kumtesave të sesionit, në të cilin është shtuar edhe rezymëja në një gjuhë të huaj. Në fund po shtojmë edhe një botim tjetër po kaq të ndryshëm. Pas gjithë këtyre botimeve, domosdo të ndryshme nga njëra-tjetra, vjen botimi një revistë shkencore, sikur është *Gjurmime albanologjike*, ku veç botimit të plotë dhe me rezymë në një gjuhë të huaj botohet, që në krye, edhe një përmbajtje e shkurtër e autorit apo e redaksisë. Pra, a nuk mjafton kjo për të dëshmuar arsyet e paraqitjes së të gjitha botimeve të një artikulli në njësi të veçanta.

Le të besojmë se ky botim do ta paraqesë një pasqyrë të plotë të interesimit të studiuesve dhe botuesve në Kosovë për jetën dhe veprën e Profesor Eqrem Çabejt.

SHKURTESAT

ASHAK. Akademia e Shkencave dhe Arteve e Kosovës

GJA-sshf. Gurmime albanologjike –seria e shkencave filologjike

IAP. Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë

Jeta e re, 1998. Jeta e re, Revistë letrare. *Numër i veçantë kushtuar 90-vjetorit të lindjes së Eqrem Çabejt (1908-1998).* Nr. 4, Prishtinë, 1998. Ky numër është përgatitur nga Ahmet Kelmendi e Begzad Baliu.

Mbrëmje përkujtimore, 1990. Në 10-vjetorin e vdekjes së Prof. Eqrem Çabejt. Fakulteti Filologjik – Universiteti i Prishtinës, Prishtinë, më 9 maj 1990.

Seminari, 1988. Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, Universiteti i Prishtinës – Fakulteti Filozofik. (*Përmbledhje e ligjëratave dhe e kumtesave të lexuara në Seminarin e trembëdhjetë 1987*). Sioni shkencor me temën bosht: «Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt ». Prishtinë, 1987.

Sesioni shkencor, 1998. Sioni shkencor «Rëndësia e vepërës së Profesor Eqrem Çabejt për studimet albanologjike» – Merastin e 90-vjetorit të lindjes. Instituti Albanologjik i Prishtinës – Dega e Gjuhësisë, Prishtinë, më 25-26 dhjetor 1998.

Shenjëzat, 1998. «Shenjëzat». E përkohshmja për shkencë kulturë dhe art. Shtojcë speciale me rastin e 90-vjetorit të lindjes, nr. 1, viti I, Prishtinë, 1998. Kryeredaktor, Begzad Baliu.

Seminari 1987. Sesiioni Shkencor i Seminarit Ndërkombëtar për Gjuhën, Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, 1987

Tribuna shkencore, 1993. Tribuna Shkencore: «Kontributi i Eqrem Çabejt në fushë të albanologjisë». Organizator: Qerthulli i Onomastikës «Eqrem Çabej» i Shoqatës së Rinisë Demokratike «Pjetër Bogdani» të Prishtinës dhe Dega e Gjuhësisë – Sektori i Onomastikës i Institutit Albanologjik të Prishtinës, Prishtinë, më 10 qershor 1993.

UP-FF. Universiteti i Prishtinës –Fakulteti i Filologjisë

BIBLIOGRAFIA

1. A(bazi), A(dem): «U zbulua busti i kolosit të gjuhësisë shqiptare E. Çabej», *Zëri*, e përditshme, 23 maj 2002, f. 16.

Mbititull: Në gjimnazin filologjik «Eqrem Çabej».

Hyrje: «Eqrem Çabej është figura më madhore e albanologjisë dhe njëherësh një nga figurat më të shquara të kulturës dhe dijes shqiptare. Në shekullin e tij të gjatë të punës ai ka bërë hulumtime të thelluara në një gjerësi të jashtëzakonshme në fushat që merren me botën shqiptare. Çabej bëri një sintezë të shkëlqyer të dijeve albanologjike, duke përkthyer në prizimin e tij shkencor e shpirtëror, teoritë gjuhësore historike-krahasimtare, idetë kulturore e letrare, hipotezat historike, vrojtimet etnologjike, për t'i kapërcyer kështu kufijtë e kulturës shqiptare, tha me këtë rast akademik Rexhep Ismajli».

2. Ahmetaj, Ibrahim, «Disa emra gjeografikë në Alpet Shqiptare», Kumesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

3. Ahmetaj, Mehmet, «Kontributi i Çabejt në formimin e toponimeve me prapashtesat diminutive -th dhe z», Kumesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

4. Ahmetaj, Mehmet, «The contribution of Eqrem Çabej in the study of toponyms created by the diminutive

-th and -z suffixes». (Në gjuhën shqipe ka dalë me titull: «Kontributi i Çabejt në formimin e toponimeve me prapashtesat deminutive **-th** dhe **-z**», -vër. B.B.). *Gjurmime albanologjike –seria e shkencave filologjike*, nr. 28-29, 1998-1999, Prishtinë, 2002, f. 121-124.

Resume: «The contribution of Eqrem Çabej's in the study of toponyms created by the diminutive -th and -z suffixes. The ancient suffixes of the Albanian language, the -th and the -z, in the diacritic aspect, can be seen in a wide area, but through the years many of them were lost, as were lost many of the Albanian sub dialects. These suffixes have been used extensively in some areas and in a low level in some others, depending on the Albanian province using them, leaving their trace in toponymy, patronymics, anthroponomy and lexicography».

5. Ahmetaj, Mehmet, «Toponimia e Malësisë së Madhe dhe kontributi i Çabejt në studimin e saj», *Tribuna shkencore*, 1993.

6. Ajeti, Idriz: «E. Çabej, “Uber einige mit z-anlautende wörter des Albanischen”. –*Zeitschrift für Phonetik und allgemeine Sprachwissenschaft*, 9/3, Berlin, 1956, p. 203-229», *Gjurmime albanologjike*, Fakulteti Filozofik, Prishtinë, 1962, nr. 1, f. 283-286.

7. Ajeti, Idriz: «E. Çabej, “Uber einige mit z-anlautende wörter des Albanischen”, në *Vepra* 5, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 190.

8. Ajeti, Idriz, «Arritjet kryesore të studimeve etimologjike të shqipes», *Shqiptarët dhe gjuha e tyre*, ASHAK, Prishtinë, 1994, f. 116-132.

9. Ajeti, Idriz, «Arritjet kryesore të studimeve etimologjike të shqipes», -*Seminari për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare*, nr. 3, Prishtinë, 1971.

10. Ajeti, Idriz, «Çështje të studimeve etimologjike të shqipes», *Vepra*, 3, ASHAK, Prishtinë, 1998, f. 239-255.

Mestituj: 1. Fillimet e studimeve etimologjike në fushë të shqipes ndër gjuhëtarë shqiptarë, 2. Vështrim i shkurtër i punës në studimet etimologjike të gjuhës shqipe.

11. Ajeti, Idriz, «Kolos me kompetenca të gjithanshme shkencore», *Rilindja*, 23. 8. 1980, Prishtinë, f. 12-13.

Mbititull: Me rastin e vdekjes së Eqrem Çabejt.

Hyrje: «Me 13 gusht u nda prej nesh albanologu më i madh i ditëve tona –Profesor Eqrem Çabej. Kumti i zi mbi vdekjen e Prof. Çabejt jehoi thekshëm duke pikëlluar flakshëm inteligjencinë shqiptare të mbarë Kosovës, sidomos punonjësit e shkencës albanologjike. Profesor Eqrem Çabej kishte lindur në Gjirokastrë më 1908. Mësimet e para i mori në vendlindje, shkollën e mbaroi në Celovec (Klagenfurt të Austrisë), e studimet e larta në Vjenë».

Shënim: Pjesë nga fjala e Kryetarit të ASHA të Kosovës Prof. dr. Idriz Ajeti, mbajtur në mbledhjen komemorative organizuar nga ASHA, «Rilindja», Instituti Albanologjik dhe Fakulteti Filozofik.

12. Ajeti, Idriz, «Poreklo albanskog jezika i mjesto njegova nastavka», - *Studije iz istorije albanskog jezika*, Akademija Nauka i Umjetnosti Kosova – Odelenje jezičkih književnih nauka i umjetnosti. Posebna izdanja, knjiga 4, Priština, 1982.

Citojmë: «Kada se razmatra pitanje odnosa ilirskog i arbanaskog tj. Pitanje provenijencije arbanaskog iz ilirskog, smatramo da je već došlo vreme da odsada nauka, koristeći se dostignućima albanistike i uporedne indoevropistike – treba da posveti mnogo veću paznju metodološkim prilazima odnosnih studija koji su u proučavanju međusobnih odnosa pomenutih dvaju jezika prevaziđeni. Profesor Ečrem Čabej (preminua avgusta 1980 godine) je prvi ukazao na neophodnost usavršavanja metoda u ispitivanju genetskih veza i odnosa ilirskog i arbanaskog jezika. U stidiji o tim vezama, u izdanju *Iliri i poreklo Arbanasa*⁸, izričito je rekao: “Metodološki ja sasvim pogrešno govoriti o ilirskim supstratu u tom jeziku (radi se o arbanaskom); kako smo to u vishe

⁸ E. Çabej, «L’Illyrien et l’Albanais – Questions de principe», in *Studia Albanica*, I, Tirana, 1970, str. 157-170.

navrata isticali, supstrat treba švatiti kao zamenu jednog jezika drugim jezikom. Jedna takva zamena nije potvrđena u Albaniji, kako je to konstatovano, npr. U Rumuniji kako posledica romanizacije te zemle” (navedeni izvor studija)». (21-22)

«Eqrem Çabej je veoma lepo istakao ovu činjenicu postavljajući na taj način dobru metodološku osnovu svakoj raspravi o poreklu arbanaskog jezika zbog geografskog položaja i dokle god nema suprotnih dokaza, ilirsko poreklo (arb. jezika) ostaje najubedljivije». (46)

13. Ajeti, Idriz, «Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe». – *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985.

Duke përfunduar: «Duke përfunduar këtë vështrim mbi veprën e Çabejt dhe duke përmbledhur ç’u tha deri këtu, do të themi që kjo vepër ka peshën e vet të madhe, qoftë në fushën e morfologjisë së shqipes, qoftë edhe në lëmin e studimeve etimologjike të gjuhësisë shqiptare».(321)

14. Ajeti, Idriz, «Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe». - *Vepra* 5, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 201.

15. Ajeti, Idriz, «E. Çabej, “Über einige mit z-anlautende wörter des Albanischen”. – *Zeitschrift für Phonetik und allgemeine Sprachwissenschaft*, 9/3, Berlin, 1956, p. 203-229. - *Kërkime gjuhësore*, «Rilindja», Prishtinë, 1978, f. 386-390.

16. Ajeti, Idriz, «Vështrim i shkurtër i punës në studimet etimologjike të gjuhës shqipe» – *Vepra*, 3, ASHAK-SGJL, Libri i 16, Prishtinë, 1998.

Pasues: «Në veprën e vet *Studime etimologjike në fushë të shqipes*, Çabej, pasi kishte bërë në mënyrë të thukët e kritike analizën e punës së kryer në fushën e studimeve etimologjike të studimeve të mëparshme, me argumente dhe bindshëm kontestoi një varg zgjidhjesh të etimologëve të mëhershëm, qoftë për shkaqe të mungesës së objektivitetit, qoftë për shkaqe të mosnjohjes së mjaftueshme të gjuhës shqipe, qoftë, më në fund për shkak të

mangësive në punën metodologjike, a në parimet mbi të cilat mbështeste teorinë e tij gjuhësore duke i përforcuar me të madhe të dhënat e reja – shpjegimet e veta».(253)

17. Ajeti, Idriz, *Shqiptarët dhe gjuha e tyre*, ASHAK, Prishtinë, 1994.

18. Ajeti, Idriz, *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, I, «Rilindja», Prishtinë, 1984.

19. Ajeti, Idriz, «Albanologut më të madh të ditëve tona». (Me rastin e vdekjes së profesor Eqrem Çabejt). – *Rilindja*, Prishtinë, 23 gusht 1980, f. 12-13.

20. Ajeti, Idriz, «Albanologut më të madh të ditëve tona». –*Shkëndija*, Prishtinë, nr. 13, 1 shtator 1980, f. 14.

Mbittull: Me rastin e vdekjes së profesor Eqrem Çabejt.

Shënim hyrës: «Në Tiranë vdiq këto ditë albanologu më i madh i ditëve tona, profesor dr. Eqrem Çabej, figura shkencore e të cilit kalon caqet kombëtare dhe hyn në radhën e studiuesve më të mëdhenj të kohës sonë në studimet albanologjike dhe ballkanologjike në përgjithësi».(14)

21. Ajeti, Idriz, «Arritjet kryesore të studimeve etimologjike të shqipes». -*Shqiptarët dhe gjuha e tyre*, ASHAK-SGJL, Botime të veçanta, Libri 10, Prishtinë, 1994.

Citojmë: «Fjalori etimologjik i hartuar prej Çabejt qëndron më lart se të gjitha projektet që deri sot janë bërë në këtë truall studimesh që nga Gustav Majeri. Fjalori shquhet nga një pasuri e madhe lënde leksikore me zbatimin e kritereve të drejta në hartimin e zberthimit të visarit leksikor të gjuhës sonë; është punuar me një frymë objektive, siç i ka hije një shkencëtari të vërtetë». (117)

22. Ajeti, Idriz, «Çabej dhe linguistika». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Tribuna shkencore*, 1993

23. Ajeti, Idriz, «E. Çabej, “Über einige mit z-anlautende wörter des Albanischen”. –*Zeitschrift für Phonetik und allgemeine Sprachwissenschaft*, 9/3, Berlin,

1956, p. 203-229. - *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja», Prishtinë, 1985.

Citojmë: «Në këtë studim Çabej i sillet prapë çështjes së rëndësishme që ka të bëjë me pasqyrimin e palataleve indoevropiane në shqipen». (308)

24. Ajeti, Idriz, «Dy fjalë kujtimi me rastin e përvjetorit të vdekjes së Eqrem Çabejt». Televizioni i Prishtinës, 1983.

25. Ajeti, Idriz, «Dy fjalë kujtimi me rastin e përvjetorit të vdekjes së Eqrem Çabejt». *Vepra 5*, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 127.

26. Ajeti, Idriz, «Dy fjalë kujtimi për Eqrem Çabejn me rastin e përvjetorit të vdekjes së tij». - *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985.

Pasuesi i fundit: «Vepra e tërsishme e Çabejt shënon një kontribut të pazëvendësueshëm në studimet e historisë së gjuhës dhe kulturës shqiptare. Ai i la popullit shqiptar dhe kulturës së tij një vepër e cila do të mbetet e gjallë si sot si në motet që do të vijnë». (366)

27. Ajeti, Idriz, «Dy fjalë për opusin e E. Çabejt». –*Dr. Eqrem Çabej, “Studime gjuhësore”. I. (Studime etimologjike në fushë të shqipes. A-O).* «Rilindja» Prishtinë, 1976, f. VII-XXIII.

28. Ajeti, Idriz, «Dy fjalë për veprën» (Parathënie). – *Eqrem Çabej, “Për gjenezën e literaturës shqipe* (ribotim). «Rilindja» Prishtinë, 1970, f. 5-10.

Kapitujt e nënvizuar: 1. Fuqia centrifugale në historinë dhe në karakterin e popullit shqiptar, 2. Karakteri konservativ i zonave malësore të anëve. 3. Njësia e kombit dhe shpirti i tij. 4. Poezia popullore.

29. Ajeti, Idriz, «Dy fjalë kujtimi për Eqrem Çabejn me rastin e përvjetorit të vdekjes së tij», *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985, f. 366.

30. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej (1908-1980)», In *memoriam*, - *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985.

Pasuesi përmbyllës: «Te Eqrem Çabej kemi bjerrë patriarkun e gjuhës sonë, të lidhur ngusht për truallin, popullin shqiptar dhe gjuhën e tij, vepra e të cilit do të mbetet e gjallë ndër ne si sot si në ditët që do të vijnë. Lavdi i qoftë Prof. Çabejt!» (264)

31. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej (1908-1980)», In *memoriam* - *Vepra 5*, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 117.

32. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej dhe studimet e gjuhësisë shqiptare», - *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, IV, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 75-85.

33. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej (1908-1980)», In *memoriam*, *Vepra 5*, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 129.

34. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej dhe studimet e gjuhësisë shqiptare». –*Gja-sshf*, nr. 17, Prishtinë, 1987. Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1988, f. 19-32.

Përmbajtja e shkurtër e redaksisë: Në këtë punim autori shquan punën e madhe të Eqrem Çabejt në historinë e gjuhës shqipe dhe të leksikut të saj.

Rezimeja: «Eqrem Çabej et les etudes dela linguistique albanaise». Comme on le sait, la linguistique albanaise commence avec les oeuvres de Kristoforidhi, celles de Sami Frashëri, Jeronim de Rada, Dhimitër Kamarda, etc. Elle est ensuite poursuivie par A. Xhuvani, Ndré Mjeda, Justin Rrota, Mark La Piana, Nikola Gazuli, etc., parmi lesquels se distinguent Dhimitër Kamarda et Alexandre

Xhuvani par des explications justes dans le domaine des études étymologiques.

Vers la fin du XIXe et le début du XXe siècle, les albanologues étrangers Gustav Meyer, Holger Pedersen et Norbet Jokli sont parvenus à des résultats remarquables dans le domaine de la langue albanaise. Avec son Dictionnaire étymologique de la langue albanaise, G. Meyer marqua un tournant dans les études albanalogiques. Cependant, son oeuvre possède des lacunes méthodologiques, car la matière lexicale a été collectée hors des contrées autochtones albanaises, parmi les Albanais d'Italie et de Grèce, dont la langue était pleine d'italianismes et de grécismes. Les études étymologiques de l'albanais ont été approfondies par Pedersen et Jokl qui ont suivi une nouvelle voie d'étude, en étudiant les problèmes de l'albanais de l'intérieur. Gustav Meyer construisit le système des sons et la structure morphologique qui détermine la caractéristique particulière de l'albanais, ainsi qu'il sa place parmi les autres langues indo-européennes. Pedersen et Jokl fournirent plus tard des explications complémentaires sur des évaluations incertaines et sans appui, mais, encore, beaucoup de questions restèrent non résolues. Ils n'avaient pu trouver de solutions satisfaisantes à de nombreux points du domaine de la phonétique historique. Ainsi, par exemple, dans l'analyse des gutturales indo-européennes en albanais, nous avons remarqué des lacunes qui ne permettent pas de trouver l'origine de toute une série de mots. La question des vélaires simples, à savoir s'il en existe deux variantes en albanais, comme le pensaient Meyer et Pedersen, ou une seule était encore non résolue. Pedersen expliqua la question des palatales indo-européennes en constatant qu'elles sont reflétées, en albanais, par les spirantes inter-dentale, *th*, *dh* (*d*) *k* = *th*, *dh*, *g*, *gh* = *dh* (*d*) – *i* *athët* lat. *acidus*, sllav. *ostro*, *lidh*, lat. *ligare*, et non pas par les sifflantes, *s*, *z* comme le pensait G. Meyer; cependant, lui non plus n'a pas pu résoudre certains *s* et *z*, comme dans *vise*, *nesër*, *zet*, etc.

Le linguiste albanais E. Çabej considéra juste l'avis de Pedersen qu'il mena encore plus loin en constatant qu' "il n'y a, en albanais, aucun *z* venant de *g*, *gh*". Çabej, dans le mot *vise* vit une création interne de l'albanais relativement tardive; il s'agit d'un pluriel du mot *vend*.

De même, Çabej trouva la solution de la représentation des vélaires simples. Pour les vélaires simples, Pedersen avait accepté la flexion *k*, *g* devant les voyelles fermées, comme *kopsht*, grec.

Kepos, mais devant les voyelles ouvertes elles paraissent *q*, *gj*: *qesh*, *gjej*; devant les mêmes voyelles, les labio-vélaires indo-européennes avaient adopté, en albanais, les flexions *s*, *z* (*ku+i*, *e=s*, *gu+i*, *e=z*, *sjell zjarr*). Le linguiste allemand Eduard Herman fut le premier à s'opposer à cette théorie de Pedersen voyant dans *q*, *gj*, dans ces exemples, des transformations tardives en albanais, Çabej également examina cette question dans une série de mots comme *dash – dashun*, *dashur*, *erdh – ardhun*, *ardhur*, *shkel – shkal* et constata que, dans ces cas, il s'agit d'une métaphonie et qu'il fallait prendre pour base la forme avec *a* dans les exemples en question.

La plus grande partie des études albanologiques de E. Çabej consiste dans le domaine de l'histoire de l'albanais et de l'étymologie de son lexique. À l'aide d'une méthode scientifique stricte et tout à fait objective, il est parvenu à résoudre nombre d'étymologies, dont il en rendit quelques unes à l'albanais qui, auparavant étaient considérées comme des emprunts; il les ajouta donc au fond autochtone de notre langue. D'autre part, il constata qu'un certain nombre de mots considérés jusqu'alors comme appartenant à l'héritage albanais, sont en réalité (par)venus de l'extérieur.

À propos de étymologie des mots, Çabej ne fut jamais immuable quand les arguments ne permettaient pas de déterminer exactement si le mot était autochtone ou emprunté; il restait alors sans explication, ce qui est un juste principe.

Pour ce qui est du lexique albanais d'origine slave, à l'aide d'une méthode scientifique rigoureuse, Çabej est réussi à leur donner une explication exacte et à prouver leur origine slave. Cependant, son oeuvre n'est pas sans (quelques) lacunes dans ce domaine: par exemple, l'hydronyme *Omble*, le mot *kraçun*, puis *gand* et *gendoj* qu'il a tirés de l'albanais (slav. *ganuti*, *gancue*...) le toponyme *Raska* venant soit disant de l'albanais *rrafsh* au bien (quelque') autre, chose.

Çabej a le mérite d'avoir mis en évidence, que dans différentes périodes de son histoire, l'albanais a donné assez de mots et d'expressions aux langues avec lesquelles il était en contact»(31-32).

35. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej dhe studimet e gjuhësisë shqiptare». – *Seminari 1988*, Prishtinë, 1988, f. 157-167.

36. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej dhe studimet e gjuhësisë shqiptare». – SNGJLKSH, 1987

37. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabej dhe studimet e gjuhësisë shqiptare». – Zëri i shqiptarit, nr. 2, shtator-tetor, 1993, f. 13.

38. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabejt: Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe», Studime gjuhësore në fushë të shqipes, III, «Rilindja», Prishtinë, 1985, f. 317-321.

39. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabejt: “Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe”. Universiteti shtetëror i Tiranës, Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë, Tiranë, 1976, 216 f.» – Gjurmime albanologjike. Nr. 2, f. 259-262, Prishtinë, 1968.

Duke përfunduar: «Duke përfunduar këtë vështrim mbi veprën e Çabejt dhe duke e përmbledhur ç’u tha deri këtu, do të themi që kjo vepër ka peshën e vet të madhe, qoftë në fushën e morfologjisë së shqipes, qoftë edhe në lëmin e studimeve etimologjike të gjuhësisë shqiptare». (262)

40. Ajeti, Idriz, «Eqrem Çabejt: Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe. Universiteti shtetëror i Tiranës, Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë, Tiranë, 1976, 216 f.» – Kërkime gjuhësore, «Rilindja» Prishtinë, 1978, f. 400-406.

41. Ajeti, Idriz, «Fjala e hapjes». Seminari, 1987.

42. Ajeti, Idriz, «Fjala e hapjes». - Vepra 5, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 214.

43. Ajeti, Idriz, «Fjala e hapjes» e Akademik Idriz Ajetit, drejtor i Seminarit Ndërkombëtar për Gjuhën

Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, Prishtinë – *Seminari*, 1988, nr. 13, f. 10

44. Ajeti, Idriz, *Fjala e hapjes e Akademik Idriz Ajetit*, drejtor i Seminarit Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, Prishtinë. - *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985, f.148-150.

45. Ajeti, Idriz, *Fjala e mbylljes e Akademik Idriz Ajetit*, drejtor i Seminarit ndërkombëtar për gjuhën letërsinë dhe kulturën shqiptare, Prishtinë, 1985, - *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985, f.148-150.

46. Ajeti, Idriz, *Fjala e mbylljes e Akademik Idriz Ajetit*, drejtor i Seminarit në Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, Prishtinë, 1987, nr. 13, Universiteti i Prishtinës – Fakulteti Filozofik, «Rilindja» Prishtinë, 1988, f. 279-281.

47. Ajeti, Idriz, *Fjala e mbylljes e Akademik Idriz Ajetit*. - *Vepra 5*, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 218.

48. Ajeti, Idriz, «In memoriam- Eqrem Çabej (1908-1980)», *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985, f. 255-264.

49. Ajeti, Idriz, «Kolos me kompetenca të gjithanshme shkencore». (Me rastin e vdekjes së profesor Eqrem Çabejt). –*Shkëndija*, Prishtinë, 1980, nr. 13, f. 14.

50. Ajeti, Idriz, «Ndihmesa e Eqrem Çabejt në studimet etimologjike të shqipes». –*Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, nr. 10, Prishtinë, 1990, Prishtinë, f. 3.

51. Ajeti, Idriz, «Ndihmesa e Eqrem Çabejt në studimet etimologjike të shqipes». Fjalë e mbajtur në

mbrëmjen përkujtimore të 10-vjetorit të vdekjes së Prof. Eqrem Çabejt. Sipas, Sh(yqri) Galica, «Figurë madhore e kulturës shqiptare» (Mbrëmje e madhe përkujtimore në 10-vjetorin e vdekjes së Akademik Eqrem Çabejt). - *Rilindja*, Prishtinë, 10. 5. 1990, f. 10.

Mestituj: 1. Gjuha është treguesi më i dallueshëm i çdo njeriu dhe i çdo populli, 2. Njësia kombëtare e njësia letrare.

52. Ajeti, Idriz, *Vepra*, 2, ASH e Kosovës, Prishtinë, 1998.

53. Ajeti, Idriz, «Veprimtaria shkencore e Prof. Eqrem Çabejt», - *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja» Prishtinë, 1985.

Në vend të hyrjes: «Do të përpiqem që formimin e Çabejt si shkencëtar dhe veprimtarinë e tij shkencore t'i projektojmë në vartësinë e dy perspektivave. a) Së pari, në vartësinë e perspektivës kohësore në të cilën ai veproi, që me fjalë të tjera do të thotë në vartësinë e gjendjes që zotëronte këtu e mëse shtatëdhjetë vjet më parë në fushën linguistike në Evropë dhe, së dyti, puna e tij do parë në vartësinë e situatës, kushteve dhe rrethanave që sundonin në frontin tonë të brendshëm gjuhësor, që nga ditët e para të karrierës së tij shkencore».(232)

54. Ajeti, Idriz, «Veprimtaria shkencore e Prof. Eqrem Çabejt». - *Vepra* 5, Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës, Botime të veçanta, Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Libri 18, Prishtinë, 2002, f. 95.

55. Ajeti, Idriz, «Veprimtaria shkencore e Prof. Eqrem Çabejt», 1981, shih *Bibliografia*, 1997.

56. Ajeti, Idriz, «Veprimtaria shkencore e prof. Eqrem Çabejt», -*Studime gjuhësore në fushë të shqipes*», III, «Rilindja» Prishtinë, 1985, f. 232-252.

57. Ajeti, Idriz, «Veprimtaria shkencore e prof. Eqrem Çabejt». – *Kërkime gjuhësore*, «Rilindja», Prishtinë, 1978, f. 304-337.

Résumé: «L'oeuvre du linguiste albanais E. Çabej. «Dès le début de ce travail, l'auteur mentionne l'effort qu'il a fait pour voir et pour faire ressortir l'activité scientifique du prof. E. Çabej, en rapport avec deux perspectives:

a. premièrement, en rapport avec la perspective temporelle, où Çabej exerça son activité, et aussi en rapport avec le niveau du développement de la Linguistique qui domina en Europe les sept dernières décennies; et

b. deuxièmement, son travail doit être considéré dans notre plan linguistique interne en rapport avec la situation, les conditions et les circonstances qui existèrent, dès les premiers jours de sa carrière scientifique.

Il est bien naturel qu'un jeune savant, fermé dans un centre scientifique si réputé qu'était Vienne, à cette époque, se distinguait particulièrement par rapport à des confrères dans sa patrie.

L'auteur divise l'activité scientifique de Çabej en deux périodes:

a) La période d'avant-guerre – 1934-1945 et

b) La période d'après la guerre – 1945-1975.

L'activité scientifique de Çabej dans la période d'avant –guerre consiste, non seulement dans le domaine des recherches linguistiques; elle apparaît plus large et plus complexe, en embrassant des études scientifiques, du folklore, du commentaire des textes linguistiques et littéraires d'une part, et d'autre part, des observations et études ethnographiques: les moeurs et les coutumes des Albanais.

Après la guerre, Çabej recourt à l'étude de la langue albanaise où on distingue, particulièrement, les problèmes de la phonétique historique de l'albanais, les études des textes et ainsi que les études de l'histoire de la langue albanaise. L'objet des études en question est l'origine et de la place de l'albanais dans la classification des langues.

Dans le domaine de la toponomastique –son champ de recherches scientifiques fréquentes, Çabej parvient à des résultats considérables qui ont éclairé, non seulement la manque de connaissance de la langue mais aussi certains aspects de l'histoire du peuple albanais.

Dans l'étude de l'histoire de la langue albanaise, les efforts de Çabej pour un nouvel examen de certaines conclusions dans le domaine du système phonologique, tel qu'il se présente aujourd'hui depuis l'époque indoeuropéenne, occupent une place considérable.

Le mérite de Çabej repose sur le fait qu'il examina le phénomène du pluriel singularisé dans de larges dimensions et dans la majorité de cas explique les pluriels singularisés de notre langue.

En collaboration avec Aleksandër Xhuvani-le savant réputé de la culture albanaise, Çabej publia deux études particulières de grande valeur, concernant les formant, de notre langue:

Les préfixes de l'albanais. Les suffixes de l'albanais.

Bien que les études du savant albanais E. Çabej, embrassent presque toutes les disciplines des recherches albanalogiques, le domaine de ses études est et reste l'histoire de la langue albanaise et particulièrement l'étymologie du lexique albanais». (336-337)

58. Ajeti, Idriz, «Veprimtaria shkencore e prof. Eqrem Çabejt». – *Gja-sshf*, V-1975, IAP, Prishtinë, 1976, f. 7-25.

59. Ajeti, Idriz, «Vështrim i punës në studimet etimologjike të gjuhës shqipe», - *Shqiptarët dhe gjuha e tyre*, ASHAK-SGJL, Botime të veçanta, Libri 10, Prishtinë, 1994.

Citat: «Pas vdekjes tragjike të Norbert Joklit –njohësit të rrallë të problemeve gjuhësore të shqipes, puna në hartimin e fjalorit të tij etimologjike pothuajse ra përgjithmonë në ujë, dhe vetëm Eqrem Çabej, nxënës i Joklit, ka mundur ta marrë mbi vete këtë detyrë të vështirë dhe ta kryej me sukses». (141)

60. Ajeti, Idriz, «Veprimtaria shkencore e Prof. Eqrem Çabejt», - *Kërkime gjuhësore*, «Rilindja», Redaksia e botimeve, Prishtinë, 1978, f. 304-338.

61. Altimari, Franquesco, «Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt në fushën e dialektologjisë arbëreshe», *SNGJLKSH*, 1987.

62. Altimari, Franquesco, «Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabej në fushën e dialektologjisë arbëreshe», *Seminari*, 1988.

Pasues: «Pas përshkrimeve të të folmeve arbëreshe të Molizës, që kishte bërë disa vjet më parë Maks Lambertz, dhe pas botimit të materialit të mbledhur në katundin e Firmozës, në Kalabri, nga Gerhard Rohlfs për «Atlasin gjuhësor dhe etnografik të Italisë dhe

Zvicrrës së Jugut», në vitet '20 të këtij shekulli, është kjo monografi e Çabejt përpjekja e parë serioze për të dhënë një pasqyrë të përgjithshme të gjendjes së këtyre të folmeve, të shkëputura nga trangu kombëtar që prej 4-5 shekujsh, dhe që, bashkë me dialektet arvanite të Greqisë, tërhoqën menjëherë vëmendjen e linguistit tonë të shquar – gjithmonë i interesuar për kërkime etimologjike –si dokumente gjuhësore, deri diku arkaikë, të domosdoshme për një analizë diakronike e krahasimtare brenda sistemit të gjuhës, të leksikut në veçanti». (175)

63. Anonim, «Sot i fillon punimet sesioni shkencor».
«Rilindja», Prishtinë, 28.8.1987, f. 10.

Nëntitull: Rreth dy temave bosht të sesionit «Veprimtaria e Eqrem Çabejt» dhe «Çështje të romanit tonë të sotëm», pritet të lexohen 25 kumtesa shkencore.

64. Anonim, «Meshari i Gjon Buzukut (1555) I». –
Rilindja, Prishtinë, 24 tetor 1987, f. 11.

Mestitull: Vitrina e librit.

65. Anonim, «Meshari i Gjon Buzukut (1555) II». –
Rilindja, Prishtinë, 31 tetor 1987, f. 12.

Mestitull: Vitrina e librit.

66. Anonim, «Meshari i Gjon Buzukut (1555) në dy vëllime». – *Rilindja*, Prishtinë, 22. 8. 1987, f. 15.

Mbititull: Së shpejti del nga shtypi për herë të parë te ne.

67. Anonim, «Meshari i Gjon Buzukut (1555)».
Përgatitur nga Eqrem Çabej. –*Rilindja*, Prishtinë, 26 shtator 1987, f. 15.

Mestitull: Së shpejti del nga shtypi për herë të parë te ne.

68. Anonim, «Eqrem Çabej, Meshari i Gjon Buzukut (1555), I. II». - *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, 1-15 shkurt 1988, Prishtinë, f. 32.

69. Anonim, «Profesor Shaban Demiraj mbajti ciklin e parë, Prof. Eqrem Çabej filloi të dytin». - Bota e re, Prishtinë, nr. 58-59, qershor 1972, f. 9.

70. Anonim, «Veprat e Eqrem Çabejt».

Mbititull: Sonte në TV.

Nëntitull: Spektri. Autor i emisionit: Xhafer Krasniqi.

71. Anonim, «Dr. Eqrem Çabej, Elementet e gjuhësisë e të literaturës shqipe». -Bujku, e përditshme, 25 shtator 1996, Prishtinë, f. 9.

72. Anonim, «Vdiq profesor Eqrem Çabej». -Rilindja, 16 gusht 1980, f. 1.

73. Anonim, «Të kërkojmë të vërtetën, por jo me indiferentizëm». - Fjala, revistë për kulturë, art, letërsi, 1-15 shkurt 1988, f. 9.

Nëntitull: Prof. Çabej. Në fund: Deklaratë e Çabejt dhënë ekipit të TVP-së, pak ditë para vdekjes. Tiranë, 9. 7. 1980.

74. Anonim, «Dr. Eqrem Çabej, Studime gjuhësore I». Rilindja». Prishtinë, 21. 1. 1978, f. 15.

Mbititull: Botime.

75. Anonim, «Dr. Eqrem Çabej, Studime gjuhësore II». Rilindja, Prishtinë, 28.1. 1978, f. 15.

Mbititull: Botime.

76. Anonim, «Dr. Eqrem Çabej, Studime gjuhësore III». Rilindja, Prishtinë, 4.2. 1978, f. 15.

Mbititull: Botime.

77. Anonim, «Dr. Eqrem Çabej, Studime gjuhësore IV». Rilindja, Prishtinë, 11.2. 1978, f. 17.

Mbititull: Botime.

78. Anonim, «Dr. Eqrem Çabej, Studime gjuhësore V». Rilindja, Prishtinë, 18.2. 1978, f. 15.

Mbititull: Botime.

79. Anonim, «Dr. Eqrem Çabej, Studime gjuhësore VI». «Rilindja», Prishtinë, 25. 2. 1978, f. 15.

Mbittitull: Botime.

80. Anonim, «Kontributi i Eqrem Çabejt dhënë dialektologjisë historike». –Rilindja, Prishtinë, 14 mars 1981.

81. Asllani, Ramadan, «Disa forma prapashtesore në onomastikë, sipas Çabejt». Kumesë e lexuar në Sesionin shkencor, 1998.

Përfundimi në dorëshkrim: «Sipas mendimit tim, prapashtesat: -aj, -ajë dhe -ishtë në onomastikë, përveç funksionit prapashtesore, ato njëherit paraqesin edhe mbaresat e një shumësi kolektiv, qoftë formime prej emrash vetjakë, qoftë prej atyre të përgjithshëm, (ku zakonisht formimet emërvendeve me prapashtesat -ajë dhe -ishtë kanë për bazë një emër të përgjithshëm). Për këto prapashtesa, bashkautorët Xhovani- Çabeji nuk thonë se kanë një shumës kolektiv, sikur thonë për prapashtesën -as.

Në onomastikë, prapashtesa -aj ka një shtrirje të përgjithshme gjeografike-gjuhësore në trojet shqiptare, së cilës, gjatë historisë, më së shumti iu bënë «dhunime» gjuhësore prapashtesore sllave dhe turke. Me këtë prapashtesë fëmohen më së shumti emra topikë, por sidomos patronime e natronime shqipe. Prania e saj është e hershme në hapësirat shqiptare, e cila u «dhunua» nga pushtues të ndryshëm, duke u përshtatur sipas tekeve të tyre. Variantja e kësaj prapashtese, -ajë është më pak e përhapur në hapësiat shqiptare.

Një përhapje të gjerë ka edhe prapashtesa -shtë, por vërehen anime të saj. Më e pranishme gjendet në Kosovë, dhe Çamëri në formën e sotme të mirëfilltë -ishtë, kurse në Sanxhakun e Nishit, ajo na del në formën -iste, po gjendet aty-këtu edhe në formën -ishtë.

Në vështrimin tonë, prapashtesat -th dhe -zë, në onomastikë, na janë dukur që kanë karakter regjional. Ato, sipas nesh, fëmojnë emra topikë e mikrotopikë kryesisht në Shqipërinë Jugore dhe në Çamëri, pa e mohuar praninë e saj sporadike edhe në vende të tjera.

Këto prapashtesa, të cilat në fjalëformim dhe në studimet e A. Xhuvanit dhe të E. Çabejt për to, njihen si prapashtesa zvogëluese e pejorative, në onomastikë, kujtojmë se ato më shumë kanë vetëm

rol fjalëformues e më pak zvogëlues, për arsye se shumica e tyre emërtojnë vende të vogla që nuk kanë lidhje me madhësinë e primitivit, sepse nuk kanë dalë prej tyre, megjithatë, ka edhe përjashtime».

82. B(eqiri), Sh(aip), «Vepra complete e dr. Eqrem Çabejt», Bota e re, Prishtinë, 15. 2. 1978, f. 16.

Mbititull: Botime të reja.

Nëntitull: Nga fundi i vitit të kaluar redaksia e botimeve të NGBG «Rilindja» në bibliotekën *Linguistika* nxori botiomin komplet të veprave të Prof. dr. Eqrem Çabejt, njërit ndër gjuhëtarët më të shquar bashkëkohës me renome botërore». (16)

83. B(Beqiri), Sh(aip), «Vepra complete e dr. Eqrem Çabejt». –Shkëndija, Prishtinë, 1977, nr. 3-4, f. 16.

Mbititull: Botime të reja.

84. Badallaj, Imri, «Shumë të fala nga Prizreni». Kartolinë nga Prizreni. 30. 8. 1976.

85. Badallaj, Imri, «Disa pikëpamjet të Eqrem Çabejt rreth kuantitetit të vokaleve të shqipes» («Somme viewpoints of Eqrem Çabej on the quantity of vocals in albanian»), *Filologji*, nr. 8, Universiteti i Prishtinës – Fakulteti i Filologjisë, Prishtinë, 2000, f. 99-106.

Summary: «During the whole work of his Eqrem Çabej devoted paid attention to the matters having to do with historical phonetics. Therefore, he did so to the matters having to do with historical phonetics. Therefore, he did so to the vocal quantity in Albanian and assertions and precise evaluations that have a special scientific value. He treated this phonetic phoneme as one of the phenomena that is of the primary importance in the sphere of historic phonetics. This is phoneme that appeared in Albanian very early and as such it has covered almost all the Albanian language.

His research work on this phenomenon started pointing out the most characteristic examples taken from the writings of northern authors and analyzing some old toponyms of the Albanian original heritage. The speeches in diasporas offered this linguist great contribution, so that he achieved his good results on this point. The data of some linguists, such as: Bopp, Dozon, Pekmezi, Weigand,

Jokle and Shepper were disputable to Çabej. Accordingly, with his linguistic competences he pointed to many assertions dealing with them, and he put many of them into the right place.

Çabej with his very convincing explanation informed the interested people in historic phonetics of Albanian that the quantity of Albanian vocals is quite an old phenomenon and melted into both dialects; it has phonological value and is realized with different length levels. Accordingly, seeing that the phenomenon has a broad expansion and is present in both Albanian dialects, he is right to conclude that the phenomenon is old, and the Albanian language does not seem to have broken its link with the old state, and as a result he added: "in comparison with other Indo-European languages it results that Albanian, with all its strong smoothing affects of analogy, it has preserved its old length quite well, or that obtained through contraction". However, for a right precision of this phonetic phenomenon, wherever it was caused, Çabej prefers the application of up-to-date experimental methods, as only in this way, precise results and definitions of phonetic parameters of every vowel in all positions in Albanian speeches could be separately given. Otherwise, Eqrem Çabej proved this phonetic phenomenon by recognizing three vocal lengths in accented positions».(105-106).

86. Badallaj, Imri, «Pikëpamjet e Çabejt rreth kuantitetit të vokaleve në gjuhën shqipe». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998:

Rezime: «Eqrem Çabej gjatë tërë punës së tij i ka kushtuar vëmendje të veçantë çështjeve që kishin të bënin me fonetikën historike. Prandaj, edhe për kuantitetin e vokaleve të gjuhës shqipe kemi konstatime dhe saktësime, që kanë një vlerë të veçantë shkencore. Ai këtë fenomen fonetik e trajtonte si ndër dukuritë, që kanë një rëndësi të veçantë në sferën e fonetikës historike, fenomen ky pra, që është dukuri në shqipen shumë herët dhe si i tillë ka kapur pothuajse mbarë shqipen.

Gjurmimet e tij rreth kësaj dukurie i kishte nisur, duke i vënë në spikamë shembujt e nxjerrë nga shkrimet e autorëve të Veriut si dhe, duke i zbërthyer disa nga toponimet më të vjetra të trashëgimisë burimore të shqipes. Edhe të folmet e diasporave, gjuhëtarit tonë i kanë dhënë krah e dorë, që në këtë pikë të arrijë rezultate sa më të mira. Të dhënat e disa gjuhëtarëve, si: të Boppit, të Dozonit, të Pekmezit, të Weigandit, të Joklit dhe të Sheperit, për

Çabejn janë të diskutueshme, prandaj, ky me kompetencat shkencore që kishte, vuri gisht në shumë konstatime të tyre, ndërsa shumicën nga ato i vuri në binaret e qëndrueshme.

Çabej me shpjegimet e tij mjaft bindëse, i njofton të interesuarit e fonetikës historike të shqipes, se kuantiteti i vokaleve në shqipen është dukuri mjaft e vjetër, e shtrirë në të dy kryedialektet, ka vlerë fonologjike, që realizohet me shkallë të ndryshme dhe që ka përfshirë mbarë gegërishten dhe disa të folme toske, si labërishten dhe çamërishten. Pra, duke parë se dukuria ka një shtrirje të gjerë dhe është prezente në të dy dialektet e shqipes, me të drejt ky konstaton se kjo dukuri është e moçme, që siç duket, në këtë pikë shqipja nuk i ka këputur fijet e saja të stadit të vjetër, prandaj edhe shton: “Një krahasim me të tjera gjuhë indoeuropiane rezulton që shqipja, në gjithë efektet e forta rrafshuese të analogjisë, i ka ruajtur mjaft mirë gjatësitë e lashta, ose ato, që janë përfutur nga kontraksioni». Mirëpo, për një saktësim sa më të drejtë të këtij fenomeni fonetik, kudo që ky është shkaktuar, Çabej preferon aplikimin e metodave bashkëkohore eksperimentale, se vetëm në këtë mënyrë, për dukurinë në fjalë mund të jepen saktësime dhe përcaktime të parametrave fonetikë për çdo zanore në të gjitha pozicionet për të folmet e shqipes veç e veç. Përndryshe, E. Çabej këtë fenomen e argumenton në shërbim të njohjes së tri gjatësive të zanoreve në pozicione të theksuara».

87. Bajçinca Isa, «Rregullat e drejtshkrimit të shqipes(Projekt) –hap i rëndësishëm drejt kristalizimit të normës letrare». Universiteti Shtetëror i Tiranës, Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë. Komisioni hartues: Androkli Kostollari, Eqrem Çabej, Mahir Domi. Asistent: Emil Lafi. Tiranë 1967, 214 faqe. - Gjurmime albanologjike, Prishtinë, 1970, nr. 1-2, f. 245-259; -*Probleme të gjuhës letrare shqipe dhe të drejtshkrimit të saj* (Studime dhe artikuj), Tiranë, 1972, vëll. II, 1, f. 224-248.

88. Bajçinca Isa, «Eqrem Çabej dhe shqipja e njësuar letrare». – *Rilindja*, Prishtinë, 13 gusht 1988, f. 12.

89. Bajçinca, Isa, «Shumë të fala nga Prizreni». Kartolinë nga Prizreni. 30. 8. 1976.

90. Bajçinca, Isa, «Eqrem Çabej dhe shqipja e njësuar letrare». *Gjuha shqipe*, nr. 3, 1987, IAP, Prishtinë, f. 1-3.

91. Bajçinca, Isa, «Eqrem Çabej dhe shqipja e njësuar letrare». *SNGJLKSH*, 1987

Tri aksioma të Çabejt përkitazi me rrugën që kishte ndjekur shqipja letrare: «E para, kjo formë, pra forma e shkruar e gjuhës shqipe, gjatë përdorimit të saj ka ardhur duke i thjeshtësuar gjithmonë e më shumë në trajtat e sistemit fonetik e gramatikor dhe është pasuruar në visar të fjalëve. Ky proces, për mendimin e tij, vazhdon edhe në ditët tona;

Aksima e dytë është konvergjenca, pra një zhvillim afrues që është ndjekur prej kohësh në format e shqipes së shkruar. Dhe, po të vështrojmë gjendjen e shqipes së sotme letrare, kur kjo është e njësuar plotësisht, mund të pohojmë që përpjekjet konvergjente, të intensifikuara sidomos pas çlirimit, bënë të mundshme, përpos të tjerash, që në normë letrare të ngrihen njëkohësisht edhe elemente dalluese nga më të mëdhatë në sistemet e dialekteve dhe të ish-varianteve të shqipes letrare, siç janë, po e zëmë, rotacizmi e jorotacizmi, grupet e zanoreve *ue* e *ua* e të tjera.

Mbështetjen e fuqishme të gjuhës letrare mbi gjuhën e folur e mbi gjuhën popullore, Çabej e konsideronte aksiomë të tretë në zhvillimin e shqipes letrare: «Gjuha popullore përbën rrënjën që ushqen në mënyrë të pareshtur gjuhën e shkrimit. Kur kjo largohet nga ligjërimi popullor, largohet njëkohësisht edhe nga masat popullore dhe rrezikon të bëhet një gjuhë letrare, një gjuhë artificiale...». (182)

92. Bajçinca, Isa, «Fjala e hapjes», në mbrëmjen përkujtimore të 10-vjetorit të vdekjes së Eqrem Çabejt. Shih, Sh(yqri) Galica, «Figurë madhore e kulturës shqiptare» (Mbrëmje e madhe përkujtimore në 10-vjetorin e vdekjes së Akademik Eqrem Çabejt). *Rilindja*, Prishtinë, 10. 5. 1990, f. 10.

Mestituj: 1. Gjuha është treguesi më i dallueshëm i çdo njeriu dhe i çdo populli. 2. Njësia kombëtare e njësia letrare.

93. Bajçinca, Isa, «Gjuha dhe konceptet gjuhësore të E. Çabejt në studimet shkencore», *Tribuna shkencore*, 1993.

94. Bajçinca, Isa, «Idetë e Çabejt për shqipen letrare në konferenca shkencore». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*

95. Baliu, Begzad, «Rreth kritikës së Selman Rizës për veprën e Eqrem Çabejt dhe tezat e tij për Gjon Buzukun dhe Mesharin», (Selman Riza, «Relacion i zgjeruar mbi ribotimin kritik të Gjon Buzukut nga Eqrem Çabej»(1958), Selman Riza, *Vepra, I*, ASHA e Kosovës, Prishtinë, 1997), - *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, viti XXXII, nëntor, 1999, nr. 6, f. 10.

Mbithitull: Në tetëdhjetëvjetorin e lindjes.

Nëntitujt: Hyrje, Konceptet shkencore si mosmarrëveshtje, Një fillim i ri apo vazhdim i mëparshëm i polemikave të panjohura.

Hyrja: «Në botën shkencore shqiptare personaliteti i Selman Rizës dhe vepra e tij më pak kanë qenë objekt trajtimi dhe madje referimi, në krahasim me shtigjet që ka hapur në fushë të albanologjisë dhe me konceptet që ka përdorur në veprën e tij. Në këtë drejtim më shumë është folur gojarisht si për «njeriun me prirje të skajshme kulturore dhe shkencore», «për kapriciozitetin e tij shkencor dhe mendor», për kryeneqësinë e tij gjatë diskutimeve shkencore» për «kokëngjeshurin kokë kosove», për këmbëngultësinë e tij në metodat dhe konceptet shkencore përballë koncepteve me prirje ideologjike, përmes të cilave pretendohet të përvijoheshin të gjitha vlerat shkencore, madje pa përjashtim etj. Do thënë që në fillim se konceptet e tij kritike-shkencore lidhur me metodat shkencore të Çabejt nuk kanë të bëjnë me konfrontimin e koncepteve më të avansuara shkencërisht të Prof. Selamn Rizës, përballë koncepteve të kohës (p.sh. marksizmit gjuhësor), por me koncepte thjeshtë të natyrës gjuhësore që insistonin t'i diktonin dy burrat më të mëdhenj të shkencës shqiptare në shekullin XX: Prof. Eqrem Çabej dhe Prof. Selman Riza.

Relacioni i zgjeruar mbi ribotimin kritik të Gjon Buzukut lind pikërisht në këtë rrjedhë dhe sado nuk dimë nëse ekziston ndonjë dorëshkrim kritik tjetër i Selman Rizës, për studimet gjuhësore të prof. Çabejt, ne dimë nga bashkëkohësit e tyre, punonjës shkencor në Institutin e Gjuhësisë se edhe më vonë prof. Çabej dhe prof. Riza dy korifentë më të mëdhenj të gjuhësisë shqiptare kanë pasur moskuptime që kishin të bënin me konceptet gjuhësore dhe sidomos me metodën e studimit». (10)

96. Baliu, Begzad, «Bibliografia Çabej», (Mina Gero-Petrit Kotrri, *Bibliografi e shkrimeve kushtuar Eqrem Çabejt*, «Camaj-Pipa» Shkodër, 2000, f. 132), *Pasqyra*, v.II. nr. 29, 16 qershor 2000, Prishtinë, f. 17

97. Baliu, Begzad, «Çështje të studimit të onomastikës në veprën e Eqrem Çabejt». Tezë e magjistraturës, f. 144. Mbrojtur publikisht më 5 maj 2000, para Komisionit dr. Rexhep Doçi (mentor), Institutin Albanologjik të Prishtinës, Dr. Ruzhdi Ushaku (kryetar), Fakulteti Filologjisë–Dega e Gjuhës Frënge dhe Dr. Abdullah Zymberi, anëtarë, Fakulteti i Mësuesisë, në Institutin Albanologjik të Prishtinës.

Përmbajtja

PARATHËNIE

Shkurtesat

KREU I

Kontributi i Profesor Eqrem Çabejt në fushë të studimeve albanologjike

- I. Jeta dhe vepra
- II. Kontributi në fushë të studimeve albanologjike
 1. Kontributi i Eqrem Çabejt në studimin e onomastikës përmes historisë së gjuhës shqipe
 2. Kontributi i E. Çabejt në studimet etimologjike
 3. Kontributi i E. Çabejt për studimin e onomastikës më anë të fonetikës dhe të gramatikës historike

KREU II

Çështje të metodës së studimit të onomastikës

1. Çabej - ndërmjet filologjisë dhe linguistikës
2. Studiues me akribi të thellë shkencore në fushë të onomastikës
3. Rëndësia e mbledhjes sistematike të toponimeve
4. Studime të rëndësishme në fushë të onomastikës
5. Studjuesit për studimet onomastike të Çabejt

KREU III

Shtresat e onomastikës historike të shqipes dhe autoktonia e shqiptarëve

1. Hipotezat
2. Autoktonia e shqiptarëve dhe onomastika sipas Çabejt
3. Origjina ilire e shumë toponimeve e antroponimeve

KREU IV

Etnonimi arbër

1. Interesimi i Çabejt
2. Horizonti historik dhe hapësira gjeografike
3. Shtrirja gjeografike
4. Aspekti biblik i shpjegimit të etnonimit arbër
5. Baza antroponimike e etnonimit arbër-shqiptar
6. Aspekte gjuhësore (onomastike) të rrënjës alb- arb-
7. Etnonimi arbër në gjuhën serbe
8. Etnonimi arbër-shqiptar dhe stërkeqja e tij
9. Nga stërkeqja në eufemizëm

KREU V

Emri i Dardanisë

1. Historia
2. Aspekti gjuhësor
3. Emri i Dardanisë dhe fisi i Pirustëve

KREU VI

Arbëreshët e Italisë dhe prejardhja e tyre sipas onomastikës

1. Përkushtimi i përhershëm
2. Historia
3. Veçoritë gjuhësore dhe historike të emrave të arbëreshëve në Greqi dhe Itali

PËRFUNDIME

Literatura

Pasqyra e lëndës

Rezime: «Eqrem Çabej është njëri nga personalitetet e shquara të gjuhësisë shqiptare të shekullit XX. I lindur në fillim të këtij shekulli, Çabej shënnon kulmet e të arriturave shkencore në fushë të historisë së gjuhës (fonetikë, etimologji, onomastikë), sidomos nga gjysma e dytë e shek. XX kur ai bëhet edhe bart jo vetëm i studimeve të brendshme shqiptare por edhe prezentimit të tyre në

shkencën e përbotëshme. Pra, të merresh me studimet e Eqrem Çabej d.m.th. të merresh me historinë e zhvillimit të saj në teori dhe praktikë. Të merresh me studimet gjuhësore të Eqrem Çabejt dmth të merresh me zhvillimin e saj të brendshëm dhe në kontekst të rezultateve të saj në gjuhësinë ballkanike dhe evropiane.

Nga jeta e Eqrem Çabejt do të mund të të veçonim dy momente: studimet në Austri dhe përgatitjen shkencore nga albanologu më i madh i këtij shekulli Norbert Jokli dhe angazhimit të tij të parë shkencor në gjirin e rrethit kulturor të Shkodrës. Nëse formimi i tij shkencor në filologji klasike, i pajisur edhe me dijen më të re të kohës i detyrohet shkollës gjermane, vijimi dhe mosavansimi i tij me drejtime dhe rryma bashkëkohore, madje shpesh laboratorike i detyrohen rrethit të Shkodrës ku punohej me ngulm mbi një traditë klasike të filologjisë, prandaj në këtë temë unë Çabejn e radhis në grupin e gjuhëtarëve gjermanë që mbulohen me termin «Sprachwissenschaft» dhe për të cilët shpesh herë kufiri ndërmjet studimit lingistik dhe filologjik shpesh është i pakuptueshëm. Rrjedhimisht kam konstatuar se emri «filolog» Çabejt i shkon vetëm kur ky term nënkupton «të gjitha llojet e hulumtimit gjuhësor». (Malmberg)

Në korpusin e madh të *Studimeve etimologjike në fushë të shqipes* dhe në studimet nga historia e gjuhës shqipe e sidomos në studimet nga fusha e ngushtë e onomastikës, Çabej është marr me një numër të madh toponimesh e antroponimesh që kapin një kohë nga prehistoria e deri te koha më e re, por mbylljen e këtij kapitulli e shoh të mundshëm pas botimit të plotë të *Studimeve etimologjike në fushë të shqipes* me çrast do të mund të bëhej edhe sinteza përfundimtare sipas shtresave historike dhe gjuhësore, përndryshe nuk e shoh të arsyeshme shqyrtimin e çdo njërit veç e veç.

Në këtë studim jam ndalur në shqyrtimin e etnonimit Arbër dhe kam përkrahur zgjedhjen gjuhësore të Çabejt, krahas të gjitha zgjedhjeve të dala deri më tash dhe i kam shtuar kësaj zgjidhjeje besoj element të veçantë kur i kam emërtuar bartësit e etnonimit Arbër, duke i quajtur ata «nomad (shtegtarë) të lirë» të kohës së përhapjes së krishterizmit në mos edhe më herët. Sido që të jetë, misioni i tyre ka përfunduar para ardhjes së sllavëve në Ballkan. Sa i përket emrit shqiptar, Çabej nuk është përcaktuar dhe është luhatur gjatë shqyrtimit të hipotezave të të tjerëve, ndërsa unë ato gjurmë i gjej në fërkimet arbërore me botën italike, duke iu bashkuar kështu Gustav Majerit e Rexhep Ismajlit dhe jo me ndryshimet vetëm të pushtimeve osmane.

Në një kapitull të veçantë jam ndalur në emrin e Dardanisë dhe pasi kam shqyrtuar zgjedhjet e deritashme duke përfshirë këtu edhe Çabejn, besoj se e kam vërtetuar më gjerësisht një traditë të gjatë të veprimit paralel të emrave popullorë (nacionalë) dhe atyre librorë, gjurmët e të cilës vinë deri në kohën tonë.

Në një kapitull të veçantë trajtohet toponimia e arbëreshëve të Italisë, me të cilën Çabej insistonte të vërtetonte se «onomastika e arbëreshëve të Italisë bën pjesë në onomastikën e përgjithshme shqiptare». Besoj se edhe unë kam arritur të vërtetoj dhe të plotësoj gjuhësisht nga aspekti diakronik dhe nga aspekti gjeografik përhapjen e shqiptarëve në kohë dhe në hapësirë.

98. Baliu, Begzad, «Përgatitet vepra e Profesor Çabejt», *Zëri*, e përditshme, Prishtinë, 23 dhjetor 2000, f. 18. (Ka dalë pa emrin e autorit)

99. Baliu, Begzad, «Autoktonia e shqiptarëve». E përditëshmjja *Bujku*, 6 shtator 1996, Prishtinë, f. 13.

Mbititull: Kontributi i prof. Çabejt në fushë të onomastikës.

Nëntitulli: Hulumtuesit e studimeve çabëjane kanë vënë re një interesim të hershëm dhe të veçantë të prof. Çabejt për historinë, kulturën, folklorin, gjuhën, letërsinë etj., të arbëreshëve të Italisë.

Mestituti: Origjina ilire e shumë toponimeve. Parashtesat dhe prapashtesat në onomastikën shqiptare. Arbëreshët e Italisë në dritën e onomastikës.

100. Baliu, Begzad, «Bota shkencore e prof. Eqrem Çabejt». *Gjuha shqipe*, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1998, f. 60-63.

Citojmë: «Gjuhësia shqiptare ka njohur një numër të madh studiuesish, të cilët nga aspekte të ndryshme, të përgjithshme dhe të veçanta kanë dhënë kontribute të shumta. Në mesin e tyre kryet e vendit e zënë tri personalitete shkencore: Aleksandër Xhuvani, Eqrem Çabej dhe Selman Riza». (60)

101. Baliu, Begzad, «Bota shkencore e profesor Eqrem Çabejt», *-Shenjëzat*, Prishtinë, 1998, f. 13-14.

102. Baliu, Begzad, «Ekzili në fusnotë», (E. Çabej- në 90-vjetorin e lindjes), *Sheshi*, nr. 20-21, shtator-tetor 1998, Prishtinë, f. 11.

103. Baliu, Begzad, «Emri i shqiptarëve». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

104. Baliu, Begzad, «Norbert Jokli dhe Çabej: ndërlidhje personale dhe shkencore». Kumtesë e lexuar në Konferencën shkencore albanologjike, në nderim të albanologut të shquar Norbert Jokli (1877-1942). Universiteti i Shkodrës «Luigj Gurakuqi», Fakulteti i Shkencave Shoqërore, Shkodër, 28-29 qershor 2002.

Në vend të përfundimit: «Të kthehem edhe njëherë në fillim: Duke lexuar dhe rilexuar veprën e Çabejt dhe duke parë rezultatet e tij shkencore, kam mësuar se rezultatet e mëdha shkencore nuk arrihen nga një njeri dhe nga një brez studiuesish, ato bëhen historike kur vlerat e tyre i provojnë njëri pas tjetrit mësuesi dhe nxënësi, aq më tepër kur ato i provojnë mësuesi dhe nxënësi që u takojnë dy brezave në vazhdim. Ata janë shembulli më i mirë se si duhet krijuar nxënësi dhe si duhet plotësuar mësuesi.

Fjalën e kem për një traditë të shkëlqyeshme dhe për shembullin se si duhet bërë ajo. Tradita e mësuesit dhe e nxënësit: Kreçmer-Jokli-Çabej etj., le të jetë një shembull jo vetëm shkencor, por edhe kolegial se si duhet të organizojmë studimet albanologjike edhe sot.

Le të jetë kjo një prej arsyeve pse në këtë përvjetor kujtimi, veprës së Joklit dhe të Çabejt u jam çasur paralelisht: marrëdhënieve personale, të cilat u përfolën këtu, dhe ndërlidhjeve, respektivisht koncepteve e rezultateve shkencore, të cilat duhet çasur paralelisht jo vetëm me temat e kapura por edhe me bazën shkencore të tyre. Kur një ditë të kemi një pasqyrë të plotë të studimeve dhe rezultateve të shkollës austro-gjermane dhe kur brenda saj të veçojmë shumë rezultate të papërsërishme të Norbert Joklit, atëherë mendimi ynë për studimet çabejane do të jetë më i saktë dhe më i plotë. Hapat e parë tashmë janë bërë. Sintezat e Profesor Shaban Demirajt për historinë e gjuhës e të prejardhjes së popullit shqiptar; Traktati i historisë së albanologjisë nga Profesor Jup Kastrati; sintezat dhe studimet e thelluara të Profesor Kolec Topallit e Rexhep Ismajlit në fushë të fonetikës historike;

krahasimet dhe vlerësimet përimtuese të Profesor Idriz Ajetit, Profesor Petrit Kotrrit, të David Lukës e të Bardhyl Demirajt në fushë të etimologjisë etj., paraqesin rezultatet e para të këtij vlerësimi».

105. Baliu, Begzad, «Eqrem Çabej dhe albanologjia».
Tribuna shkencore 1993.

Shënim: Fjala e mbylljes në Tribunën shkencore të organizuar nga Qerthulli i të rinjve të onomastikës «Eqrem Çabej» në Prishtinë, më 11 qershor 1993 në bashkëpunim me Institutin Albanologjik të Prishtinës.

Teksti i plotë: «Të nderuar pjesëmarrës të tribunës shkencore «Prof. Eqrem Çabej dhe albanologjia.

Besoj se në fund të kësaj tribune do të mund të ndahemi të kënaqur pasi këtu u ngritën dhe u theksuan disa prej kontributeve që ka dhënë prof. Çabej në fushë të albanologjisë.

Besoj se nga kjo tribunë kemi mësuar shumë ne shkencëtarët, publicistët, biografët, janë frymëzuar poetët etj.

Kam shumë besim se kjo tryezë e ka arritur qëllimin e vet.

Nëse është kështu, s’kam pse të mos jem i lumtur».

106. Baliu, Begzad, «Eqrem Çabej dhe studimet letrare». *Jeta e re*, 1998.

Fjala hyrëse: «...me botimin e këtij numri të veçantë të *Jetës së re*, i cili do të trajtojë ekskluzivisht tematikën letrare, synohet që kontributi i Prof. Çabejt në fushë të letërsisë t’i afrohet lexuesit në mënyrë mundësisht sa më të plotë në dy pikëpamje: a) krijimtaria përafërsisht e tërsishme, letrare e Prof. Çabejt dhe b) të tjerët për krijimtarinë letrare të Prof. Eqrem Çabejt dhe disa poezi kushtuar këtij kolosi të gjuhësisë e të letërsisë shqiptare”. (513)

107. Baliu, Begzad, «Gjurmëve të profesor Çabejt në Kosovë» (Letra, kujtime, fotografi). Shih «Bujku», 23 tetor 1997, Prishtinë.

Mbititull: Faqja e letrave.

Nëntitull: Në shenjë të përvjetorit të 90 të lindjes së Eqrem Çabejt (1908-1998) jam duke përgatitur librin me titull «Eqrem Çabej në Kosovë (Letra, kujtime, fotografi)».

Teksti i plotë: «Ftojmë të gjithë ata që kanë të dhëna të tilla, që letrat, kujtimet dhe fotografitë t’i dërgojnë në adresë të Institutit

Albanologjik (për Begzad Baliun) dhe Gazetën *Bujku* (për Berat Luzhën).

Ju falënderit për ndihmën tuaj.

Autor: Begzad Baliu».

108. Baliu, Begzad, «Në themele të gjuhësisë e të letërsisë». - Jeta e re, 1998 f. 704-710. «E. Çabej, *Elementet e gjuhësisë e të literaturës shqipe*, Libër leximi për shkollat e mesme, (ribotim fototip), Prishtinë, 1996».

Mestituj: I. Në vend të hyrjes; II. Libri, III. Struktura e librit, a) Gjuhësia; b) Literatura, c) Antologjia-pjesë të zgjedhura; IV. Përfundimi i letërsisë së bejtexhinjve;

Në vend të përfundimit: «Ribotimi i librit të E. Çabejt, “Elementet e gjuhësisë e të literaturës shqipe” pas më shumë se gjashtëdhjetë vjetëve, në kapërcyell të orientimeve të reja në nivel gjithëkombëtar, në sistemin arsimor, me qëllim të nxjerrjes së vlerave të mirëfillta letrare dhe shkencore, është një rast i mirë për të pasqyruar traditën në bashkëkohësi. Prania e saj në shkollat tona ndihmon njohjen integrale të vlerave mbizotëruese të gjuhës, të letërsisë dhe të kulturës shqiptare.

Në kushte të sotme, të riardhjes së vlerave më të qëndrueshme artistike; të luftës kundër anarkisë dhe qasjes shpesh diletante në paraqitjet kulturore, letrare dhe shkencore; të luftës për të mbrojtur cilësinë e vlerave në shkollat shqipe, të pushtuara vite me radhë nga Beogradi etj., libri i Prof. Çabejt na del në ndihmë të kërkimit të normave të domosdoshme shkencore, sidomos gjatë përgatitjes së teksteve shkollore.

Natyrisht, këtu nuk përjashtohet epërsia e metodave të sotme më të avansuara shkencore për përgatitjen e teksteve shkollore dhe mundësitë e studiuesve (pedagogëve) të sotëm për krijimin e teksteve bashkëkohore, mirëpo shikuar prej vlerave të sotme, vepra e Eqrem Çabejt edhe më tutje mbetet pikë referimi.

Më në fund, dalja e librit më të ri të letërsisë shqipe për shkollat e mesme, e cila për shumëçka në strukturën e saj, pikë mbështetëse ka pikërisht këtë vepër të Prof. Çabejt, dhe përfshirja e saj në programin gjithëkombëtar të shkollës shqipe, a nuk flet mjaftueshëm për nivelin e lartë shkencor që kishte libri para më shumë se gjashtëdhjetë vjetëve dhe për shkallën e qëndrueshmërisë së saj edhe në fund të këtij shekulli». f. 709-710.

109. Baliu, Begzad, «Një vepër e rëndësishme në fushë të albanologjisë» – *Gazetë shqiptare*, e përdyjavshme v. I. Nr. 10, 22. 07. 1997, Prishtinë, f. 19.

Mbititull: Në themele të gjuhësisë e të letërsisë shqiptare. Prof. Eqrem Çabej, *Elemente të gjuhësisë e të literaturës shqipe*, «Etruria», Prishtinë, 1996, f. 201.

Nëntitujt: Në vend të hyrjes; Struktura e veprës; Letrarët e ndryshëm të «shkrimtarisë»; Në vend të përfundimit.

Në vend të përfundimit: «Ribotimi i librit të Prof. Eqrem Çabejt «Elemente të gjuhësisë e të literaturës shqipe», pas më shumë se gjashtëdhjetë vjetëve, në kapërcyell të orientimeve të reja në nivelin gjithëkombëtar, në sistemin arsimor, me qëllim të nxjerrjes së vlerave të mirëfillta letrare dhe shkencore, është një rast i mirë për të pasqyruar traditën në bashkëkohësinë. Prania e saj në shkollat tona ndihmon njohjen integrale të vlerave mbizotëruese të gjuhës, letërsisë dhe kulturës shqiptare». (19)

110. Baliu, Begzad, «Onomastika - fushë e dijes çabejane». -E përditëshmjia *Bujku*, Prishtinë, 3 shtator 1996, f. 13.

Mbititull: Kontributi i Profesor Eqrem Çabejt në fushë të onomastikës (1).

Nëntitulli: Në gjuhësinë shqiptare, prof. Eqrem Çabej paraqitet si shkenctar shumëdimensional dhe kontributi i tij në fushë të onomastikës është prijës edhe në ditët tona.(13)

Nëntitujt: Studiues me akribi të thellë shkencore, Rëndësia e mbledhjes sistematike të toponimeve.

Boks: Kanë shkruar për Çabejn.

111. Baliu, Begzad, «Origjina e emrit të shqiptarëve». -*Bujku*, Prishtinë, 4 shtator 1996, f.13.

Mbititull: Kontributi i Profesor Eqrem Çabejt në fushë të onomastikës(2).

Nëntitull: Toponomastika – burim i vlefshëm për historinë. – Materialet onomastike – pjesë e pasurisë leksikore të zhdukur. – Cila është gurra e prapashtesës –*esh* i emrit etnik Arbnesht, Arbëresh.(13)

Nëntitujt: Prej njërive të vogla e deri te vëllimet shkencore. Emri i shqiptarëve.

112. Baliu, Begzad, «Pikëpamjet e Prof. Çabejt për veprën gjuhësore të Gustav Majerit», studimi i lexuar në sesionin shkencor, «Rëndësia e veprës së Gustav Majerit për studimet albanologjike», - Sesion shkencor kushtuar 100-vjetorit të botimit të këngës kreshnike shqiptare, IAP, Prishtinë, më 15. XII. 1997.

Nëntitujt: Prejardhja e popullit shqiptar dhe e gjuhës shqipe; Marrëdhëniet e shqipes me gjuhët e tjera; Historia e dialekteve të shqipes; Themeluesi i fonetikës historike të shqipes; Autori i fjalorit të parë etimologjik të shqipës; Parashtesat dhe prapashtesat; Përfundime.

113. Baliu, Begzad, «Pikëpamjet e Prof. Çabejt për veprën gjuhësore të Gustav Majerit». (fragment). - Shenjëzat, 1998, f. 22-23.

Nëntituj: Për personalitetin e tij; Shqipja, gjuhë indoevropiane; Prejardhja e popullit shqiptar dhe e gjuhës shqipe; Fusnotat.

114. Baliu, Begzad, «Pikëpamjet e Prof. Çabejt për veprën gjuhësore të Gustav Majerit», -Gustav Meyer –Jeta dhe vepra, Kumtesa të Sesionit shkencor «Rëndësia e veprës së Gustav Majerit për studimet albanologjike -sesion shkencor kushtuar 100-vjetorit të botimit të këngës kreshnike shqiptare», Prishtinë, më 15. XII. 1997, Institutit albanologjik të Prishtinës, Prishtinë, 1998.

115. Baliu, Begzad, «Prejardhja ilire e gjuhës shqipe». -Bujku, e përditshme, Prishtinë, 5 shtator 1996, f. 13.

Mbititull: Kontributi i Profesor Eqrem Çabejt në fushë të onomastikës”, (3),

Nëntitull: Cilat ishin hipotezat me të cilat disa studiues dëshmonin prejardhjen trake apo dako-mize të gjuhës shqipe?” (13)

Nëntitujt: Autoktonia e shqiptarëve dhe autoktonia. Argumentet trake e dako-meze.

Boks: Intelektual me akribi shkencore.

116. Baliu, Begzad, «Shaban Demiraj, Eqrem Çabej - Një jetë kushtuar shkencës, SHB “8 Nëntori”, Tiranë, 1990,

f. 272». - *Gjurmime albanologjike - seria e shkencave filologjike*, 24-1994, Prishtinë, 1995, f. 198-202.

Duke e mbyllur: «Duke e mbyllur këtë vështrim për veprën *Eqrem Çabej -Një jetë kushtuar shkencës*, për të cilën autori i saj Shaban Demiraj thotë se ka bërë përpjekje, sado pak për të hedhur dritë në veprën madhore të Prof. Çabejt, më duhet të them se njëmend me një çasje të tillë të rastit (në këtë rast e përgatitur në shenjë të përvjetorit të vdekjes) nuk mund të hidhet dritë në veprën jetësore dhe shkencore të E. Çabejt, mirëpo niveli i lartë i përkushtimit, akribia e thellë shkencore, me qëllim të prezentimit të vlerave dhe kulmeve më të arrira të punës së tij shkencore, këtë monografi e bëjnë shumë të çmueshme dhe pa u mbështetur në rezultatet e saj, në të ardhmen nuk mund të paramendohen studimet mbi jetën dhe veprën e Prof. Eqrem Çabejt.(202)

117. Baliu, Begzad, Biblioteka: «Eqrem Çabej: Origjina e popullit shqiptar dhe e gjuhës shqipe». Temat. Shih arkivin e autorit.

118. Baliu, Begzad, «Bota shkencore e profesor Eqrem Çabejt». –*Rilindja*, 17 prill 1999, f. 14; 18 prill 1999, f. 14.

Nëntitull: Nëntëdhjetë vjetori i lindjes së gjuhëtarit Eqrem Çabej: Ylli që do të shndrisë gjithmonë në studimet shqiptare.

Nëntituj: Kalimi në Vjenë – vendimtar për rrugën e tij shkencore. Studiues i shkollës evropiane.

119. Baliu, Begzad, «Dhënës dhe përcjellës serioz i mendimit shkencor», në emisionin «Për shqiptarët jashtë atdheut», *Radio Tirana*, Tiranë, 28 maj 1993, në orën 16.

120. Baliu, Begzad, «Dhënës dhe përcjellës serioz i mendimit shkencor». *Rilindja*, 28 maj 1993, Tiranë, f. 9.

Nëntitull: Shtrohet nevoja e formimit të Institutit të Studimeve të profesor Eqrem Çabejt: Gjysmë shekulli punë e Çabejt në gjuhësinë shqiptare.

Citojmë: «Në këtë shkrim, ndërkaq, dëshirojmë të vëmë në dukje edhe një kontribut interesant për personalitetin e profesor Çabejt. Pra, do të vëmë në dukje disa punime të hershme, po edhe të mëvonshme dhe kontributin e tij në një fushë të veçantë, në

fushën e shkrimit të njësive enciklopedike, skicave etj., të këtij lloji».

121. Baliu, Begzad, Emri i Dardanisë. - *Dardania Sacra*, nr. 2, Prishtinë, 2000, f. 333-344.

Përkushtim: Në shenjë nderimi ilirologëve, Prof. Eqrem Çabejt dhe profesor Aleksandër Stipçeviqit),

Nëntitujt: 1. Historia; 2. Aspekti gjuhësor; 3. Emri i Dardanisë dhe fisi i pirustëve.

Summary: **The name of Dardania.**

«In this paper the author raises once again his hypothesis on a historical Illyrian parallel the name Dardania and the Latin Pirustae. The fact that the Celts stretched on an area wider than Dardania, i.e. that the cultural heritage (both material and spiritual) is original in the entire Balkan area. The question of preservation of the name of the Dardanians and Pirustians should be linked through an appealing, metaphoric way of the language of the Latins not for country but for its people, therefore their name too comes it in chronicles more present than the name of the country. After all, our hypothesis does not throw doubt on the ethnic Illyrian - Albanian presence here because both the toponym Dardania (dardhë) and the Qafa e Prushit had a phonetic development according to the laws of the Albanian language.

A Slavic strata of toponyms, mainly names of settlements in Kosova as well, should not be exaggerated or redone, much less be translated, as it is being done with the toponymy of Kosova, and it should not be linked to the pre-historic Dardania or Pirustae, either».(344)

122. Baliu, Begzad, «Emri kombëtar i shqiptarëve në studimet e Çabejt». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

Nëntitujt: Etnonimi Arbër; 1. Interesimi i Çabejt; 2. Horizonti historik dhe hapësira gjeografike; 3. Shtrirja gjeografike; 4. Aspekti biblik i shpjegimit të etnonimit arbër; 5. Baza antroponimike e etnonimit arbër-shqiptar; 6. Aspekte gjuhësore (onomastike) të rrënjës alb- arb-; 7. Etnonimi arbër në gjuhën serbe; 8. Etnonimi arbër-shqiptar dhe stërkeqja e tij; 9. Nga stërkeqja në eufemizëm.

Përmbajtja: «Fakti që etnonimi arbër nuk kishte karakter krahinor por gjithëkombëtar dhe duke ju kthyer edhe njëherë përfundimeve të Skiroit dhe Shaban Sinanit, të cilat i nxora me

bazë biblike, ne dalim me hipotezën se bartës të emrit arbër nga Shqipëria e Mesme, së paku deri tek dyndja sllave në Ballkan, ishin «nomadët e lirë» që në gjuhën e sotme do të mund të quheshin «shtegtarë të lirë» arbëror, të cilët vepronin si brenda ashtu edhe në skajet e trojeve etnike të arbërit, apo sikur shprehej Skiroi, *aty ku ndizej një zjarr, aty ishte Arbëri*. Kjo hipotezë e jona i përgjigjet edhe mendimit të Çabejt se së pari u formua emri i vendit e pastaj doli emri i popullit».

123. Baliu, Begzad, «Eqrem Çabej, Elemente të gjuhës dhe të letërsisë shqipe (1943)». -*Gjurmime albanologjike. Seria e shkencave filologjike*, nr. 26, Prishtinë, 1997.

Nëntitujt: I. Në vend të hyrjes; II. Libri, III. Struktura e librit, a) Gjuhësia; b) Literatura, c) Antologjia-pjesë të zgjedhura; IV. Përgjigjetimi i letërsisë së bejtexhinjve (këtë nënkaptull e hoqi redaksia pa lejen time me arsyetim se e kam kritikuar Çabejn!); V. Në vend të përfundimit.

124. Baliu, Begzad, «Eqrem Çabej dhe grupi i gjuhëtarëve gjermanë Sprachwissenschaft», *Fjala*, kulturë, art, letësi, nr. 2-3, viti XXXIII, Prishtinë, shkurt-mars 2000, f. 10.

Në vend të rezymës: «A ka qenë dhe a është Eqrem Çabej shkollë e gjuhësisë shqiptare? A ishte Çabej linguist apo filolog? Cilat ishin metodat që përdori Eqrem Çabej në studimet shqiptare etj. Duke u nisur nga sa u tha më lart, mund të konstatojmë: Studiuesit e veprës së Çabejt deri më tash nuk kanë dhënë ndonjë përgjigje të prerë për atë se a ka qenë Eqrem Çabej filolog apo linguist në kuptimin e parë të fjalës, duke i dhënë rëndësi kryesisht filologjisë si shkollë e studimeve të tij dhe drejtimit sociologjik të saj me në krye neolinguistët si dije bazë dhe sendistët si rrymë e mëvonshme. Natyrisht jo rrallë kur është zënë në gojë ky problem, është përsëritur si mbulesë thënia e tij «Unë jam filolog!». Në shumë studime të tij, siç do të thoshte Bertil Malmberg «kufiri ndërmjet studimit filologjik dhe studimit linguistik shpesh është i pakuptueshëm». Emri «filolog» Çabejt i shkon vetëm kur ky term nënkupton «të gjitha llojet e hulumtimit gjuhësor». Rrjedhimisht, mund të thuhet se Çabej, si nxënës i shkollës gjermane, me një «shtesë të studimeve» në Romë dhe njohje të mirë të shkollës franceze (sendistëve), në gjuhësi i takon grupit të gjuhëtarëve, që mbulohen me termin «Sprachwissenschaft», term ky i cili përfshin

edhe filologjinë edhe linguistikën». Hermann M. Ölberg thotë: «është për të ardhur keq që Çabej nuk arriti të formoj shkollën gjuhësore indoevropiane. Megjithatë, vepra e tij studiohet në mënyrë intensive». Në këtë pikëpamje artikujt e autorëve shqiptarë flasin për kontekstin moral më shumë sesa për orientimin a rrymën shkencore. Mund të thuhet se Eqrem Çabej nuk paraqet shkollë gjuhësore në kuptimin shkencor të nocionit. Rezultatet e shënuara në fushë të gjuhësisë duke shtuar ndonjë element të metodës, respektivisht duke ia përshtatur a saktësuar gjuhësisë shqiptare, nuk paraqesin shkollë të re, por arritje të reja brenda këtij konteksti: filologu klasik –që mbulon filologjinë dhe linguistikën njëkohësisht -në njërën anë, dhe zbatuesin e rregullt të rrymës së gjuhësisë krahasimtare e sendistin, në anën tjetër. Prandaj çdo përpjekje për ta shpjeguar Çabejn me metoda të reja, siç do të thoshte Sosyr «ai bëhet i kritikuar».

125. Baliu, Begzad, «Konceptet shkencore si mosmarrëveshje». – *Rilindja*, viti LV. 17 janar 2000, Prishtinë, f. 13.

Nëntitull: «Selman Riza, *Relacion i zgjeruar mbi ribotimin kritik të Gjon Buzukut nga Eqrem Çabej (1958)*, - Selman Riza, *Vepra*, I, ASHA e Kosovës, Prishtinë, 1997.

126. Baliu, Begzad, «Pasqyrë e projekteve shkencore në qerthullin e studimeve shqiptare «Eqrem Çabej» në Prishtinë. Shih arkivin e autorit.

127. Baliu, Begzad, «Pikëpamjet e Prof. Çabejt për veprën gjuhësore të Gustav Mejrit». – Begzad Baliu, *Gustav Majer dhe albanologjia*, (në 100-vjetorin e vdekjes), shtëpia botuese «Shpresa», Prishtinë, 2000, f. 53-82.

Nëntitujt: Për personalitetin e tij; Shqipja, gjuhë indoevropiane; Prejardhja e popullit shqiptar dhe e gjuhës shqipe; Marrëdhëniet e shqipes me gjuhët e tjera; Historia e dialekteve të shqipes; Themeluesi i fonetikës historike të shqipes; Autori i fjalorit të parë etimologjik të shqipës; Parashtesat dhe prapashtesat; Përfundime.

Përfundimi: «Për personalitetin e Gustav Majerit ose për veprën e tërësishme intelektuale dhe gjuhësore të tij, Eqrem Çabej nuk ka shkruar ndonjë artikull të veçantë shkencor, enciklopedik ose përkujtimor, sikur ka shkruar për disa nga gjuhëtarët më të

rëndësishëm shqiptarë dhe të huaj, siç janë artikujt për Hanin, Joklin, Lambercin, Xhuvanin etj. Mirëpo, që në fillim mund të thuhet se vepra gjuhësore e Gustav Majerit gjatë gjithë jetës së tij shkencore ka qenë rruga më e mirë përmes së cilës Eqrem Çabej ka hapur shumë shtigje të reja dhe të sigurta dhe po kështu ka mbyllur shtigje të tjera, të cilat për më shumë se një shekull kanë sinjalizuar orientime të gabuara për hulumtimin dhe studimin e historisë së gjuhës shqipe e të vendit të formimit të saj.

Për Eqrem Çabejn, themeluesi i albanologjisë, Gustav Majeri, ka qenë *më i madhi albanist i kohës së tij, mjeshtër i gjuhës shqipe, njëri prej trinomeve Majer-Pedersen-Jokli*, që kanë shënuar majat e studimeve shqiptare etj. «Po të duam të vlerësojmë në tërësi, punën që kanë bërë tri breza dijetarësh në lëmin e gjuhës shqipe, - shkruan Çabej -, duhet të njohim se janë shënuar kudo rezultate të rëndësishme, po të pranojmë njëkohësisht se askund nuk është arritur te ndonjë përfundim qoftë edhe relativ. Edhe pas punimeve sistematike të Gustav Majerit, të cilat përbëjnë themelin për gjithë kërkimet e mëpastajme, pas traktateve të Holger Pedersenit, që si kudo edhe këtu hapin rrugë të reja, e pas studimeve të Norbert Joklit, të cilat rrokin thuaja mbarë fushën e albanistikës, detyra të rëndësishme presin zgjidhjen e tyre».⁹

Po të hiqet një vijë e përgjithshme që lidh veprën gjuhësore të Gustav Majerit me veprën gjuhësore të Eqrem Çabejt, sado përfundimin e njëres e ndan një gjysmë shekulli nga fillimi i tjetres, mund të shihen mjaft mirë nyjet që i bashkojnë ato dhe rrezatimin e përbashkët në gjuhësinë shqiptare, ballkanike dhe indoevropiane.

Në fushë të fonetikës, vëllimi i tretë *Albanesische Studien* II (SWAW), Wien 1892 i Gustav Majerit në fakt është baza e *Fonetikës historike të shqipes* (1959), që Eqrem Çabej e përgatiti si pjesë të dytë të librit *Hyrje në historinë e gjuhës shqipe*. Brenda kësaj fushe të fonetikës historike peshon edhe sot problemi i guturaleve i trajtuar më vonë në një vëllim të veçantë edhe nga Holger Pedersenit, për të vazhduar me këmbëngulje në trajtimin e tyre edhe nga Norbert Jokli, Henrik Bariqi, Eqrem Çabej, Vaclav Cimohovski e të tjerë.

⁹ Eqrem Çabej, «Rreth disa çështjeve të historisë së gjuhës shqipe», botuar së pari gjermanisht në të përkohshmen «Studii si Cercetari lingvistice» X 4 (1959, f. 527-560; botura shqip së pari në *Buletini i Universitetit Shtetror të Tiranës - seria e shkencave shoqërore*, nr. 3, Tiranë, 1963, f. 69-101; rimarrë në *Studime gjuhësore*, IV, «Rilindja», Prishtinë, 1977, f.103.

Më shumë se në të gjitha veprat e tjera, veprën e Majerit dhe kritikën shkencore në shkallë të njësive të saj, Çabej i përvijoi në veprën kapitale të gjuhësisë shqiptare *Studime etimologjike në fushë të shqipes* I-VII, (Tiranë, 1974 -). Këtu po e theksojmë vetëm faktin se janë të pakta ato njësi leksikore të shqipes në *Studime...* të Eqrem Çabejt në të cilat nuk shihet dora mjeshtërore e Gustav Majerit, e Holger Pedersenit dhe e Norbert Joklit nga aspekti i fonetikës dhe gramatikës historike. Kështu, mund të thuhet sidomos për pasqyrën që Gustav Majeri, e më vonë Holger Pedersenit dhe Norbert Jokli, kanë krijuar sa i përket trashëgimisë së shqipes në lidhje me gjuhët e tjera indoevropiane. Mund të thuhet, madje, se rezultatet e Eqrem Çabejt janë të rëndësishme, para së gjithash, në studimet e brendshme të shqipes, sepse në studimin e jashtëm të saj ato ishin trajtuar dhe zgjidhur nga shumë anë që më parë, sidomos nga Gustav Majeri, Holger Pedersenit e Norbert Jokli.

Në gjuhësinë shqiptare vepra *Etymologische Worterbuh der albanesischen Sprache*, Strassburg, Trubner 1891, për Çabejn peshonte në shumë aspekte: së pari, ai ishte edhe një fjalor i përgjithshëm i shqipes; së dyti, ai ishte fjalori i parë etimologjik i gjuhës shqipe; së treti, por jo së fundi, *Fjalori* i Gustav Majerit me gjithë dobësitë që kishte duke i paraqitur shumë fjalë të shqipes si të huaja, përsëri, ky dijetar ia caktoi shqipes me dorë të sigurtë një vend, i cili në vija të përgjithshme mbetet i vlefshëm edhe sot e gjithë ditën.

Profesor Eqrem Çabej në veprën e Gustav Majerit mbështetej edhe kur fliste për prejardhjen e shqipes dhe vendin e formimit të saj. Djepi ballkanik i shqipes - shkruan Çabej,- së paku që nga epoka greko-romake e këtej është Ballkani Perëndimor, e jo Lindor. Në mënyrë përmbledhëse do të themi, pra, se një gjykim objektiv i situatës historiko-gjuhësore pas mendimit tonë na çon të shohim në shqipen e sotme vazhdimin e ilirishtes, ose thënë me fjalët e Gustav Majerit, fazën më të re të njërit prej dialekteve të vjetra ilire.

Duke studiuar veprat madhore të këtyre dy kolosëve, që shënojnë dy shekujt e fundit të studimeve albanologjike, mund të thuhet se vepra e Gustav Majerit dhe ajo e Eqrem Çabejt komunikojnë fuqimisht si dy majat më të larta të studimeve gjuhësore në fushë të shqipes». (80-82)

Rezimeja në gjuhën gjermane: «Standpunkte Über Gustav Meyers Sprachwissenschaftliches Werk Von Professor Çabej, F. 146-149.

Resümee: Professor Eqrem Çabej hat über die Persönlichkeit Gustav Meyer oder sein intellektuelles und sprachwissenschaftliches Werk keinen besonderen wissenschaftlichen Artikel, keine Enzyklopädie oder Denkschrift geschrieben, wie es einige andere bedeutende albanische und fremde Sprachwissenschaftler wie von Hahn, Norbert Jokl, Maximilian Lamberts, Alexander Xhuvani usw. getan haben. Von Anfang an kann man behaupten, dass das sprachliche Werk von Gustav Meyer während seines ganzen wissenschaftlichen Lebens, der beste Weg war auf dem E. Çabej viele neue sichere Wege geöffnet wurden und wiederandere die Jahrhunderte lang falsche Orientierungen für Forschung und Studien der Geschichte der albanischen Sprache und ihrer Bildung signalisiert haben. Für Prof. Eqrem Çabej, war Gustav Meyer der Gründer der Albanologie, “der grösste Albanolog seiner Zeit”, “Meister der albanischen Sprache”, “einer der Trinome Meyer-Petersen- Jokl”, die den Gipfel der albanischen Studien beschrieben haben. Wenn man die beiden sprachlichen Werke von Gustav Meyer und Eqrem Çabej vergleicht, obwohl sie ein halbes Jahrhundert voneinander getrennt sind, sieht man trotzdem die Verbindungsknoten und ihre gemeinsame Reflexion auf die albanische, balkanische und indoeuropäische Sprachwissenschaft. Im dritten Band der *Albanesischen Studien* von Gustav Meyers ist der phonetische Bereich die Grundlage der «Historischen Phonetik des Albanischen» (1959) den Prof. Eqrem Çabej in seinem Buch «Grundlagen der albanischen Sprachgeschichte», als zweiten Teil vorbereitete. In diesem Bereich der historischen Phonetik wiegt heute noch schwer das Problem der Gutturalen, die später in einem besonderen Band von Holger Petersen und beharrlich auch von Norbert Jokl, Henrik Bariq, Eqrem Çabej, Vaclav Cimohovski u.a. behandelt wurden. Vielmehr als in allen anderen Werken, zeichnete Prof. Çabej, das Werk Meyers und die wissenschaftlichen Kritiken in seinem kapitalen Werk der albanischen Sprachwissenschaft *Etymologische Studien im Bereich des Albanischen* I-VII, Tirana, 1974 aus. Hier betonen wir nur die Tatsache, dass es sehr wenige albanische lexikalische Einheiten in den «Etymologischen Studien...» von Eqrem Çabej existieren, an denen man nicht die Meisterhände Gustav Meyer, Holger Pedersen und Norbert Jokl in den phonetischen und grammatisch historischen Aspekten erkennt.

Vorallem der Überblick den Gustav Meyer und später Holger Pedersen und Norbert Jokl über die Vererbung des Albanischen in Verbindung mit anderen indoeuropäischen Sprachen kreiert hatten. Es muss vorallem auch betont werden, dass die Ergebnisse von Eqrem Çabej in den inneren Studien des Albanischen von grosser Bedeutung sind, weil die äusserlichen Studien von vielen wie Gustav Meyer, Holger Pedersen und Norbert Jokl schon früher behandelt und gelöst wurden. In der albanischen Sprachwissenschaft war für Prof. Çabej das *Etymologische Wörterbuch der albanesischen Sprache* Straßburg Trubner 1891, in vielen Aspekten von grosser Bedeutung: erstens war es ein allgemeines Wörterbuch des Albanischen, zweitens war es das erste etymologische Wörterbuch der albanischen Sprache und drittens war das Wörterbuch von Gustav Meyer trotz all seinen Schwächen, dieses das der albanischen Sprache mit sicherer Hand einen Platz, der heute noch von Bedeutung ist, bestimmt hat. Dieser Platz - sagte Çabej, bestimmt zwei Richtungen: «das Albanische ist einer der östlichen und gleichzeitig auch eine der westlichen indoeuropäischen Sprachen». Prof. Eqrem Çabej stützte sich wenn er von der Herkunft der albanischen Sprache und seiner Formung sprach auf das Werk Gustav Meyers. «Die balkanische Wiege des Albanischen - so schrieb Çabej - von der griechisch römischen Epoche aus, ist der westliche und nicht der östliche Balkan. Zusammenfassend als ein objektives Urteil der historischsprachlichen Situation nach unserer Meinung ist das heutige Albanische eine Fortsetzung des Illyrischen oder mit den Worten von Gustav Meyer eine neue Phase von einen der alten Dialekten des Illyrischen». Während der Erforschung dieser grossen Werke, der beiden Kolosse, die die letzten zwei Jahrhunderte der albanischen Studien bestimmen, können wir sagen, dass das Werk Gustav Meyers und Prof. Eqrem Çabej als zwei der höchsten Gipfel der albanischen Sprachstudien im Bereich des Albanischen bezeichneten». (146-149)

128. Baliu, Begzad, *Gustav Majer dhe albanologjia*, (në 100-vjetorin e vdekjes), Shtëpia botuese «Argeta LMG», Tiranë, 2000, f. 53-82.

129. Baliu, Begzad, «Prof. Eqrem Çabej -në themele të shkencës shqiptare».

Nëntitull: Fjala e hapjes në Tribunën e Qerthullit të të rinjve të onomastikës «Eqrem Çabej», mbajtur më 12 qershor 1993 në Institutin Albanologjik të Prishtinës, me temën bosht: «Kontributi i Prof. Eqrem Çabejt në fushë të albanologjisë», Prishtinë, 12 maj 1993.

Teksti i plotë i fjalës së hapjes. Botohet për herë të parë:

«Të nderuar zonja dhe zotrinj!

Të nderuar studentë, punonjës shkencorë e qytetarë!

As kur e kemi vënë në plan e as kur e kemi vendosur ta mbajmë këtë tribunë nuk kemi menduar se rreth saj do të mund të mblidhen kaq shumë punonjës të shkencës, kaq shumë studentë e qytetarë të tjerë, aq më tepër, në kohën kur po përjetojmë trauma të mëdha, rrënime të mëdha në jetën tonë kulturore, sociale, politike, studimore etj.

Jemi mbledhur për të biseduar për rëndësinë e përsosmërisë së Prof. Çabejt dhe posaqërisht për veprën e tij shkencore, me të cilin lidhen të arriturat më fundamentale të shkencës shqiptare.

Eqrem Çabej është shkencëtar shqiptar në kuptimin më të pastër dhe më të thellë të fjalës, i cili mbulon më shumë se një gjysëm shekulli që po e jetojmë.

Zakonisht kur përmendet emri i tij, mendohet për shkencëtarin i cili në shkencën gjuhësore shqiptare solli dhe investoi mendimet dhe teoritë më ndikuese dhe më moderne gjuhësore të shkollave evropiane, ndërsa në shkencën gjuhësore dhe ballkanike dhe evropiane përcolli të arriturat më të larta dhe më të sigurta të shkencës shqiptare.

Me studimet e tij në fushë të letërsisë dhe të folklorit prof. Çabej, me kohë i ka dhënë kahet shkollës së studimeve shqiptare, ndërsa me studimet në fushë të gjuhësisë jo vetëm ka vënë themele të sigurta, por në shumë vende ia ka vënë edhe çatinë kësaj ndërtese.

Me përgatitjen shkollore e studimore, me mesin intelektual ku rumbullaksoi disa nga projektet më të rëndësishme shkencore dhe me modelet shkencore që ka ofruar, profesor Eqrem Çabej ua mohon të drejtën shkencëtarëve dhe intelektualëve të tjerë mediokër, që nëpër tubime e simpoziume shkencore të deklarojnë se nuk vlenë asgjë nga ajo që kemi krijuar gjatë këti gjysëm shekulli të fundit. Shkencëtarët shqiptarë të gjuhësisë, më së paku në Ballkan, kanë të drejtë të deklarojnë një gjë të tillë. Prof. Eqrem Çabej, në shkollën tonë, në mesin tonë, ishte vet Evropa –pranues dhe zëdhënës i saj.

Pa harruar kontributin që ua dha shumë fushave të gjuhësisë: fonetikës historike, gramatikës historike, studimeve për shkrimtarët e vjetër, studimeve komparative, studimeve etimologjike etj., Profesor Eqrem Çabej, përgjithmonë do të kujtohet si autor i vëllimeve enciklopedike «Studime etimologjike në fushë të shqipes», në fillim të rrumbullaksuara në dy vëllime e pastaj të planifikuar në dhjetë vëllime, për t'i mbaruar gjithsej shtatë.

Të nderuar miq!

Për arsye se organizata jonë, pra Qerthulli i të rinjve të onomastikës «Eqrem Çabej», është specifike dhe në dukje të parë, mjaft e ngushtë, kjo tribunë kërkonë që të bëjmë përpjekje për të vlerësuar kontributin e prof. Çabejt në këtë fushë, pra në fushë të onomastikës, mirëpo nga përvoja që kemi mësuar deri më tash, te ne, as në tribuna, as në simpoziume e as në kongrese, nuk i respektojmë kufijtë e planifikuar, prandaj edhe këtu jam i vetëdijshëm se meqë të gjithë studiuesit e paraqitur onomastikën nuk e kanë specialitet të fushës së studimit, prandaj ata nuk mund të marrin fjalën, e kjo do të shkonte në dëm të tribunës sonë. Pra do të ju japim fjalën të gjithëve pa përjashtim, duke i lutur që megjithatë të mos largohen shumë nga tema e caktuar pasi që edhe në të ardhmen, në kuadër të temave të tjera, studiuesit, e veçanërisht të rinjtë, do të mund t'i paraqesin mendimet e tyre për prof. Çabejn dhe veprën e tij shkencore.

Ju urojë punë të mbarë!»

130. Baliu, Begzad, «Prof. Eqrem Çabej-enciklopedi e kohës sonë». Kumtesë e lexuar në tryezën shkencore «Kontributi i Eqrem Çabejt në fushë të Albanologjisë», në Institutin Albanologjik të Prishtinës, organizuar nga Qerthulli i të rinjve të Onomastikës «E. Çabej», dhe Instituti Albanologjik i Prishtinës –Sektori i Onomastikës, Prishtinë, 12 maj 1993.

Nëntitull: Në përvjetorin e 50-të të punës shkencore të prof. Çabejt.

131. Baliu, Begzad, «Projektide për një institucion shkencor me emrin e Profesor Çabejt». Shih arkivin e autorit.

132. Baliu, Begzad, «Qendra e Studimeve Shqiptare «Eqrem Çabej», Prishtinë, 1998. Programi. Shih arkivin e autorit.

133. Baliu, Begzad, «Qerthulli i Onomastikës “Eqrem Çabej”. Përbërja dhe Organizmi». Shih arkivin e autorit.

134. Baliu, Myrvete Dreshaj-, «Poeti kombëtar sipas Çabejt». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

135. Baliu, Myrvete, Dreshaj-, «Sintezë e veçorive të letërsisë evropiane». - *Bujku*, e përditëshme, Prishtinë, 15 gusht 1995.

Nëntitull: Eqrem Çabej, «Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare». -*Shqiptarët midis Perëndimit dhe Lindjes* MÇM –Çabej, Tiranë, 1995.

136. Baliu, Myrvete, Dreshaj-, «Sintezë e veçorive të letërsive evropiane». – *Jeta e re*, Prishtinë, 1998, f. 652-655.

Nëntitull: Eqrem Çabej, *Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare*), «MÇM Çabej», Tiranë, 1994.

Mestituj: Lindja dhe zhvillimi i letërsisë së romantizmit në Evropën Perëndimore; Natyra e romantizmit në Evropën Lindore dhe Juglindore; Romantizmi shqiptar midis romantizmit të Evropës Perëndimore dhe Evropës Lindore.

Përfundimi: «Duke e përfunduar këtë vështrim mbi veprën “Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare”, bindemi se Eqrem Çabej nuk ishte vetëm studiues i historisë së letërsisë. Mendimi i tij në këtë fushë, tash sa kohë është në nivelin e studimeve të mëvonshme». (655)

137. Bardhi, Mehdi, «Shumë të fala nga Prizreni». Kartolinë nga Prizreni. 30. 8. 1976.

138. Bardhi, Mehdi, «Diskutim». - *Tribuna shkencore, 1993*

139. Bejta, Murat, «Kontributi i Eqrem Çabejt për etimologjinë e huazimeve të shqipes», SNGJLKSH, 1987

140. Beqiri, Shaip, «Kurora e albanologjisë». –Zëri i rinisë, Prishtinë, nr. 36, 23 gusht 1980, f. 10.

Mbititull: In Memoriam.

Nëntitull: «Para dhjetë ditësh, më 13 gusht, vdiq në Tiranë albanologu më i madh i të gjitha kohëve, prof. dr. Eqrem Çabej, i cili me punën e vet të palodhshme gjysmëshekullore i vuri kurorën e merituar dhe studimit të saj i çeli të gjitha shtigjet e mundshme për studim të mëtejshëm, në ç’udhë dha rezultatet e veta të jashtëzakonshme duke u marrë me studimin e gjithanshëm të albanologjisë. Vdekja e Prof. Çabejt, pedagogut të rrallë, shkenctarit të pashoq dhe njeriut të madh, është humbje e madhe jo vetëm për albanologjinë dhe gjithë kulturën tonë kombëtare, por edhe për shkencën në përgjithësi sepse profili i tij prej shkencëtari kishte edhe thellësinë e madhe të dijes njerëzore».

141. Berani, Shaqir: - Shkëndija, nr. 3-4, Prishtinë, 1977, f. 16, sipas Jup Kastratit, Bibliografia e prof. Eqrem Çabejt (1929 - 1981), Shkodër, 1981, f. 80 (dorëshkrim).

142. Berisha, Anton Nikë, «Studiues dhe njohës i thellë i letërsisë sonë gojore». - Rilindja, Prishtinë, 29 korrik 1978, f. 13.

Mbititull: Autorë e vepra.

Nëntitull: «Mbi studimin e prof. E. Çabejt, “Për gjenezën e literaturës shqipe”, ku në mënyrë tezash sintetizuese preku dhe shtroi disa nga problemet më të rëndësishme të letërsisë sonë gojore».

Në vend të përfundimit: «Dhe si përfundim i këtij punimi të më lejohet të përdor një mendim të vet prof. Çabejt rreth çështjes së procesit të huamarrjes të epikës gojore shqiptare me epikën sllave ku thuhet: “Një gjurmim objektiv, pa premisa, i lirë nga paragjykimet mund të diktojë diçka në këtë drejtim”. Ky ishte parimi dhe kishte rruga që ndoq dhe ndjek prof. Çabej dhe që e çuan drejt rezultateve të mëdha e të pamohueshme në disa lëmenj të dijes e të shkencës».

Shënim i autorit: «(P.S. Ky punim me disa mendime teoriko-letrare të Prof. Eqrem Çabejt rreth letërsisë gojore, shfaqur në

studimin “Per gjenezën e literaturës shqipe” botohet me rastin e botimit të kompletit të veprave të tij nga Ndërmarrja Botuese Gazetare “Rilindja” dhe në këtë mënyrë u bashkohet disa intervistave, punimeve të botuara në të përditshmen «Rilindja», në “Oko” (të Zagrebit) e në ndonji revistë e gazetë tjetër, mbi rëndësinë e prof. Çabejt në studimin e gjuhës, të letërsisë e të kulturës sonë – mbi kontributin e tij të madh që i dha mendimit shqiptar mbi disa çështje esenciale të historisë dhe të kulturës së tij)».

143. Berisha, Anton Nikë, «Çabej mbi letërsinë gojore». – *Jeta e re*, 1998, f. 719-731.

Mestituj: 1. Gjuhëtari studiues i artit të fjalës. 2. Lidhjet e tërsisë gojore me letërsinë e shkruar. 3. Krijimi gojor në relacionin nacional dhe ballkanik. 4. Mbi poezinë gojore të arbëreshëve të Italisë. 5. Mbi poezinë epike gojore. 6. Mbi përrallën, proverbën dhe llojet e tjera.

Nga fisnota e parë sqaruese për studimin: «Me të drejtë prof. Çabej konsiderohet gjuhëtari ynë më i madh deri në ditët tona; njëri nga intelektualët më të shquar të kulturës shqiptare e përgjithësisht të Ballkanit në shekullin tonë. Meritat e tij si gjuhëtar, qoftë në relacionin nacional, qoftë në atë ballkanik e më gjerë, janë të padiskutueshme. Dëshmia më e fortë për këtë janë veprat dhe studimet e tij të shumta mbi problemet më të ndërliqshme dhe më të rëndësishme të gjuhësisë shqiptare dhe asaj ballkanike. Rëndësinë e pamohueshme të këtij studiuesi e kanë theksuar të gjithë ata që janë marrë me veprat e tij. Në to kanë vërejtur, mes tjerash, gjerësinë e njohjes së problematikës dhe thellësinë e studimit të problemeve. Mirëpo, theksojmë me plotë gojë se prof. Çabej është edhe studiues dhe njohës cilësor i letërsisë sonë në përgjithësi e sidomos kontribut të çmueshëm dha në shqyrtimin dhe studimin e çështjeve më të rëndësishme të letërsisë sonë gojore.

Meqenëse ky aspekt i punës dhe i veprimtarisë së tij deri më sot nuk është shqyrtuar në atë nivel dhe në masën që e meriton, me këtë punim modest, synohet të velen në pah dy çështje:

a. se gjuhëtari zulmëmadh prof. Çabej është edhe studiues dhe njohës i letërsisë sonë gojore dhe i problemeve të saj dhe

b. cili është kontributi i tij në shqyrtimin e disa problemeve më të ndërliqshme të krijimtarisë sonë gojore dhe në krijimin e bazës teorike për studime të mëtejshme në këtë fushë».(729)

144. Berisha, Anton Nikë «Prof. Çabej mbi letërsinë gojore». – *Çështje të letërsisë gojore*, «Rilindja», Prishtinë, 1982, f. 162-182.

Hyrje: Një tekst i zgjeruar i profesor Çabejt për letërsinë gojore.

Shënim i autorit: Ky punim u botua me rastin e shtatëdhjetëvjetorit të lindjes dhe pesëdhjetëvjetorit të veprimtarisë së frytshme të profesor Eqrem Çabejt.

Mestituj: 1. Gjuhëtari studiues i artit të fjalës. 2. Lidhjet e tërsisë gojore me letërsinë e shkruar. 3. Krijimi gojor në relacionin nacional dhe ballkanik. 4. Mbi poezinë gojore të arbëreshëve të Italisë. 5. Mbi poezinë epike gojore. 6. Mbi përrallën, proverbën dhe llojet e tjera.

Përmbyllje: Dhe - si përmbyllje – të më lejohet të përdor një mendim të vetë prof. Çabejt që e thekson kur bën fjalë për procesin kompleks të huamarrjes së epikës gojore shqipe dhe asaj sllave: - *një gjurmim objektiv, pa premisa, i lirë nga paragjykime mund të diktojë dhe të japë rezultate në këtë drejtim* (nënvizim i autorit – B.B.).

145. Berisha, Anton Nikë «Prof. Çabej, njohës dhe studiues i letërsisë sonë gojore». *Përparimi*, Prishtinë, 1978, nr. 6, f. 855-870.

146. Berisha, Anton Nikë, Shumë i nderuari Profesor. *Letër nga Gottingeni* (Gjermani), më 16. 2. 1979, f. 2.

147. Berisha, Anton Nikë, *Përkime poetike*, «Rilindja», Prishtinë, 1980.

Hyrje në vepër: Tekst i zgjeruar i Profesor Çabejt. f. 5.

148. Berisha, Anton Nikë, «Poezia gojore arbëreshe dhe “Këngë të Milosaos” të De Radës». – *Çështje të letërsisë gojore*, «Rilindja», Prishtinë, 1980.

Hyrje në studim: Tekst i zgjeruar i Prof. Eqrem Çabejt. f. 94.

149. Berisha, Milaim, «Ciceroni ynë». *Rilindja*, 23. 8. 1980, f. 16.

Përkushtim: Profesorit dhe ligjëruesit tim: Eqrem Çabejt (Poezi).

150. Berisha, Milaim, «Trëndafil i ndezur». Versioni i dytë i poezisë së plotësuar. - *Testamenti i Kosovës*, NB «Rilindja», Prishtinë, 2000, f. 89.

151. Berisha, Milaim, «Eqrem Çabej» (Poezi), -*Pranë burimit*, «Rilindja», Prishtinë, f. 19.

152. Berisha, Rrustem, «Mendimet e Çabejt për kulturën popullore- dëshmi e autoktonisë shqiptare». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezymeja në dorëshkrim: «Eqrem Çabej me studime iu përkushtua gjuhës, njësisë themelore dhe më të rëndësishme të kombit.

Punë të veçantë i kushtoi studimit të letërsisë popullore shqiptare. Ai ndriçoi çështje me rëndësi të dorës së parë me të cilat më drejtë e më bukur është ngulitur tradita jonë. Mendimet e Çabejt për kulturën popullore shqiptare mbështeten në rezultatet e studiuesve të njohur, me të dhënat që përmban vetë kultura jonë dhe në historinë e saj. Ato vlera janë të krahasuara dhe të peshuara me vlerat e arteve dhe të kulturave të popujve të tjerë të lashtë e të rinj, fqinj apo të largët.

Studimin e letërsisë popullore e nis me baladat (Konstandini i Vogëlth dhe Kënga e Leonorës në poezinë popullore shqiptare) dhe në krahasimet që na bënë me artin e popujve të tjerë konstaton se letërsia jonë është frymësuar dhe është krijuar mbi motive të njëjta të rëndësishme që e kanë afirmuar artin si vlerë në botë. Në dy motivet e shquan *b e s ë n*, institucion të rëndësishëm në jetën shqiptare me të cilën rregullojnë normat e të jetuarit të tyre, por njihen e respektohen nga të huajt.

Çabej ka vlerësuar në studimet e tij se llojet dhe zhanret e letërsisë popullore janë të përkatësisë origjinale të talentëve të popullit. Me shumë të dhëna e dëshmon bazën origjinale letrare të epikës legjendare të cilën disa studiues e kumtuan si produkt të ndikimit të epit sllav (boshnjak). I hetoi shtresat artistike të kohës parashqiptare dhe parasllave, shtresat e artit epik legjendar sllav, këtu me shpërputhjen e traditës së vjetër dhe pjesën që epi i tyre do ta ketë huazuar nga ato krijime të hershme shqiptare. Nga burimet e gjuhës, të historisë, të letërsisë, të etnologjisë, gjeografisë, të

qeverisjes dhe drejtësisë i bëri të dhënat që e shfaqin të drejtë dhe të pastër njësinë kombëtare të kulturës etnike shqiptare.

Për Eqrem Çabejn poezia popullore shqiptare është bazë e mirë artistike me të dhënat e së cilës mund të mësohen shumë fakte për kulturat e popujve të vjetër e të rinj të Ballkanit.

Kështu, ai i bëri të dëshmuara vlerat dhe superioritetin, si dhe njëjtësoi vlerën e artit tonë në raportet krahasimtare duke ua caktuar vendin dhe vlerën me kulturat përreth.

Eqrem Çabej studioi dhe hulumtoi trashëgiminë kulturore artistike shqiptare me tërë dijen dhe përvojën e tij duke e çmuar si thesar të shqiptarëve dhe të parëve të tyre, duke u prirur kah lashtësia që ata i lidh me historinë dhe gjeografinë e tyre në Ballkan. Prandaj, studimet e Çabejt për lëndën letrare të popullit janë të themelta, të rëndësishme si argumente, sugjeruese për thellimin dhe zgjerimin e hulumtimeve të mëtejme».

153. Berisha, Rrustem, «Mendimet e Çabejt për kulturën popullore». – *Kënga art dhe histori*, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1998, f. 165-181.

154. Berisha, Rrustem, «Mendimet e Eqrem Çabejt për kulturën popullore –dëshmi e autoktonisë shqiptare». –*Rilindja*, 13 prill 1999, f. 14; 14 prill 1999, f. 14; 15 prill 1999, f. 14; 16 prill 1999, f. 14.

Mbithitull: Nëntëdhjetëvjetori i lindjes së gjuhëtarit Eqrem Çabej: Ylli që do të shndrisë gjithmonë në hapësirën shqiptare.

Mestituj: Me dashuri për kombin dhe me akribi Çabej studioi shumë probleme të jetës. Trajtues i temave që i kanë letërsitë e popujve të njohur. Studiues i matur i lashtësisë së baladave. Letërsia popullore si bazë mbi të cilën forcohen disa karakteristika kombëtare. Studime me drejtim të qartë. Edhe grekët si popull i lashtë kanë në letërsinë e tyre motive shqiptare. Letërsia popullore arbëreshe ishte lidhur me ritualin e dashurisë për atdheun e braktisur. Kënga si dokument i zhvillimit mendor e shpirtëror të popullit. Emri dhe vepra e Çabejt kanë të natyrshme pavdekësinë.

155. Berishaj, Anton, «Eqrem Çabej, në “Meshari” i Gjon Buzukut (1555)», Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë, Tiranë, 1968. *Në faqe interneti.*

Nëntitull: «Ky më i pari monument i literaturës shqiptare që dihet gjer më sot, pat rënë në më se tre shekuj e gjysmë të harresës e që përshkuar nëpër peripeti të shumëllojshme, gjersa u zbulua përfundimisht e u bë prona e botës shkencore. Peshkopi i Arbëreshvet të Sicilisë Imzot Pal Skirò, gjurmues e studiues i teksteve të vjetra të shqipes (1866-1941), që në vitet e para të këtij shekulli iu vu gjurmimit të kësaj veprë në Bibliotekën Vatikane. Kërkimevet që u bënë atje u detyrohet që më 1909 u gjet kjo më në fund n'atë qendër studimesh».

Zgjedhje: «Pasthënia e Mesharit. *U Donih Gjoni, biri hi Bdek(1) Buzukut, tue u kujtuom(2) shumë herë se gluha jonëh nuk kish gjaa të endigluom(3) ensëh shkruomit shenjtë(4), ensëh dashunit(5) sëh botësë sanëh(6) desha dhe u fëdigunëh(7) për saa mujtah meh zditunë pak mendetë e atyneh qi t'eh endiglonjinëh(8). E u'maa duotëh enbaronj veprënë teme. Endëh vjetët MDLIV njëhzet dit endëh mara zuna enfiill e enbarova endeh vjetët MDLV, endëh kallënduor V dit(9). E seh për fat nëh keshë kun enbëh endonjë vend fëjyem(10) u duoh tuk të jetëh fajtëh, aih qi tëh jetë maa hi ditëshin seh u' atah fajh u lus tah tajtojnëh(11) endë e mirë. Përseh nukë çuditëm seh në paça fëjyem, këjo tueh klenëh maa e para vepër e fort e fështirëh për tëh vepëruom ëmbëh gluhët tanëh(12). Përseh ata qi shtamponjijnëh, kishinëh të madheh fëdigë e aqë nuk mund e qëllonjinë(13), se fajh të mos banjinë përseh përherë ëndajh tah nukë mundëh jeshëh u' tueh enbajtunëh njëh klisheh enbëh dy anët mëh duhee mer shërbyem(14). E tash enfalëh gjithëveh e lutëni Zotnë ende për mua¹⁰».*

¹⁰ Ky fragment është marrë nga pasthënia e veprës së Buzukut. Në dallim nga tri dokumentët e para të shkruara në gjuhën shqipe, që ishin fjalë, fjali e fragmente të shkëputura, vepra e Buzukut është libri i parë i shkruar në gjuhën shqipe që njohim deri sot. Autori gjakovar, Gjon Kazazi, që e zbuloi i pari më 1740, kishte kopjuar një copë rituali e ia dërgoi në shenjë nderimi themeluesit të Seminarit Arbëresh të Palermos. Më vonë, peshkopi arbëresh i Sicilisë, Pal Skiroi (1866-1941), e rizbuloi më 1909 dhe nxori një fotokopje të të gjithë tekstit, bëri një studim për të, por nuk arriti ta botonte. Një botim shkencor të plotë të veprës, të shoqëruar me një studim për gjuhën e Buzukut, e bëri gjuhëtari ynë i njohur Eqrem Çabej (1968).

156. Bicaj, Riza, «A ka dokument të shqipes më të vjetër se Meshari?». -Enciklopedia e vogël-777 pyetje, 777 përgjegje, «Rilindja», Pishtinë, 2000, f. 85-86.

Vërejtje: Mendimi i Eqrem Çabejt.

157. Bicaj, Riza, «Ç'është shkruar shqip në kohën e mesme?». -Enciklopedia e vogël-777 pyetje, 777 përgjegje, «Rilindja», Pishtinë, 2000, f. 88-89.

Vërejtje: Mendimi i Eqrem Çabejt.

158. Bicaj, Riza, «Ç'shkruan dr. Eqrem Çabej për prejardhjen e shqipes?». -Enciklopedia e vogël-777 pyetje, 777 përgjegje, «Rilindja», Prishtinë, 2000, f. 239.

Vërejtje: Mendimi i Eqrem Çabejt.

159. Bislimi, Daut, «Nacionalizma çabejane». - Tribuna shkencore, 1993.

160. Blakaj, Skënder, «Profesor Çabej: Kosovës i kemi shumë borxh». -Eksluzive, Revistë e ilustruar mujore për aktualitet, kulturë, shkencë, sport. Nr. 7 shtator 2000, Zürich-Tiranë-Prishtinë, f.18-19.

Nëntitull: Portreti i Prof. Çabejt; Takim për mote; Kufijtë që i vë gjuha; Borxhi që s'lahet. Teksti i parë i një Dosjeje, me rastin e 20 –vjetorit të vdekjes së Prof. Eqrem Çabejt.

161. Blaku, Murat, «Nestor i gjuhësisë shqiptare». – Fjala, revistë për kulturë, art, letërsi, 1 shtator, Prishtinë 1980, XIII, nr. 15, f. 1, 7-8.

Mbititull: In memoriam: Prof. Eqrem Çabejt).

162. Blaku, Murat, «Çabej – çështje të teorisë dhe të metodës së kërkimeve». Kumtesë e lexuar në Sesionin shkencor, 1998.

163. Blaku, Murat, «Shumë i nderuari Profesor». Kartolinë nga Tunizia, 3. 6. 1975.

164. Bobi, Gani, (Bashkë me Rexhep Ismajlin dhe Zef Mirditën). «Shumë të fala ju dhe familjes». Kartolinë nga Zagrebi, dt. 6. 10. 1972.

165. Bokshi, Besim, *Rruga e formimit të fleksionit të sotëm nominal të shqipes*, Akademia e Shkencave dhe Arteve të Kosovës –Seksioni i Gjuhësisë, Letërsisë dhe i Arteve, Botime të veçanta, libri 2, Prishtinë, 1980.

Nga parathënia: « Citojmë tezat sipas tri pjesëve që e përbëjnë këtë monografi:

I.Një çështje më vete paraqet shumësi i singularizuar. Dihet se rastet e shumësit në gjuhën shqipe janë diktuar mjaft herët nga disa studiues¹¹, por punimin më të vlefshëm e kompjet rreth përcaktimit të njëjësit me origjinë shumësi e ka bërë me dorë të sigurtë E. Çabej në veprën “Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe”. Duke ndjekur këtë fenomen në kaptinën për zhvillimin e mbaresave të numrit, në punimin tonë kanë dalë edhe arsyet konkrete të singularizimit, si kur përmbledhet i tërë tipi i temës, ashtu edhe kur kufizohet në një profil emrash. Po kështu ka dalë e nevojshme që nga singularizimi të diferencohet si dukuri tjetër unifikimi i temës në njëjës sipas asaj në shumës, kur kishte pësuar ndryshim fonetik. Unifikimi shkaktohet për arsye të tjera, të cilat janë përcaktuar në realizimet konkrete, duke përmbledhur emra të ndryshëm në faza kronologjike të ndryshme».(17-18).

II. «Pedersen shprehu mendimin e tij në formë të një konkluzioni jorezultativ. Çabej e vështroi çështjen e vjetërsisë së nyjës postpozitive e të nyjës së përparme nga aspekti i stabilitetit të njëjës e të tjetrës dhe, në bazë të kësaj, nxori përfundimin për lashtësinë e nyjës së aglutinuar ndaj nyjës së përparme».(21)

III.«E. Çabej: “Lakimi i shqipes ka pësuar ndryshime të mëdha sidomos në sistemin e rasavet, kështu ndër të tjera, siç ka vënë re Pedersen, humbjen e instrumentalitetit; më anë tjetër ka pasur formime të reja me mbaresa të reja, ndër to të ashtuquajturën vendore (lokativ) më –t njëjës, e më në fund ka ndodhur një sinkretizim i shpeshtë, një përzierje e rasavet, e mbaresave dhe e funksioneve sintaktike të tyre...¹²”. Edhe Desnickaja përfundon se deklinacioni i emrave të shqipes është një bashkim origjinal i

¹¹ Shih E. Çabej, vep. e cit. f. 16-17. *Shumësi i singularizuar në gjuhën shqipe*, Tiranë, 1967.

¹² E. Çabej, *Gjon Buzuku*, BUSHT SSHSH, 3, 1955, f. 46.

mbeturinave të fleksionit të lashtë të indoevropianishtes me forma të reja fleksive, duke menduar si elemente të reja format e krijuara nga nyja, për të cilat është shprehur edhe Pedersen si më lartë».(23)

«Punimi i Eqrem Çabejt: Gjon Buzuku përmban shkurtimisht edhe pjesën për sistemin e rasave vështruar nga aspekti historik. Sa i përket fazës parabuzukiane, autori nuk pretendon të hulumtojë ecuritë e zhvillimit të fleksionit, por prezenton mendimet e të tjerëve, duke seleksionuar pa ndonjë arsyetim përkatës ato etimologji që i duken më të pranueshme. Kështu etimologjitë e paqëndrueshme të mbaresave rasore u përkrahën nga autoriteti më i spikatur i studimeve etimologjike të shqipes dhe dolën prandaj të fuqizuara edhe me emrin e tij». (27)

166. Bokshi, Besim, «Teza e Çabejt...», -Prapavedosja e nyjës në gjuhët ballkanike, «Rilindja» Prishtinë, 1984, f. 68-75.

Citojmë hyrjen në tezë: «Teza e E. Çabejt që nyja postpozitive, e krijuar nga dëftori enklitik, është e lashtë, ndërsa nyja e përparme e mbiemrit dhe e gjinore, që u krijua nga nyja e përparme “në ngërthim të fjalisë me anë të një përsëritjeje”, është e re, e kohës paraletrare të shqipes, përmban poashtu pengesa të pakapërcyeshme që e bëjnë të paqëndrueshme».(68)

167. Bregubova, Galja, «Shumë të fala nga Prizreni». Kartolinë nga Prizreni. 30. 8. 1976.

168. Brozović, Dalibor, «Shumë të fala nga Prizreni». Kartolinë nga Prizreni. 30. 8. 1976.

169. Buchholz, Oda, «Shumë të fala nga Prizreni». Kartolinë nga Prizreni. 30. 8. 1976.

170. Buchholz, Oda, (RDGJ) «Roli i Eqrem Çabejt në ballkanologji», Seminari 1988. UP-FF, f. 170.

171. Buchholz, Oda, (RDGJ) «Roli i Eqrem Çabejt në ballkanologji», SNGJLKSH, 1987.

172. Buchholz, Oda, «Për rolin e Eqrem Çabejt në fushën e ballkanistikës». (Sur le rôle d'Eqrem Çabej dans le domaine balkanistique). Gja-sshf. Nr. 17-1987, IAP, Prishtinë, 1988, f. 33-39.

Përmbajtja e shkurtër e redaksisë: «Autori i këtij punimi vë në pah meritat e mëdha të gjuhëtarit të shquar shqiptar dhe kontributin e tij në fushën e shkencës së albanologjisë dhe të ballkanologjisë».
(33)

Résumé: «Sur le rôle d'Eqrem Çabej dans le domaine de la balkanistique». «L'activité de ce scientifique fut particulièrement féconde dans tous les domaines qu'il a cultivé, ainsi que dans la balkanistique.

Il raçu, pendant ses études à Vienne, une formation très étendue et ses connaissances dépassaient donc les frontières de la langue albanaise et de l'albanologie. On remarque particulièrement, dans son activité, l'influence des linguistes Paul Kretschmer et Norbert Jokl. Les contacts avec Jokl, l'albanologue le plus compétant de son temps, ont laissé de profondes empreintes dans l'oeuvre de E. Çabej qui est parti des points de vue de son maître et, avant tout, a appliqué sa méthode de recherches, se basant sur le principe "des Mots et des choses".

Il contribua non seulement dans les études albanologiques mais aussis dans le domaine de la balkanologie. On sait queq la balkanologie a pour objet d'étude les langues balkaniques qui, en étant en contact les unes avec les autres depuis l'antiquité, ont créé des caractéristiques communes que l'on nomme balkanismes. On décèle les balkanismes ou les caracteristiques communes à ces langues, dans leur structures phonétique, morphologique, syntaxique, phraséologique et lexicologique. Ces caractéristiques ou pallélismes de ces langues prouvent un développement corven-gent.

L'une des questions les plus importantes pour l'histoire linguistique est d'expliquer historiquement les balkanismes et particulièrement de déterminer de quelle langue ils proviennent. Étant donné que nous ne connaissons pas toutes le langues balkaniques depuis leur antiquité, pour cause d'absence de documents écrits, nous ne pouvons donc point determiner avec exactitude l'origine des balkanismes. Sandfeld, en tirant les carastéristique, communes des langues slaves et de la langue

grecque n'avait par dutout raison, car il ne se basait que sur les anciens écrits du grec.

Pour traiter les problèmes de la balkanistique, il est nécessaire de posséder des connaissances, sur la structure et l'histoire de ces langues. Négliger l'une de ces langues serait donner des conclusions partielles et fausses dans ce domaine. Dans ce contexte, les résultats des études albanologiques ont été indispensables, car l'albanais tient une place clé parmi les linguistes balkanologues. La négligence de l'albanais au début de la linguistique balkanistique était justifiée dans une certaine mesure puisque les lacunes qui existaient dans son étude représentaient un obstacle, considérable. Mais ces lacunes n'existent plus de nos jours grâce aux nombreux résultats obtenus dans le domaine de l'albanologie, dont une grande partie du mérite en revient à E. Çabej.

Dans nombre de ses études, E. Çabej a mis en évidence le rôle d'emprunteur, mais aussi de donneur et actif de l'albanais, qui peut aider à l'explication de nombreuses questions sur les balkanismes. Ainsi, par exemple, dans son étude "Sur certains phénomènes de l'histoire de la langue albanaise, vus en relation avec les autres langues balkaniques", E. Çabej met en évidence que les données sur l'albanais sont en mesure de fournir des réponses à la question sur la genèse et l'époque des balkanismes. Par sa contribution à la science, E. Çabej reste l'un des représentants les plus éminents dans le domaine de l'albanologie et la balkanistique». (38-39)

173. Buholz, Oda, «Për rolin e Eqrem Çabejt në fushën e Ballkanistikës», *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, 1 shtator 1987, f. 7.

174. Bulo, Jorgo, «Romantizmi shqiptar në vështrimin krahasues të Çabejt». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor*, 1998.

175. Buxhovi, J(usuf), «Krimi në rrugën Nojshtift...», –*Rilindja*, 5 shkurt 1981, Prishtinë, f. 4.

Mbititull: Panorama evropiane.

Nëntitull: Në Vjenë, para 39 vjetësh nazistët gjermanë vranë mizorisht albanologun e madh Norbert Jokël. Shumë nga studimet e çmueshme të këtij dijetari ruhen në bibliotekën e Universitetit të Vjenës».

176. Buxhovi, J(usuf), «Rilindja» –230 libra». - *Rilindja*, Prishtinë, 19. 10. 1978, f. 10.

Mbititull: Sot në Frankfurt u hap Panairi Ndërkombëtar i Librit.

177. Buxhovi, Jusuf, «Në Universitetin e Bonit studiohet edhe gjuha shqipe». - *Rilindja*, Prishtinë, 15. 8. 1978, f. 10.

Mbititull: Letër nga Boni.

Nëntitull: Instituti i Gjuhësisë së Universitetit të Bonit, të cilin e udhëheq linguisti i njohur profesor Johan Knobloch, organizon ligjërata për gjuhën shqipe. –Sivjet studentëve u mbajtën ligjërata Rexhep Ismajli, Herman Oelberg dhe Latif Mulaku. –Në vjeshtë pritet edhe ardhja e profesor Eqrem Çabejt në Bon.

178. Çapriqi, Basri, «Rrënjë e fortë» (Eqrem Çabejt), -*Ylli me dymijë unaza*, «Rilindja», Prishtinë, 1983, f. 54-55.

179. Çetta, Anton, «Gëzuar vitin e ri '75». *Kartolinë nga Prishtina*, 1974.

180. Çetta, Anton, «I nderuari profesor». *Kartolinë nga Prishtina*, 1977.

181. Çetta, Anton, «Shëndet dhe çdo të mirë në Vitin e ri 1978». *Kartolinë nga Prishtina*, 1974.

182. Dedaj, Rrahman, «I nderuari shoku Profesor». *Letër nga Prishtina*, më 6. 10. 1975. 1.f.

183. Dellçeva, Greta, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

184. Demiraj Shaban, «Studiues i krijimeve popullore dhe letrare», – *Jeta re*, 1998, f.667-677.

185. Demiraj, Shaban, «Dritë dhe energji në shërbim të atdheut». (fragment nga libri për Eqrem Çabejn) - *Eksluzive*, revistë e ilustruar mujore për aktualitet, kulturë,

shkencë, sport. nr. 7, shtator 2000, Zürich-Tiranë-Prishtinë, f. 22-23.

186. Demiraj, Shaban, «Eqrem Çabej dhe shkolla albanologjike austriake», *Bujku*, Prishtinë, 10 korrik, 1998, f. 11.

187. Demiraj, Shaban, «Eqrem Çabej-themelvënës i shkollës së gjuhësisë shqiptare». *Koha ditore*, e përditshme, Prishtinë, 12 dhjetor 1999, f. 15.

Mbititulli: Shqiptarët në fund të mijëvjeçarit.

Mestituj: 1. Emër i madh në botën e albanologjisë.

188. Demiraj, Shaban, «Burimi i pjesëzës *duke*, sipas Pedersenit dhe Çabejt dhe vërejtjet përfundimtare për burimin e saj». Kreu i XXVII: Format e pashtjelluara të foljes. II. Format e pashtjelluara foljore të tipit *me ba(m)*, *pa bërë*, *duke bërë*. – *Gramatikë e historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 971-973 (&55-973).

189. Demiraj, Shaban, «Fundorja –e tek emrat, mbiemrat etj». Shpjegimi i Meyerit, i Xhuvanit, i Çabejt dhe i Bokshit. – *Gramatikë e historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 165-169 (&26-29).

190. Demiraj, Shaban, «Funksioni zanafillës i nyjës së përparme të mbiemrit, sipas La Pianës, Rizës dhe Çabejt, Likajt dhe Bokshit». Vërejtje rreth shpjegimeve të Bokshit dhe Likajt. Vërejtje rreth shpjegimit të Çabejt. – *Gramatikë e historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 425-428 (&15-20).

191. Demiraj, Shaban, «Gjuhëtarët që e kanë mohuar gjininë asnjansë të shqipes dhe ata që e kanë pranuar atë». Teza e Pedersenit. Mendimi i Joklit, Meyer-Lubkës, Çabejt, Domit, Ajetit, Brancus-it etj. – *Gramatikë e historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 184-188 (&9-12).

192. Demiraj, Shaban, «Huazimet nga greqishtja e vjetër sipas Thumbit, Mihaescut dhe Çabejt» (20). – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 108.

193. Demiraj, Shaban, «Krijimi i formave analitike të së kryerës te dëftorja dhe mënyrat tjera». Kuptimi kompleks i kohës së kryer. Vështirësitë e sqarimit historik të saj. Shpjegimi i Çabejt dhe i disa gjuhëtarëve të tjerë. – *Gramatikë e historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 796-800 (&1-3 dhe &5-6).

194. Demiraj, Shaban, «Krijimi i lakimit binar dhe rruga e krijimit të formave rasore të lakimit të shquar». Shpjegimi i Skokut. Mendimi i Çabejt për format e tipit të *bir-t*. Vërejtje rreth mendimeve të Skokut dhe të Çabejt. – *Gramatikë e historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 365-367 (&13-16).

195. Demiraj, Shaban, «Kundërteza e Çabejt» (Për vjetërsinë e nyjave të përparme në gjuhën shqipe). – *Morfologjia e gjuhës shqipe* (Pjesa e I dhe II -botim fototip), «Rilindja», Prishtinë, 1980, f. 79-80.

196. Demiraj, Shaban, «Mendimet e Joklit dhe të Çabejt mbi kohën e ndalimit të rotacizmit» (15). – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 237.

197. Demiraj, Shaban, «Mendimet e shprehura deri sot mbi burimin e fjalëve të vjetra, të përbashkëta të shqipes e të rumanishtes» (10). Qëndrimi i Çabejt për këtë çështje (11). – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 101-102.

198. Demiraj, Shaban, «Mendimet e shprehura mbi burimin e formave nyjore për rasën emrore njëjës të gjinisë femrore. Shpjegimi i Çabejt». – *Gramatikë historike*

e gjuhës shqipe, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 344-345 (&77-78).

199. Demiraj, Shaban, «Metafonia në kohën e tashme të disa foljeve. Shpjegimi i Meillet-së, i Joklit dhe i Çabejt». – *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 104-106 (&33-36).

200. Demiraj, Shaban, «Mosha e habitores. Mendimi i Fiedler-it dhe i Çabejt». – *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 916-917 (&18-19).

201. Demiraj, Shaban, «Nyja e prapme në përdorimet e tipit i biri e bija. Shpjegimi i Bokshit. Shpjegimi sipas tezës së Çabejt». – *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 324-326 (&42-43).

202. Demiraj, Shaban, «Përfaqësuesit kryesor të tezës për prejardhjen ilire të gjuhës shqipe (4). Qëndrimi i Pedersenit, Çabejt, Cimochofski-t, Mihaesceu-t, Hubschmid-it dhe Olberg-ut (9)». – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 149.

203. Demiraj, Shaban, «Periodizimi i historisë së gjuhës shqipe». – *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 53 (&48).

204. Demiraj, Shaban, «Përse dhe si është përfituar paranyjëzimi i mbiemrave. A janë paranyjëzuar të gjithë mbiemrat në krye të herës. Mendimi i Çabejt. Saktësia e mendimit të Çabejt dhe vërejtjet plotësuese». – *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 429-431, 431-432 (&24-25 dhe &28).

205. Demiraj, Shaban, «Problemi i periodizimit të historisë së gjuhës shqipe. Periodizimi i Pedersenit (1). Mendimi i Çabejt(2)». – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 205-206.

206. Demiraj, Shaban, «Qëndrimi i Meyerit për përpjestimin e elementit të huaj ndaj elementit anas në fjalorin e shqipes dhe kritikën e Taglavinit e të Çabejt (4)». – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 133-134.

207. Demiraj, Shaban, «Reflektimi i tektaleve i.e. në shqipe sipas Meyer-it dhe sipas Pedersenit(8). Qëndrimi i Joklit, i Çabejt dhe i Olbergut(9)». – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f.40-41.

208. Demiraj, Shaban, «Rreth evolucionit historik të strukturës gramatikore të gjuhës shqipe... Faktorët që i kanë dhënë shkas ngulitjes së theksit. Shpjegimi i Çabejt». – *Gramatikë e historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 63 (&65).

209. Demiraj, Shaban, «Rreth evolucionit...: Vjetërsia e ngulitjes së theksit sipas Çabejt». – *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 71 (&81).

210. Demiraj, Shaban, «Shtresa më e vjetër e huazimeve latine sipas Meyer- Lubke-s, Meyer-it, Çabejt etj., dhe tiparet dalluese të kësaj shtrese (25)». – *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 112-113.

211. Demiraj, Shaban, «Singularizimi i shumësit në gjuhën shqipe. Faktorët që i kanë dhënë shkas kësaj dukurie, sipas Çabejt, sipas Agalliut dhe sipas Bokshit». – *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 215-217 (&12-15).

212. Demiraj, Shaban, «Teza e Çabejt mbi vjetërsinë më të madhe të nyjës së prapme dhe vërejtjet përkatëse» –

Gramatikë historike e gjuhës shqipe, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 310-312 (&22-23).

213. Demiraj, Shaban, «Vjetërsia e prapavendosjes së nyjes shquese në shqipe, sipas La Pianes, *Joklit e Çabejt*, sipas Pisanit, sipas Gjinarit dhe Sandfeldit. Shqyrtimi i këtyre hipotezave». –*Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 329-331 (&51-55).

214. Demolli, Arif, «Ai ishte...» (poezi), Shtojca *Rilindja për fëmijë*, «Rilindja», Prishtinë, 9.09. 1980, f. 4.

215. Dobruna, Exhlale Salihu, «Çabej për çështje të ndryshme të arkeologjisë në Dardani». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*

216. Doçi, Rexhep, «Fjala e mbylljes». - *Sesioni shkencor, 1998*

217. Doçi, Rexhep, «Përputhje midis antroponimisë mesjetare në Kosovë dhe në veprat e rilindësve». *Rilindja*, Prishtinë, 18.VII –28. VII 1978, f. 13.

Mbititull: Zgjodhëm për ju.

Moto e përditshme e studimit: «Prof. Eqrem Çabej: Është vënë re se disa emra personash të ilirëve, si Bardus, Bardyllis, Bato, Dasas, Dasius, Dida, Licaus, Licca, Marica ose janë të gjallë edhe sot, ose gjejmë përgjegjësit e tyre në gjuhën shqipe, ose shpjegohen me mjetet e saj».

218. Doçi, Rexhep, «Kontributi i E. Çabejt në punën tonë shkencore në fushë të albanologjisë dhe kujtimi për te». - *Tribuna shkencore, 1993*

219. Doçi, Rexhep, «Ndihmesa e Çabejt në fushën e onomastikës», *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezimeja në dorëshkrim: «Prof. Eqrem Çabej me fjalët dhe trajtat e fjalëve, që i ka ndriçuar, na ka ndihmuar shumë për t'i shpjeguar shumë toponime, oronime, hidronime etj. jo vetëm në

trojet shqiptare, ku jetojnë edhe sot shqiptarët, po edhe më gjerë në trojet e Siujdhesës Ilire (Ballkanke).

Kështu, me anë të mendimit të prof. Çabejt në këtë punim i kemi sqaruar etimologjikisht emrat e katundeve të sotme dhe mesjetare: *Arbanash* (1455) në Nahijen e atëhershme të Llapit të Kurshumlija në Serbi; toponimin *Katun Arbanas* (1330) të Tuzi në Mal të Zi; *Arbneshi* i Krajës së Ulqinit etj. Të gjitha këto ojkonime lidhen me emrin etnik *arben-arbër*, e ky emër, sipas Çabejt, buron nga fjala shqipe *arë*.

Po kështu fjalën *balë* (*i balëm*) Çabej e shpjegon të lashtë dhe të burimit shqip, e, sipas këtij mendimi të tij edhe ne i kemi shpjeguar për nga burimi shqip emrat e katundeve: *Balincë* (Llapushë), *Balaj-Baliq* (Ferizaj), *Balëza* (Mali i Zi) etj.

Prof. Çabej i ka shpjeguar edhe disa toponime e mikrotoponime nga fjala ilire-shqipe *ballëi* për *i parë*. Nga kjo fjalë i kemi nxjerr edhe ne sa e sa patronime dhe emrin e katundit të Llapit *Ballofc-i* me bazë antroponimike.

Nga trajtat e fjalës *berr-i*, që e ka dhënë Çabej me prejardhje shqipe, ne i kemi shpjeguar edhe emrat e katundeve të Drenicës: *Berishë*, *Beçiq* dhe *Berzhenik-Bezhenik* (me këtë emër *Berzhenik* ndodhet edhe një katund i Pejës), si dhe emrin *Beçuk* të Vushtrrisë.

Nga fjala e shqipes *bukur* (*i, e bukur*), siç e shpjegon Çabej, ne i shohim edhe katundet mesjetare dhe të sotme *Bukurdol* i Llapit dhe *Bukuroca* i Preshevës (Kosova Lindore)».

220. Doda, Ismajl, «I nderuari për jetë profesor i dashur Eqrem Çabej». *Letër nga Arbneshi (Mali i Zi)*, më 11. 10. 1976. f. 3.

221. Doda, Ismajl, «I nderuari Profesor Çabej». *Kartolinë nga Arbneshi (Mali i Zi)*, më 23. 12. 1977.

222. Doda, Ismajl, «I nderuari Profesor». *Kartolinë nga Pirani*, më 21. 9. 1976.

223. Doda, Ismajl, «I nderuari shoku Prof. Eqrem Çabej». *Letër nga Arbneshi, Kraja (Mali i Zi)*, më 30. 6. 1975. 6. f.

224. Doda, Ismajl, «I nderuari shoku Profesor Çabej». *Kartolinë nga Arbneshi, Kraja (Mali i Zi), më 21. 9. 1976.*

225. Doda, Ismajl, «I nderuari shoku profesor Çabej». *Letër nga Arbneshi, Kraja (Mali i Zi), më 8. gusht 1979. 2. f.*

226. Doda, Ismajl, «Shoku Profesor Çabej». *Kartolinë nga Zhablaku, më 21. 9. 1976.*

227. Doda, Ismajl, «Shumë i nderuari Profesor Eqrem Çabej!». *Letër nga Arbneshi, Kraja (Mali i Zi), më 20. 1 1978. 2. f.*

228. Doda, Ismajl, «Tungjatjeta i nderuari shoku Prof. Eqrem Çabej». *Letër nga Ostrosi (Mali i Zi), më 4.3.1977. 2. f.*

229. Doda, Ismajl, «Tungjatjeta i nderuar Begzad». *Letër përcjellëse letërkëmbimit me Profesor Eqrem Çabejn. Arbnesht, më 30. 6. 2002, f. 2*

230. Dodi, Anastas (në tekst ka dalur gabim: Bodi), «Gjuha shqipe më e vjetra në Ballkan», (88-vjet nga lindja e Çabejt), Bujku, Prishtinë, 17 gusht 1996, f. 13.

231. Dodi, Anastas, «Prof. Eqrem Çabej, mësuesi ynë i madh i gjuhës shqipe». -*MM – Revistë mikste teorike dhe letrare, nr. 6-7, Prishtinë, 1997, f. 265.*

Teksti problematizues: «Dorëshkrimet me të cilat do të mund të mbusheshin dhjetë vëllime, kanë mbetur po dorëshkrime, ndonëse janë ndër më të vlefshmet studime të të deritanishme të gjuhës shqipe. Akademia e Shkencave dhe Instituti i Gjuhësisë kanë premtuar prej kohësh se do ta botojnë veprën e profesorit, por që nga data e premtimit kanë dalë vetëm botime të drejtuesve të këtyre institucioneve, ndërsa të Çabejt janë ende të pambledhura. Edhe më keq, disa pseudostudiuues që e kopjojnë sa munden, “hedhin poshtë” me guxim tezat e tij, bile për këtë marrin edhe tituj shkencorë. Dhe

për të gjitha këto askush nuk jep llogari, sepse Çabej s'është më gjallë, edhe pse ka shkuar drejt legjendës».

232. Dodi, Anastas, «Ditët e Çabejt, deri te Kongresi». – *Koha ditore*, e përditshme, 13 gusht 2001, Prishtinë, f. 15.

Mbititull: Aspekte nga historia e gjuhësisë shqiptare pas çlirimit: Probleme të tematikës dhe të metodës së studimit (2).

Nëntitull: Kostallari thoshte pa të drejtë se Çabej në punimet e tij përsëriste mendimet e albanologut të shquar austriak Norbert Jokli (1887-1942).

233. Drini (pseudonim), «Vdiq vigani i dijes shqiptare». – *Lajmëtari i lirisë*, viti i I, nr. 2, tetor-nëntor 1980 Gjermani, f. 7-8.

Vërejtje: Nuk është shënuar vendi, sepse gazeta është botuar në vetëm tre numra dhe me redaksi ilegale. Dihet se e ka nxjerrë Jusuf Gërvalla.

Nëntitull: Historia e gjuhëve është historia e popujve që i flasin a i kanë folur.

Rezyme hyrëse: «Në gusht të këtij viti, shkencat albanologjike dhe kultura shqiptare në përgjithësi, pësuan një humbje të madhe. Lajmi i hidhur për vdekjen e Eqrem Çabejt i tronditi thellë jo vetëm bashkëpunëtorët dhe miqtë e tij të shumtë, po edhe punonjësit e tjerë shkencorë, pedagogët, studentët, nxënësit dhe mbarë popullin shqiptar».(7)

Përmbyllje: «Vdekja e profesor Eqrem Çabejt na la pa njërat nga kokat më të ndritura dhe figurat më të mëdha të shkencës sonë kombëtare. Dhe ne mbesim të pikëlluar për mungesën e tij. Por për jetë do të përulemi me nderime e dashuri para trashëgimisë kolosale kulturore që na la ky vigan i dijes dhe para kujtimit të personalitetit të tij të ndritur».(8)

234. Dumoshi, Ismail, «Prof. Eqrem Çabej». *Kartolinë nga Prishtina*. Pa datë dhe shënime të tjera postare.

235. Dushi, Arbnora, «Kontributi i Çabejt në argumentimin e baladës». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

Rezyme: «Përmes një metode analitike, arrin të zbërthejë elementet e përbashkëta të të dy baladave, me ç'rast gjen afërsi të madhe. I vë në një renditje të këtillë:

- nisja e heroit në luftë duke lënë nusen në shtëpi,
- ofertat për martesë që ka nusja,
- kthimi i heroit nga lufta dhe mosnjohja e tij prej të afërmve,
- rinjohja e burrit me gruan përmes shenjës që kish ai në trup,
- përpjekja e heroit të marrë nusen nga duart e rivalëve, dhe
- elementi tjetër përmes të cilit Çabej, gjen lidhjen kaq të madhe të

këtyre dy krijimeve, është fakti gjeografik se Odiseu ka vepruar në Greqinë Veriore, pra vendi i tij ka qenë vazhdimisht në kontakt me fiset ilire-shqiptare. Nga kjo dëshmi lë vend për një origjinë ilire të epit grek apo edhe vetë heroit, Odiseut. Mirëpo ashtu si një shkencëtar i madh, Çabej asnjëherë nuk insiston në vërtetim, pasi në dijen shkencore nuk ka një kufi përtej të cilit s'mund të kalohet. Ai ofron dëshmi, jep mendime dhe len të hapur shkencën. Gjithmonë modest për të arriturën që i bën asaj».

236. Dushi, Arbnora, «Kontributi i Çabejt në argumentimin e baladës». - *Sfinga*, revistë kulturore për femra, nr. 3 1999 Prishtinë, f. 204-208.

237. Dushi, Arbnora, «Roli i Çabejt në argumentimin e baladës shqiptare». – *Shenjëzat*, 1998, f. 18-19.

238. E(mërllahu), M(ehmet). «U ekspozua edhe kompleti i veprave të Çabejt», *Rilindja*, Prishtinë, 30. 10. 1977, f. 10.

Mbititull: NGBG «Rilindja» në Panairin Ndërkombëtar në Beograd.

Nëntitull: Në gjashtë vëllime të këtij kompleti janë edhe punime që për herë të parë botohen në gjuhën shqipe – të përkthyer nga gjermanishtja, frëngjishtja e gjuhë të tjera.

239. Emërllahi, M(ehmet): «Ligjëratë për studimet etimologjike të shqipes». *Rilindja*, Prishtinë, 23. 8. 1979, f. 10.

Mbititull: Seminari i Gjashtë mbi Gjuhën, Kulturën dhe Letërsinë Shqiptare.

Hyrje: «Në këtë rast ai theksoi sidomos kontributin e Prof. Çabejt, që në këtë fushë është shumë i madh, e i cili tash sa vjet po përgatit një fjalor të madh të studimeve të gjuhës shqipe».

240. Emërllahi, Mehmet, «Krijimtaria mes dy motesh», *Rilindja*, 30 e 31 dhjetor 1978, 1 e 2 janar 1979, f. 10.

241. Eqrem Çabej 1908-1998. Bota shkencore e profesor Eqrem Çabejt. (Shtojcë e veçantë) -*Shenjëzat*, 1998, f. 13-14.

242. Faensen, Johannes, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

243. Ferri, Rexhep (bashkë me Rexhep Ismajlin), «Shumë të fala nga Adriatiku i Teutës». *Kartolinë nga Dudva*, 26. 7. 1977.

244. Ferri, Rexhep, «Eqrem Çabej» (portret). Ekspozita e katërt tradicionale e Bienalit të vizatimit, në organizim të Shoqatës së Artistëve Figurativ të Kosovës, në Galerinë e Arteve të Kosovës. Shih, F(aruk) Tasholli, «Gjuha e qartë e vijave dhe hijeve», *Bota e re*, prill 1981, Prishtinë, f. 18.

245. Feti, Sadri, «Fjala e hapjes». *Sesioni shkencor*, 1998

246. Fiedler, Wielfried, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

247. Fletëpalosje. «Rëndësia e veprës së Prof. Eqrem Çabejt për studimet albanologjike». IAP - Dega e Gjuhësisë.

Ftesë për të marrë pjesë në *Sesionin shkencor*, 1998. Fletëpalosje e formatit A5 në katër faqe.

Faqja e parë: Titulli i sesionit, dhe fotografia.

Faqja e dytë: Ftesa dhe afati i paraqitjes me nënshkrim të Dr. Rexhep Doçi, Shef i Degës së Gjuhësisë. Faqja e tretë:

«Tezat themelore: 1. Kontributi në fushë të gjuhësisë: histori e gjuhës, marrëdhëniet gjuhësore të shqipes me rrethin e gjuhëve indoevropiane dhe ballkanike, prejardhja e popullit shqiptar dhe e gjuhës së tij, fonetikë historike e shqipes, gramatikë historike, etimologji, tekstologji, onomastikë, kulturë e gjuhës etj.

2. Kontributi në fushë të letërsisë: histori e letërsisë, kritikë letrare, përkthime etj.,

3. Kontributi në fushë të folklorit dhe të etnologjisë: dorëshkrimet folklorike, materiali i botuar, studimet në fushë të folklorit, studimet etnologjike etj.,

4. Kontributi në fushë të historisë dhe në fusha të tjera albanologjike.

Ideja: Dr. Zymer Neziri dhe Begzad Baliu.

Këshilli Organizues: Akad. Rexhep Qosja, Dr. Rexhep Doçi, kryetar, dr. Zymer Neziri, dr. Muhamet Pirraku, mr. Mehmet Halimi, Begzad Baliu, sekretar, dhe dr. Adem Dema, teknik. Faqja e katërt e zbrazët».

248. Ftesë. Ftesë për pjesëmarrje në Sesionin shkencor «Rëndësia e veprës së Prof. Eqrem Çabejt për studimet albanologjike» Dega e Gjuhësisë, ftesë për të marrë pjesë në Sesionin shkencor me titull «Rëndësia e veprës së Prof. Eqrem Çabejt për studimet albanologjike», Kushtuar 90-vjetorit të lindjes së Prof. Eqrem Çabejt, Prishtinë, prill 1998.

249. Galica, Sh(yqri), «Figurë madhore e kulturës shqiptare». -«Rilindja», Prishtinë, 10. 5. 1990, f. 10.

Mëstitull: Mbrëmje e madhe përkujtimore në 10-vjetorin e vdekjes së Akademik Eqrem Çabejt.

Mëstituj: 1. Gjuha është treguesi më i dallueshëm i çdo njeriu dhe i çdo populli, 2. Njësia kombëtare e njësia letrare.

250. Galica, Shyqri, «Bota shqiptare si objekt studimi dhe si subjekt veprues». -Zëri i rinisë, 26. 9. 1990, Prishtinë, f. 20-21.

Mëbititull: Intervistë me doc. Seit Mansakun.

Nëntitull: Vepra madhore e Çabejt:

Citat: «Për ndriçimin dhe zgjidhjen e problemeve të mëdha të etnogjenezës, një rëndësi të madhe kanë pa dyshim kërkimet etimologjike, prandaj një nga detyrat themelore të sektorit tonë është përgatitja për botimin e veprës madhore *Studime etimologjike në fushë të shqipes* të Prof. Eqrem Çabejt. Siç është njohur lexuesi, deri tani janë botuar tri vëllime të kësaj vepre, vëllimi i katërt është në shtyp, po përgatitet vëllimi i pestë dhe i gjashtë i saj, mbetet për t'u përgatitur edhe vëllimi i shtatë me të cilin përfundon botimi i gjithë veprës.

Botimi i plotë i veprës *Studime etimologjike në fushë të shqipes* do të nxjerrë më mirë në pah pasurinë vetjake leksikore të gjuhës shqipe dhe do të rrisë peshën specifike të fjalëve të shqipes ndaj fjalëve me burim të huaj. Ajo hap horizonte të gjera për studimet albanologjike në përgjithësi edhe për helenistikën, romanistikën, sllavistikën, turkologjinë etj. Arritjet e kërkimeve etimologjike janë me interes të veçantë edhe për studimet ballkanologjike dhe indoevropiane. Në këto kërkime dalin më mirë në dritë marrëdhëniet e shqipes me gjuhë të tjera ballkanike dhe jo vetëm huazimet e saj nga këto gjuhë, por edhe roli dhënës i shqipes ndaj tyre».(21)

251. Galica, Shyqri, «Tribuna e kritikës i kushtohet Çabejt». – *Rilindja*, 19. 8. 1980, f. 20.

Mbititull: Në valët e radios.

252. Galica, Shyqri, «Pjesëmarrës nga shumë vende të botës», *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, 1 gusht 1987, f. 7.

Mbititull: Seminari Ndërkombëtar i Gjuhës, Letërsisë dhe Kulturës Shqiptare».

Nëntitull: Në sesionin shkencor dy tema të rëndësishme bosht. «Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt» dhe «Çështje të romanit tonë të sotëm».

253. Galica, Shyqri., «Figurë madhore e kulturës shqiptare». *Rilindja* Prishtinë, 10 maj 1990, f. 10.

Mbititull: Me rastin e 10-vjetorit të vdekjes së Çabejt.

254. Gashi, Muharrem, «Diskutim». Lidhur me një dorëshkrim të Çabejt për romantizmin evropian. - *Tribuna shkencore*, 1993.

255. Gashi, Skënder, «Fonetikë historike dhe etimologji nga fusha e shqipes». Përkthim nga gjermanishtja i referatit të Eqrem Çabejt mbajtur në Konferencën VI shkencore të Shoqatës indogjermane, botuar në aktet e kësaj konference gjermanisht me titull *Lautgeschichte und Etymologie im Bereich des Albanischen* në «Lautgeschichte und Etymologie, Akten der VI. Fachtagung der Indogermanischen Gesellschaft» Wien, 24-29. September 1978. Përkthimi shqip i tij nuk është botuar. *Kopja, pa vitin e përkthimit, të cilin autorit i ra në dorë më 1996, në konsultim edhe me autorin e përkthimit S. Gashi, besohet të jetë përkthyer më 1982.* Citatet nga italishtja i ka përkthyer dr. Gani Hoxha. Botimi i parë shqip i studimit të Prof. Eqrem Çabejt u bë në Tiranë, më 1988 nga Ali Dhrimo në librin e Eqrem Çabejt *Studime për fonetikën historike të gjuhës shqipe*, Akademia e Shkencave e RPS të Shqipërisë –Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Tiranë, 1988.

256. Gashi, Skënder, «Botimi i veprave të Çabejt në gjermanisht», kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor*, 1998.

257. Gashi, Skënder, «Fort i dashur shoku profesor». *Letër nga Prishtina*, më 7 prill 1980. 1.f.

258. Gashi, Skënder, «I nderuari profesor». *Letër nga Vjena*, më 28 nëntor 1979. 1.f.

259. Gashi, Skënder, «U botua kompleti i veprave të Prof. dr. Eqrem Çabejt», recension në sllovenisht në *Nashi razgledi*, 1979-1980, Lubjanë. (Kumtim me gojë dhe me postë elektronike nga S. G.).

Teksti i dërguar përmes postës elektronike: «Edhe diçka, sa po e shkruaj këtë letër po më bjen ndërmend se në vitin 1980 e kam

botue sllovenisht, më duket në *Naši Razgledi* të Lubjanës, një recension të gjatë për veprën e Prof. Çabejt, por shënime për këtë recension nuk paskem as në listën e punimeve të mia».

260. Çabej, Eqrem, *Italoalbanischen studien* – Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der Universität Wien, Eingeroicht von Eqrem Çabej, Wien 1933. (Dorëshkrim i përkthyer nga Dr. Skënder Gashi. Përkthimin e civateve nga italishtja e ka bërë dr. Gani Hoxha. Shih arkivin e autorit. (2000).

261. Çabej, Eqrem, «I ndershmi e i dashuri mik!». *Letër Prof. Ismail Dodes*, Tiranë, më 24 gusht 1975. 2 f. (Arkivi i autorit)

262. Çabej, Eqrem, «Mik i dashur!». *Letër Prof. Ismail Dodes*, Tiranë, më 27 mars 1977. 1 f. (Arkivi i autorit)

263. Çabej, Eqrem, «I dashur Rexhep!». Shih, Ismajli, Dr. Rexhep, *Letra të Çabejt*, Shih, «Dija e Çabejt». *Koha*, revistë e pavarur informativo-politike, Prishtinë, nr. 19, dhjetor 1990, f. 41.

264. Çabej, Eqrem, «I dashur Ismajli!». Shih, Ismajli, Dr. Rexhep, *Letra të Çabejt*, Shih, «Dija e Çabejt». *Koha*, revistë e pavarur informativo-politike, Prishtinë, nr. 19, dhjetor 1990, f. 41-42.

265. Çabej, Eqrem, «I dashur Rexhep!». Shih, Ismajli, Dr. Rexhep, *Letra të Çabejt*, Shih, «Dija e Çabejt». *Koha*, revistë e pavarur informativo-politike, Prishtinë, nr. 19, dhjetor 1990, f. 42.

266. Çabej, Eqrem, «I dashur Rexhep!». Shih, Ismajli, Dr. Rexhep, *Letra të Çabejt*, Shih, «Dija e Çabejt». *Koha*, revistë e pavarur informativo-politike, Prishtinë, nr. 19, dhjetor 1990, f. 42-43.

267. Çabej, Eqrem, «Ju falënderoj». *Letër Prof. Ismail Dodës*, Tiranë, më 15. 1. 1978. 1 f. (Arkivi i autorit)

268. Çabej, Eqrem, «Me falënderimet e me urimet më të mira për vitin 1979!». *Kartolinë Prof. Ismail Dodës*, Tiranë. Data dhe vula postare e palexueshme. (Arkivi i autorit)

269. Gega, Leontina, «Përkimet e këngës Konstantini i Vogëlith me këngën e Kthimit të Odiseut, sipas Çabej». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

270. Gjevori, Mehmet, «I dashur profesor». *Kartolinë nga Prishtina*. 1. VI. 1977.

271. Gjevori, Mehmet, «I dashur profesor». *Kartolinë nga Prishtina*. 8. 12. 1976.

272. Gjevori, Mehmet, «I dashur shok Eqrem». *Letër nga Prishtina*, 26.10.1971. 1.f.

273. Gjevori, Mehmet, «I dashur shok profesor». *Letër nga Prishtina*, 26. 3.1975. 1.f.

274. Gjevori, Mehmet, «I dashur Z. profesor». *Kartolinë nga Prishtina*. 5. VII. 1974.

275. Gjevori, Mehmet, «Jua urojmë familjarisht Vitin e Ri 1978 me shëndet e punë të mbarë». *Kartolinë nga Prishtina*, 15. 12. 1977.

276. Gjevori, Mehmet, «Jua urojmë familjarisht Vitin e Ri me shëndet e punë të mbara». *Kartolinë*. (Pa datë e vend të nisjes. -Vër. B.B.).

277. Gjevori, Mehmet, «Kujtimi im për Profesor Eqrem Çabejn». Tekst i përgatitur për librin *Kosova për*

Profesor Eqrem Çabejn (Me rastin e 90-vjetorit të lindjes), Dosja e autorit, Prishtinë, 1988.

278. Gjevori, Mehmet, «Të fala nga gjithë shokët e redaksisë». Kartolinë nga Prishtina. Pa datë. Është dërguar pas dore. Nuk ka shenja të postës.

279. Goçi, Ibrahim, «Kontributi i Prof. Eqrem Çabejt në hartimin e Atlasit gjuhësor të shqipes», SNGJLKSH, 1987.

280. Goçi, Ibrahim, «Kontributi i Prof. Eqrem Çabejt në hartimin e Atlasit gjuhësor të shqipes», GJA–sshf, nr. 18-1988, IAP, Prishtinë, 1989, f. 249.

Përmbajtja e autorit: «Pyetësi i prof. Eqrem Çabejt ka rëndësi të madhe, praktike e teorike për kohën kur u hartua dhe për përmbajtjen që ka». (249)

281. Goçi, Ibrahim, «Diskutim». Lidhur me udhëzimet e Çabejt për mbledhjen e materialit gjuhësor në terren. *Tribuna shkencore, 1993*

282. H(aliti), B(ehxhet), «E. Çabej, “Studime gjuhësore”. I-IV. Prishtinë, 1975-1977». Fjala, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, 1978, nr. 5, f. 15.

283. H(aliti), B(ehxhet), «Dr. Eqrem Çabej –kurorë e gjuhësisë shqiptare». Fjala, revistë për kulturë, art, letërsi, 1 mars 1978, f. 15.

Nëntitull: Studime gjuhësore I; Studime gjuhësore II; Studime gjuhësore III; Studime gjuhësore IV; Studime gjuhësore V; Studime gjuhësore VI.

284. Halimi, Mehmet, «Pikëpamjet e Eqrem Çabejt në gjuhësinë ballkanike». - Vështrime gjuhësore, IAP, Prishtinë, 1993, f. 125-133.

285. Halimi, Mehmet, «Kontributi i Çabejt në gjuhësinë ballkanike». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezimeja në dorëshkrim: «Në këtë punim autori synon të vijëzotë pikëpamjet e Eqrem Çabejt për *gjuhësinë ballkanike*. Prandaj, vë në spikamë tiparet e përbashkëta të gjuhëve të popujve ballkanikë. Disa gjuhë të popujve ballkanikë si gjuhë indoevropiane kanë pikëtakime dhe konkordanca të përbashkëta, siç janë shqipja dhe rumanishtja, pastaj greqishtja, bullgarishtja e serbishtja, ndërsa turqishtja, ndonëse nuk bënë pjesë në grupin e gjuhëve indoevropiane, ajo duke qenë në kontakt me gjuhët e tjera të popujve ballkanikë për një kohë të gjatë, bënë pjesë në gjuhësinë ballkanike me disa tipare folklorike e gjuhësore, veçanërisht me shprehje frazeologjike.

Kështu, sipas Eqrem Çabejt, gjuhësia ballkanike, si një shkencë e veçantë, lindi si rezultat i marrëdhënieve shekullore të gjuhëve të trevës së Ballkanit, të cilat duke qenë në kontakt të përhershëm, shquhen për tipare të përbashkëta, tipare këto që u bënë pastaj edhe objekt studimi i një shkence të veçantë: *i gjuhësisë ballkanike* ose *i ballkanistikës*, në përgjithësi. Afrinë e gjuhëve të popujve të Ballkanit e kushtëzoi edhe momenti historik e gjeografik. Sepse në këtë territor të ngushtë ishin rrasur një numër popujsh të ndryshëm, me gjuhë të ndryshme, me doke e zakone të ndryshme.

Sundimi romak me përhapjen e latinishtes zyrtare bëri rrafshim të përgjithshëm në këto anë, duke zhdukur, në një masë pjesën dërrmuese të dallimeve etnike ndërmjet këtyre popujve. Ndërsa, në mesjetë, në njësimin e njësisë ballkanike ndihmoi sundimi i gjatë i Perandorisë Bizantine me kulturën e saj gjysmorientale, me gjuhën dhe kishën greke, që u perhapë në pjesën më të madhe të Gadishullit ballkanik, nga njëra anë, si dhe vendosja e sllavëve dhe dyndja e osmanëve, që me përhapjen e tyre, shtuan disa tipare të përbashkëta të popujve ballkanikë e të gjuhëve të tyre, nga ana tjetër.

Pra, thenë shkurt e qartë, *gjuhësia ballkanike* sipas Eqrem Çabejt simbolizon tiparet e përbashkëta gjuhësore, historike-gjeografike, folklorike dhe etnografike midis popujve të Ballkanit».

286. Halimi, Mehmet, «Kontributi i Çabejt në gjuhësinë ballkanike». - *Rilindja* 8 prill 1999, f. 14; 9 prill 1999, f. 14.

Mbititull: Nëntëdhjetëvjetori i lindjes së gjuhëtarit Eqrem Çabej: Ylli që do të shndrisë gjithmonë në hapësirën shqiptare.

287. Halimi, Mehmet, «Pikëpamjet e Eqrem Çabejt mbi gjuhësinë ballkanike». – *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, 1988, nr. 8, f. 11.

288. Hamiti, Arta-Meta, Blerina, «Të ecim në hap me kohën» *Nëntitull:* Intervistë me drejtorin e shkollës Z. Muharrem Kastrati. – *Filologu i ri*, nr. 7, maj 2002, Revistë e gjimnazit të filologjisë «Eqren Çabej», Prishtinë, f. 2.

Mestitull: Presim të zbulohet busti i Eqrem Çabejt,

Mbititull: Intervista.

289. Hamiti, Sabri, «Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë». *Drita*, Tiranë, 13 mars 1988, f. 10-11.

290. Hamiti, Sabri, «Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë». *Jeta e re*, 1987, nr. 6, f. 914-922.

291. Hamiti, Sabri, «Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë». – *Kritika letrare* (Vepra letrare, 6), “Faik Konica”, Prishtinë, 2002, f. 284-5.

292. Hamiti, Sabri, «Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë». – *Jeta e re*, 1998, f. 687-693.

Mestituj: 1. Njësia kombëtare. 2. Gjeneza e literatureës. 3. Njësia letrare. 4. Letërsia moderne. 5. Kritika letrare. 6. Qarqet kulturore dhe letrare. 7. Literaturat e Ballkanit.

293. Hamiti, Sabri, «Konceptet themelore të Çabejt». – *Vetëdija letrare*, (Sprova për një poetikë 4), «Rilindja», Prishtinë, 1989, f. 43-55.

294. Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej» (poezi), – *Jeta e re*, 1998, f. 665-666.

295. Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej» (poezi), – *Rilindja*, 13. 8. 1980, f. 16.

296. Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej» (poezi), – *Leja e njoftimit 1985*, «Rilindja», Prishtinë, 1985, f. 19-20.

297. Hamiti, Sabri, «Çabej për letërsinë». Kumtesë e mbajtur në mbrëmjen përkujtimore të 10-vjetorit të vdekjes së E. Çabejt. Sipas Sh(yqri) Galicës, «Figurë madhore e kulturës shqiptare» (Mbrëmje e madhe përkujtimore në 10-vjetorin e vdekjes së Akademik Eqrem Çabejt). – *Rilindja*, Prishtinë, 10. 5. 1990, f. 10.

Mestituj: 1. Gjuha është treguesi më i dallueshëm i çdo njeriu dhe i çdo populli. 2. Njësia kombëtare e njësia letrare.

Hyrje për informim: «Eqrem Çabej, albanologu më i madh i gjallë dhe njëri ndër intelektualët më të mëdhenj të shqipes, thuaja nuk ka lënë pa prekur ndonjë fushë të albanologjisë; po nga kjo anë rezultatet e studimeve të tij janë të mëdha në secilën fushë nga është sjellë: në gjuhësi, etnologji, histori, folklor, letërsi. Pa i pasë hequr prej mendjes rezultatet e pamohueshme të studimeve të Çabejt, nga fusha të tjera, kësaj radhe na interesojnë pikëpamjet e tij për letërsinë, posaçërisht për letërsinë shqipe. Pos me shkrime të tjera, Çabej mendimet e veta për letërsinë i shpreh në veprën (librin shkollor) Elementet e gjuhësisë e të literaturës shqipe (me pjesë të zgjedhura për shkollat e mesme); në studimin «Për gjenezën e literatureës shqipe», të botuar më 1937-1939; dhe në artikullin «Poezia e Lasgush Poradecit», të botuar më 1929. Në veprën e pare Çabej jep një histori të shkurtër të letërsisë shqipe, në shkrimin e dytë kërkon të gjejë rrënjët e lindjes, gjenezën e literaturës shqipe, ndërsa në të tretin shkrim merret më për afër me poezinë e një autori modern shqiptar. Si shihet nga vet përkufizimi i problemeve për diskutim e studim, autori merret me disa nga problemet e para të letërsisë shqipe: historia e letërsisë, gjeneza e saj, studime konkrete letrare. Veprat që po përmendim janë shkruar në një distancë kohe prej një dhjetëvjetshi. Autori u qëndron konsequent mendimeve të veta dhe pikëpamjeve mbi problemet që diskuton e trajton. Po këto mendime i përfill dhe në shkrime të mëvonshme». (625)

298. Hamiti, Sabri, «Çabej për letërsinë». - *Letërsia moderne* (Vepra letrare, 8), Faik Konica, Prishtinë, 2002, f. 755-69.

299. Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej për letërsinë shqipe». *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, 1978, nr. 3-4, f. 5.

300. Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej për letërsinë shqipe». – *Jeta e re* – revistë letrare, 1998, nr. 4, f. 625-633.

Mestituj: 1. Hyrje për informatë. 2. Elementet. 3. Gjenezat. 4. Lasgu-shi. 5. Gjenezat pa strukturë.

301. Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej për letërsinë shqipe». – *Teksti i dramatizuar*, «Rilindja», Prishtinë, 1978, f. 225-238.

302. Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej» – *Trungu ilir* (Poezi të zgjedhura), «Rilindja», Prishtinë, 1983, f. 333-334.

303. Hamiti, Sabri, «Les conceptions litteraires d'Eqrem Çabej». – *Les lettres albanaises*, Tirana, 1988, nr. 2, f. 213-219.

Mestituj: 1. L'unité nationale; 2. La genèse de la littérature; 3. L'unité littéraire; 4. La littérature moderne; 5. La critique littéraire; 6. Les cercles culturels et littéraires.

304. Hamiti, Sabri, «Melankolia». (Eqrem Çabej: «Melankolisë», vjershë e shkruar në fund të viteve '20). – *Jeta e re*, 1998, f. 732-735.

305. Hamiti, Sabri, «Melankolia». – *Letërsia moderne* (Vepra letrare, 8), *Faik Konica*, Prishtinë, 2002, f. 770-5.

306. Hamiti, Sabri, «Melankolia». (Eqrem Çabej, «Melankolisë», vjershë e shkruar në fund të viteve '20). – *Tema shqiptare*, «Rilindja» Prishtinë, 1993, f. 78-82.

Shkëputje nga teksti: «...Një zjarmi letrare që lindi te ai, që në kohën e studimeve, nuk pushoi kurrë, poashtu si njohja dhe adhurimi i arteve, i letërsisë, e veçanërisht i muzikës. Çabej si student kishte përkthyer Petrarkën, poetët modernë gjermanë, kishte shkruar poezi edhe vetë...» (734-735)

307. Hamiti, Sabri, «Njësia kombëtare dhe njësia letrare». –*Rilindja*, Prishtinë, 12 maj 1990, f. 12.

Nëntitull: Me rastin e 10-vjetorit të vdekjes së Eqrem Çabejt.

308. Hamp, Eric (Bashkë me Rexhep Ismajlin), «Shumë të fala nga Plava». *Kartolinë nga Plava*, 2. 8. 1976.

309. Hermann, M. Elberg, «Vdekja e Çabejt ka lënë një boshllëk të pazëvendësueshëm». –*Ekskluzive*, Revistë e ilustruar mujore për aktualitet, kulturë, shkencë, sport. Nr. 7, shtator 2000, Zürich-Tiranë-Prishtinë, f. 26.

310. Hoxha, Arben, «Parimet metodologjike të hulumtimit të Çabejt në studimin *Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare*», («Methodological principles of. Prof. Eqrem Çabej in the Work *Romanticism in eastern and south-Eastern Europe and in albanian literature*». - *Filologji*, nr. 7, Universityeti i Prishtinës-Fakulteti i Filologjisë, Prishtinë 1999, f. 143-151.

Mestituj: 1. Hyrje, 2. Epistemologjia metodologjike, 3. Metoda krahasimtare 4. Përfundim.

311. Hoxha, Arben, «Principet metodologjike të hulumtimit të Çabejt në punimin *Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare*». - *Sheshi*, mujore për kulturë, prill –2000, f. 3-4.

Mestituj: 1. Hyrje, 2. Epistemologjia metodologjike, 3. Metoda krahasimtare 4. Përfundim.

312. Hoxha, Arben, «Principet metodologjike të hulumtimit të Çabejt në punimin *Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare*». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*

Nëntitull: 1. Hyrje, 2. Epistemologjia metodologjike, 3. Metoda krahasimtare 4.. Përfundim.

Përfundimi në dorëshkrim: «Vështuar në tërësi, në studimin *Romantizmi në Evropë lindore e juglindore dhe në literaturën*

shqiptare Çabej niset prej dy aspekteve të metodës së sociologjisë së letërsisë:

-aspektit historik, ku përfshihen aspektet jashtëletrare të shfaqjes dhe përhapjes së romantizmit, dhe

-aspektit estetik, si aspekt i qasjes së brendshme të romantizmit, i cili vështrohet në dy nivele: të përmbajtjes dhe të formës

Një reduktim i tillë i qasjes së brendshme në këto dy aspekte është karakteristikë e metodës pozitiviste, e cila letërsinë e veneron brenda kontekstit historiko-shoqëror dhe si epifenomen të proceseve të përgjithshme historiko-shoqërore. Prandaj, është krejtësisht e natyrshme që Çabej romantizmin ta vështrojë më shumë si epokë letrare - si fenomen që përcaktohet nga koha - se sa si formacion stilistik, domethënë nga aspekti i tipareve artistike që mund të jenë karakteristike edhe për epokat dhe drejtimit tjera letrare, të cilat, si të tilla, s'mund të përcaktohen nga koha, si kategori historike.

Duke u mbështetur në tre faktorët kryesor të metodës deterministe të Ypolit Tenit: racë, mjedis dhe moment; është e natyrshme që konceptit të autonomisë së letërsisë t'ia zë vendin koncepti i heteronimisë së letërsisë, ku strukturat letrare dalin në varshmëri dhe të kushtëzuara nga strukturat e shoqërisë. Në këtë kontekst, historia e letërsisë shihet si pjesë dhe produkt i historisë së përgjithshme të shoqërisë.

Mbi bazën e kësaj metode procesi i evolucionit të brendshme të letërsisë nacionale, më shumë se në raportin reciprok, shihet në raportin e varshmërisë me evolucionin e letërsisë së përgjithshme, ku në mënyrë implicite del në pah tendenca për kultin e “letërsive të mëdha”. Për pasojë, me aplikimin e një metodeje të tillë, më shumë se analizë të autorëve dhe të veprave të veçanta, kemi grumbullim faktesh të shfaqjes dhe të përhapjes së romantizmit, grumbullim modelesh dhe ndikimesh të romantizmit nga “letërsitë e mëdha” në ato të “voglat”; më shumë se analizim dhe eksperimentim të atyre fakteve, kemi përshkrim të tyre, veçori kjo e metodës pozitiviste, e cila, si e tillë, e ngushton shtegun për arritjen e një sintezë të plotë të objektit të hulumtuar: romantizmit».

313. Hoxha, Hatixhe, «Qëndrimi i Çabejt ndaj pikëpamjeve të studiuesve sllavë për prejardhjen e gjuhës shqipe». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

Rezymeja në dorëshkrim: «Trajtimi i gjenezës së një populli është me interes dhe tejet i vështirë, sidomos gjeneza e popullit

shqiptar dhe gjuhës shqipe ka një rëndësi të dorës së parë, se me zgjidhjen dhe ndriçimin e tij, ndriçohen shumë probleme të pazgjidhura të paleoballkanistikës.

Këto çështje me interes jetik për popullin tonë, nuk kishin se si të mos tërhiqnin vëmendjen dhe cysnin kërshërinë prej shkencëtari edhe të gjuhëtarit tonë të shquar, ndër më të mëdhenjtë, të Eqrem Çabejt, me të cilat ai gjatë gjithë jetës së tij u mor dhe të cilave, gjatë punës së tij shkencore u është rikthyer vazhdimisht duke i korrigjuar dhe plotësuar njëkohësisht, me fakte e argumente të shumta.

Shumica e studiuesve sllavë,ashtu si pararendësit e tyre G. Weigand, V. Georgiev etj., përkrahnin tezën trake dhe në lidhje me shqiptarët shpreheshin se: Emrat ilir të vendeve si Scodra,Tomorus etj. nuk kanë dhënë përmes ligjeve të shqipes përfundimet e sotme Shkodër, Tomor etj.; pasi që në gjuhën shqipe mungon terminologjia detare, atëherë nga kjo del se shqiptarët nuk kanë jetuar afër detit;Shqiptarët duhet të jenë formuar në trekëndëshin Nish-Sofje-Shkup me qendër Dardaninë etj.

Eqrem Çabej është munduar në mënyrë interdisiplinare të argumentojë se këto formulime të autorëve të lartëpërmendur nuk qëndrojnë,ai e mbrojtë origjinën ilire të shqipes dhe përkrahu autoktoninë e popullit shqiptar,në viset ku ai sot jeton,të paktën siç shprehej ai vetë, që nga koha greko-romake, se për këtë, thoshte ai, na bindin edhe huazimet e lashta greko – latine e të cilat dëshmojnë se shqiptarët i morën ato duke qenë në fqinjësi të pandërprerë me këta popuj».

314. Hoxha, Hysni, «Çka është e gjallë në studimet teorike letrare të Çabejt». *Rilindja*, Prishtinë, 14. II. 1976, f. 14.

Mbititull: Tryeza e lexuesve dhe e bashkëpunëtorëve të jashtëm.

Nëntitulli: Përkitazi me një bisedë të dr. Rexhep Qosjes në emisionin «Spektri» të TV Prishtinës në lidhje me vëllimin e pestë të kompletit të Çabejt *Studime gjuhësore*, «Rilindja», 1978.

Në vend të hyrjes: «Në emisionin *Spektri* të TV Prishtinës (1.III. 1978), ku bëhej fjalë mbi veprat e Çabejt, të botuara nga «Rilindja», Rexhep Qosja pothuajse në tërësi shprehet negativisht për studimet e prof. Çabejt, që trajtojnë çështje të ndryshme teoriko-letrare. Qosja, gjatë fjalës së vet, u shpreh pozitivisht vetëm për mendimin e Çabejt përkitazi me poezinë e Asdrenit dhe të Poradecit. Ja se ç’thotë Qosja për këta dy poetë (sipas fjalëve të tij,

që i nxorëm nga magnetofoni): «E para mund të thuhet se është treguar relevante, historikisht të vlefshme, mendimet dhe vlerësimet e tij poezisë së Lasgush Poradecit dhe Asdrenit, posaçërisht të asaj pjese të poezisë së tyre të cilën Çabej e quan moderne».

315. Hoxha, Hysni, «Karakter i ideologjik i romantizmit në rend të parë». – *Jeta e re*, 1998, f. 711-718.

Nëntitull: Eqrem Çabej, *Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare*, botuar për herë të parë në veprën *Shqipëria midis Perëndimit dhe Lindjes*, MÇM Çabje, Tiranë, 1994.

Mestituj: Fillet dhe parimet themelore të romantizmit; Krijimi dhe kultivimi i gjuhës së shkrimit; Vetitë themelore romantike në poezinë e De Radës; Naimi është para se gjithash edukator. Poeti qëndron pas patriotit.

Shkëputje për përfundim: «Pas leximit të studimit *Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare*, mund të theksojmë lirisht se pikëpamjet e Eqrem Çabejt janë edhe sot të bindshme dhe bashkëkohore. I guximshëm por edhe i qëlluar është, ndër të tjera, mendimi i Çabejt, sipas të cilit romantizmi, në kushte dhe rrethana politike dhe shoqërore që është krijuar, -ka karakter ideologjik në vend të parë. Me mendimin e thellë, të matur dhe objektiv, Çabej lë përshtypjen se lexojmë konkluzione të sakta, si të ishin nxjerrë nga rezymeja e ndonjë studimi të gjerë, dhe shkencor. Kjo rrallë ndodh në krijimtarinë letrare në përgjithësi. Me këtë punim, si dhe me vështirime të tjera, që duhet të shërbejnë si bazë dhe nxitje në studimet tona shkencore, Eqrem Çabej zë një vend të merituar edhe në historinë e letërsisë dhe të kritikës sonë letrare». (717-718)

316. Hoxha, Hysni, «Një studim i thelluar etnografik dhe letrar». – *Jeta e re*, 1998, f. 635-641.

Nëntitull: Eqrem Çabej, «Për gjenezen e literaturës shqipe», ribotuar në veprën *Shqipëria midis Perëndimit dhe Lindjes*, «MÇM Çabje», Tiranë, 1994.

Mestituj: Gjeneza e emrit të popullit shqiptar; Fisi si formë e zgjeruar e familjes së madhe; Psikologjia e shqiptarit; “Shqipëria ka qenë më tepër e orientuar nga perëndimi sesa fqinjët e saj”; Njësia e kombit; Ndikimi i thellë i folklorit oriental në atë

ballkanik; Mendime jo të prera lidhur me origjinën e këngëve kreshnike.

317. Hysa, Bedri, «Edhe një fjalë e re për Fjalorin e Çabejt, ose Çabej për Çabejn». Diskutim në dosjen e *Sesioni shkencor, 1998*.

Teksti i plotë në dorëshkrim: «Në nëntëdhjetëvjetorin e lindjes së Piramidës së Keopsit të Gjuhësisë shqiptare, siç u quajt në mes tjerash, Prof. dr. Eqrem Çabej, propozoj që *Fjalorit të Gjuhës Shqipi* t'i shtohet edhe kjo fjalë: Çabej-i, gjuh. – zenit i mendimit, punim i përkryer, punë e përsosur. Ai e ka doktoratën Çabej. Punimi i tij ishte një Çabej. Ai është shkencëtar Çabej, etj... Së këndejmi edhe Çabejtë (i, e). Mënyra e tij është e Çabejtë. Metodologji e Çabejtë. Kredhje e Çabejtë.

Prof. Çabej është shenjtë, andaj le të jetë edhe në Fjalorin e Gjuhës Shqipe si kulm i dijes sonë. Shenjti në gjuhën e shenjtë».

318. Hysa, Bedri, «Ilirishte», (Profesor Eqrem Çabejt). –*Maja*, Redaksia e botimeve «Rilindja», Prishtinë, 2002, f. 17.

319. Hysa, Bedri, «Mbishkrim ilir». (Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt), –*Duke kërkuar njerinë*, «Rilindja», Prishtinë, 1973, f. 23.

320. Hysa, Bedri, «Ilirishte» (Përkushtimi: Prof. Eqrem Çabejt). Poezi e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

321. Hysa, Enver, «Bashkëpunimi Xhuvani-Çabej në fushën e formimit të fjalëve». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*.

322. Ibra, Hysen, «Kontributi i Çabejt për çështje të urbanistikës». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezymeja në dorëshkrim: «Eqrem Çabej, është një nga personalitetet më të njohur dhe më të shquar të gjuhës dhe të kulturës tonë shqiptare dhe njëri ndër dijetarët më të mëdhenj të kombit tonë nëpër shekuj. Ai ishte i paisur me një kulturë të gjerë, me një zotërim të disa gjuhëve të huaja dhe i brymosur me ndjenjen

e lartë patriotike që e kishte ndaj atdheut dhe kombit shqiptar. Duke qenë i tillë ai dha një kontribut të madh në shumë sfera, prandaj me të drejtë Ismajl Kadare pat thënë: “kur arrijmë të kapim tërësisht përmasat e Eqrem Çabejt, vlerësimi ynë për të fiton një ndërgjegjësim të ri”.

Duke folur për gjeografinë dhe karakterin e vendit në librin *Shqiptarët midis Perëndimit dhe Lindjes*, ndër të tjera ka thënë: “Prodhimi letrar i një populli nuk mund të kuptohet pa njohjen e historisë së tij, po historia shpeshherë është rezultat i të dhënave gjeografike, ndikimi i formimit tokësor dhe i natyrës së vendit mbi jetën dhe veprimet e banorëve”. Çka do të thotë se pa njohjen dhe prezentimin e drejtë të historisë dhe të shtrirjes hapësinore të shqiptarëve, nuk do të kemi edhe stabilitet dhe zhvillim të shqiptarëve dhe as të rajonit. Aq më tepër, siç thotë prof. Eqrem Çabej “Shqiptaria është trolli në të cilën grindja e gjatë ndërmjet botës romane-perëndimore dhe ballkanike-bizantine është shprehur në mënyrën më të spikatur”. Për këto dhe aspiratat nacional-shoviniste dhe ekspansioniste të shteteve rusosllave helene dhe të popujve prorususllavo-helenë “vendbanimet e sotme shqiptare nuk janë të një treve ekspansioni, por restriksioni, përfundimi i një ngushtimi të paparë gjatë historisë shqiptare. Në atdheun e popullit shqiptar kanë bërë pjesë viset bregdetare nga Raguza (Dubrovniku) e deri në Artë, kurse në krahinat lindore shqiptare përfshiheshin qytete të tilla si: Nishi, Shkupi, Ohri etj.”

Shkencëtari dhe patrioti i shquar Eqrem Çabej, me vendosmëri prej shkencëtari thotë: se “Toponomia historike, jo vetëm që nuk flet kundër autoktonisë dhe shtrirjes të iliro-shqiptarëve, po përkundrazi dëshmon në të mirë të saj. Jo në mënyrë deklarative e vetëm me ndonjë shembull, po me një analizë të mprehtë e konkrete të 16 emrave të lashtë lumenjsh, malesh, qytetesh, tregoi bindshëm se si evolucioni i tyre fonetik nga trajtat e lashta në trajtat e sotme është kryer sipas ligjeve të gjuhës shqipe e jo të një gjuhë tjetër, siç mendohej nga shumëkush, se emrat si: ”*Shkup* (Skkupi), *Sharr* (Scardus-mons), *Ulqin* (Ulkinium), *Nish* (Naissus), *Lezhë* (Lissus), *Drin* (Drinus), *Shkodër* (Scodra), *Shkumbin* (Scampinus), *Durrës* (Dyrrachium), *Çam* (Thyamis) etj., kanë kaluar gjithnjë nëpër gojë shqipfolësish e jo të një populli tjetër, çka dëshmon që shqiptarët janë autokton në trevat ku banojnë”.

Çështjet historike dhe të shtrirjes hapësinore autoktone të shqiptarëve doemos duhet shikuar në prizmen e shkencës e të drejtësisë dhe jo të tregëtisë dhe të fanatizmit ruso-sllavo-helen».

323. Ibrahim, Ramadan, «Kontributi i Çabejt në fushë të etnografisë». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

Rezyme në dorëshkrim: «Për të nxjerrë në pah meritat shkencore të këtij shkencatari të pasionuar në shkencat albanologjike, mendoj që në këtë kumtesë të ndalem në tri probleme:

1. Ndihmesa e prof. Çabejt në mbledhjen e të dhënave dhe studimin e tyre për kulturën materiale dhe të shqiptarëve në vështrimin gjuhësorë.

2. Kontributi i tij në njohjen dhe afirmimin ndërkombëtar shkenor të kulturës shpirtërore dhe shoqërore të popullit tonë;

3. Hedhja e bazave teorike në disa punime e konferenca shkencore me karakter ndërkombëtarë.

324. Imeri, Hasan «Çabej dhe njësimi i terminologjisë tekniko-shkencore», *SNGJLKSH*, 1987

325. Ismajli, Nuhi, «Pikëpamjet letrare të Çabejt», *Sesioni shkencor*, 1998.

326. Ismajli, Nuhi, «Prirjet letrare të Çabejt», - *Kureshtje letrare*, «Ura», Gjilan 2001, f. 19-28.

327. Ismajli, Rexhep (Bashkë me Eric Hamp-in), «Shumë të fala nga Plava». *Kartolinë*. 2. 8. 1976.

328. Ismajli, Rexhep (bashkë me Rexhep Ferrin), «Shumë të fala nga Adriatiku i Teutës». *Kartolinë nga Dudva*, 26.7.1977.

329. Ismajli, Dr. Rexhep, «Dija e Çabejt». *Koha*, revistë e pavarur informativo-politike, Prishtinë, nr. 19, dhjetor 1990, f. 40-43.

Mbititull: Recension.

Nëntitull: Shaban Demiraj, *Eqrem Çabej -Një jetë kushtuar shkencës*, SHB «8 Nëntori», Tiranë, 1990.

330. Ismajli, Dr. Rexhep, «Letra të Çabejt». Shih, «Dija e Çabejt». *Koha*, revistë e pavarur informativo-politike, Prishtinë, nr. 19, dhjetor 1990, f. 40-43.

Shënim: «Për të hedhur dritë edhe në ndonjë aspekt të personalitetit të Çabejt po botojmë disa letra, ku pasqyrohet gatishmëria e tij për të ndihmuar të tjerët».

331. Ismajli, Rexhep e Hakide, «I dashur Z. Profesor». *Kartolinë nga Poreçi* (Parenzo, -ndërhyrje e R.I.) e dt. 3 gusht e 22.7.1978.

332. Ismajli, Rexhep e Hakide, «Ju përshëndesim nga Roma». *Kartolinë nga Roma*, Italia, 14. 8. 1978.

333. Ismajli, Rexhep, (Bashkë me Gani Bobin dhe Zef Mirditën). «Shumë të fala ju dhe familjes». *Kartolinë nga Zagrebi*, 6. 10. 1972.

334. Ismajli, Rexhep, (bashkë me Ibrahim Rugovën), «Shumë të fala nga Parisi». *Kartolinë nga Parisi*, 23. 7. 1976.

335. Ismajli, Rexhep, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

336. Ismajli, Rexhep, «Çabej - historian i gjuhës shqipe». -*Rilindja*, Prishtinë, 10. 5. 1990, f. 10. Kumtesë mbajtur në mbrëmjen përkujtimore të 10-vjetorit të vdekjes së E. Çabejt. Sipas Sh(yqri) Galicës, «Figurë madhore e kulturës shqiptare». (Mbrëmje e madhe përkujtimore në 10-vjetorin e vdekjes së Akademik Eqrem Çabejt): 1. Gjuha është treguesi më i dallueshëm i çdo njeriu dhe i çdo populli, 2. Njësia kombëtare e njësia letrare.

337. Ismajli, Rexhep, «Çabej - historian i gjuhës shqipe». -*Rilindja*, Prishtinë, 16 shtator 1990, f. 11.

338. Ismajli, Rexhep, «Çabej, provon ta formësojë mendimin e vet. Grafia e Buzukut dhe disa çështje të sistemit fonetik të shqipes». – *Artikuj mbi gjuhën shqipe*, «Rilindja» Prishtinë, 1987, f. 127.

339. Ismajli, Rexhep, «Eqrem Çabej për gjuhën letrare». *Studime*, nr. 5, 6, 7. ASHAK, Prishtinë, 2000, f. 193-222.

Summary: «Eqrem Çabej on the standard Albanian". In this discussion, the author sets out from a fundamental judgment: Eqrem Çabej dealt with the whole ethnicity and ethos of the Albanians. He was also engaged in the discussions on the issue of standard Albanian language from his early public career. He was likewise one of the key authors of the orthographic rules (1948, 1951, 1956, 1967, 1973). In 1935, the then Albanian Ministry had designated him to work on orthography with Aleksandër Xhuvani, Namik Resuli, and others. In 1947, the Institute of Sciences appointed him to the Orthography Commission alongside Kostaq Cipo and Aleksandër Xhuvani. In 1953 he was sitting on the Orthography Commission. Eqrem Çabej was amongst the key people on the commission for the compilation of orthography in 1954. Çabej was a member of the group that compiled *Ortografia e gjuhës shqipe* Orthography of the Albanian Language in 1956, on the commission that drafted the 1967 *Rregullat e Drejtshkrimit të Shqipes* "Rules of Albanian Orthography", and on the decision-making and working bodies of the 1972 Congress on Albanian Orthography.

Çabej had extended his activity on the standardization of the Albanian in the compilation of the 1954 *Fjalori* "Dictionary", many diverse dictionaries of terminology, etc.

Eqrem Çabej committed himself to the field of standardization of Albanian with the utmost seriousness. In the stage of the selection of a unified standard Albanian norm - in all the stages of the decision-making and implementation of the decisions in this field from 1947 through his death in 1980 - Eqrem Çabej was in the top group of linguists taking decisions on these matters. Throughout this time, Eqrem Çabej was acknowledged by his contemporaries as one of the most competent and qualified personalities, but also amongst the most diligent, to make judgments and take decisions in the field of standard Albanian».

340. Ismajli, Rexhep, «Eqrem Çabej... / Grafia e Buzukut dhe disa çështje të sistemit fonetik të shqipes». - *Artikuj mbi gjuhën shqipe*, «Rilindja» Prishtinë, 1987, f. 137.

341. Ismajli, Rexhep, «Gjuha. / Figura dhe vepra e Budit». - *Gjuhë dhe etni*, «Rilindja» Prishtinë, 1991, f. 154-159.

342. Ismajli, Rexhep, «Jokli e Çabej, simbas Çabejt. / Grafia e Buzukut dhe disa çështje të sistemit fonetik të shqipes». *Artikuj mbi gjuhën shqipe*, «Rilindja» Prishtinë, 1987, f. 126.

343. Ismajli, Rexhep, «Konstatimi i Çabejtë. / Grafia e Buzukut dhe disa çështje të sistemit fonetik të shqipes». *Artikuj mbi gjuhën shqipe*, «Rilindja» Prishtinë, f. 133.

344. Ismajli, Rexhep, «Krijues i epokës në albanologji». (In memoriam: Prof. Eqrem Çabej). -*Rilindja*, Prishtinë, 16 gusht 1980, f. 11.

Nëntitull: «Këto ditë në Tiranë vdiq albanologu më i madh i të gjitha kohëve, profesor dr. Eqrem Çabej, studiuesi që me rezultatet, me metodën, me gjerësinë e mendimeve dhe me thellësinë e mendimeve zë vendin e parë ndër studiuesit shqiptarë. Figura shkencore e Eqrem Çabejt i kalon caqet kombëtare dhe hyn në radhën e studiuesve më të mdhenj të kohës sonë në Ballkan, jo vetëm për rezultatet e jashtëzakonshme në studimet albanologjike, po edhe për studimet ballkanologjike në përgjithësi. Me vdekjen e profesor Çabejt shkenca shqiptare humbi albanologun, mësuesin e shkencës, njeriun me të cilin krenohej para botës».

345. Ismajli, Rexhep, «Kulmet e shkencës». -*Rilindja*, Prishtinë, 13 gusht 1983, f. 14.

Nëntitull: Para tri vitesh vdiq albanologu dhe ballkanologu më i madh shqiptar, prof. dr. E. Çabej, një nga figurat më të shquara të shkencave të ligjërimit në Ballkan.

346. Ismajli, Rexhep, «Kurora e gjuhësisë shqiptare». - *Rilindja*, 3 shkurt 1973, f. 13.

Nëntitull: Me rastin e 65-vjetorit të lindjes së prof. Eqrem Çabejt.

347. Ismajli, Rexhep, «Kurora e gjuhësisë shqiptare». – *Shenjë e ide*, Prishtinë, 1974, f. 84-94.

Nëntitull: Me rastin e 65-vjetorit të lindjes së prof. Eqrem Çabejt.

348. Ismajli, Rexhep, «Ngrehina çabejane, bastion i vërtetë i qytetërimit shqiptar». – *Ekskluzive*, Revistë e ilustruar mujore për aktualitet, kulturë, shkencë, sportë. Nr. 7 shtator 2000, Zürich-Tiranë-Prishtinë, f. 24-25. Botohet për herë të parë edhe një fotografi e Çabejt, korrik 1980, Tiranë.

349. Ismajli, Rexhep, «Origine de la langue albanaise. Problemes Problèmes et resultants». *Recherches albanologiques*, 4-1987, Prishtina, 1987, pp. 7-21.

Citat: «Enfin Çabej accepta dans son essence la théorie sur les rapports de l'albanais avec les langues du nord et mit en relief un certain nombre d'éléments importants montrant les parentés de l'albanais avec le celte, l'arménien et d'autres langues orientales. Les études de Çabej modifièrent quelque peu les théories précédentes: l'albanais est une langue du groupe satem ayant des affinités particulières avec les langues du nord et du sud, c'est-à-dire le grec et l'arménien selon la théorie dite "théorie des ondes". La question de l'emplacement géographique de l'ancien berceau du proto-albanais se compliqua encore davantage. En effet, cela faisait supposer qu'il aurait pu exister une proximité géographique ancienne de l'albanais avec les langues du nord, et une autre plus récente avec les langues du sud. Toutefois, il réussit à mieux expliquer la question de la parenté avec le celte, le latin et parfois même avec l'indo-iranien et le tokharien».

350. Ismajli, Rexhep, «Sinteza e Eqrem Çabejt». – *Rilindja* Prishtinë, 15. 2.-16. 2. 1978, f. 10.

Mbititull: Me rastin e 70-vjetorit të lindjes.

Nëntitull: Me rastin e 70-vjetorit të lindjes së lindjes së dr. Eqrem Çabejt, gjuhëtarit më të njohur shqiptar dhe njërit nga intelektualët më të frytshëm të Ballkanit, dhe me rastin e botimit të

veprave të tij të zgjedhura *Studime gjuhësore*, në gjashtë vëllime, në «Rilindjen» e Prishtinës.

Shënim: P.S. «Marrë nga e përkohshmja “Oko” e Zagrebit, 6-20 prill 1978, 10».

Në vend të rezymesë: «Sikur të provonim të bëjmë një rezymë, gjithsesi duhet të përcaktojmë se figura shkencore e Eqrem Çabejt është me karakter ndërkombëtar. Ajo është e këtillë pikërisht pse shtroi dhe zgjodhi një varg problemesh me karakter kombëtar, por në kontekst ndërkombëtar. Në qoftë se shikohet në kuadrin e metodës, e na duket se vetëm kështu është e mundshme, Çabejt qëndron lartë në mes të më të mirëve, sepse diti t’i shfrytëzoj mjeshtërisht të gjitha përparësitë e kësaj metode, e të mos mbyllet në të, gjë që është veçanërisht pozitive. Në esencë ai është në gjendje dhe dëshiron të nxjerrë maksimalisht prej çdo gjëje që sjellin të tjerët, sepse i di kufijtë e individit. Në këtë vështrim do të mund të krahasohej me nivelin e mendimit të tipit të Roman Jakobsonit, veçanërisht karakteristik në shekullin tonë, zbulimeve themelore të të cilit u paraprinë pikërisht ndonjë zbulim në shkencat e natyrës (ta kujtojnë paralelen në mes të strukturës së atomit dhe cilësive distinktive të fonemave). Kjo do të thotë se është njeri kreativ dhe dinamik.

Për albanologjinë vepra e Çabejt është e posaçme e zhvillimit intensiv dyshekullor, ku akti i tij kreativ shihet pikërisht në atë që sjell si gjë të re. Kjo sintezë nuk ka qenë e mundshme më përpara, në historinë e kulturës sonë, sepse njerëzit e kapacitetit të tij kanë qenë të orientuar ndryshe. Ajo si e këtillë, me krijimtarinë dhe ekzistencën gjysmëshekullore, ngriti vazhdimisht nivelin e kërkesave në shkencën dhe kulturën shqiptare dhe shërbeu edhe si nxitje për zhvillimin e mëtejshëm. Më duket se linguistika e Çabejt, e inkorporuar rigorozisht në tërësinë e albanologjisë dhe indoevropianistikës, së bashku me linguistikën rigorozë të Selman Rizës, e ngriti linguistikën shqiptare në nivel të denjë ndërkombëtar. Për publikun jugosllav është e domosdoshme t’i njoh pak më afër pikëpamjet e tij, sepse rëndësia e tyre është e madhe për tërë Ballkanin».

351. Ismajli, Rexhep, «Pikëpamjet e Çabejt për prejardhjen e shqipes», SNGJLKSH, 1987.

352. Ismajli, Rexhep, «Sinteza e Eqrem Çabejt». (Me rastin e 70-vjetorit të lindjes), e përkohshmja «Oko», Zagrebi,

6- 20 prill 1978 f. 10. Sipas ribotimit në *Rilindja*, Prishtinë, 15. 2.-16 2. 1978, f. 10.

353. Ismajli, Rexhep, «Çabej për gjuhën letrare». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*

354. Ismajli, Rexhep, «Çabej». -*Tekste të vjetra*, «Dukagjini», Pejë, 2000, f. 11.

355. Ismajli, Rexhep, «Eqrem Çabej: Studime gjuhësore I-IV, Prishtinë, 1077/78», «Përparimi», nr. 4, Prishtinë, 1978.

356. Ismajli, Rexhep, «Fjalë rasti» (*e shkruar*), Me rastin e zbulimit të bustit të Eqrem Çabejt, në oborrin e gjimnazit të filologjisë «Eqrem Çabej» në Prishtinë. Shih A(bazi), A(dem), «U zbulua busti i kolosit të gjuhësisë shqiptare E. Çabej», *Zëri*, e përditshme, Prishtinë, 23 maj 2002, f. 16.

357. Ismajli, Rexhep, *Fjalori i termave të gjuhësisë* (shqip – rusisht - frëngjisht – anglisht – gjermanisht - italisht). Akademia e Shkencave e RPSH. Instituti i Gjuhësisë dhe i Letërsisë. Sektori i Terminologjisë. Tiranë, 1975, f. 586. – «Gjurmime albanologjike. Seria e shkencave filologjike», VI -1976, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1978, f. 195-197.

Komisioni i terminologjisë: Prof. A. Kostollari, Doc. A. Dodi, Prof. E. Çabej etj.

358. Ismajli, Rexhep, «Grafia e Buzukut dhe disa çështje të sistemit fonetik të shqipes», *Gjurmime albanologjike –seria filologjike*, nr. 7/1977, IAP, Prishtinë, 1978, f. 229-256.

359. Ismajli, Rexhep, «I dashur dhe i nderuari Z. Profesor». *Letër nga Parisi*, 7 tetor 1971. f. 1.

360. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Kartolinë nga Bichum-i, Gjermania Demokratike, 1977.

361. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Kartolinë nga Prizreni, 27. 6. 1973.

362. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Bochum, (Gjermani), 22. 3. 1978. f. 2.

363. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Bochum-i (Gjermani), 21. 1. 1978. f. 2.

364. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Bochum-i, më 12. 5. 1978. 2.f.

365. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Bochum-i, më 16. 3. 1978. 2.f.

366. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Bochum-i, më 24. 5. 1978. 1.f.

367. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Bochum-i, më 28. 5. 1978. 1.f.

368. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Italia. Nuk ka datë. f. 2.

369. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letër nga Jena (Gjermania Demokratike). Pa datë dhe vit. 2. f.

370. Ismajli, Rexhep, «I dashur Profesor». Letërporosi nga Prishtina. Pa datë. 1. f.

371. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor». Kartolinë nga Adriatiku, 1974.

372. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor». Kartolinë nga Beogradi, 1976.

373. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Dibra, 12. 7. 1972.

374. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Gjermania Demokratike, 1972.

375. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Jena, Gjermania Demokratike, 1979.

376. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Londra, 8. 3. 1973.

377. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Parisi, 22.3.1973.

378. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Parisi, pa datë.

379. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Petrovaci, dhjetor 1974.

380. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Presheva, 197 (numri i fundit i palexuar).

381. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Presheva, 22.4.1972.

382. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Rumania, 1979.

383. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Sfeti Stefani-Budva. 16. 7. 1973.

384. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor».
Kartolinë nga Zara, 1975.

385. Ismajli, Rexhep, «I dashur Z. Profesor». *Letër nga Parisi*, 20 nëntor 1971. f. 2.

386. Ismajli, Rexhep, «I dashur zoti Profesor». *Letër nga Parisi*, 1. 5. 1972. f. 2.

387. Ismajli, Rexhep, «I dashur zoti Profesor». *Letër nga Parisi*, 21. 1. 1972. f. 2.

388. Ismajli, Rexhep, «Ju dërgojmë përshëndetjet më të përzemërta». *Kartolinë nga Kryshevci*, 1974.

389. Ismajli, Rexhep, «Ju dëshiroj jetë të lumtur dhe punë të mbarë në vitin 1972». (Vendi i palexuar)

390. Ismajli, Rexhep, «Kulmet e shkencës». *Rilindja*, 13. 8. 1983, Prishtinë, f. 14.

391. Ismajli, Rexhep, «Libri i parë shqip». – *Gjuha shqipe*, 1-1988, IAP, Prishtinë, f. 55-58.

Mbititull: Kritika dhe recensione.

Shënim: *Meshari* i Gjon Buzukut (1555), botim kritik punuar nga Eqrem Çabej, Redaksia e botimeve, «Rilindja», 1987.

Nëntitull: Historia e librit; Kush ishte Gjon Buzuku?

392. Ismajli, Rexhep, «Libri i parë shqip». – *Gjuhë dhe etni*, «Rilindja», Prishtinë, 1991, f. 96-102.

Nëntitull: *Meshari* i Gjon Buzukut (1555), botim kritik punuar nga Eqrem Çabej, botoi Redaksia e botimeve, «Rilindja», 1987.

Citojmë: «Pas, lufte, kur albanologjia bëri hapa të mëdhenj përpara, libri i parë shqip përjetoi dy botime të plota dhe fototipi dhe me tejshkrim. N. Resuli më 1958 në Vatikan i botoi faksimilet me transkriptim dhe me një parathënie të shkurtër për këtë rast; po këtë vit qe bërë gati edhe botimi dhe studimi i Eqrem Çabejt, albanologut më të madh të kohës sonë, porse ai u desh të presë dritën e botimit deri më 1968. Botimi i Çabejt përmban faksimilet e librit të plotë, transliterimin dhe transkriptimin e tekstit, studimin introduktiv dhe shënimet rreth tekstit».(96-97)

393. Ismajli, Rexhep, «Origjina dhe vendi i formimit të shqipes». *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, 1-15 mars 1986, f. 8-9.

Mbititull: Trajtesë.

394. Ismajli, Rexhep, «Parathënie» -Artikuj mbi gjuhën shqipe, «Rilindja» Prishtinë, 1987, f. 5-8.

Citojmë: «Duke bërë sintezë specifike të pikëpamjeve të shprehura më parë për historinë e gjuhës shqipe dhe duke i shpënë ato ndjeshëm përpara, E. Çabej është strumbullari rreth të cilit duhet dhe mund të ndërtohet tani për tani çfarëdo teorie për origjinën e gjuhës shqipe. Këtë rrugë s'ka pasur si të mos e ndjekë autori i këtyre rreshtave, edhe kur mund t'i jetë dukur e nevojshme t'i drejtohet një pikëvështrimi të ndryshëm».(7)

395. Ismajli, Rexhep, «Prejardhja e gjuhës shqipe, - probleme dhe rezultate», - Artikuj mbi gjuhën shqipe, «Rilindja» Prishtinë, 1987, f. 9-42.

Përfundim: «Më në fund, Çabej, duke pranuar në thelb teorinë për lidhjet me gjuhët veriore, shtoi edhe disa elemente jo pa peshë për afërinë e shqipes me keltishten, me armenishten, e ndonjëherë edhe me gjuhët e tjera. Çabej këtu solli edhe një modifikum të përgjithshëm: shqipja është gjuhë satem me lidhje të veçanta me gjuhët veriore dhe jugore (këtu kishte parasysh greqishten e armenishten) më shumë në frymën e teorisë së valëve¹³. Tani çështja e vendosjes gjeografike të djepit të hershëm të protoshqipes u bë edhe më e ndërliqshme. Kjo mbase do të supozonte një afërsi gjeografike të hershme me gjuhët veriore dhe një tjetër pak më të vonë me jugoret. Mbetet megjithatë të shpjegohet më mirë çështja e afërsisë me keltishten, me latinishten, e ndonjëherë madje edhe me indoiranishten e tokarishten».

396. Ismajli, Rexhep, «Shumë të fala Ju dhe familjes». *Kartolinë nga Londra*, 9. 3. 1973.

¹³ Çabej idetë e tij në këtë drejtim i ka shprehur në disa vende që nga botimi i *Albanologjisë*, 1947 e tëhu. Shumica prej tyre janë përmbledhur në botimin *Studime gjuhësore*, «Rilindja», Prishtinë, 1976, v. III, IV.

397. Ismajli, Rexhep, «Shumë të fala ju, familjes dhe miqve». *Kartolinë nga Munihu*, 2. 3. 1973.

398. Ismajli, Rexhep, «Shumë të fala nga Bukureshti». *Kartolinë nga Bukureshti*, 1974.

399. Ismajli, Rexhep, «Shumë të fala nga Parisi». *Kartolinë nga Parisi*, 23. 7. 1976.

400. Ismajli, Rexhep, «Të fala dhe përqaftime». *Kartolinë nga Deçani*, 14. 8. 1971.

401. Ismajli, Rexhep, «Të fala dhe përqaftime». *Kartolinë nga Deçani*, 15. 8. 1972.

402. Ismajli, Rexhep, «Të falat më të përzemërta». *Kartolinë nga Lenggries*, Gjermani, 11.2. 1973.

**403. Jaku, But, «Hija ime akull». *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, 1 shtator 1980, f. 4.
Përkushtimi: Eqrem Çabej), poezi.**

404. *Jeta e re*, revistë letrare, (Numër i veçantë kushtuar 90-vjetorit të lindjes së Eqrem Çabejt (1908-1998), nr. 4, Prishtinë, 1998. Ky numër është përgatitur nga Ahmet Kelmendi e Begzad Baliu.

405. Jordani, Papas Emanuel, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

406. K(raja), M(ehmet): «Doli në shitje kompleti i veprave të Çabejt». -*Rilindja*, Prishtinë, 15. 1. 1978, f. 11.

Mbititull: Këto ditë.

Nëntitull: Gjashtë vëllimet, me një përgatitje të mirë teknike e artistike, kushtojnë gjithsej 400 dinarë.

407. Kabashi, Emin, «Shkrimet e Çabejt për poezinë». – *Rilindja*, Prishtinë, 20 shtator 1980, f. 12-13.

Mbititull: Retrospektivë.

Rezymeja në dorëshkrim: «Në shkrimet e Eqrem Çabejt për poezinë dhe letërsinë në përgjithësi hetohet informacioni i bollshëm, analiza e saktë dhe përkufizimi i drejtë në punë të terminologjisë letrare. Shkrimet e tij zgjojnë edhe sot interes, ngase janë marrë me çështje thelbore të aktit krijues, jo vetëm me jashtësinë e tyre. Studiues që ka shtruar drejt marrëdhëniet e brendisë me formën artistike, ka hetuar, në mënyrë të saktë karakterin kombëtar dhe universal të poezisë shqipe në përgjithësi, por edhe të poezisë së krijuesve të veçantë. Disa prej shkrimeve të Çabejt për poezinë i dallon gjersia e trajtimit të çështjeve, por i veçon edhe guximi i shtruarjes së problemeve të ndryshme, që për mendimin kritik dhe eseistik shqiptar janë të vlefshme, interesante dhe të guximshme edhe sot».

408. Kadare, Ismail, «Akt kulturor e moral i admirueshëm». - *Jeta re*, 1998, f. 678-681.

Nëntitull: Shaban Demiraj, *Eqrem Çabej, Një jetë kushtuar shkencës*, Tiranë, 1990).

409. Kadriu, Lumnije, *Kontributi etnolinguistik i Çabejt*, - *Shenjëzat*, 1998, f. 20-21.

Pasuesi i fundit: «Mund të themi se kontributi i Çabejt si etnolinguist është shumë i madh, i rëndësishëm dhe i çmuar për kulturën tonë, e madje për fat të keq, deri më tash i papërsëritshëm».

410. Kadriu, Lumnije, «Kontributi etnolinguistik i Çabejt». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

411. Kajragdiu, Abdulla «Çabej për historinë e letërsisë shqipe». Kumtesë e lexuar në *SNGJLKSH*, 1987.

412. Kajtazi, Halil, «Dita është për punë e nata për gjumë». (Urti, sipas Prof. Eqrem Çabejt). Fondi i autorit.

413. Kaleshi, Hasan, «Konferenca e Parë e Studimeve Albanologjike. Redaksia: Androkli Kostollari (Redaktor përgjegjës), Aleks Buda, Eqrem Çabej etj. Tiranë, 1965, 740 faqe». - *Gjurmime albanologjike*, 7/1 (1968), f. 273-275.

414. Kaleshi, Hasan, «Nji reçension i vonuem». - *Jeta e re*, revistë letrare, Prishtinë, 1952, nr. 3, f. 227-232.

Nëntitull: Fjalor serbokratisht-shqip, Tiranë, Instituti i Studimeve, 1947, 407 faqe. Dançetoviq, Vojislav, S., Aleksandër Xhuvani, Kostaq Cipo, Eqrem Çabej.

Fragment: «Asht e udhes që në çdo reçension të përmendet edhe ana e mirë. Por, fakti se ky fjalor kaq i vogël asht punue prej njij redaksie të gjanë -prej profesorëve: Vijisllav S. Dançetoviq, Aleksandër Xhuvani, Kostaq Cipo, Dr. Eqrem Çabej, me bashkëpunëtorë profesorët: Pashko Geci, Zagorka Filipoviç, Mark Ndoja, Aleks Buda, Ivan Brabec – prej të cilëve pritesh shumë - ka dalë shumë i dobët në çdo pikëpamje, na shtëngon që, kundra dëshirës sonë, të mos kemi për të thanë asnjë fjalë të mire». (227)

415. «Kanga për Eqrem Çabejn». Këngë popullore. E shënoi, dr. Adem Zejnullaju më 1985 në Drenicë. Teksti ruhet në dosjen e mbledhësit dhe në Arkivin e Insitutitit Albanologjik të Prishtinës.

416. Karadaku, A(strit). (Në revistë ka dalë pa emrin e bashkëbiseduesit): «Njësia gjuhësore pasqyron një njësi kulturore». –*Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, 1979, nr. 19, f. 10.

Nëntitull: Eqrem Çabej rreth studimeve etimologjike në fushë të shqipes. (Bisedë me prof. Eqrem Çabejn).

417. Karadaku, A(strit). «Ndikim gjuhësor do të thotë ndikim kulturash». –*Rilindja*, Prishtinë, 5 gusht 1978, f. 11.

Mbititull: Takime.

Nëntitull: Nga biseda me Prof. Eqrem Çabej mbi veprën e tij Studime etimologjike në fushë të shqipes. Hyrje: «Vepra Studime etimologjike, vëllimi i dytë i profesor Eqrem Çabejt, ka hasur në interesim të madh jo vetëm në radhët e punëtorëve shkencorë që merren me problemet e gjuhës, por edhe te të interesuarit tjerë. Lidhur me këtë vepër bëmë bisedë me profesor Eqrem Çabejn».

418. Kastrati, Jup, «Kolos i shkencës, i mendimit dhe i patriotizmit shqiptar». *Bota sot*, Prishtinë, 15 gusht 2000, f. 18.

Mbititull: Krijues i epokës, kolos i shkencës, kurora e albanologjisë –Eqrem Çabej(4).

Mestitull: Shkencëtar i shquar në fushë të tij.

Nëntitull i zgjeruar: «Kontributi i Eqrem Çabejt ka qenë vendimtar për ta bërë Shqipërinë qendër të studimeve albanologjike. Ai ka themeluar në Tiranë një shkollë të vërtetë kombëtare të gjuhësisë shqiptare. Numri i madh i problemeve që ka studiuar, i bëjnë veprat e tij referime të detyrueshme në të gjitha kërkimet e albanologëve dhe ballkanologëve të ditëve tona».

419. Kastrati, Jup, «Krijues i epokës, kolos i shkencës, kurora e albanologjisë- Eqrem Çabej». -Bota sot, Prishtinë, 13 gusht 2000, f. 18.

Nëntitull: Vargëzim i botimeve të shumta.

Zgjedhje e redaksisë: «E gjithë kjo tregon universalitetin e prof. Çabejt, autorin e tij të madh prej personaliteti shkencor të shquar, reputacionin e tij, prestigjin që gëzonte në botë një shqiptar i famshëm si ky».

420. Kastrati, Jup, «Prof. Eqrem Çabej-historian i gjuhës shqipe». (Prof. Eqrem Çabej-An historian of the Albanian language”), *Filologji*, nr. 7, Universiteti i Prishtinës,-Fakulteti i Filologjisë, Prishtinë 1999, f. 9-18.

421. Kastrati, Jup, «Talenti i tij shkencor spikati që në moshë të re». -Bota sot, Prishtinë, 14 gusht 2000, f. 18.

Mbititull: Krijues i epokës, kolos i shkencës, kurora e albanologjisë –Eqrem Çabej(2).

Zgjedhje e redaksisë: «I pari që e përshëndeti me simpati e admirim, por edhe me besim të patundur për një të ardhme të shkëlqyer në fushën e gjuhësisë shqiptare, qe albanologi më i madh i asaj kohe Norbert Jokli, në *Vjetarin indogjerman*. «Kemi të bëjmë me një të ri që ka baza e përgatitje shkencore të shëndosha dhe është i pajisur me një zell studimi e kërkimi sistematik për të vënë re».

422. Kastrati, Jup, «Veprat albanologjike të Eqrem Çabejt». – *Jeta e re*, 1998, f. 561-263.

Përfundimi: «Tue përfundue këtë studim mbi veprat albanologjike të Profesor Eqrem Çabejt, duhet të theksojmë se ky dijetar i shquem i

shkencave shoqënore shqiptare ka merita të mëdhaja e të ndryshme. Në albanistikë, përveç se i çoi përpara studimet e Meyerit, Pedersenit, Joklit etj., Çabej dha edhe mendime të reja dhe të vlefshme. Në metodën e punës ai i shikon faktet gjuhësore lidhë me etnografinë, tue u frymzue nga metoda e Norbert Joklit. Ai i ka shikue faktet e shqipes në mënyrë tanësore, tue i krahasu dialektet e Shqipnisë me ato të kolonive të Greqisë, Italisë, Dalmacisë dhe me veprat e auktorëve të vjetër. Nga kjo anë, Eqrem Çabej asht i pari në Shqipni, që punoi me një metodë të tillë. Ai asht i pari nder shqiptarët, që, me punimet e veta, shfrytëzoi emnat e viseve dhe të njerëzve d.m.th. u mbështet edhe në të dhënat e toponimisë dhe të onomastikës. Me *Albanologjinë*(1947), për herë të parë, bëhet një periodizim i gjuhës shqipe.

Që më 1936, për herë të parë ndër ne, shqyrtohet problemi i burimit të shqipes: nga ilirishtja apo nga trakishtja. Çabej ka ba dallimin parimor të huazimeve greke e latine, latine e italiane, serbokrate e bullgare. Ai dha për të parën herë në studimet shqiptare kronologjinë e huazimeve turke të shqipes. Konstatimi i disa konkordancave tripalëshe kelte-shqiptare-greke dhe përforcimi i tezës ilire me argumente të tjera janë mendime të reja në albanistikë. Me randësi edhe për historinë e popullit shqiptar asht vërtetimi i autoktonisë së shqiptarëve në Shqipni. Konstatimi sistematik i disa dorizmave në gjuhën shqipe si dhe i latinizmave mesjetare kishtarë në gjuhën tonë janë merita të Çabejt.

Në fonetikën historike janë për t'u përmendë konstatimi i katër ligjeve fonetike: a) Ndryshimet kuantitative prej arsyesh historike (ruajtja e zanoreve të gjata, zgjatimi kompensator për punë kontraksioni); asimilimi i togut bashkëtingëllor **nt nd nn n** te fjalët *anë, punë* etj.; c) indoevropianishtja **j** në fillim fjale, shqipe **z** si p.sh. te fjalët *zet, zi, zog* etj.; d) indoevropianishtja **sk** shqip **sh fj., shrk, shale** etj. Përveç këtyne, në fonetikën historike duhen shënue edhe geminacioni ekspresiv i **r**-së dhe dokumentimi i shkallës **ou** para **uo**.

Në morfologjinë historike Çabej tregoi se emnat e ditëve të javës janë mbiemna të bamë emna, se nyja e mbrapme asht ma e vjetër se e parmia dhe se kjo buron prej asaj, se në gjuhën tonë ka emna femnore me temë konsonantike shqipe (end-ja, et-edia) dhe huazime latine (gjind, mort, short, qytet, etj.), se përemnat pronorë gjininë femnore e kanë barazi me mashkulloren (vajzat e tu, djemtë e tu), se emnat e pjesëve çift të trupit dikur kanë qenë asnjatës(gji-të, krah-të, sy-të, vesh-të, etj.), e mandej u banë mashkullorë. Ai gjet ma se njëqind shumse të singularizuem në shqipet dhe argumentoi se diateza pësore krijoi veprorën në folje.

Në sintaksë ai pau se edhe në shqipet, si kudo, fjalitë kushtore pa mjet lidhës (ngordhi kau, u prish parmenda), në thelb janë fjali pyetëse.

Në etimologji, profesor Eqrem Çabej, përmbysi gjendjen etimologjike të mëparëshme në shumë rasa, rreth disa qindra fjalësh. Ai vërtetoi tezën që shumë fjalë janë thjesht shqipe, por kanë dalë më parë prej disa fjalësh së vjetra ku edhe janë grupue. Nga ana tjetër, ai konstatoi karakterin autokton, por relativisht të ri, të fjalëve onomatopeike, të “krjimeve elementare”, të fjalëve të prejardhuna dhe të kompozitave. Ai vërejti se shumë fjalë të shqipes, burojnë prej fjalësh ose prej gjymtyrësh të tyre (leksikalizime).

Në gjuhësinë ballkanike Çabej theksoi ndër të parët rolin dhënës të shqiptarëve ndaj popujve fqinj, në etnografi dhe në gjuhë. Ai u hodhi një shikim tanësor albanizmave të gjuhëve ballkanike dhe zbuloi disa shtresa më të vjetra të shqipes me anë të fjalëve e të emnave shqip që kanë depërtue në gjuhët fqinje.

Në tekstet e vjetra të shqipes Çabej konstatoi gjuhën e predkut të Buzuku.

Në fjalëformim ai vuni në dukje përziemjen e mbrapashtesave të hueja me mbrapashtesa të vendit në gjuhën shqipe.

Në terminologji, spjegoi dhe shtjelloi ç’do me thanë term ndër-kombëtar.

Në dialektologji thelloi tezën e mëparshme e përfaqësuar nga G. Meyer, N. Jokli, J. Rrota, G. Petrotta, C. Tagliavini që dy dialektet kryesore të shqipes, gegnishtja dhe toskënishtja, kanë qenë më afër dikur se sa sot. Përfitimi i tipareve dalluese jo i njëkohshëm, por i njëmbasnjëshëm, karakteri konservativ i toskërishtes gjatë periudhës letrare, e gegnishtes gjatë periudhës paralettrare, inovacionet e gegnishtes gjatë periudhës letrare prej disa krahinash geqe qendrore – janë mendime të reja dhe me rëndësi për studimet e dialektologjisë shqiptare. Ai vërejti se disa tipare të nëndialekteve geqe janë mjaft të vjetra, pjesërisht më të vjetra se dallimet geqe-toske.

Në shkencën e letërsisë Çabej shtjelloi dhe thelloi teorinë e M. Lambercit rreth qarqeve letrare, që u derdhen madje në letërsinë kombëtare. Romantizmi shkoi e u bë zhvillues në Evropën lindore e juglindore në një kohë, kur në perëndim kishte dalë naturalizmi.

Në etnografi dhe në folklor Çabej konstatoi se disa elemente të folklorit shqiptar, si *valle*, *melodi* etj., kanë depërtue ndër popujt fqinj. Gjithashtu ai vuni në dukje disa elemente folklorike të sllavëve të jugut kanë karakter jo sllav (ilir), që s’i kanë sllavët e tjerë, si p.sh. Muji e Halili, vila=zana, emna tri pjesësh, etj. Njëkohësisht bani

shtresmin e figurave mitologjike, theksoi kudo njësinë shqiptare, me gjithë ndryshimet krahinore, e shikoi fjalorin ballkanik në mënyrë tansore, tue vrejt edhe burimet e ndryshme të tij.

Eqrem Çabej i asht afrue fushës së studimeve shqiptare tue ardh nga bota e poezisë dhe e estetikës dhe tue vazhdue me punimet folklorike. Kërkimet e tij tregojnë një përziemje të lumtun të gjuhëtarit, të folkloristit dhe të letrarit. Në këtë mënyrë ato na dalin përpara të shumanëshme dhe të plota, si dëshmi e një njësie mendore të vaçantë. Pranadaj ato janë ba tërheqëse për qarqe shkencore të gjana, dhe kanë zgjue interesin e kërkimtarëve të fushave ma të ndryshme të albanistikës. Ajo që e dallon krijimtarinë e këtij dijetari të shquem të kohënavet tona asht se informacionit të gjanë e saktësisë shkencore i shtohet edhe talenti i shkrimtarit. Punimet e tij shquhen gjithherë për thellësinë e trajtimit të temës, për gjanësinë e rrokjes së problemevet, për fuqinë e analizës dhe të sintezës së çështjevet, për konkluzionet bindëse, për kriteret e rrepta shkencore që zbaton, për skrupulozitetin dhe ftohtësinë e kompetentit, dhe, në shumë rase, edhe për cilësitë e spikatuna letrare. Çabej asht ndërlidhës i albanologëve të huej, të së djeshmes si Meyer, Pedersen, Jokl, Lambertz, etj., me gjuhëtarët e sotëm shqiptarë. Me veprimtarinë e tij shkencore prej afro 40 vjetsh, ai i ka çue përpara studimet shqiptare në një mënyrë të shënueshme. Rezultatet e arrituna prej tij, në fusha të ndryshme të dijes, janë nga realizimet ma të rëndësishme të gjuhësisë sonë, qoftë për vlerën e tyne të madhe, qoftë për nivelin shkencor, në të cilin janë trajtue. Ai ka rrokë me një vështtrim tanësor shumë çështje të albanistikës, dhe, me erudicionin që e karakterizon, me punën sistematike dhe të kujdesshme, me interpretimet e sakta gjuhësore, ai depërtoi në të fshehtat e dijes dhe nxori soje mjaft përfundime të vlefshme për shkencën tonë të re. Me rezultatet e arrituna, puna dhe krijimtaria e tij do të mbeten si modele për punonjësit e rinj shkencorë shqiptarë. Eqrem Çabej ka meritën se me punimet e tij shterruese u ka çelë rrugën brezave të dijes së sotme shqiptare në mjaft fusha të shkencës së gjuhësisë dhe të albanistikës. Te Çabej kemi një etimolog të dorës së pare, i cili punon me metodë etimologjike në kuptimin e vërtetë të fjalës. Dihet mirëfilli se krahasimi i një fjale tjetër të së njajtës gjuhë a të një tjetër gjuhe mund të quhet vetëm atëherë një etimologji, kur ai krahasim të jetë arsyetue mirë, të jetë bazue mbi ligjet fonetike dhe të jetë spjegue edhe nga ana morfologjike e kuptimore. Çabej asht një gjuhëtar i degës. Në etimologji ai zbaton kontrollin e një metode kritike tue ruejtë kufijtë gja që e karakterizon një punë shkencore. Krahas me këtë, atë e ndihmon edhe njohja e mire edhe e thellë e visarit të

fjalëvet. Gjuhëtar i formuem, Çabej ka qenë i predispozuem për këtë degë të dijes me anë të një gatitjeje solide e të shumanshme. Me njohuni të gjana në fushat e disa gjuhëve, dhe i pajisun me një fuqi kombinacioni jo të zakonshme, ai ka ditë të ushtrojë, më anë tjetër, një gjykim të mprehtë në gjithë kërkimet e tij, dhe të jap një ndriçim të gjithanshëm të çështjevet që ka rrahë. Shkrimet tij, të bazueme dhe në një material të pasun, shquhen kështu për një gjanësi horizonti, një qartësi e një frymë objektive të rrallë. Ai asht një nga klasikët e gjuhësisë shqiptare, një nga ata dijetarë që kanë formue një sistem dhe që me punën e tyre, kanë arritë në përfundime, që do të mbeten.

Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt, që prej vitesh, ka tërheqë vëmendjen e dijetarëve të huej, sidomos të albanologëve. Ma sipër unë përmenda recensionet e favorëshme ba nga Jokli, Kretschmer, Dölger, Lambertz, Tagliavini, Pisani, Cimochowski, Desnickaja etj. Punimet e tij kanë fillue të citohen dhe të çfrytëzohen me mjaft përfitim nga studiuesit e huej, albanologë dhe ballkanologë, si Bariç¹⁴, Rosetti¹⁵, Rohlf¹⁶, etj. Mendimet e tij, tashma, kanë nisë me hy edhe në tekstet tona akademike¹⁷. Në referatin e tij, *Gjendja e studimeve albanologjike në Shqipëri*, mbajtur në Konferencën e Studimeve Albanologjike me të drejtë shënon Androkli Kostallari se “nga pikëpamja e përpunimit të problemeve teorike të shqipes, një interes të vaçantë –në shekullin tonë –përfaqësojnë veprat gjuhësore të Eqrem Çabejt»¹⁸.

423. Kastrati, Jup, «Jehona e veprave të prof. E. Çabejt në botë». –Bota sot, Prishtinë, 12 gusht 2000, f. 18.

Mbititull: Krijues i epokës, kolos i shkencës, kurora e albanologjisë –Eqrem Çabej.

Mestitull: Bibliografi e pasur e botimeve.

Zgjedhje e redaksisë: «Bibliografia e gjithmbarshme e botimeve të prof. Çabejt arrin në 220 tituj. Nga këta, 95 zëra janë botuar në gjuhë të huaja, kryesisht gjermanisht, por edhe italisht, frëngjisht,

¹⁴ H. Bariç, *Fjalor i gjuhës serbishte ose kroatishte dhe i shqipes*, Zagreb, 1950, f. XXIII.

¹⁵ Rosetti, *Istoria limbii romine*, II.

¹⁶ G. Rohlf, *Lexicon graecanicum Italiae inferioris*, 1964, f. XVIII.

¹⁷ Universiteti Shtetëror i Tiranës, Instituti i Historisë dhe i Gjuhësisë, *Historia e Shqipërisë*, maket për diskutim, IV, 797, Tiranë, 1958. – *Historia e Shqipërisë*, vëllimi I, fq. 29, Tiranë, 1959, -*Buletini për Shkencat Shoqërore*, nr. 4, fq. 226, Tiranë, 1956.

¹⁸ A. Kostallari, loc. cit. fq. 19.

anglisht, rumanisht, spanjisht, portugalisht, greqisht, serbokroatisht, rusisht, arabisht, turqisht dhe në gjuhën kineze. Gjysma e krijimtarisë shkencore të Dijetarit tonë të famshëm është botuar në gjuhë të huaja.

Ajo që i bie në sy me të parën studiuesit të sotëm, është fakti që veprat albanologjike të prof. Çabejt janë botuar ndër 50 (pesëdhjetë) e sa revista të huaja e evropiane, të përmenduar për autoritetin e tyre shkencor, disa prej të cilave kanë një jetë të gjatë botimi prej mëse një shekulli. Padyshim, kjo flet për autoritetin shkencor të padiskutueshëm të tij».

424. Kastrati, Jup, «Miqësia ime me Prof. Eqrem Çabejn». –*Bibliografi albanistike* I, ERA, Prishtinë, 2002 (në shtyp).

425. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej-krijues i epokës, kolos i shkencës, kurora e albanologjisë». –*Ekskluzive*, Revistë e ilustruar mujore për aktualitet, kulturë, shkencë, sport. nr. 7 shtator 2000, Zürich-Tiranë-Prishtinë, f. 26.

426. Kastrati, Jup, «Prof. dr. Eqrem Çabej –albanisti më i shquar i kohëve tona». –*Fjala jonë*, Prishtinë, 1995, nr. 13, f. 21.

427. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 6.IX.1973, lidhur me *Bota shqiptare*, libër leximi për kursin e naltë të shkollave të mesme. Botim i Ministrisë së Arsimit. Tiranë, 1943. Libra shteti për shkolla të mesme. Nr. 3, 615 f. Shtypshkronja *Gurakuqi*. Mbledhur e punuar nga Aleksandër Xhuvani, Kolë Kamsi dhe Eqrem Çabej». –*Bibliografi albanistike* I, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut), ERA, Prishtinë, 2002.

428. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me studimin *Volkstum und Volksname der Albaner*» –*Bibliografi albanistike* I, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

429. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me Programet dhe orarët e mësimet për shkollat e mesme klasike, shkencore e normale. Botim i Ministrisë së Arsimit, Tiranë, 1940. 105 f. Shtypi Luarasi». - *Bibliografi albanistike I*, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

430. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me Atlasi gjuhësor shqiptar». - *Bibliografi albanistike I*, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

431. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me Atlasi gjuhësor shqiptar». - *Bibliografi albanistike I*, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

432. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me nekrologjinë e N. Borgias dhe recensionin e Tagliavinit, Le terre albanesi redente I». - *Bibliografi albanistike I*, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

433. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me përkthimin nga gjermanishtja të dy veprave rreth A. Moisiut». - *Bibliografi albanistike I*, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

434. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me Kuestionarin dialektologjik, hartua së pari prej Çabejt e pastaj edhe Mahir Domit, «i cili hoqi disa pyetje e shtoi disa të tjera». Ruhet në bibliotekën e Jup Kastratit, Shkodër». - *Bibliografi albanistike I*, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

435. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me përkthyer *Studien zur albanesischen Etymologie und Wortbildung* të N. Joklit (1911)». - *Bibliografi albanistike* I, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

436. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me përkthimin e *Disa të dhëna gjeografike...* të M. Lambertzit. ...një kapitull i veprës *Epika popullore e Shqipërisë*». - *Bibliografi albanistike* I, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

437. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me dy dorëshkrime më të mëdha përkthimesh: N. Jokl, *Studime rreth etimologjisë e fjalëformimit të shqipes* (Studien zur albanesischen etymologie und Wortbildung) dhe M. Lamertz, *Epika popullore e shqiptarëve* (Die Vollsepik der Albaner)». - *Bibliografi albanistike* I, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

438. Kastrati, Jup, «Eqrem Çabej, Letër Jup Kastratit, Tiranë, 24.VII.1963, në lidhje me recensionet e dy punimeve në diplomë, që u mbrojtën në qershor 1963». - *Bibliografi albanistike* I, (Nën përkujdesjen e mr. Begzad Baliut) ERA, Prishtinë, 2002.

439. Kastrati, Jup, «Bibliografia e Prof. Eqrem Çabejt (1929– 1981)». - *Bibliografi albanistike* I, ERA, Prishtinë, 2002.

440. Kelmendi, Adriatik, «U shënua 90-të vjetori i lindjes së Eqrem Çabejt». - *Koha ditore*, e përditshme 26. 12. 1998, Prishtinë, f. 11.

Mbititulli: Në Institutin Albanologjik të Prishtinës.

Nëntitulli: Në program ishte paraparë edhe pjesëmarrja e gjuhëtarëve Gjovalin Shkurtaj, Emil Lafe, Jorgo Bullo etj., nga Shqipëria, por ajo nuk ishte realizuar.

441. Kelmendi, Migjen, «Çabej». - E përditshmja *Koha ditore*, 22 janar 2001, Prishtinë, f. 11.

Mbititull: Tabuja dhe tabuti (1),

Mestitull: Nga qyteti pa lumë.

Citojmë: «... Gjuha e shkrimit nuk duhet të jetë dialektofobe” (Çabejt-BB). E hatashme! Zoti Çabej na e kishte dërguar një, “message in the bottle”. Duhej vetëm një gjeneratë e re ta zinte. Ta dekodonte. Kur shkova prapë në Shqipëri, vizitova të venë dhe të bijën e zotit Çabej. Doja t’i vërtetoja këto fjalë të tij. Të dyja, edhe zonja Çabej edhe Brikena, e bija, botuesja e librave të mi, ma vërtetuan dyshimin e tij. Ai kishte një skepticizëm, nuk ishte i sigurt. Natyrisht, sepse shkencëtari i vërtetë do dyshojë, do e lërë një mundësi të madhe se mund të ketë qenë edhe i gabuar. Sidomos nuk pajtohej me mënyrën se si luftohej gegnishtja. ‘Gjuha e shkrimit nuk duhet të jetë dialektofobe’».

442. Kelmendi, Zenel, «Pikëpamjet e Çabejt për të drejtën doksore shqiptare». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

443. Kelmendi, Zenel, «Projektstatuti i Qerthullit të Studimeve Shqiptare Eqrem Çabej». (Shih dosjen e autorit)

444. Kelmendi, Hasan, «Kontributi i Eqrem Çabejt dhënë dialektologjisë historike», *Rilindja*, 14. 3. 1981, f. 15.

445. Kelmendi, Ahmet, Si u përgatit vepra e prof. Eqrem Çabejt, në *Jeta e re*, Revistë letrare, Numër i veçantë kushtuar 90-vjetorit të lindjes së Eqrem Çabejt (1908-1998). Nr. 4, Prishtinë, 1998. Ky numër është përgatitur nga Ahmet Kelmendi e Begzad Baliu.

446. Kelmendi, Ahmet, Eqrem Çabej, “Studime etimologjike në fushë të shqipes”, *Bleu II, A-B*, Tiranë, 1976, në *Fjala*, Prishtinë, 1977, nr. 5, f. 7.

447. Kelmendi, Ahmet, E. Çabej, “Studime gjuhësore”, VI, Prishtinë, 1977, *Rilindja*, 5 nëntor 1977, f. 4.

448. Kelmendi, Ahmet, Veper me renome mbi teorinë e gjuhës. (Me rastin e 30-vjetorit të botimit të “Linguistikës” së prof. dr. Eqrem Çabejt), në *Rilindja*, Prishtinë, 7 janar 1978, f. 15.

449. Kelmendi, Ahmet, Enciklopedi e vërtetë diturake, jo vetëm albanologjike, (recension). *Gjurmime albanologjike- seria e shkencave filologjike*, IAP, nr. VIII-1978, Prishtinë, 1979, f. 256-262.

450. Kelmendi, Ahmet, Pasthënie. Dr. Eqrem Çabej, “Studime gjuhësore”, VII, Prishtinë, 1986, f. 331-336.

451. Kelmendi, Ahmet, Eqrem Çabej – kurorë e studimeve albanologjike, në *Fjala*, Prishtinë, 1990, nr. 15, f. 4, 12.

452. Koloqi, Ernest, «Eqrem Çabej (1908-1980)», *Zjarri*, nr. 27, ff. 5-7.

453. Koloqi, Ernest, «Il’messale’ di Gjon Buzuku (1955)», edizione critica, a cura di Eqrem Çabej, Vol. 1,2, Tiranë 1968. *Shëjzat*, {XVI (1972), ff.284-85)}.

454. Konushevci Abdullah, «Ajeti apo Çabej», *Rilindja*, 25 gusht 2001, f. 22.

Mbititulli: Onomastikë.

Fragment: «Në studimet tona etimologjike mbahet mend mospajtimi i thellë në mes gjuhëtarëve tanë të dëgjuar, Eqrem Çabej dhe Idriz Ajeti, rreth kuptimit të fjalës, e drejta e hidronimit, *Ubël* në Mal të Zi. Derisa Çabej mbron me ngulm mendimin se ky toponim duhet të jetë krijuar nga apelativi i shqipes ‘i *ambël*’, I. Ajeti, duke sjellë një numër të madhë shembujsh nga gjuhët sllave,

provon se ky toponim hyn në vargun e madh të toponimeve sllave, krijuar nga rrënja obl 'burim'».

455. Konushevc, Abdullah, «Autoktonia e shqiptarëve në dritën e toponimisë». –*Bujku*, Prishtinë, 26 shtator 1998, f. 10.

Mbititulli: Përvjetor.

Nëntitulli: Në nëntëdhjetëvjetorin e lindjes së Eqrem Çabejt. Nëntitujt: 1. Etnonimi ilir Dalmatae shpjegohet me fjalë shqipe, 2. Në frymën e ligjeve të fonetikës historike, 3. Emri i Artës, 4. Evoluimi i toponimeve.

Në vend të hyrjes: «Me sa duket, të pakta janë studimet e Çabejt, që kanë zgjuar një interesim më të madh se ato lidhur me prejardhjen e shqiptarëve në dritën e toponimeve a emrave të vendeve, që tregojnë njëkohësisht vazhdimësinë e pashkëputshme a të drejtpërdrejtë të shqiptarëve nga stërgjyshërit e tyre - ilirët.

Nuk është për t'u habitur, prandaj, pse objekt i sulmit më të ri të shkencës serbe janë pikërisht arritjet e pamohueshme të profesor Eqrem Çabejt, që me forcën e argumentve shkencore rrënoi që në themel ngrehinën e dijetarëve, që mohonin dhe kundërshtonin autoktoninë dhe vazhdimësinë e shqiptarëve në trojet e sotme të atyre që nga periudha antike e deri më sot.

Aradhës së mohuesve të prejardhjes së drejtpërdrejtë të shqiptarëve nga ilirët dhe të autoktonisë dhe të vazhdimësisë së tyre në trojet e sotme, si: Vajgand, Georgiev, Popoviq, po i shtohet edhe linguisti Aleksandër Llova *Slloveni i Albanci do XII veka u svetlu toponomastike* mundohet me mish e me shpirt të hedhë poshtë përfundimet e Çabejt për autoktoninë e shqiptarëve në dritën e toponomastikës».(10)

456. Konushevc, Abdullah, «Autoktonia e shqiptarëve në dritën e toponimeve». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezyme në dorëshkrim: «Mund të thuhet se në dekadën e fundit të këtij fundmijëvjeçari linguistët serbë nisën përsëri një fushatë të re kundër arritjeve të padiskutueshme, qoftë të albanologëve të huaj, qoftë të atyre shqiptarë, me të cilat dëshmohet përfundimisht autoktonia dhe vazhdimësia shqiptare që nga periudhat më të lashta e deri më sot. Kjo u vërtetua sidomos, falë arritjeve të mëdha të prof. Eqrem Çabejt, i cili me fakte pothuajse të pakundërshtueshme provoi vazhdimësinë dhe autoktoninë e shqiptarëve edhe në dritën

e toponimeve, të cilat provojnë se morën formën e sotme pikërisht nëpërmjet të rregullave a ligjëse të fonetikës historike të shqipes. Prandaj, të dalësh sot e të mohosh se toponimet, hidronimet dhe oronimet e ndryshme të trojeve shqiptare, sikundër janë: *Nishi* (<Naissus), *Lesh* (<Lissus), *Sharri* (*Scardus mons*), *Drisht* (<Drivastum), *Shkupi* (*Scupi*), *Shtipi* (<Astibos), *Shkodra* (*Scodra*), *Buna* (*Barbanna*), *Shkumbini* (<Scampinus), *Çamëria* (<Thyamos), *Mati* (*Mathis*), *Ishmi* (*Isamnus fluvius*), *Vlona/Vlora* (<Aulona), *Ulpini* (<Ulcinium), *Durrësi* (*Durrakion* / *Durratio*), *Arta* (*Arakhtos*), *Rusha* (<Ragusium), *Vjosa* (*Aosa*), *Drini* (<Drinum), pastaj *Pukë* (<via publica), *Pult* (<Polatum), *Valbona* (<Vallis bona), *Shutrrri* (<Subterraneum), *Rrjolli* (<Rivelus), *Vermoshi* (<Formosa), *Groftat* (<Crupta), *Vila* (<Villa), *Qafa e Prushit* (<Pirustae), e ne do të shtonim edhe *Damastioni* (<dam, singulari i shumësit të singularizuar *dem* dhe prapashtesa **-sht<st**), *Epidamni*, *Bylazora*, *Korkora*, *Bajgora* (>ora>ura “bridge”) e shumë e shumë të tjera, nuk rrjedhin drejtpërdrejt sipas ligjeve të fonetikës historike të shqipes, është një non sens, të cilin besojmë se e kemi provuar me argumente të shumta, të cilat tregojnë hapur se në rrugën e zhvillimit të tyre në formën e sotme dolën pa ndërmjetësimin as të gjuhës serbokroate, as të asaj greke dhe as rumune. Për më tepër, si dëftojnë studimet më të reja, qoftë të prof. Idriz Ajetit, qoftë të “Fjalorit etimologjik...” të Petar Skokut, gjuha shqipe qe një gjuhë zonjë, e cila la gjurmë të pashlyeshme edhe në toponiminë e bregdetit malazez e dalmatin dhe në mbarë Ballkanin. Po përmendim këtu vetëm disa nga toponimet, që gjejnë shpjegim vetëm nëpërmjet shqipes, si: *Beskidi*, *Karpatet*, *Garma*, *Derina*, *Der*, *Djerina* (*darno/derno > djerr) dhe me një numër të madh modifikimesh të tjera; pastaj *Fundna*, *Brina*, *Grabanica*, *Rusha*, *Floka*, etj».

457. Konushevci, Abdullah, «Çabej për etimologjinë e fjalës ‘dem’. / **Rreth etimologjisë së emërvendit Damastion».** *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, nr. 4-5, prill –maj 2002, f. 17.

Nënvizim: «...për këtë vështrim tonin është me rëndësi paragrafi i fundit, ku, ky dijetar i dëgjuar shqiptar, midis tjerash, thotë: “Me këtë *dam të shqipes pajton edhe ilir. Epidamnum (Durrës i sotëm), ku Durante (IONA III 75) gjen ilir. damn – “kalë”, duke e krahasuar këtë me shq. dem si dhe damnos “kalë”, që jep Heziku për tirenishten. –Sh. edhe demë I.” (SGJ IX, 192)».

458. Konushevci, Avdullah, «Vepra e Eqrem Çabejt do jo vdekjesuar por përjetësuar», *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, 7, shtator, Prishtinë, 1998, f. 1, 16.

459. Kotrri, Petrit, «Vepra e Eqrem Çabejt në këndvështrimin e studiuesve të huaj». E përditëshmjja *Bujku*, e shtunë, 23 mars 1996, Prishtinë, f. 10.

Mbititulli: Trajtesë.

Nëntitulli: Për veprën shkencore të Çabejt kemi vlerësimet më të larta që këtë shkencëtar e ngritën në pedestalin e një autoriteti të pakontestueshëm të albanologjisë së shekullit tonë.

Mestituj: 1. Një fjalë e re shkencore në albanologji, 2. Zbatues i një metodologjie moderne në gjuhësi, 3. Artikujt shkencorë për Çabejn, 4. Përmbyllje.

460. Kraja, M(ehmet), «Prezentim i sasisë dhe i cilësisë». *Rilindja*, Prishtinë, 27. 10. 1978, f. 11.

Mbititull: NGBG «Rilindja» në Panairin Ndërkombëtar në Beograd.

Nëntitull: Vepra e Titos, kompleti i veprave të Çabejt dhe kompleti i Migjenit ndër librat më reprezentativ të panairit.

461. Krasniqi, Haxhi, «Kujtimet dhe korespondenca ime me Akademik prof. dr. Eqrem Çabejn». Letërkëmbimi dërguar këshillit të *Sesionit shkencor*, 1998.

462. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur shoku Prof. Eqrem Çabej». *Letër nga Prizreni*, më, 22 mars 1980. Arkivi i autorit. 1. f.

463. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur Prof. Eqrem». *Kartolinë nga Prizreni*, 17. 12. 1974. Arkivi i autorit.

464. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur Prof. Eqrem». *Kartolinë nga Prizreni*, 26. 4. 1973. Arkivi i autorit.

465. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur shoku Prof. Eqrem Çabej». *Letër nga Prizreni*, 12. 9. 1975. Arkivi i autorit. 2. f.

466. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashuri shoku Prof. Çabej». *Letër nga Prizreni*, 7. 2 1977. Arkivi i autorit.

467. Krasniqi, Haxhi, «Juve dhe familjes suaj ju uroj përzemërsisht Vitin e Ri 1975». *Kartolinë nga Prishtina*, 17. 12. 1974. Arkivi i autorit.

468. Krasniqi, Haxhi, «Po ju përzhëndes përzemërsisht». *Kartolinë nga Prizreni*, Pa datë. Arkivi i autorit.

469. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur mik». *Kartolinë nga Prizreni*. Pa datë.

470. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur shoku Prof. dr. E. Çabej». *Kartolinë nga Prizreni*, më 18. 6. 1978.

471. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur shoku Prof. E. Çabej». *Letër nga Prizreni*, më 20. 7. 1974.

472. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashur shoku Prof. Eqrem». *Kartolinë nga Prizreni*, 1977.

473. Krasniqi, Haxhi, «Fort i dashuri dhe i paharruari Prof. dr. E. Çabej». *Letër nga Prizreni*, më 27. 6. 1974. 2. f.

474. Kryeziu, Bahtijar, «Ndihmesa e Çabejt për pastërtinë e gjuhës shqipe». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

Rezime në dorëshkrim: «Profesor Eqrem Çabej është njëri nga dijetarët më të shquar shqiptar që dha ndihmesë të pazëvendësueshme në shumë fusha të kulturës sonë. Ai përveç studimeve në fushë të letërsisë, të folklorit, të etnografisë, të

leksikografisë e leksikologjisë, të dialektologjisë, të historisë së gjuhës e sidomos në fushën e studimeve etimologjike, ka shprehur interesimin e vet edhe për pasurimin dhe pastrimin e gjuhës sonë. Pasurimin dhe pastrimin e gjuhës Çabej e sheh përmes mënyrave e rrugëve të ndryshme, si për shembull, përmes shfrytëzimit të visarit leksikor të gjuhës së popullit, duke i ngritur ato leksema “më lartë në punë të nivelit kuptimor”, si: lëndë në kuptimin e drurit, por edhe të materjes; rrymë që ka kuptimin e rrjedhës së vrullshme të ujit, por edhe kuptimin e rrymës elektrike, të rrymave letrare e të rrymave politike; përmes formimit të neologjizmave: e diel, e hënë, pararojë, prapavijë etj., ku gjedhja e formimit është e huaj, por lënda është e vendit; duke përdorur një numër sa më të madh fjalësh nga veprat e shkrimtarëve tanë të vjetër, duke u nisur nga Gjon Buzuku dhe autorët e tjerë pas tij, si fjalët: dëftues, grykësi, këshilltar, i përbrendshëm..., ose një sërë fjalësh të krijuara nga disa autorë arbëresh të Italisë (N.Keta, E. Mashi, J.de Rada); të Greqisë (P. Kupitari e A. Kullurioti) dhe autorë të tjerë të shekullit XVIII dhe të fundshekullit XIX e fillimit të atij XX, duke përfshirë ndër këta të fundit edhe Kristoforidhin, Veqilharxhin, vëllazërit Frashëri, L. Gurakuqin, A. Xhuvanin, M. Logarecin etj., me fjalët: kamës, hierore për “tempull”, gjithësi, mesditës për “meridian” etj. Çabej dallon edhe një sërë fjalësh, të cilat mund të zëvendësojnë fjalët e huaja, të formuara nga nëpunës, arsimtarë, ushtarakë ose edhe krahinarizmat, si: zbutoj për “zbutjen e një peme me anë shartimi”, afëri për “parente”, rrënjëzohet për “zë rrënjë bima”, gjedhe për “mostër, model”, hulli për “brazdë”, tjertrorë për “filaturë”, ose edhe një dyzinë fjalësh që ai i përdorë në vend të fjalëve të huaja: dyjare për “dublet”, theks për “apostrof”, e ngurtë për “rigide”, pastaj duke këshilluar që të flaken disa fjalë të futura në shqipet tashti vonë, si: abuzim, aprovim, hezitim, presion etj., si dhe disa ndërtime italishte: gjuha greke dhe ajo latine; kategoritë emërore dhe ato foljore, në vend të atyre shqipe: gjuha greke dhe gjuha latine; kategoritë emërore dhe kategoritë foljore etj. Prandaj, marrë në tërësi, profesor Eqrem Çabej ishte luftëtar e ithtar i paepur për një gjuhë të pasur dhe të pastërt, por edhe pa teprime në këtë aspekt, që është e kuptueshme dhe e afërt për të gjithë shqipfolësit».

475. Lafe Emil, «Burimi i fjalës më te ndërtimi im sipas E. Çabejt». –Shenjëzat, Viti I. Nr. 1. Prishtinë, 1998. Shtojcë speciale, Viti I, nr. 1, f. 17.

476. Lafe, Emil «Fjalë përkujtimi». Me rastin e zbulimit të bustit të Eqrem Çabejt, në oborrin e gjimnazit të filologjisë «Eqrem Çabej» në Prishtinë. Shih, A(dem) A(bazi): «U zbulua busti i kolozit të gjuhësisë shqiptare E. Çabej», -*Zëri*, e përditshme, 23 maj 2002, f. 16.

477. Lafe, Emil, «Çabej për drejtshkrimin e shqipes». Tekst për *Sesioni shkencor*, 1998.

478. Lika, Ethem, «Ndihmesa e Çabejt në fushën e gramatikës historike». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor*, 1998.

479. Llunji, Ali, «Pikëpamjet e Çabejt për diasporën shqiptare në intervistat dhënë TV Prishtinës». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

480. Llunji, Ali, «Prof. dr. Eqrem Çabej –albanisti më i shquar i kohëve tona». –*Fjala jonë*, e përdyjavshme, Prishtinë, 1995, nr. 13, f. 21.

Mbititulli: Personalitete.

Nëntitull: Bisedë me Prof. Jup Kastratin për Radio Televizionin e Prishtinës.

Pyetjet: 1. Prof. Jup Kastrati –jeni ndër njohësit më të spikatur të veprimtarisë shkencore të Profesor Çabejt. Kini mirësinë të na e përkufizoni veprën madhështore në fushë të albanologjisë, pikërisht në 50-vjetorin e punës së palodhshme të këtij kolosi të shkencës shqiptare. 2. Ç’rëndësi i jepni këtij fjalori? 3. Si e vlerësoni punën e dr. Çabejt në fushën e dialektologjisë dhe të leksikologjisë? 4. Çabej është studiues i hollë i tezës së ilirologjisë. Ku e shihni rëndësinë e saj? 5. Ç’rëndësi kanë, në përgjithësi, veprat albanologjike të Profesorit? 6. Si e çmoni punën e prof. Çabejt në hartimin e teksteve shkollore? 7. Ku e gjejmë tjetër prof. Çabejn si dijetar? (21)

481. Luboteni, Gani, «Ndihmesa e Çabejt në prezentimin e romantizmit në Evropën Lindore e

Juglindore dhe në letërsinë shqiptare». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezyme në dorëshkrim: «Studimi i Prof. dr Eqrem Çabejt, titulluar *Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në leteraturën shqiptare*, ndahet në tri pjesë: I, II, III, pa tituj të veçantë.

Në pjesën e parë bëhet fjalë për dy lëvizje mendore të mëdha të Evropës Perëndimore, Humanizmin e Renesancën në shekullin XV dhe, lëmën kishtarë-relegjioze Reformacionin dhe Kundërreformacionin, dhe Romantizmin në shekullin XIX. Pastaj trajtohet romantizmi si drejtim letrar në Gjermani, në Francë, në Angli, në Spanjë, duke i kushtuar një kujdes të veçantë analizës së veçorive dalluese të tij si reformacion stilistik e si metodë e shkollë letrare.

Në pjesën e dytë trajtohet romantizmi në Evropën Lindore dhe Juglindore si: në Finlandë, në Estoni, në Letoni, në Lituani, në Poloni, në Çeki, në Sllovaki, në Hungari, në Rumani, në Bullgari, në Greqi, te serbët, kroatët dhe te sllovenët.

Në këtë pjesë flitet për dallimet midis romantizmit të Evropës Perëndimore.

Në pjesën e tretë trajtohet gjerësisht romantizmi në letërsinë shqiptare, së pari te poetët arbëreshë të Italisë si: Jeronim De Rada, Zef Serembe, Gavril Dara dhe Zef Skiroi, për të kaluar pastaj në shqyrtimin e romantizmit në Shqipëri, duke përqëndruar gjithë vëmendjen mbi Naim Frashërin».

482. Luboteni, Gani, «Pikëpamjet e Çabejt mbi romantizmin». – *Seminari XIX Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare*, nr. 19, UP-FF, Prishtinë, 2001, f. 479-493.

483. Luboteni, Gani, «Pikëpamjet e Çabejt mbi romantizmin». Kumtesë e lexuar në Sesionin shkencor «Letërsia shqipe dhe letërsia e Evropës Juglindore». – *Seminari XIX Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare*, Prishtinë-Prizren gusht 2000. UP-FF, Prishtinë dhe ASHSH-IGJL, Tiranë.

484. M(usliu), B(eqir), «Eqrem Çabej dhe letërsia». – *Jeta e re*, revistë letrare, nr. 6, Prishtinë, 1987, f. 912-913.

485. M. A. «Punimet dorëzohen deri më 25 nëntor». – *Bujku*, Prishtinë, 16 nëntor 1998, Prishtinë, f. 11.

Mbititull: Në prag të sesionit shkencor për veprën e Çabejt, në Institutin Albanologjik të Prishtinës.

486. Mansaku, Seit, «Personalitet me vizion të gjerë shkencor e kombëtar». – *Rilindja*, Prishtinë 13 gusht 1993, f. 9.

Mbititull: Në 13- vjetorin e vdekjes.

Nëntitull: Jeta dhe vepra e Prof. Eqrem Çabejt do të kujtohen gjithmonë me nderim.

487. Mansaku, Seit, «Eqrem Çabej dhe gjuhësia historike shqiptare». – *Rilindja*, Prishtinë, 4 prill 1977, f. 14; 6 prill 1999, f. 14, 7 prill 1999, f. 14; 8 prill 1999, f. 14.

Mbititull: Nëntëdhjetëvjetori i lindjes së gjuhëtarit Eqrem Çabej: Ylli që do të shndrisë gjithmonë në hapësirën shqiptare.

Mestituj: Studiues me energji të shumta intelektuale, me zell për punë e pasion atdhetar. Gjuha si një nga përmasat më të rëndësishme të universit gjuhësor. Emri i Çabejt u bë i njohur në rrethet shkencore ballkanike dhe evropiane. Burim themelor për trajtimin e argumentimin e probelemeve të shumta të historisë së gjuhës shqipe. Dëshmi të rëndësishme për autoktoninë e shqiptarëve. Çështjet e gjuhës shqipe i hulumtoi nga jashtë e nga brenda. Mendja më sintetike e dijes albanologjike e shekullit tonë.

488. Mansaku, Seit, «Historia e gjuhës dhe historia e popullit në veprën e Çabejt». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*.

489. Mansaku, Seit, «Pasuri vetjake e shqipes». – *Rilindja*, Prishtinë, 3.9.1977, f. 15.

Nëntitull: E. Çabej, «Studime etimologjike në fushë të shqipes».

Së fundi: «Së fundi, vepra Studime etimologjike në fushë të shqipes» i kalon kufijtë e albanologjisë dhe merr një rëndësi të veçantë edhe për ballkanologjinë dhe gjuhësinë indoevropiane. Shumë fjalë e forma fjalësh të shqipes, shumë mënyra të përfitimit të fjalëve dhe të kuptimeve të tyre, shoqërohen me përgjegjëset e tyre në gjuhët fqinje e në gjuhë të tjera indoevropiane dhe kalohet kështu në krahasime të planit ballkanik e indoevropian. Krahasimet

nga fusha e shqipes, si një gjuhë në vete në rrethin e gjuhëve indoevropiane, kanë një vlerë të veçantë për gramatikën e krahasuar të këtyre gjuhëve prandaj ato do të zënë vendin përkatës në fjalorët krahasimtarë e në gramatika të këtij lloji».

490. Matoshi, Hysen, «Pikëpamjet e Eqrem Çabejt për letërsinë». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

491. Matoshi, Hysen, «Eqrem Çabej dhe historia e letërsisë shqipe». -*Shenjëzat*, Viti I. Nr. 1. Prishtinë, 1998. Shtojcë speciale, Viti I, nr. 1, f. 15-16.

Mestituj: Dokumentet gjuhësore dhe veprat literale; Periodizimi i letërsisë shqipe; Apostulli dhe shkrimtari; vlerësime të Çabejt për shkrimtarët; Përfundim.

492. Matoshi, Hysen, «Eqrem Çabej dhe historia e letërsisë shqipe». *Gjurmime albanologjike –seria e shkencave filologjike*, nr. 28-29/1998-1999, Prishtinë 2002, f. 113-120.

Mestituj: Dokumentet gjuhësore dhe veprat literale; Periodizimi i letërsisë shqipe; Apostulli dhe shkrimtari; vlerësime të Çabejt për shkrimtarët; Përfundim.

Përmbajtja e shkurtër: «Në këtë punim trajtohet njëri ndër kontributet më të rëndësishme të albanologut të njohur, Eqrem Çabejt, në fushë të letërsisë, përkatësisht ndihmesa e tij dhënë historisë së letërsisë shqipe».

Resumme: *Eqrem Çabej and the history of the Albanian literature*. «Having interests in many fields of Albanology, Eqrem Çabej was interested also in studying the Albanian literature. Some aspects of his *Elemente të gjuhësisë e të literaturës shqipe* (1936) are the object of this paper, such as the division of the Albanian literature, the distinction of patriotism from the real literary value, and above all, assessments regarding some of the best Albanian authors. Çabej gave a multiple contribution in the literary studies, especially in literary criticism, in the comparative study of Albanian romanticism versus Europe's romanticism and in compiling a collection that. His division of the Albanian literature history remains an interesting approach to scholars aiming to deal with this issue, and with the history of the Albanian literature as well».

493. Mehmeti, Enver, «Çabej dhe kultura popullore shqiptare». –*Rilindja*, Prishtinë, 10. 5. 1990, f. 10. Kumtesë e lexuar në mbrëmjen përkujtimore të 10-vjetorit të vdekjes së E. Çabejt. Sipas, Sh(yqri) Galices, «Figurë madhore e kulturës shqiptare» (Mbrëmje e madhe përkujtimore në 10-vjetorin e vdekjes së Akademik Eqrem Çabejt).

Nëntituj: 1. Gjuha është treguesi më i dallueshëm i çdo njeriu dhe i çdo populli, 2. Njësia kombëtare e njësia letrare.

494. Mehmeti, Enver, «Çabej dhe letërsia popullore». – *Tribuna shkencore*, 1993

495. Mehmeti, Enver, «Çabej për kulturën popullore». –*Studime në fushën e letërsisë gojore*, Tetovë, 1996, f. 182-186.

496. Mehmeti, Enver, «Pikëpamjet e Çabejt për këngët e moçme popullore». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

497. Mehmeti, Enver, «Pikëpamjet e Çabejt për këngët e moçme popullore». –*Rilindja*, Prishtinë, 9 prill 1999, f. 14; 10 prill 1999, f. 14.

Mbititull: Nëntëdhjetëvjetori i lindjes së gjuhëtarit Eqrem Çabej: Ylli që do të shndrisë gjithmonë në hapësirën shqiptare.

Nëntituj: Ndjenja epiko-heroike e jetës mban gjallë epikën gojore të shqiptarët. Gjurmimet dhe studimet duhet të jenë objektive, pa paragjykime.

498. Mekuli, Hasan, «I dashur Prof. Çabej». *Kartolinë nga Prishtina*, më 6. 6. 1980.

499. Mekuli, Hasan, «I dashur Profesor». *Kartolinë nga Igumenitsa (Greqi)*, më 6. 6. 1980.

500. Metaj, Ilaz, «Zbërthimi i kodit të së Bukurës së Dheut në veprën e Çabejt». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998

Rezimeja në dorëshkrim: «Eqrem Çabej, studiues i mirënjohur shqiptar, të Bukurën e Dheut e gjurmoi si shtresim pagan. Sipas tij, ajo është perëndeshë shqiptare e nënbotës, e ripërtrirjes së natyrës në pranverë, është një *Demetër* Shqiptare. E Bukura e Dheut paraqet veçori të qenies përrallore: shumën e bukurisë, dheun, simbiozën, gjallërinë, ndjek ciklin e rregullt natyror të ruajtjes së sojit. Me pak fjalë, është Bukuria e Dheut, përkundër së Bukurës së Qiellit dhe së Bukurës së Detit. Sipas mitit për Odisenë, profesor Çabej të Bukurën e Dheut e afron me Kirkën.

Sipas logjikës binare të përrallës shqiptare: kjo botë –bota e përtejshme, dritë-errësirë, lartësi-thellësi, jetë-vdekja, e mira-e keqja, e bukura- e shëmtuara, përtëritja-zhdukja, ecja-fluturimi, peripecitë-ngadhënjimi, që për motiv kanë të Bukurën e Dheut, përbërësit e këtyre kundërvënieve binare të kodit të caktuar janë kryesisht elemente ose figura mitike pagane, të kohës së mugët. Figurat, semantikisht janë të botës reale, por shpesh paraqiten edhe të botës ireale. Figura mitike të botës ireale janë në rastet kur njerëzit bisedojnë me kafshë e me shpendë, martohen me to, u vijnë atyre në ndihmë në raste dhe në situata të ndryshme. Kjo është e saktë dhe e mundsishme në përrallë dhe bëhet me qëllim të mosshkëputjes së aksioneve».

501. Mirdita, Zef, (Bashkë me Gani Bobin dhe Rexhep Ismajlin). «Shumë të fala ju dhe familjes». *Kartolinë nga Zagrebi*, 6. 10. 1972.

502. Mirdita, Zef, «I dashuri Profesor». *Kartolinë nga Prishtina*, për Vitin e Ri 1976. Prishtinë, 26. 12. 1975.

503. Mirdita, Zef, «I nderuari Profesor». *Kartolinë për vitin 1978*. Pa datë dhe shënime të postës. Duket të jetë dërguar në zarf.

504. Mirdita, Zef, «Seher gehrter Herr Professor». *Kartolinë nga Heidelberg-u* (Gjermania Demokratike) 16. 6. 1976.

505. Mulaku, Latif «Kontributi i Eqrem Çabejt në dialektologjinë shqiptare», *Tribuna shkencore*, 1993.

506. Mulaku, Latif, «Kontributi i Eqrem Çabejt në dialektologjinë shqiptare», SNGJLKSH, 1987

507. Mulaku, Latif, «Ndihmesa e Çabejt në fushën e dialektologjisë shqiptare». Kumtesë e lexuar në Sesionin shkencor, 1998.

508. Mulaku, Ragip, «Për disa formime gjuhësore brendapërbrenda shqipes, sipas Çabejt». Kumtesë e lexuar në Sesionin shkencor, 1998.

Rezyme në dorëshkrim: «Në këtë studim bëhet fjalë për shumësin e singularizuar të emrave, si: *dem nga *dam, gjedh nga *gadh-i, rreth nga *rrath-i* etj.; për procesin fonetik të metafonizimit të fjalëve: dergjem nga **darg, erdha nga *ardh, shkel nga *shkal*, pastaj për procesin fonetik të zhdukjes së një tingulli nga grupet trikonsonantëshe: *bashkë nga *barshkë, bjeshkë nga *bjershkë, bisht nga *(m)b-ithsh* etj., si dhe për formimet gjuhësore të fjalëve *duaj, duej, duek; rrëgallë, Rrëgallë, Ërgallë, Rogallë, Orgallë; gërhas, gërhamë, kërhamë; gëzhøjë, gëzhole*».

509. Munishi, Rexhep, «Të dhëna etnomuzikore në studimet e Çabejt». Kumtesë e lexuar në Sesionin shkencor, 1993.

510. Murati, Qemajl, «Rreth disa etimologjive të reja në fushë të shqipes», SNGJLKSH, 1987.

511. Murati, Qemajl, «Emërtesa e emrit nacional». Kumtesë e lexuar në Sesionin shkencor, 1998.

512. Murati, Qemal, - Flaka e vëllazërimit, Shkup, 5 mars 1978, f. 9. sipas Jup Kastrati, Bibliografia e prof. Eqrem Çabejt (1929 - 1981), Tiranë, 1981, f. 80 (dorëshkrim).

513. Murati, Qemal, «Emërtesa e emrit nacional», - Shqiptarët dhe Ballkani Ilirik», Tetovë, 1999.

Si përfundim: «Si përfundim, emri shqiptar nuk mund të barazohet me “ai që kupton”, ashtu sikur edhe emri sllav, sllovenin që nuk mund të lidhet me slovo “fjalë”, “ai që flet e kupton”. Ki i

fundit Slaven, bashkë me rrjedhojat Slavan, Slavjan, Slavin, Sloven, Slovin, Slovak në thelb ka karakter gjeografik, të vendit Slave, Slavisko në Sarmati e në Dnjepër, prej nga u shkulën dhe erdhën në Gadishullin Ilirik (tani Ballkanik). Ky emër, pra, nuk shkon me slave (gloria), siç është menduar dikur, apo slova (logos) siç mund të mendojë sot dikush (J. Dragoshevi), Makedonski sloveni 16). Karakter të këtillë gjeografik ka edhe emri i sotëm nacional serb, që reflekton në thelb edhe topikun Sarbske në bregun e Detit Baltik dhe pranë liqenit Sarbskesche See».

514. Murati, Qemal, «Legjendë e gjallë e kulturës shqiptare». -*Bota e re*, Prishtinë, 1980, XII, nr. 9, f. 16.

Mbithitull: Nekrologji prof. Eqrem Çabejt .

515. Murati, Qemal, «Legjendë e gjallë e kulturës shqiptare». -*Bota e re*, Prishtinë, 15 shtator 1980, XVI, nr. 14, f. 4.

Mbithitull: Faqe lavdie në vend të in memoriamit.

Nëntitull i zgjeruar: «Më trembëdhjetë gusht të këtij viti bota shqiptare dëgjoi lajmin më të pikëllueshëm: në një pleqëri jo shumë të thellë, në moshën shtatëdhjetë e dy vjeçare, pas një sëmundje të rëndë e të pashërueshme, vdiq në Tiranë dijetari dhe njeriu më i madh i kulturës sonë i këtij shekulli, po edhe i të gjitha kohërave, Profesori i ndritur e i nderuar nga të gjithë, Eqrem Çabej. Albanologjia në këtë rast humbi burrin më të madh të saj, ndërsa ballkanologjia e indoevropëistika mbetën të veja për një dijetar të kalibrit botëror.

Shembëlltyra madhështore e këtij njeriu viga në jetë e në vepër është vështirë të përshkruhet me fjalë shqipe, jo pse kësaj gjuhe mund t'i mungojnë shprehjet, por pse kemi të bëjmë me personalitetin më kompleks që rrallë mund t'i gjendet shoqi në botë. Dhe sot në këtë zyrtësi e zbrazëti të thellë, kur edhe të dridhet fjala në gojë e lapsi në dorë, si mund të thuhet se më nuk është në mesin tonë Profesori më i dashur Çabej! Por jeta është jetë dhe ligjeve të natyrës u nënshtrohen të gjithë. Mbetet vepra ajo që e bën të gjallë».

516. Nenshkrim i palexueshëm, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

517. Nesimi, Remzi, «Dhjetëvjetori i vdekjes së mësuesit të popullit- prof. Eqrem Çabej», *Gurmime albanologjike –seria e shkencave filologjike*, nr.20-1990, Prishtinë, 1991, f. 347-351.

Mbititulli: Përvjetor. Një fotografi e botuar më parë.

Pasuesi i fundit: Figurën e shquar të shkencave albanologjike dhe personalitetin me vyrtyte të rralla njerëzore të prof. Eqrem Çabejt, emri dhe vepra e të cilit të gjithëve na bën nder, gjithnjë do ta kujtojmë me ndjenjen e respektit më të thellë».

518. Newmark, Leonard, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

519. Neziri, Zymer, «Mendimi i Profesorit Eqrem Çabej për eposin tonë heroik». Kumtesë në *Tribunën shkencore*, 1993.

520. Neziri, Zymer, «Pikëpamjet e Çabejt për ciklin e Mujit dhe të Halilit». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

Rezymeja në dorëshkrim: «Eqrem Çabej i konsideron të lashta këngët me lahutë. Pra, eposi ynë heroik është i lashtë, ashtu siç janë të lashtë kushtrimi, pritja e mikut, vëllamëria, krahas përshkrimit të qenieve të mbinatyrshme të besimeve popullore me ndodhitë e jetës që te Homeri, thotë ai. Mbështetur në *motivët e vjetra* të poezisë sonë popullore, Eqrem Çabej shton çështje me rëndësi në fushë të epikologjisë, siç është ndriçimi i mitologjisë së stërgjyshërve tanë paganë, si dhe i mitologjisë së krahasuar të popujve të tjerë e të rinj të Ballkanit. Ai është i bindur se trajtat e moçme në jetën dhe në kulturën e shqiptarëve janë ruajtur më mirë dhe më besnikërisht se te cilido popull tjetër indoevropian. Po nuk u njoh kjo jetë e shqiptarëve të vjetër, nuk do ta kupojmë as poezi-në popullore në funksion të kësaj vete, thotë ai.

Emrat tripjesësh të heronjve të ciklit të kreshnikëve, si Gjergj Elez Alia, Dezdar Osman Aga, Siran Osman Aga, Bud Aline Tali, Ager Isvan Aga, Sokol Halil Aga, Eqrem Çabej i vë në rrafsh krahasues me emrat tripjesësh në Veri, si Dedë Gjo Luli, Prekë Bibë Doda, ose në Jug, si Gjon Bua Shpata, Tanush Muzakë Topia. Ai përmend edhe tendencën për krijim të tripjesëshit, si Aga Hasan

Agë, Begu Hasan Beg. Tripjesëshin e konsideron “gjurmë e lashtë e njësisë së dikurshme shqiptare”.

Prapa Zanës së ciklit të kreshnikëve, është një hyjni ilire, pohojnë shumë studiues. Këtë mendim nuk e mohon E. Çabej, kurse për ciklin thotë se ai është i vonë në Ballkan, ashtu siç janë, edhe vetë sllavët e jugut. Megjithatë, villa ka pasur disa tipare të Dianës ilire-roamne dhe i ka ruajtur, thotë ajo».

521. Neziri, Zymer, «Tri fazat e mendimit të E. Çabejt për etimologjinë e emrit kreshnik», dorëshkrim në redaksinë e GJA-folklor dhe etnologji, nr. 30-2000.

Rezymeja në dorëshkrim: «Eqrem Çabej, duke shkruar për isoglosën «këngë trimash», lidhur me emrat popullorë të këngëve epike të Gadishullit Ballkanik të shqiptarët, të serbët e të kroatët, ndalet edhe te etimologjia e emrit kreshnik, në veprën e tij të vitit 1939, «Për gjenezën e literaturës shqipe», kur shfaq mendimin për prejardhjen shqipe të kreshnikut nga rrënja *kreshtë*. Në këtë fazë ai mbështetet në N. Joklin dhe kundërshton vetëm Ernest Koliqin. Në recensionin e vitit 1960 për Maksimilian Lambercin dhe veprën e tij «Epika popullore e shqiptarëve», Eqrem Çabej nuk e mbron mendimin e vitit 1939, për rrënjën *kreshtë* nga shqipja, por as nuk i kundërvihet Lambercit për etimologjinë serbe të kreshnikut. Eqrem Çabej në vitet '70 del haptas kundër tezës së vet të viteve '30 dhe pranon tezën sllave të A. Shmausit për etimologjinë sllave të fjalës kreshnik».

522. Nuhiu, Vesel, «Diskutim lidhur me pikëpamjet e Çabejt për paskajoren në gjuhën shqipe». - Tribuna shkencore, 1993

523. Osmanaj, Sylë, «Takimi i studiuesve dhe ekspertëve të shkencave albanologjike». - Rilindja, Prishtinë, 16.8.1987, f. 10.

Mbititull: Seminari XII NGJLKSH.

Nëntitull: Seminari në të cilin marrin pjesë albanologë nga vendi dhe rreth 20 shtete të botës, i zhvillon punimet deri më 29 gusht.

524. Osmanaj, Sylë, «Gjurmime albanologjike –seria e shkencave filologjike». *Rilindja*, Prishtinë, 10. 12. 1978, f. 10.

525. Osmanaj, Sylë, «Filloi punën sesi shkencor». - *Rilindja*, Prishtinë, 28. 8. 1987, f. 10.

Mbititull: Seminari XIII NGJLKSH.

Nëntitull: Reth temës së parë bosht *Veprimtaria shkencore e E. Çabejt* kumtesat e tyre i lexuan rreth njëzet pjesëmarrës. –Mbi bazën e rezultateve në fushën e studimeve të autorëve të vjetër shqiptarë, mbi rezultatet e qëmtuara dialektore dhe mbi grumbullimin e një fondi të pasur leksikor, etimologu Eqrem Çabejt shoshiti një visar prej katër mijë fjalësh.

526. Osmanaj, Sylë, «Punë e frytshme e përmbajtësore». *Rilindja*, Prishtinë 29. 8. 1987, f. 11.

Mbititull: Përfundoi punimet Seminari XIII NGJLKSH.

Nëntitull: Në sesionin shkencor (*Veprimtaria shkencore e E. Çabejt-v.j.*) u prezentuan rezultate shkencore të rreth tridhjetë studiuesve.

527. Osmanaj, Sylë, «Tubohen rreth 80 vetë nga 20 vende». *Rilindja*, 14.8.1987, f. 11.

Mbititull: Nesër fillon SNGJLKSH.

Nëntitull: Në kuadër të Seminarit, siç u tha në Konferencën e djeshme për shtyp, organizohet edhe Sesioni shkencor rreth dy temave bosht: «Jeta dhe vepra e Eqrem Çabejt» dhe «Çështje të romanit tonë të sotëm».

528. Osmani, Sylë, «Manifestim tradicional kulture me rezultate të pamohueshme». -*Rilindja*, Prishtinë, 12 shtator 1987, f. 10.

Mestitull: Biseda e së shtunës.

Nëntitull: Bisedë me Akademik Idriz Ajetin, drejtor i seminarit të Gjuhës, Letërsisë dhe Kulturës Shqiptare. Pyetje: Ç’fjalë keni për seminarin e sivjetëm, ç’rezultate solli ai rreth dy temave bosht, rreth Çabejt dhe rreth romanit?

529. Osmani, Tomor, «Kontribute të Çabejt në fushë të fjalëformimit të gjuhës shqipe». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*.

530. Pajaziti, Naser, «Pikëpamjet e Çabejt për origjinën e gjuhës shqipe». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

531. Pepa, Simon, «Çabej për leksikologjinë dhe leksikografinë shqiptar». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*.

532. Pirraku, Muhamet, «Kuptimi i emrit kombëtar për gjuhën e popullin çështje shkencore e hapët» - *Kultura kombëtare shqiptare deri në lidhjen e Prizrenit, IAP, Prishtinë, 1989*.

Pasues: «Kësaj teze (tezës popullore shqiptare se fjala *shqip*, përkatësisht se emri i shqiptarëve, vë nga totemi *shqype*, emri i shpezës së adhëruar nga shqiptarët), i kushtoi rëndësi edhe E. Çabej, por nuk i dha udhë e zgjidhje përfundimtare. Ky dijetar nuk pranonte asnjë tezë të derisotme për burimin e sigurtë të emrit të gjuhës e të popullit shqiptar. E hodhi, pakursyeshëm, edhe tezën e A. Ch. Chatzisë se *shqip* e *shqiptar* mund të vinte nga greqishtja e re *skipétto* (pushkë, pushkëtarë) e kjo nga italishtja *Schioppetto*. Më tutje, Çabej, në këtë vend, shfaqte mendimin se emri shqiptar “na shfaqet si emër familjeje më një kohë kur emri i vjetër i popullit është edhe më në lulëzim e sipër”. Madje, kohë më parë, në një vend tjetër, Çabej sikur i falte besimin tezës se emri shqiptar vinte nga emri i familjes shqiptare të Drishtit *Schivipudar Schepuder Schapudar Scapuder* që përmendet midis viteve 1368-1402 dhe këtë tezë e quante “një hipotezë që meriton të gjurmohet më tej”. Mirëpo, kjo tezë e cila zuri fill me mendimet e M. Shufflait u hodh kategorisht nga gjuhëtari Selman Rizaj, i cili e quajti atë jo vetëm të paqëndrueshme, por edhe qesharake. Familja drishtase Schivipudar, pos që dha ndonjë prift, nuk luajti rol në historinë shqiptare të mesjetës. Ndërkaq Eqrem Çabej, aty kah fundi i jetës së tij, e korrigjoi veten, në heshtje hodhi tezën e Shufflait dhe në emrin shqiptar shihte emrin e ndonjë popullsie ilire».

533. Pirraku, Muhamet, «Areali etnik i shqiptarëve te Çabej, sipas etnonimeve». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Pasues nga dorëshkrimi: «Areali gjuhësor lashtoilir arriti në thellësi të Evropës, deri në Baskide dhe Karpate dhe nga Alpet –në brigjet lindore të Apenineve, kurse areali etnik i ilirëve i periudhës së universumeve helene e latine shtrihej në lindje të Adriatikut, nga Astria deri në Jon, kurse në hinterlenad territori në jug të Danubit, në perëndim të Moravës Jugore e të Vardarit dhe në veri të Gjirit të Artës.

Areali i shqiptarëve të periudhës së kombësisë shqiptare sipas etnonimeve të shqiptarëve të shqyrtuara nga Çabej, del shumë më i vogël se ai i periudhës ilire të universumeve helene e latine. Sipas llogarive të mia, ky areal kapte rreth 125.000 km². Areali etnik ilir ka pësuar ristriksion të madh nga ana veriore, verilindore e veriperëndimore. Çabej nuk u ndal gjatë në shkaqet që sollën këtë gjendje: tërheqja e kufijve të Perandorisë Bizantine nga veriu në drejtim të qendrës, integrimi i realiteteve të reja etnike në vendet ilire në simbiozë të anasve me të ardhurit, me ndërmjetësimin e universumit kristian etj.

Kufiri i arealit etnik shqiptar i periudhës së kombësisë nuk do të ndryshoj në jug, në jugperëndim dhe në juglindje, duke mbetur në Moravë e Vardar, në Gjirin e Artës dhe në gjatësinë e bregdetit Jon e Adriatik, nga Preveza e deri në afërsi të Gojëve të Kotorrit. Në ruajtjen e kufirit të arealit etnik shqiptar në këtë anë ndikoi afërsia me qendrën perandorake –me administratë shqiptërore e me kishë të patrazuar as në fazën e integritit të të dy kombësive fqinje – shqiptare e greke, në fille të depërtimit të administrimit perandorak osman në ish-arealin perandorak romejo-bizantin.

Areali etnik shqiptar i periudhës së kombësisë shqiptare të bashkëjetesës së tre, përkatësishtë pesëmërshit etnik për shqiptarët: dardan, alban, epirot, maqedonas dhe shqiptar në vështtrimin shkencor të Çabejt është diçka më e gjerë se areali i njësisë etnokulturore e gjeopolitike të Shqipërisë së periudhës kombëtare shqiptare të shtrirë midis shkallëve 39 e 43 të gjerësisë veriore sipas Hahnit dhe të shkallëve 17 e 20 të gjatësisë lindore me gjatësinë më të madhe 1250 km dhe gjerësinë më të madhe 100 km sipas Sami Frashërit. Njësia etnokulturore dhe gjeopolitike e Shqipërisë në këtë periudhë kishte rreth 115.000 km². Së këndejmi, rodhën konstatimet e mbështetura të Çabejt për ristriksionet e trevës etnike shqiptare historike përballë tezave sllave e greke për

ekspansionin shqiptar jashtë jashtë trevës së “Shqipërisë së vërtetë”, ish-visi antikomesjetar iliro-arbëresh i Albanonit-Arbërit».

534. Pirraku, Muhamet, «Areali etnik i shqiptarëve te Çabej, sipas etnonimeve». – *Rilindja, Zvicër*, 10 prill 1999, f. 14; 12 prill 1999, f. 14; 13 prill 1999, f. 14.

Mbititull: Nëntëdhjetë vjetori i lindjes së gjuhëtarit Eqrem Çabej: Ylli që do të shndrisë gjithmmonë në studimet shqiptare.

Nëntituj: Dy rrafshe kohore të rikonstruimit historik të arealit etnik shqiptar. Çabej nuk dyshoi në ekzistimin e lidhjes iliro-pellazgjike.

535. Pllana, Qerim, «Eqrem Çabej – personalitet poliedrik i shkencës shqiptare». (tribunë shkencore), *Bujku*, Prishtinë, 15 qershor 1993, f. 16.

536. Pllana, Qerim, «Kultura e Komanit në veprat gjuhësore të Eqrem Çabejt». Kumtesë e përgatitur për lexim në *Tribunën shkencore 1993*.

537. Pllana, Qerim, «Kultura e Komanit në veprat gjuhësore të Eqrem Çabejt». - *Dilemat e bashkimit kombëtar*, botoi Partia Popullore Shqiptare, Prishtinë, 1998, f. 135-147. Shih edhe fusnotat: f. 173-177.

Mestituj: Ç’fsheh kultura e Komanit?!; Rrënimet të onomastikës nga invazionet bizantine e sllave; Me ç’dioptri shikimi merret shkenca slave, në veçanti ajo serbe? Në vend të përfundimit – Çabej për tezat e dyshimta; Në vend të përfundimit.

Përfundimi: «Është bërë një përpjekje e kufizuar analizuese e kulturës së Komanit, në veçanti e veprave gjuhësore të Çabejt, e historike të S(kënder) Anamalit dhe arkeologjike të A(leksandër) Stipçeviqit. Lënda e këtyre nuk është përfshirë, pos theksimeve paksa më të rëndësishme të tyre, sepse ajo punë do të kërkonte një përkushtim dhe studim shumë më të thellë, më analitik dhe më empirik. Në nekropolet e kalave të Dalmacisë dhe të Komanit, 26 stacionet hulumtuese, qysh prej vitit 1910-1914, u bënë një ndër objektet më të rëndësishme hulumtuese arkeologjike në Ballkan. Midis tjerash, në këto nekropole e stacione janë gjetur tri unaza me mbishkrime të hershme ilire, njëra prej tyre e bronzit të hollë, që

mban mbishkrimin: *ana ohoh icer –(ices)*. Për përshkrimin e këtij mbishkrimi kanë merita: Degrand, Ippen, Nopsa dhe dijetarë të tjerë. Kurse dr. Eqrem Çabej ka dhënë vlerësime se këto mbishkrime flasin për një ilirishte të shkruar, siç thekson edhe vetë Ippen. Pra, Komani u bë një qendër e një kulture të njohur të lashtësisë së shkruar të ilirishtes qysh prej vitit 1910». (147)

538. Pllana, Shefqet «Çabej si studiues i folklorit», *Seminari, 1987.*

539. Pllana, Shefqet, «Kontributi i E. Çabejt për studimin e letërsisë popullore». - *Tribuna shkencore, 1993.*

540. Qerthulli i Onomastikës «Eqrem Çabej» në kuadër të Shoqatës Aksioni i Rinisë Demokratike Shqiptare «Pjetër Bogdani» në Prishtinë. Shih dosjen me materiale në arkivin e Shoqatës së Rinisë Demokratike «Pjetër Bogdani» në Kishën Katolike të Prishtinës, të themeluar në vitin 1992.

541. Qosja, Rexhep, «Dialogu i vjetër në aranzhman të ri». *Morfologjia e një fushate*, IAP, Prishtinë, 1980. f.177-183.

Përfundimi: «Le të nxjerrim konkluzionet e duhura.

Në vëllimin V të kompletit të veprave të profesor Eqrem Çabejt, të botuar nga «Rilindja» në vitin 1975, janë botuar:

-për poezinë e Lasgush Poradecit 3 faqe

-për poezinë e De Rades 3 faqe e 11 rreshta

-për poezinë e Nolit 1 faqe, 9 rreshta

-për letërsinë shqipe përgjithësisht 2 faqe, 22 rreshta

Gjithësej 9 faqe, 42 rreshta. Domethënë në kompletin e veprave të profesor Çabejt, të botuar nga «Rilindja» në vitin 1975, janë botuar gjithsej 9 faqe e 42 rreshta të formatit 17 X 24 për letërsinë shqipe në përgjithësi dhe për poezinë e tre poetëve të saj në veçanti. Edhe në qëftë se pranojmë karakterin më të lartë shkencor të këtyre 9 faqeve dhe 42 rreshtave – megjthëse të shumtën kanë karakter impresionist – shtrohet pyetja morale profesionale: si mund të pagëzohen studime teorike letrare këto 9 faqe dhe 42 rreshta? Për më tepër, si mund të pagëzohen studime teorike letrare një artikull, një ese, një deklaratë dhe një nënkaptinë libri, që bashkërisht kapin 9

faqe dhe 42 rreshta të formatit 17 X 24? Është e qartë, in flagranto e qartë, se Hysni Hoxha bën falsifikime dhe, me falsifikime in flagranto, do të mashtrojë lexuesit e rubrikës kulturore të *Rilindjes*. Po në qoftë se Hysni Hoxha mund të bëjë përpjekje të mashtrojë lexuesin është e çuditshme, simptomatike dhe indikative se si «Rilindja» ia lëshon atij faqen e vet, rishtaz numër 14, që ai t'i demonstrojë përpjekjet e tij mashtruese, dhe ia lëshon duke mos ndier kurrfarë përgjegjësie pse nuk e boton edhe tekstin tim të shqiptuar në emisionin e Spektrit dhe, për më tepër, duke mos dhënë kurrfarë sqarimi për një gjest të tillë. Është e qartë se, më parë se me mosnjohjen e të drejtave të autorit dhe me mosrespektimin e përgjegjësisë kulturore të një gazete, këtu kemi të bëjmë me diçka tjetër: me mundësinë e redaktorit të rubrikës kulturore dhe, sidomos, të kryeredaktorit të *Rilindjes* që t'ua vë gazetën në dispozicion organizatorëve të fushatës si të ishte pronë e tyre private”. (182-183)

542. Qosja, Rexhep, «Dialogu i vjetër në aranzhman të ri». *Morfologjia e një fushate*, IAP, Prishtinë, 1980. f.177-183.

Kapitulli: Argumentet politike dhe nacionale të fushatës f. (267-293). Nëntitujt: Argumentet politike; Parulla e fushatës; Argumentet nacionale; Fushata dhe propaganda individuale. Në vend të përmbajtjes: «Jo ata kanë një hall tjetër.

Ata s'mund ta dinë, sepse s'kanë si ta dinë, se një njeri që ia kushton krejt jetën dhe krejt veprën e vet letërsisë nacionale të popullit të tij nuk mund të mohojë jo vetëm autorët e përmendur, por asnjë autorë që ka një fije rëndësie për atë letërsi. Por një njeri i tillë, pa fije mëdyshjeje, injoron skribentët, kalemxhinjtë. Ata kanë një hall tjetër: ata e dinë se nuk kam, sepse nuk mund të kem, asnjë fije respekti për shkrimet e tyre, për shkarravinat e kantautorëve, që me dhunë duan të hyjnë ku se kanë vendin. Qëndrimin tim indiferent ndaj tyre, prandaj, e ngrenë dhe e përgjithësojnë deri në nivelin e gjoja qëndrimit tim mohues ndaj krijuesve të dalluar shqiptarë siç janë Naimi, Migjeni, Çabej, Kadare, respektivisht ndaj gjithë letërsisë kombëtare.

Pse?

«Dhe, megjithëse jeremiada se unë gjoja mohoj krijuesit më të shquar kombëtar janë absurde po aq sa është e pamoralshme krejt fushata e tyre, ata janë konsekuentë në logjikën e propagandës që në esence bazohet në këtë logjikë perfide:

-RQ është anacional;

-si anacional RQ është heretik;
-ndaj heretikut janë të lejuara të gjitha mjetet!» (293)

543. Qosja, Rexhep, «Spektri». Emisionin për kulturë në Televizionin e Prishtinës, me 1 mars 1878, për shkrimet kritike dhe historike letrare të Eqrem Çabejt. Emision kushtuar prezentimit të veprave të profesor Eqrem Çabejt në Prishtinë. Sipas Rexhep Qosja. *Morfologjia e një fushate*, IAP, Prishtinë, 1980, f. 177-178.

544. Qosja, Rexhep, «Dijetari i madh». Referat i lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Nëntitujt: Përvjetori i dijetarit të madh; Shumësia e interesimeve; Çështjet themelore; Çështjet themelore të gjuhës shqipe; Jetëshkrimi i fjalëve; Gjuha letrare; Gjerësia dhe thellësia; Rëndësia kombëtare e veprës së tij.

Shkëputje nga dorëshkrimi. «I. Përvjetori i dijetarit të madh: E shënojmë këtë përvjetor posaçërisht të rëndësishëm: përvjetorin e nëntëdhjetë të gjuhëtarit tonë Eqrem Çabej. E quajmë këtë përvjetor të rëndësishëm sepse është përvjetori i dijetarit deri sot më të madh që ka shkruar në gjuhën shqipe dhe për shqiptarët. Këtë përvjetor e shënojmë krenarë pse në gjirin e popullit tonë ka lindur dhe është shquar një dijetar i tillë siç ishte ai, por pa atë gëzim që, rëndom, i përshkon shënimet e përvjetorëve aq të rëndësishëm. Na takoi ta shënojmë këtë përvjetor në kohën kur në jetën tonë bashkëjetojnë shpresa dhe zhgënjime, ngadhnjime dhe pësime, qëllime të larta, por edhe pikëllime të mëdha.

Nuk mund të flasim këtu për veprën e Eqrem Çabejt e të mos vëmë në dukje se çdo mendim e çdo fjalë na e rëndon zia për të gjitha jetrat e këputura sivjet para kohe, për të gjithë ata djem e ato vajza, që nuk arritën të lexojnë veprat që do t'i lexonin a t'i shkruajnë veprat që do t'i shkruanin dhe për të gjithë ata, rinia e të cilëve këto ditë përnjëherë u këput në atë brezin e hollë mes tokave shqiptare, të cilin padrejtësia historike dhe politike vazhdon ta quaj kufi ndërmjet Shqipërisë dhe Jugosllavisë (Serbia dhe Mali i Zi). Është ky çmimi i shtrenjtë, më i shtrenjti, që populli shqiptar detyrohet edhe më tej t'ia paguaj asaj që dijetari Eqrem Çabej ia kushtoi punën mendore dhe jetën: tërësisë së botës shqiptare».

Rëndësia kombëtare e veprës së tij: «Duke trajtuar çështjet nyja, themeltare, në veprën e tij diturore, Eqrem Çabej synon dhe arrinë qëllime largvajtëse për popullin shqiptar.

Në veprën e tij, për herë të parë në studimet shqiptare, ndërtohet pamje e tërësishme, shkencërisht e sistemuar, dhe e përthelluar, mbi prejardhjen e popullit shqiptar, mbi gjuhën e tij mbi qytetërimin dhe mbi kulturën e tij.

Dhe, kjo pamje e tërësishme ndërtohet me të dhëna tërësisht diturore.

Siç ngjan gjithmonë dhe gjithkund me veprat e mëdha artistike dhe diturore, vepra e Çabejt e kalon rëndësinë thjesht diturore dhe, për popullin shqiptar, merr rëndësi politike e historike kombëtare.

E ndërtuar mbi çështjet themelore që përmbushin konceptin e kombësisë, ajo bëhet mbrojtëse supreme diturore e të drejtës sonë kombëtare në kuptimin historik, kulturor, politik dhe territorial.

Le të thuhet këtu, njëkohësisht, se vepra e tij përfaqëson shkallën deri sot më të lartë në të cilën në fushë të diturisë është ngritur shpirti kombëtar, që në të kap gjerësi dhe lartësi evropiane. Si e tillë ajo bëhet dëshmi, pa dyshim dëshmia deri sot më përfaqësuese në fushë të diturisë, e mundësive të popullit shqiptar për të krijuar shkencë të madhe.

Ajo do të jetë thesar pambarimisht i çmuar që do të ndikojë përgjithmonë në vetëdijen, në kulturën dhe në atdhetarizmin shqiptar».

545. Qosja, Rexhep, «Periodizimi i letërsisë shqipe. Pasqyra e periodizimeve të gjertanishme». *Prej tipologjisë deri te periodizimi*, Akademia e shkencave dhe Arteve e Kosovës –Instituti Alabanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1979, f. 311-314.

546. Qosja, Rexhep, «Prof. Eqrem Çabejt, me ndjenjat e përkushtimit dhe të respektit më të singertë». Përkushtim në librin *Antologjia e lirikës shqipe*, Prishtinë, 1972, botimi i parë. Shih arkivin e Çabejt. Tiranë, më 13. 10. 1972.

547. R(exhepi), F(isnik), «Botime të veçanta për Çabejn». -*Kosova sot*, e përditshme, Prishtinë, 26 dhjetor 1998, f. 18.

Mbititulli: Në shenjë të 90-vjetorit të lindjes së Çabejt.

Nëntitulli: Revistat «Jeta e re», «Sheshi», dhe «Shenjëzat», dalin me nga një vëllim të veçantë për veprimtarinë e këtij personaliteti të madh të gjuhësisë.

548. Raça, Shkëlzen, «Çabej mbi elementin shqiptar në Greqi». Kumtesë e lexuar në *Seminari*, 1987.

Rezymeja në dorëshkrim: «Mbështetur në të dhënat e albanologut të famshëm shqiptar, Çabej, të shkruara kryesisht në korpusin e veprimtarisë së tij shkencore me titull *Studime gjuhësore* autori i këtij artikulli ka vjelë materialin e ka konkluduar me sa vijon: Profesor Çabej, duke pasur gjithnjë parasysh bazën burimore si dhe literaturën shkencore nga e kaluara, konsideroi se kolonia shqiptare në Greqi ka qenë ndër kolonitë më të mëdha dhe diaspora më e madhe e shtrirjes së shqiptarëve në mesjetë. Pra, duke iu referuar autorëve bizantinë, historianit gjerman Fallmerayer, themeluesit të albanologjisë Hahn, albanologut grek me prejardhje shqiptare Phuriuis, Prof. Çabej përfundon se shqiptarët ka të ngjarë të kishin ardhur në Greqi masovikisht në shekullin XIV duke u drejtuar fillimisht në Tesali, Akarnani, Etole Maqedoni dhe më pas, kryesisht në shek. XV të ngulim këmbë në fillim në Boeti në Eube, në Atikë, në More e madje edhe në ujëdhësat e largëta të Egjeut.

Tiparet kryesore sipas mendimeve të prof. Çabejt lidhur me ngulimet e elementit shqiptar në Greqi janë se: shqiptarët nuk zunë vend në Heladën e lashtë përnjëherë por në disa etapa; se në aspektin gjuhësor ata ruajnë toskërishten e vjetër, se ata kanë lënë edhe sot e gjithë ditën gjurmë të thellë në toponiminë shqiptare në Greqi, dhe se përgjithësisht shqiptarët e mesjetës i dhanë kombit grek gjak të ri. Në disa observacione me dëshminë e një analize të shkurtër shkencore, prof. Çabej le të kuptojë, duke iu referuar ca hipotezave të dijetarit Phuriqi se shqiptarët kanë mundur të zënë vend në Greqi që në shekullin XI».

549. Raka, Fadil, «Eqrem Çabej dhe zhvillimi i gjuhës letrare shqipe».-Fjala, revistë për kulturë, art, letërsi, 1 shtator 1983, Prishtinë, f. 5.

Mestitujt: 1. Mbledhja e leksikut, 2. Dialektologjia, 3. Rëndësia e mbledhjes së materialit folklorik, 4. Toponomastika.

Në fund: «Do theksuar, më në fund se për jetën dhe veprimtarinë shkencore të Prof. Eqrem Çabejt është shkruar fare pak. Veç dy punimeve të qëlluara mirë, të shkruara nga Akademik

Idriz Ajeti dhe dr. Rexhep Ismajli, si dhe një artikulli të shkurtër të botuar nga redaksia e revistës *Studime filologjike* me rastin e vdekjes së tij, për veprimtarinë e këtij enciklopedisti mund të thuhet shlrshëm se nuk është shkruar tjetër gjë. E veprimtaria e tij, e cila shënon kulmin e zhvillimit pothuajse të të gjitha krijimeve të shkencës albanologjike, meriton të studiohet hollësisht, sepse kjo do të kontribonte jo vetëm për njohjen e opusit shkencor të këtij kolosi, por edhe për zhvillimin e mëtejshëm të shkencave albanistike. Nga studimet e thukta të Prof. Çabejt patën dobi të madhe të gjithë lëmenjt e gjuhësisë shqiptare e më së shumti gjuha e sotme letrare shqipe, mjetet kodifikuese të së cilës duke u mbështetur pikërisht në këto punime u vunë në baza solide shkencore, dhe sot karakterizohen nga niveli i lartë i punimit shkencor».(5)

550. Raka, Fadil, «Kontributi i prof. Eqrem Çabejt për standardizimin e shqipes letrare», -Çështje të shqipes letrare, «Shkupi», Shkup, 1998, f. 186-191.

551. Raka, Fadil, «Një vështrim i shkurtër i zhvillimit historik të drejtshkrimit të gjuhës shqipe gjer në prag të çlirimit». - *Historia e shqipes letrare*, Universiteti i Tetovës - Fakulteti i Filologjisë, 1997, f. 186.

Citat: «Prof. Eqrem Çabej në studimin e tij të gjerë për veprën e Gjon Buzukut na jep një pasqyrë të qartë të nivelit të zhvillimit të gjuhës dhe të ortografisë së saj në shekullin XVI».(186)

552. Raka, Fadil, «Eqrem Çabej për shqipen letrare». *Seminari*, 1987.

553. Raka, Fadil, «Kontributi i prof. Eqrem Çabejt për zhvillimin e drejtshkrimit të shqipes». *Seminari* 1988, f. 190

Përfundim: «Më në fund mund të pohojmë me siguri të plotë se vepra gjuhësore e prof. Eqrem Çabjet luajti rol të rëndësishëm për zhvillimin e drejtshkrimit të shqipes dhe për kristalizimin përfundimtar të normës së saj. Në këto vepra të këtij gjuhëtari u sanksionuan dhe u kristalizuan në mënyrë të qartë shumë forma drejtshkrimore, të cilat u rrënjosën në të gjitha rregullat e drejtshkrimit të shqipes letrare kombëtare. Duke lexuar veprat gjuhësore të prof. Eqrem Çabejt, mund të vërehet se ato janë shumë të afërta me nor-

mën e shqipes së sotme letrare. Këto vepra edhe me përmbajtjen që kanë, edhe me formën e shkrimit të tyre e quan shumë shpejt përpara njësimin e drejtshkrimit të shqipes letrare. Kemi bindjen se këto studime të prof. Eqrem Çabejt gjithnjë shërbyen si udhërrëfim për zhvillimin e mëtejshëm të drejtshkrimit të shqipes letrare. Kjo tregon qartazi se rëndësia e veprave të tij për zhvillimin e mëtejshëm të shqipes së përbashkët letrare kombëtare vërtet është shumë e madhe».

554. Raka, Fadil, «Kontributi i prof. Eqrem Çabejt për zhvillimin e gjuhës letrare shqipe». *Përparimi*, revistë shkencore, nr. 1. Prishtinë, 1984, f. 85-94.

555. Rashiq, Nikolla, «Eqrem Çabeji (1908-1980)». *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, 1 tetor, 1982, Prishtinë, f. 4.

Mbithitull: Në përvjetorin e dytë të vdekjes.

Shënim: Marrë nga «Okò», Zagreb, 13 shtator 1980.

556. Redaksia. «Vdiq lauruesi më i madh i gjuhësisë shqiptare prof. dr. Eqrem Çabejt». *Koha* –revistë për art, shkencë, kulturë dhe çështje shoqërore, qershor-shtator 1980, nr. 3-4, Titograd, f. 69-71.

Mbithitull: In memoriam.

557. «Reklamë». Rëndësia e veprës së Prof. Eqrem Çabejt për studimet albanologjike. Instituti Albanologjik i Prishtinës –Dega e Gjuhësisë. Sësoni shkencor me titull «Rëndësia e veprës së Prof. Eqrem Çabejt për studimet albanologjike». Kushtuar 90-vjetorit të lindjes së Prof. Eqrem Çabejt, Prishtinë, nëntor 1998, 1 faqe A4 me një fotografi në mes. Ideator Dr. Zymer Neziri, Begzad Baliu, realizator Dr. Adem Dema.

558. Sëson shkencor. «Rëndësia e veprës së Eqrem Çabejt për studimet albanologjike». Sësoni Shkencor kushtuar 90-vjetorit të lindjes me temë bosht, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Dega e Gjuhësisë, Prishtinë, më

25 dhe 26 dhjetor 1998. Janë lexuar mbi gjashtëdhjetë kumtesa.

559. Rexhaj, Besim, «Përkujtim i denjë i kolosit të kulturës shqiptare».-Fjala, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, 1990, nr. 10, f. 2.

Mbititull: Në 10-vjetorin e vdekjes së Eqrem Çabejt.

560. Rexhepi, F(isnik), «Studime të thelluara mbi krijimtarinë letrare të Çabejt». -*Kosova sot*, e përditëshme, Prishtinë, tetor, 1998, f. 12.

Mbititull: Revista «Jeta e re». Revistë letrare

Nëntitulli: Në këtë numër tematik kushtuar Profesorit Eqrem Çabej, botohen studime të autorëve të shumtë.

561. Rexhepi, Fisnik, «Çabej gjithnjë kishte kërkuar një gjuhë unike». - *Kosova sot*, e përditëshme, 27 dhjetor 1998, Prishtinë, f. 12.

Shënim: Sesionin shkencor «Rëndësia e veprës së Eqrem Çabejt për studimet albanologjike».

Mbititulli: Përfundoi Sioni shkencor «Rëndësia e veprës së Eqrem Çabejt për studimet albanologjike».

Nëntitulli: Akademik Rexhep Ismajli u paraqit me kumtesën e parë me temën «Çabej për gjuhën letrare», në të cilën prezantoi meritat e Çabejt në gjuhësinë shqiptare.

562. Rexhepi, Fisnik, «Instituti Albanologjik organizon një sesion shkencor». -*Kosova sot*, e përditëshme, dhjetor, 1998, Prishtinë, f. 10.

Mbititull: Në 90-vjetorin e lindjes së Eqrem Çabejt.

Nëntitull: Në këtë sesion, i cili do të mbahet në nëntor, pos studiuesve shqiptarë, për veprën albanologjike të Çabejt pritet të prezentohen me kumtesa edhe shkencëtarë nga Gjermania dhe Zvicra.

563. Rexhepi, Fisnik, «Njeriu që i siguroi shkencës shqiptare përmasën ndërkombëtare të saj». -*Kosova sot*, Prishtinë, 26 dhjetor 1998, f. 18.

Shënim: Raport nga Sesioni shkencor «Rëndësia e veprës së Eqrem Çabejt për studimet albanologjike».

Mestituj: 1. Një nga shtyllat mbi të cilën do të ngritet shkenca shqiptare, 2. Në veprën e tij diturore, Eqrem Çabej synon dhe arrin qëllime largvajtëse, 3. Jetëshkruesi më i përkushtuar i fjalës shqipe, ndihmesa në fushën e dialektologjisë shqiptare.

Nëntitulli: Me veprën madhore të E. Çabejt, gjuhësia shqiptare hyri me dinjitet dhe u radhit krahas simotrave të saj të Ballkanit dhe Evropës dhe kjo vepër për shumë kohë do të jetë një nga shtyllat mbi të cilën shkenca shqiptare do të ngritet deri në përmasat më të larta të diturisë së përgjithshme. (18)

564. Rifati, R. «Afërdita Dolloshi - solistja më e suksesshme». «Rilindja», Prishtinë, 9. 3. 1981, f. 14.

Mbititull: Përfundoi festivali i X Krahinor «Kosovarja këndon '81».

Nëntitull: «Shpërblimi i “Rilindjes” iu nda Elife Podvoricës nga Podujeva për këngën kushtuar Eqrem Çabejt».

565. Riza, Selman «Relacion i zgjeruar mbi ribotimin kritik të Gjon Buzukut nga Eqrem Çabej». - *Shenjëzat*, 1998, f. 14.

566. Riza, Selman, «Relacion i zgjeruar mbi ribotimin kritik të Gjon Buzukut nga Eqrem Çabej». - *Vepra, 1. ASHAK - Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Votime të veçanta XXII, Libri 11, Prishtinë, 1996, f. 491-542.*

Përmbledhje e autorit: «Përmbledhje. I. Vlerësim përgjithësisht pozitiv i ribotimit kritik në dy pjesët e tij kryesore që janë: transkribimi fonetik dhe kritika filologjike; por vlerësim në përgjithësi negativ i konceptcionit të përgjithshëm e i tezave të veçanta të Eqrem Çabejt në tekstin e Buzukut e mbi vetë Buzukun.

Periudha më se 20 vjeçare, gjatë së cilës Çabej është marrë me Buzukun mund të krahasohet me një thikë me dy presa; të vetmen metodë shkencore adekuate në këtë mes (dmth. krahasimin sistematik e kritik të përkthimit me origjinalin përkatës) Çabej nuk e ka zbatuar konsekuentisht që në prak e deri në fund të kësaj periudhe; - çka Çabejn edhe e ka shpënë tek tezat e tij të pasakta të vitit 1955, të cilat ai, në vitin 1958, në vend që të rishikonte rrënjësisht i bën përkundrazi objekt vetëm rektifikimesh të kufizuara.

II. Anomalia buzukjane ndërkombëtarisht unike e shndërrimit të figurimevet identike në versione të diferencuara dhe shpjegimi i saj, shkencërisht i papranueshëm, nga G. Petrotta dhe E. Çabej. Rëndësia madhore e një shpjegimi shkencor të kësaj anomalie buzukjane për të përcaktuar objektivisht jo vetëm aftësitë teknike të Buzukut si përkthyes, po edhe nivelin e përgjithshëm të formimit të tij kulturor.

III. Tezat e Çabejt mbi tekstin e Buzukut dhe mbi vetë Buzukun njëherë me versionin e vitit 1955, pastaj në atë të vitit 1958.

IV. Kujt i duhet atribuar iniciativa e përkthimit dhe botimit të Mesharit katolik në gjuhën shqipe.

Zgjidhja shkencërisht e pranueshme e këtij problemi është vendimtar jo vetëm për historinë kishtarë-fetare e kulturore-politike të vendit tonë në epokën përkatëse, por edhe për vetë kritikën thjeshtë filologjike të tekstit të Buzukut.

Refutacion i tezës së Çabejt se Buzuku me përkthimin e Mesharit direkt ose indirekt e paska ngarkuar autoriteti kishtar; dhe mbrojtja e kundërtës sonë se përkundrazi Buzuku Mesharin e përktheu shqip e edhe në shtyp në mungesë jo vetëm të çdo ngarkimi direkt ose indirekt nga ana e një autoriteti të këtillë.

V. Historia e brendshme e librit të Buzukut siç jemi orvatur ta rindërtojmë na; si dhe vlerësimi letrar i tekstit të Buzukut nga E. Çabej dhe në kundërtëzën t'onë.

Konkluzion».

567. Rrahmani, Zejnullah, «Eqrem Çabej: Per gjenezën e literaturës shqipe». – *Jeta e re*, 1998, f. 642-651.

Mesituj: 1. Njësia e kombit dhe shpirti i kombit. 2. Poezia popullore. 3. Literatura.

568. Rrahmani, Zejnullah, «Eqrem Çabej: Per gjenezën e literaturës shqipe». – *Nga teoria e letërsisë shqipe*. «Rilindja», Prishtinë, 1986, f. 180-196.

Mesituj: 1. Njësia e kombit dhe shpirti i kombit. 2. Poezia popullore. 3. Literatura.

Fragment i shkëputur: «Vlera themelore e këtij libri është, pa dyshim, argumentimi i thellë e i gjithanshëm i tezës se letërsia shqiptare është shprehje, manifestim i shpirtit shqiptar dhe se koordinatat e saj zhvillohen të lidhura ngusht me raportet historike, shoqërore e kulturore të popullit shqiptar dhe të vendit të tij. Në veprën e tij Çabej ka ndjekur një metodë filologjike, ka sintetizuar

gjithë rezultatet e studimit të kësaj fushe dhe përmes këtyre rezultateve të pranueshme prej të gjithë studiuesve ka shikuar problemet e ka nxjerrë përfundimet në mënyrë të jashtëzakonshme objektive. Studimi i këtillë i letërsisë, afrohet me studimin kulturohistorik, orientim ky i rëndësishmëm në studimet e letërsisë në shekullin XIX, përfaqësuesi më i njohur i të cilit ka qenë W. Diltaj (1833-1911), i cili në teprinë e vet mbron tezën se vepra letrare është një gërshetim i gjallë i gjithë totalitetit jetësor që është i përcaktuar nga kushtet dhe rrethanat historike.

Vepra ngrit problemin e ndarjes së letërsisë shqiptare sipas qarkut kulturor e letrar, deri në shekullin e XIX kur këto shkrihen në njësinë e letërsisë kombëtare, tezë kjo mjaft e diskutuar në studimet e kësaj fushe dhe në thelb e vlefshme edhe sot në pjesën më të madhe.

Studimi i Çabejt vlen të theksohet edhe për përfundimet e çmueshme mbi lidhjet e letërsive të popujve të Ballkanit me poezinë popullore, varshmëria e tyre reciproke, si edhe për angazhimin e saj shoqëroro-politik. Që të dyja këto përfundime vlejné edhe sot». (194-195)

569. Rrustemi, Sabit, «Përballë erërave –muranë ishim», poezi. -Bota e re, 15 shtator 1980, f. 14.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

570. Rrustemi, Sabit «Përballë erërave –muranë ishim». Jeta e re, 1898, f. 757.

Përkushtim: Eqrem Çabejt

571. Rugova, Ibrahim - Hamiti, Sabri, «Koment». - Kritika letrare (Tekste, shënime, komente). «Rilindja», Prishtinë, 1978 f. 297-300.

Nëntitull: «Mbi poezinë e Lasgush Poradecit», «Girolamo De Rada», «Giuseppe Serembe», «Naim Frashëri», «Asdreni», «Literatura».

572. Rugova, Ibrahim, «Metoda kulturore-historike në punimet letrare të Çabejt». Kumtesë e lexuar në Seminari, 1987

573. Rugova, Ibrahim, (Bashkë me Rexhep Ismajlin), «Shumë të fala nga Parisi». Kartolinë nga Parisi, 23. 7. 1976.

574. Rugova, Ibrahim, «E. Çabej: Studim filologjik dhe kulturohistorik». – Kahe dhe premisa të kritikës letrare shqiptare. (Tezë doktorate). Universiteti i Prishtinës, Fakulteti Filologjik, Prishtinë, 1984. Mentor: Prof. dr. Mensur Raifi. f. 164-174.

Mestituj: 1. Përkufizimi i letërsisë; 2. Poezia në relacione evropiane; 3. Një tekst filologjik; 4. Teoria e qarqeve letrare; 5. Shënim.

575. Rugova, Ibrahim, «Metoda kulturore-historike në punimet letrare të Çabejt». –Jeta e re, revistë letrare, Prishtinë, 1976, nr. 6, f. 930-936.

576. Rugova, Ibrahim, «Metoda kulturore-historike në punimet letrare të Çabejt». –Jeta e re, revistë letrare, Prishtinë, 1998, f. 682-686.

Fragment i shkëputur: «Mund të themi se në veprën *Për gjenezën e literatureës shqipe*, Çabej, në kuadër të metodës kulturo-historike aplikoi edhe rezultate të filologjisë, po kryesisht duke e përdorur edhe metodën e rindërtimit.

Duke u nisur nga fakti që kontributin e tij në studimet letrare ta vështrojmë në planin metodologjik, do thenë se aplikimi i metodës kulturo-historike nga ai, historinë e kritikës shqiptare e pasuroi edhe me një mundësi, kurse rezultatet që i arriti në materialin shqiptar, në letërsinë shqiptare, janë të rëndësishme dhe janë bërë pronë e studimeve bashkëkohore letrare shqiptare. Ajo, thenë ndryshe, metoda e pasuruar në veprën e studiuesit të formuar, jep rezultate të reja dhe të qëndrueshme».(686)

577. Rugova, Ibrahim, «Bibliografia përshkruese e librit 1861-1944. / Eqrem Çabej, *Elementet të gjuhësisë e të literaturës shqipe*» – Kahe dhe premisa të kritikës letrare shqiptare 1504-1983. Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1986. f. 275-277.

578. Rugova, Ibrahim, «E. Çabej: Studimi filologjik dhe kulturohistorik». –*Jeta e re*, 1998, f. 554 –560.

Mestituj: 1. Përkufizimi i letërsisë. 2. Poezia në relacione evropiane. 3. Një tekst filologjik. 4. Teoria e qarqeve letrare. 5. Metoda sinkronike dhe diakronike.

Fragment i shkëputur: «Marrë nga pozita të sotme, siç thamë edhe gjatë vështrimit, shumë pikëpamje të tij kanë vlerë, sepse vazhduan të zhvillohen më tej. Kontributi kryesor i tij është vështrimi dhe studimi filologjik i letërsisë që bënë te *Elementet*, pastaj edhe rezultatet që i nxjerr në bazë të metodës kulturohistorike e shpirtërorehistorike. E themi këtë duke u nisur nga vlerësimi që i bëhet sot metodës filologjike se ajo në shekullin e kaluar e inkadroi historinë e letërsisë në rendin e shkencave humanitare, e këtë Çabej e bëri në atë kohë të ne. Pra edhe sot mjaft permisa dhe rezultate të këtij studimi mbeten bazë në vështrimin e përgjithshëm të letërsisë».(559)

579. Rugova, Ibrahim, «Katër urata origjinale të Buzukut». –«Rilindja», e përditshme, Prishtinë, 24 tetor 1987, f. 12.

Mestitull: Me rastin e botimit të *Mesharit*.

Nëntitull: 1. Buzuku i Çabejt; Katër uratat origjinale.

580. Rugova, Ibrahim, «Katër urata origjinale të Buzukut». –«Rilindja», Prishtinë, 25 tetor 1987, f. 12.

Mestitull: Me rastin e botimit të *Mesharit*.

Nëntitull: 3. Idetë kombëtare dhe kulturore.

Box: Proza poetike nga *Meshari*.

581. Rugova, Ibrahim, «E. Çabej: Studimi filologjik dhe kulturohistorik». –*Kahe dhe premisa të kritikës letrare shqiptare 1504-1983*. Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1986. f. 114-121.

Mestituj: 1. Përkufizimi i letërsisë. 2. Poezia në relacione evropiane. 3. Një tekst filologjik. 4. Teoria e qarqeve letrare. 5. Metoda sinkronike dhe diakronike.

582. Rugova, Ibrahim-Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej për letërsinë shqipe». –*Ekshluzive*, Revistë e ilustruar mujore

për aktualitet, kulturë, shkencë, sport. Nr. 7 shtator 2000, Zürich-Tiranë-Prishtinë, f. 27.

Shënim: «Botohen edhe dy fotografi të E. Çabejt në mesin e studentëve të Prishtinës, të vitit 1971. Një fotografi e tij e vitit 1980 për herë të parë botohet në vazhdim edhe në faqen 28».

583. Rugova, Ibrahim - Hamiti, Sabri, «Shënime bibliografike. Çabej, Eqrem (1908)». -Kritika letrare (Tekste, shënime, komente). «Rilindja», Prishtinë, f. 479 - 480.

584. Rukiqi, Mehmet, «Kravata e Prof. Eqrem Çabejt». Anekdote. Dosja e autorit.

585. Rukiqi, Mehmet, «Mbreti i krojeve». Anekdote. Dosja arkivit të autorit.

586. Rukiqi, Shfqet, «Eqrem Çabej si ballkanolog». - Zëri i rinisë, e përjavshme, Prishtinë, 16 mars 1991, f. 30.

Nëntitull: Me rastin e 10-vjetorit të vdekjes së E. Çabejt.

Citojmë: «Profesor Çabej është njëri nga njohësit më të mirë të çështjeve gjuhësore të ballkanistikës dhe një numër më të mirë të këtyre punimeve shkencore i ka trajtuar duke shprehur mendimin e tij në punimet e veta shkencore. Punoi në një varg fushash të gjuhësisë shqiptare, si dhe në fusha të tjera të albanologjisë dhe dha një kontribut veçanërisht të rëndësishëm në studimin e historisë së gjuhës shqipe. Eqrem Çabej, përveç studimeve të tij të gjithanshme në të gjitha fushat e gjuhësisë shqiptare, si në fonetikë historike, etimologji, letërsinë, albanologjinë dhe në gjuhësinë ballkanistike.

Si njohës i të gjitha gjuhëve të Gadishullit Ballkanik (rumanishtes, greqishtes së vjetër, greqishtes së re, turqishtes, hungarishtes dhe të gjitha gjuhëve sllave), Eqrem Çabej me punën e tij të palodhshme shkencore, pothuajse në të gjitha fushat e gjuhësisë, ballkanistikës, ishte marrë me probleme të ndryshme, si: shqipja gjuhë ballkanike dhe baza historike e gjeografike e saj, afria kulturore e gjuhëve ballkanike, analogjitë në morfologji, në sintaksë e në leksik, lidhje ballkanike e lidhje të veçanta në mes dy a tri gjuhëve, shpjegimi historik i ballkanizmave, analogjitë në frazeologji, folklorin ballkanik e në fusha tjera». (39)

587. Schutz, Ischvan, «Themeluesi i historisë objektive të shqipes», SNGJLKSH, 1987.

588. Sedaj, Engjëll, «Konsiderata dhe vlerësime të Eqrem Çabejt për At Gjergj Fishtë» - *Bitalia. net*. Shtëpia e Arbëreshëve të Italisë - La Casa degli Albanesi d' Italia.

Nëntitull: Hyrje; Vendosja e Fishtës në historinë e letërsisë; Krahاسimi i Fishtës me poetë të tjerë shqiptarë; Motivet e ndërprerjes së punës në kritikën letrare; Lahuta e Malcis dhe folklori shqiptar; Fishta - poet kombëtar i Shqipërisë.

Përfundim: «Duke përfunduar këtë paraqitje të shkurtër mbi konsideratat dhe vlerësimet e E. Çabejt për Fishtë, mund të thuhet se ky dijetar i madh në punën shkencore të tij nuk ishte njeri i modës, e as i politikës së ditës, por klasik i vërtetë i studimeve shqiptare. Vlerësimet e tij për poezinë e Fishtës, sidomos për *Lahutën e Malcis*, janë të qëndrueshme, kurse krahاسimet e bëra me poezinë e Naimit dhe të disa poetëve të tjerë shqiptarë, që kishin jetuar dhe vepruar në Lindje ose në Perëndim, e bëjnë poetin kombëtar dhe porosinë e madhe të tij më të bindshme, duke ia dhënë një kahje të drejtë dhe të pranueshme edhe gjithë zhvillimit të mendimit letrar shqiptar. Konceptet e Lindjes dhe të Perëndimit, sikundër edhe koncepti i vatrës ose i “tokës shqiptare” në poezinë e De Radës, të Naimit dhe të Fishtës në punimet e E. Çabej, janë paraqitur me argumentin e shkencëtarit dhe të studiuesit të letërsisë shqiptare».

589. Sedaj, Engjëll, «Konsiderata dhe vlerësime të Eqrem Çabejt për At Gjergj Fishten». - *Phoenix*, E përkohshme kulturore, Shkodër, 1999, nr. 5-6, f. 384-394.

Përmbajtja hyrëse: «Hyrje. Vendosja e Fishtës në historinë e letërsisë. Krahاسimi i Fishtës me poet të tjerë shqiptarë. Motivet e ndërprerjes së punës në kritikën letrare. Lahuta e malcis dhe folklori shqiptar. Fishta poet kombëtar i Shqipërisë. Bibliografi».

590. Sedaj, Engjëll, «Mbi elementin latin në gjuhën shqipe». –*Rilindja*, Prishtinë, 18 maj 1974, f. 12.

Nëntitull: Nga ligjëratat e Prof. Eqrem Çabejt, mbajtur në Prishtinë.

591. Sedaj, Engjëll, «Mbi elementin latin në gjuhën shqipe». –*Tradita dhe letërsia* (Autorë dhe vepra), «Rilindja», Prishtinë, 1997, f. 63-65.

Nëntitull: Nga ligjëratat e Prof. Eqrem Çabejt, mbajtur në Prishtinë.

592. Sedaj, Engjëll, «Meshari i Gjon Buzukut në përgatitjen e Eqrem Çabejt». –*Jeta e re*, revistë letrare, Prishtinë, 1988, nr. 1. f. 36-55.

Mestituajt: Hyrje; Nga historia e librit; Kontributi i E. Çabejt; Transliterimi dhe transkriptimi; Disa momente krahasimtare; *Meshari* dhe autori i tij sipas rezultateve të E. Çabejt; Aspekte të përkthimit; Aspekte artistiko –letrare të *Mesharit*; Përfundimi).

593. Sedaj, Engjëll, «Meshari i Gjon Buzukut në përgatitjen e Eqrem Çabejt». –*Tradita dhe letërsia* (Autorë dhe vepra), «Rilindja», Prishtinë, 1997, f. 37-62.

Mestituajt: Hyrje; Nga historia e librit; Kontributi i E. Çabejt; Transliterimi dhe transkriptimi; Disa momente krahasimtare; *Meshari* dhe autori i tij sipas rezultateve të E. Çabejt; Aspekte të përkthimit; Aspekte artistiko –letrare të *Mesharit*; Përfundimi. – *Tradita dhe letërsia* (Autorë dhe vepra), «Rilindja», Prishtinë, 1997, f. 37-62. Përfundim.

594. Sedaj, Engjëll, «Çabej ishte i madh për gjuhësinë tonë». – *Tradita dhe letërsia* (Autorë dhe vepra), «Prishtinë», Prishtinë, 1997, f. 143-147.

595. Sedaj, Engjëll, «Çabej ishte i madh për gjuhësinë tonë». –*Shkëndija*, Prishtinë, nëntor 1990, f. 14.

596. Sedaj, Engjëll, «Eqrem Çabej, Meshari i Gjon Buzukut (1955). Botim kritik. Ribotim në Prishtinë, 1987». –*Jeta e re*, revistë letrare, Prishtinë, 1988, nr. 3. f. 36-55.

597. Sedaj, Engjëll, «Gjon Buzuku dhe Meshari i tij». –*Koha*, e përjavshme, Prishtinë, 28 qershor(1), 5 korrik (2), 19 korrik(3) 1995, Prishtinë. (Fejton).

Nëntitull i zgjeruar: Kontributi i E. Çabejt: Puna që ka bërë E. Çabej rreth *Mesharit* dhe autorit të tij është monumentale, pothuajse sikur edhe vet *Meshari*. Filologjia shqiptare, sidomos historia e gjuhës së shkruar, ka arritur nivelin më të lartë të zhvillimit të saj pikërisht në përgatitjen tekstologjike-shkencore të *Meshrut* nga dora e sigurtë e E. Çabejt. Botimi kritik i *Mesharit* nga E. Çabej, thotë profesor Idriz Ajeti, “paraqet model se si duhet punuar e studiuar tekstet e vjetra”. Ndonëse ishte albanolog i gjithanshëm, duke dhënë kontributin e çmuar, sidomos në fushë të historisë së gjuhës, në hartimin e *Fjalorit të madh etimologjik të gjuhës shqipe*, këtu po e veçojmë punën e tij rreth *Mesharit* jo vetëm pse botimi i tij është më i sigurti dhe më i miri i një teksti të vjetër shqip deri sot, por edhe për shkak të këndvështrimeve të drejta e të shumta të tij historiko-gjuhësore, filologjike, dialektologjike dhe në përgjithësi në ndriqimin e historisë së brendshme të gjuhës shqipe. I njohur në kulturën tonë si shkencëtar me qëndrime të drejta, kundër apriorizmave dhe pragjykimëve, ai tekstin e *Mesharit* e studion në bazë të punës kërkimore dhe të rezultateve konkrete nga koncepti i tij për shkencën. Botimi i *Mesharit* në përgatitjen e tij shënon gjithsesi një kthesë dhe një vizion të ri drejt studimit të letërsisë së vjetër shqiptare, shënon pra fundin definitiv të një drejtimi pozitivisht, i cili në tekstet e vjetra shqipe sheh dhe vështron vetëm burime filologjike dhe njohuri historike». (39)

598. Sedaj, Engjëll, «Konsiderata dhe vlerësime të Çabejt për Fishtën». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

599. Sedaj, Engjëll, «Kontributi i E. Çabejt në përgatitjen dhe studimin e *Mesharit*». – *Shkëndija*, Prishtinë, 1988, nr. 9, f. 12.

600. Sejdiu, Shefki, «Profili shkencor i Çabejt», (Le profil scientifique de Çabej), – *Filologji*, nr. 7, Universiteti i Prishtinës-Fakulteti i Filologjisë, Prishtinë 1999, f. 19-23.

601. Sejdiu, Shefki, «Vetëdija kritike e Çabejt për misionin e tij në fushë të albanologjisë». – Diskutim në *Tribuna shkencore*, 1993.

602. Sejdiu, Shefki, «Profil shkencor i Çabejt».
Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

603. Sejdiu, Shefki, «Çështje të onomasiologjisë fitonimike romane dhe ballkanike, «Rilindja», Prishtinë, 1989.

Përkushtim: Figurës së ndritur të Prof. Eqrem Çabejt.

604. Sejdiu, Shefki, «Profil shkencor i Çabejt», -
Sprova etimologjike, «Era», Prishtinë, 2002, f. 101-107.

605. Sejdiu, Shefki, «Le profil scientifique de Çabej»,
- Sprova etimologjike, «Era», Prishtinë, 2002, f. 101-107.

Resume: «Le plus grand linguiste albanais Eqrem Çabej est né à Gjirokastrë (Albanie) en 1908 et mourut à Rome en 1980. Il terminé l'école primaire dans sa ville natale, le lycée à Klagenfurt et les études universitaires (Section dhe linguistique) à Vienne, où il avait suivi les cours des professeurs tels que P. Kretschmer, N. Jokl, K. Patsch, N. S. Trubeckoy, K. Bühler, etc. Il a soutenu la thèse du doctorat en 1933 devant les professeurs Kretschmer, Jokl et Patsch avec *summa cum laude*.

Après Vienne, il passa quatre ans près l' Académie des Sciences d' Italie, auprès de Clemente Merlo, Matteo Bartoli et Carlo Tagliavini, où il était chargé à la rédaction de l' Atlas linguistique (Section albanaise).

Sorti de l' Ecole viennoise e *Vörter und Sachen*, nourri des idées des géolinguistes français, suisses et italiens et enrichi d' expérience de chercheur, Çabej rentre en Albanie (en 1944) continuer les recherches dans le domaine des sciences albanologiques (folklore, ethnologie, philologie et linguistique). Mais, il y passa toute une décennie à la recherche de son profil scientifique.

Vers le commencement des années cinquante il se concentra sur des problèmes de la diachronie et étymologie de l'albanais: *origine du peuple albanais et sa langue; les rapports entre l' albanais et les autres langues indoeuropéennes; les interférences entre les langues des Balkans, etc.*

Grâce à sa formation théorique et son expérience (obtenues) à Vienne et à Rome, sa personnalité créative et laborieuse, il étendit son influence sur les autres chercheurs des sciences albanologiques

de direction diachronique, dont il créa un paradigme d' idées et de chercheurs et un programme (tels que les avaient conçus T. S. Kuhn et I. Lakatos) qui allaient produire de très bons résultats. Çabej, devient la force inspiratrice, convergente et équilibrée de la vie scientifique albanaise et reste la pensée la plus synthétique et l' esprit le plus estimable des sciences albanologiques de notre siècle.

Pour les chercheurs qui s' intéresseront aux études albanologiques, balkaniques, indoeuropéennes (et même aux études romanes) l'oeuvre de Çabej sera une référence utile et, même, indispensable».

606. Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, nr. 15, Prishtin 1987. Tema bosht: «Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt». Seminari 1988.

607. Shehu, Gjyltekin, «Disa parime të Çabejt në lëmin e etimologjisë». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

608. Shehu, Maksut, «Po nëse s' e pret shpata nyjën?» -«Rilindja», Prishtinë, e shtunë, 10 qershor 1998, f. 10.

Mbititull: Shkëputje për jetëshkrim.

Nëntitulli: Shtyrja ka qenë e domosdoshme. Pa u ngritur në këmbë s' e zë dot emrin tim. Për veprën vigane kam vetëm një fjalë: Dhe përsëri: heshtja.

Pasuesi i fundit: «Dhe përsëri do të ishte pak, ajo që kam menduar të them, ja tani do të ngritem në këmbë, lart e më lart, s' di nëse përsëris apo bubulloj si ëndërr, kur njeriu është i pagojë, pak është ta them atë emër me respekt, sepse, një popull ka mundur ta ketë vetëm një: profesor, Eqrem Çabejn. Më s' ka shtyrje».

609. «Shenjëzat». E përkohëshmjia për shkencë kulturë dhe art»» (Shtojcë speciale me rastin e 90-vjetorit të lindjes), nr. 1, viti I, Prishtinë, 1998.

610. Shita, Vehap, «I nderuari z. Profesor». *Kartolinë nga Sfeti Stefani*, më 3. 6. 1973.

611. Shkodra, Faik, «Çabej për De Radën e Naimin». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

612. Shkodra, Sh(efik), «Portreti i një “homo sapiensi”». –*Rilindja*, Prishtinë, 1 prill 1981, f. 11.

Nëntitull: Disa fjalë për portretin e Eqrem Çabejt, vizatim i Rexhep Ferit.

613. Shkurtaj, Gjovalin, «Diaspora arbëreshe në vizionin shkencor të Çabejt». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*.

614. Shurdhani, Nazmi, «Profesor i nderuar». *Kartolinë nga Dubrovniku*, 12. 10. 1974.

615. Shurdhani, Nazmi, «Profesor i nderuar». *Kartolinë nga Gjilani*, 15. 8. 1974.

616. Shurdhani, Nazmi, «Profesor i nderuar». *Kartolinë nga Gjilani*, 18. 12. 1974.

617. Shurdhani, Nazmi, «Profesor i nderuar». *Kartolinë nga Gjilani*, 1974.

618. Shurdhani, Nazmi, «Profesor i nderuar». *Kartolinë nga Prishtina*, 1973.

619. Shurdhani, Nazmi, «Profesor i nderuar». *Kartolinë nga Prishtina*, 30. 8. 1972.

620. Sinani, Shaban, «Çabej si referencë e mendimit letrar». Kumtesë e dërguar për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*.

621. Sinani, Shaban, «Historia e letërsisë në një kohë rigjykimi». –*Bota e re*, Organ i studentëve të Universitetit të Prishtinës, Prishtinë, 14 shtator 1998, f. 16.

Mbititull: Një libër që botohet në 90-vjetorin e lindjes së prof. Eqrem Çabejt.

Mestitull: Për çfarë ka më shumë nevojë rivlerësimi i traditës letrare –për referencë apo për preferencë?; Mundësia e një sprove të letërsive të krahasuara.

Box: Libri «Përmes mendimit historiko-letrar të Çabejt», i ka nyjëtuar në mënyrë paradigmatiche problemet më të rëndësishme të një koncepti të ri për historinë e letërsisë». (16)

622. Spahiu, Agim, «Vështrimet sintaksore krahasimtare të Çabejt për gjuhësinë indoevropiane». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezyme në dorëshkrim: «Në këtë kumtesë jemi marrë vetëm me një segment të veprimtarisë së larmishme shkencore të studiuesit më të shquar të gjuhësisë shqiptare të këtij shekulli, - Eqrem Çabej, që ka të bëjë me vështrimet e tij sintaksore-krahasimtare mbi gjuhët indoevropiane.

Në fillim kemi konstatuar se E. Çabej ka qenë i orientuar kryesisht në studimin dhe trajtimin e problemeve të fushës së fonetikës e të morfologjisë historike të shqipes dhe të gjuhëve indoevropiane, në përgjithësi, në fushën e etimologjisë etj. Prandaj këtu ka pasur pa dyshim edhe rezultate të shumta e të pakontestueshme. Këtu e shfaqem mendimin se në të shumtën e herave E. Çabej ka bërë studime shterruese që s'ke as çfarë t'i heqësh dhe as çfarë t'i shtosh. Por aty – këtu natyrisht se ka nevojë që ato sot të rishikohen dhe të shqyrtohen nga studiues të zellshëm e të përgatitur mirë, në mënyrën që çështjet hapura, diskutabile, të papërfunduara apo të padefinuara në një mënyrë ta kenë një zgjidhje përfundimtare a version të caktuar.

Ndërkaq, fusha e studimit të gjuhëve indoevropiane nga aspekti sintaksor te ky studiues duket se ka ngelur pakëz më prapa. Kjo është një fushë shumë me rëndësi, sa edhe fushat e përmendura. Prandaj është thënë këtu se E. Çabej edhe në këtë aspekt ka hapur një hulli, një kapitull të cilin studiuesit e rinj të kësaj problematike duhet ta thellojnë, në të ardhmen, ta zgjerojnë e ta pasurojnë me të dhëna të tjera të shumta nga këto gjuhë, sepse sot edhe studimet, në numrin më të madh të këtyre gjuhëve, janë avansuar, prandaj edhe në gjuhën shqipe».

Në këtë kumtesë u ndalëm shkurtimisht në disa çështje të trajtuara aty në 6-7 faqe të studimit *Hyrje në studimin krahasues të gjuhëve indoevropiane*. (Shih vepra *Studime gjuhësore VII*; Prishtinë 1986), si: 1. Fjalitë nominale: 2. Topika e fjalëve në fjali: 3. Mjetet e lidhura.

623. Spahiu, Xhevahir, «Tek rrënja e fjalëve». -Tek rrënja e fjalëve (Poezi të zgjedhura), «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 121.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

624. Spahiu, Xhevahir, «Tek rrënja e fjalëve». – Rilindja, Prishtinë, 22 mars 1981, f. 11.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

625. Spahiu, Xhevahir, «Tek rrënja e fjalëve» –Fjala, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë 1981, nr. 6, f.1.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

626. Spahiu, Xhevahir, «Tek rrënja e fjalëve». – Filologu i ri, nr. 7, maj 2002, Revistë e gjimnazit të filologjisë «Eqrem Çabejt», Prishtinë, f. 2.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

627. Spahiu, Xhevahir, «Tek rrënja e fjalëve». – Filologu i ri, nr. 4-5, maj 2002, Revistë e gjimnazit të filologjisë «Eqrem Çabejt», Prishtinë, f. 2.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

628. Spahiu, Xhevahir, «Tek rrënja e fjalëve» – Jeta re, 1998, f. 624.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

629. Spahiu, Xhevahir, «Tek rrënja e fjalëve». – Shenjëzat, nr. 1, Prishtinë, 1998, f. 14.

Përkushtim: Prof. Eqrem Çabejt

630. Statovci, Drita, «Disa çështje etnografike në studimet e E. Çabejt». -Rilindja Prishtinë, 9 janar 1988, f. 13.

631. Statovci, Drita, «Disa çështe etnografike në studimet e E. Çabejt». Kumtesë e lexuar në Seminari, 1988.

Përfundim: «Si përfundim na del se në veprën e madhe të Eqrem Çabejt janë përfaqësuar e paraqitur me shumë çështje etnografike dhe se këto rrahen nga këndvështrime të ndryshme gjuhësore. Problematika etnografike që shtron Çabej, është shumë e gjerë, qoftë kjo për nga hapësira shikuar në horizontale, ose për nga thellësia, shikuar në mënyrë stratigrafike dhe qoftë edhe për nga larmia tematike. Në punën e tij shkencore, Eqrem Çabej rreket e rroket edhe me problematikën etnografike dhe meqenëse punimet e këtilla botohen edhe në gjuhët botërore dhe në vende të ndryshme, kjo është një ndihmesë jo vetëm për kulturën shqiptare e ballkanike, por edhe më gjerë». (212)

632. Syla, Fazli, «Çabej për poezinë popullore arbëreshe». - *Kënga dhe ngjarja historike*, «Rilindja», Prishtinë, 1988, f. 136-143.

633. Syla, Fazli, «Çabej për poezinë popullore arbëreshe». - *Gjurmime albanologjike, Seria e shkencave filologjike*, 17-1987, IAP, Prishtinë, 1988, f. 165-172.

Përmbajtja e shkurtër e autorit: «Në punim vështrohet kontributi i Eqrem Çabejt për studimin e poezisë popullore arbëreshe. Në mënyrë të veçantë merren në trajtim mendimet e konstatimet e këtij studiuesi për çështje konkrete të qenësisë së poezisë gojore arbëreshe, për tematikën, motivet dhe për nivelin artistik, të ndërlidhura ngushtë me tematikën gjithëshqiptare si dhe me disa tradita të tjera të popujve të Ballkanit, sidomos me ate greke. Po kështu vështrohet edhe raporti midis letërsisë gojore dhe letërsisë së shkruar shqiptare, që ishte bërë objekt trajtimi në punimet dhe studimet e E. Çabejt». (165)

Résumé: Eqrem Çabej et la poésie populaire arbëreshe. E. Çabej apporta une grande contribution à la science albanologique et balkanique. Les résultats de ses recherches sont spécialement notables dans le domaine de la linguistique, mais il examina aussi une série de questions concernant la littérature orale albanaise et ses différents genres. Au cours de ses recherches albanologiques Çabej consulta un grand nombre de documents et il parvint à bien connaître la littérature orale surtout la poésie orale des Arbëresches d'Italie. Convaincu de son importance et de sa valeur, il se mit à l'étudier et publia plusieurs travaux, notamment: «La poésie populaire des Arbëresches d'Italie», «Constantin le jeune et la retour d'Odyssée», «Syr la genèse de la littérature arbereshe» ect.

Pour Çabej, l'importance de la poésie orale des Arberèches d'Italie est en relation avec l'ancienneté de leur langage. Selon l'auteur, la langue de cette poésie appartient à deux époques: au Moyen Age et au début de l'époque nouvelle. Ainsi analyse-t-il certaines caractéristiques de la poésie orale arbérèche au cours de différentes époques en examinant les thèmes de cette poésie à l'intérieur des différents genres de chants épiques et lyriques (chants religieux, berceuses, plaintes funèbres ect).

Çabej étudia aussi les ressemblances des thèmes et du style des chants arbérèches avec les chants grecs. Dans ce domaine il apporta aussi une importante contribution. Cet auteur traite les problèmes de la poésie orale arbérèche, à la fois dans le cadre de la tradition albanaise en général et de la tradition des autres peuples des Balkans». (172)

634. Sylaj, Fazli, «Çabej për poezinë popullore arbëreshe», - *Jeta e re*, 1998, f. 751-756.

635. Sylaj, Fazli, «Çabej për poezinë popullore arbëreshe». - *Kumtesë e lexuar në SNGJLKSH*, 1987.

636. Sylaj, Fazli, «Çabej për poezinë popullore arbëreshe». - *Jeta e re*, revistë letrare, Prishtinë, 1987, nr. 6, f. 923-929.

637. Sylaj, Fazli, «Çabej për poezinë popullore arbëreshe». - *Seminari*, 1988, UP-FF, Prishtinë, 1988, f. 201-206.

638. Sylaj, Xhevat, «Çabej si përkthyes i romanit *Bambi*». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor*, 1998.

639. Sylaj, Xhevat, «Profesor Eqrem Çabej, figurë e madhe e shkencës dhe kulturës shqiptare». - *Bota e re*, Prishtinë, 1980, XII, nr. 14, f. 18-19.

Nëntitull: «Në sesionin shkencor të Seminarit të sivjemë për Gjuhën, Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare morën pjesë edhe profesorët e njohur dhe punëtorët e dalluar të kulturës shqiptare

Mahir Domi, Shaban Demiraj, Qemal Haxhihasani dhe Jorgo Bulo, të cilët me kënaqësi të posaçme pranuan që për lexuesit e *Botës së re* të flasin për shembëlltyrën dhe kontributin e madh të kolosit të gjuhësisë dhe kulturës shqiptare në përgjithësi, akademikut Eqrem Çabej» (18).

In box: Prof. Mahir Domi: Me aftësitë e rralla krijuese dhe me cilësitë e larta njerëzore e morale, profesor Çabej gëzonte nderimin e gjithë popullit» (18); «Prof. Shaban Demiraj: Metoda rreptësisht shkencore» (19); «Prof. Qemal Haxhihasani: Profesor Çabej njohës i thellë i kulturës sonë popullore» (19); «Prof. Jorgo Bulo: Moto e prof. Eqrem Çabejt: “Të jemi objektiv por jo indiferent”».

640. Sylaj, Ragip, «Eqrem Çabej I, II» (poezi), *-Hija e gjallë*, «Rilindja», Prishtinë, 1986, f. 23.

641. Tërnavë, Muhamet, «Shëndet sa më të mirë, suksese edhe më të mëdha dhe lumturi në jetë për vitin 1980» *Kartolinë nga Gjermania Demokratike*, 1979.

642. Thomaj, Jani, «Shtresimi leksikor i shqipes në vështirimin historik, sipas studimeve të Çabejt». Kumtesë e paraqitur për lexim në *Sesioni shkencor*, 1998.

643. Treimer, Karl, «Eqrem Çabej, Keltisch-albanische Isoglossen. Pisanifestschrift S. 350-365». – *Gjurmime albanologjike* nr. 2/1968, viti VII(1), Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1969, f. 262-263.

644. «Tri letra Çabejt» (Dërguar nga Holger Pedersen, Norbert Jokli dhe V. Georgiev).- *Jeta e re*, 1998, f. 765-767.

645. Tribuna shkencore, 1993: «Kontributi i Eqrem Çabejt në fushë të albanologjisë». Më 10 qershor 1993, Qershulli i Onomastikës «Eqrem Çabej» dhe Dega e Gjuhësisë e Institutit Albanologjik ka organizuar tribunën shkencore «Kontributi i Eqrem Çabejt në fushë të albanologjisë».

646. Uka, Sabit, «Diskutim». Lidhur me mënyrën e botimit të veprave të Çabejt.- *Tribuna shkencore*, 1993

647. Ushaku, Ruzhdi, «Struktura leksiko-semantike dhe etimologjike e togefjalëshave burri i dheut /biri i dheut», Kumtesë e lexuar në *Seminari*, 1988.

648. Ushaku, Ruzhdi, «Autoktonia bregdetare e shqiptarëve në përmasat e vështrimit etnolinguistik të Çabejt». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

649. Ushaku, Ruzhdi, «Autoktonia bregdetare e shqiptarëve në përmasat e vështrimit etnolinguistik të Çabejt - rezultate dhe shtigje». – *Hulumtime etnolinguistike (Ethnolinguistic researchs)*, Prishtinë, Fakulteti i Filologjisë, 2000, f. 243-255.

650. Ushaku, Ruzhdi, «Kujtimi im për Profesor Eqrem Çabejn». Tekst i përgatitur për librin *Kosova për Profesor Eqrem Çabejn* (Me rastin e 90-vjetorit të lindjes), Dosja e autorit, Prishtinë, 1988.

651. Ushaku, Ruzhdi, «The littoral autochthony of albanians in the ethnolinguistic dimensions – Results and passage». - *Hulumtime etnolinguistike (Ethnolinguistic researchs)*, Prishtinë, Fakulteti i Filologjisë, 2000.

Summary: «The issue of the Albanians littoral autochthony was often the object of treating and studying by different Albanian and foreign scientists that can be in general characterized on these that backed this autochthony and on these that deny it. As the back up for this both sides take in account at most quantitative and qualitative criteria of the Albanian littoral lexical heritage giving big importance to the Albanian no borrowed vocabulary, but paid attention to the borrowed vocabulary, especially from old Greek and Latin. The last ones some scientists take as reasonable testimony of the Albanian life in neighborhood or in contact with these cultures and ethnoses. In this direction, E. Çabej gives the big contribution, who directly had opposed the thesis of G. Weigand, concentrated especially on the dimensions of the Albanian naval terminology

and later indirectly and partly on some motives with sea character in the Albanian folkloric heritage. Also Lirak Dodbiba, in defending of the Albanian naval autochthony studies at most the Albanian sea lexical material, concentrated on no borrowed lexis and approaching to the etymological view. Some other scientists that deny the thesis of the Albanian sea autochthony, supporting the thesis of G. Weigand, P. Skok in direct or indirect way (as are B. Hrabak, A. Loma), use early information without being aware of the latest studies about this field. In our study it is pointed out that like Albanian scientist, also foreign ones, were dominated at most criteria of sufficient or no sufficient presence of the Albanian sea vocabulary in the proper lingual heritage that, as concerning to us, it narrows relevant ethno linguistic field about littoral autochthony and gives importance either more pro or more contra to lexical quantity than to her quality. Vocabulary, as we know, evolves on the point of view of missing some terms and using new ones with the evolution of the material culture on the field of navy and under the impact of the foreign cultures. They stay at most alive lingual signs that incorporated macro concepts, as are these of the naval geomorphology, common tools of sailing, the sea flora and fauna, parts and tools of sailing and fishing. Having in account such data, we didn't deny even early the importance of some semantic phenomena from seamanship, saved in Albanian language and compared with respective ones in some old languages and cultures of the Mediterranean. For our opinion, must have more importance in the ethno linguistic aspect for the Albanian littoral autochthony larger and complex lexical semantics units about the sea and the seamanship, as are respective idioms and phraseologies. Partly even E. Çabej and L. Dodbiba take these units in consideration by the way, but not in fully and specific way, so not with the specific accent about their importance on this issue. We think that must be more relevant for the sea tradition and her antiquity to Albanians the solidified formulas with religious and pagan character that present the old sea rituals, customs, afterwards locutions and sentences, the stories, the legends, the fairytales, the legends and myths with sea character. For such conclusion we have in consideration that on them are reflected a superstructure, material and spiritual culture, an objective and mental heritage of the Albanian sea world, either with their conceptual, lexical and semantic, cultural attributes and characteristics, or with cultural structures and heritages close to the other languages and cultures with sea tradition in Balkan Peninsula.

and more large. In this direction we have given also earlier our contribution. In the theoretical aspect we are ready to judge that easily resisting to the over layers of other cultures some of the wider linguistic categories and of the oral creativeness, including here even the aspect of non linguistic concepts, than the simple terminology or the glossary on the narrow meaning. The glossary could be easily taken off from usage and it could be forgotten or could be replaced with foreign terms on the road of development of seaman-ship and of the new habits of sea life, of the new knowledge about the flora, the fauna and of the new sea experience. The safest way for conservation of sea notions, instructions, wisdoms and messages, rituals and faiths and of the other genres of the oral tradition with sea motives and themes, in theoretic aspect seems more rational and believable to Illyrians with the deficient writing tradition, respectively to the Albanians with the relatively late writing tradition. This phenomenon is explained in psychoanalysis easier with the inertia, the self-understanding mechanism of compensation and the spiritual meal, saved with centuries. Maybe we try to testify also in the other earlier articles and in some included in this book, not forgiving the contribution of E. Çabej and of all others who indirectly or partly study these ethno linguistic data or from time to time offer information from this field». f. 256-258.

652. *Vepra.cabej@visto.com*. «Rëndësia e veprës së prof. Eqrem Çabejt për studimet albanologjike». E-mail i hapur për autorët e kumtesave të sesionit shkencor. – Shih, *Zëri*, e përditshme 23 dhjetor 2000. Prishtinë, f. 18.

653. «Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt». Sesioni shkencor në *Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare*, nr. 13, Fakulteti Filozofik, Prishtinë, 1988.

654. Vinca, Nuhi, «Çabej dhe kënga popullore lirike». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

655. Voronina, Irina, «Shumë të fala nga Prizreni». *Kartolinë nga Prizreni*. 30. 8. 1976.

656. Xhagolli, Agron, «Mendimi i Çabejt për traditën». –Kumtesë e dërguar për lexim në *Sesioni shkencor, 1998*.

657. Xhakli, Haki, «Dritë në lashtësi». (Vizatim), Kalendar i revistës pedagogjike, *Shkëndija*, Prishtinë, 1999.

658. Xhemaj, Ukë, «Disa çështje nga etnokultura shqiptare, të trajtuara nga Çabej». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

659. Xhiku, Ali, *Përmes mendimit historiko-letrar të Çabejt*, Shtëpia botuese «Faik Konica», Prishtinë, 2001, 120.

Përmbajtja: «Pak fjalë; Një tezë që duhet rimarrë; Humanist, por në ç’përmasa; Romantizmi shqiptar, romantizëm lindor; Shënimet krahasuese midis romantizmit shqiptar dhe romantizmit grek; Bashkëjetesa e romantizmit me iluminizmin në veprën e Naimit; Mesazhet filozofike të veprës së Naimit, kontradiktore apo tolerante; ...një nga pemët më të bukura të romantizmit shqiptar; Poeti dhe politika, Zef Skiroi; Në vend të përfundimeve; Bibliografi».

660. Zeqo, Moikom, «Arkeologjia në studimet gjuhësore të prof. Çabejt». *Zëri i Kosovës*, nr. 19, 1 tetor 1994, g. 11, Cyrih, Zvicër.

661. Zejnullahu, Adem, «Eqrem Çabej në dy krijime poetike». –*Rilindja*, e përditshme, 16 prill 1999, f. 14; 17 prill 1999, f. 14.

Mbititull: Nëntëdhjetë vjetori i lindjes së gjuhëtarit Eqrem Çabej: Ylli që do të shndrisë gjithmmonë në studimet shqiptare.

Mestituj: Studiues i cili qëndron në kulmet e albanologjisë. Mesazhe të fuqishme që komunikojnë me kohën e me brezat.

662. Zejnullahu, Adem, «Eqrem Çabej në dy krijime poetike». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor, 1998*.

Rezymeja në dorëshkrim: «Punimi trajton veprën madhore të Eqrem Çabejt në dy krijime poetike. Në poezinë “Tek rrënja e fjalëve” të Xhevahir Spahiut dhe të rapsodit popullor “Kanga për Eqrem Çabejn”.

Të dy krijimet në shqyrtim vlerësojnë kontributin e madh të Eqrem Çabejt në fushën e shkencës së albanologjisë, por dhe shprehin dhembjen për vdekjen e tij».

663. Zeneli, Abdulla, «Studime gjuhësore VIII. Dr. Eqrem Çabej». *Fjala*, revistë për kulturë, art, letërsi, Prishtinë, korrik-gusht 1988, f. 19.

664. Zymberi, Abdulla «Disa rrjedhoja leksikore popullore krahasuar me etimologjitë e Eqrem Çabejt». Kumtesë e lexuar në *SNGJLKSH*, 1987.

665. Zymberi, Abdullah, «Disa rrjedhoja leksikore popullore mbështetur te etimologjitë e Eqrem Çabejt». «Rilindja», e përditshme Prishtinë, 22 tetor 1988, f. 13.

Në vend të hyrjes: «Në ballë të këtij vështtrimi po shtojmë se ato pak rrjedhoja leksikore popullore që i kemi qëmtuar nga goja e popullit dhe që për mbështesë i kanë rrënjorët leksikorë etimologjikë të prof. Çabejt edhe sot e kësaj dite nuk gjenden te Fjalori i gjuhës së sotme shqipe. Gjithastu do shtuar se nuk kemi mundur t'i shprushim të gjitha etimologjitë që i ka prekur dora e prof. Çabejt, po jemi ndalur te ato që kanë gurrë të shqipes ose që janë të trungut të përbashkët indoevropian».(13)

666. Zymberi, Abdullah, «Rrjedhoja leksikore nga Buroja e Drenicës, mbështetur në rrënjorët etimologjikë të Çabej». Kumtesë e lexuar në *Sesioni shkencor*, 1998.

Në vend të hyrjes: «Në fshatin Brojë të Drenicës na ka rënë rasa të ndeshim në një shtresë të re rrjedhojash leksikore, të cilat e shtatojnë sistemin fjalëformues të shqipes sidomos prejardhjen e saj. Për mendimin tonë struktura ndajshësore leksikore e Brojës së Drenicës del më e pasur dhe më e larmishme se ajo e gramatikave tona, e fjalorëve tanë, prandaj ajo do marrë, në disa vende, si gjedhe për sistemin e fjalëformimit të gjuhës shqipe. Çesin krye aty disa parashtesa të ndërlydhura, të cilat me t'u ngjitur me fjalën emërtuese, jo vetëm që i japin kuptim të ri fjalës, por edhe ia ndërrojnë kategorinë gramatikore asaj.

Rrjedhojat e atjeshme leksikosre i kemi mbështetur te rrënjorët etimologjikë të prof. Çabejt, duke i prekur kryekëput ato me burim të shqipes, o ato me burim të përbashkët indoevropian».

TUBIMET SHKENCORE

**UNIVERSITETI I PRISHTINËS
FAKULTETI I FILOZOFISË**

**SEMINARI NDËRKOMBËTAR PËR GJUHËN
LETËRSINË DHE KULTURËN SHQIPTARE**

*Përmbledhje e ligjëratave dhe e kumtesave të lexuara në
Seminarin e trembëdhjetë, më 1987*

Këshilli drejtues i Seminarit XIII: Idriz Ajeti -drejtor, Fazli Sylaj, Isak Shema, Ismajl Mikullovi, Mehdi Bardhi, Vahida Topçiu, Ali Aliu, Masar Rizvanolli, Din Mehmeti, Isa Bajçinca - sekretar.

Këshilli redaktues:

Ali Aliu, redaktor përgjegjës

Isa Bajçinca, sekretar i redaksisë

Prishtinë, 1987

Sesioni shkencor

Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt

1. Idriz Ajeti, *Fjala e hapjes*
2. Ajeti, Idriz, *Eqrem Çabej dhe studimet e gjuhësisë shqiptare*
3. Buchholz, Oda, *Roli i Eqrem Çabejt në ballkanologji,*
4. Mulaku, Latif, *Kontributi i Eqrem Çabejt në dialektologjinë shqiptare*
5. Ismajli, Rexhep, *Pikëpamjet e Çabejt për prejardhjen e shqipes*
6. Altimari, Francesco, *Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabej në fushën e dialektologjisë arbëreshe,*
7. Schutz, Ischvan, *Themeluesi i historisë objektive të shqipes*

8. Raka, Fadil, *Eqrem Çabej për shqipen letrare*
9. Bejta, Murat, *Kontributi i Eqrem Çabejt për etimologjinë e huazimeve të shqipes*
10. Bajçinca, Isa, *Eqrem Çabej dhe shqipja e njësuar letrare*
11. Zymberi, Abdullah, *Disa rrjedhoja leksikore popullore krahasuar me etimologjitë e Eqrem Çabejt*
12. Murati, Qemajl, *Rreth disa etimologjive të reja në fushë të shqipes,*
13. Goçi, Ibrahim, *Kontributi i Prof. Eqrem Çabejt në hartimin e Atlasit gjuhësor të shqipes*
14. Imeri, Hasan, *Çabej dhe njësimi i terminologjisë tekniko-shkencore*
15. Ushaku, Ruzhdi, *Struktura leksiko-semantike dhe etimologjike e togfjalëshave burri i dheut /biri i dheut*
16. Pllana, Shefqet, *Çabej si studiues i folklorit*
17. Syla, Fazli, *Çabej për poezinë popullore arbëreshe*
18. Kajragdiu, Abdulla, *Çabej për historinë e letërsisë shqipe*
19. Statovci, Drita, *Disa çështje etnografike në studimet e E. Çabejt,*
20. Rugova, Ibrahim, *Metoda kulturore-historike në punimet letrare të Çabejt*
21. Hamiti, Sabri, *Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë*
22. Raça, Shkëlzen, *Çabej mbi elementin shqiptar në Greqi*
23. Ajeti, Idriz, *Fjala e mbylljes*

**UNIVERSITETI I PRISHTINËS
FAKULTETI I FILOLOGJISË**

FIGURË MADHORE E KULTURËS SHQIPTARE

Mbrëmje përkujtimore

Në 10-vjetorin e vdekjes së Prof. Eqrem Çabejt

1. Isa Bajçinca, *Fjala e hapjes*,
2. Idriz Ajeti, *Ndihmesa e Eqrem Çabejt në studimet etimologjike të shqipes*, fjala kryesore
3. Sabri Hamiti, *Çabej për letërsinë*
4. Rexhep Ismajli, *Çabej - historian i gjuhës shqipe*
5. Enver Mehmeti, *Çabej dhe kultura popullore shqiptare*

Prishtinë, më 9 maj 1990

TRIBUNA

Tribuna shkencore: «Kontributi i Eqrem Çabejt në fushë të albanologjisë». më 10 qershor 1993, Qershulli i Onomastikës «Eqrem Çabej» i Shoqatës së Rinisë Demokratike «Pjetër Bogdani» të Prishtinës dhe Dega e Gjuhësisë –Sektori i Onomastikës i Institutit Albanologjik të Prishtinës, Prishtinë, 1993

1. Begzad Baliu, *Prof. Eqrem Çabej -në themele të shkencës shqiptare*, Fjala e hapjes
2. Ilir Rodiçi, *Fjala përshëndetëse e Kryetarit të Shoqates së Rinisë Demokratike Shqiptare «Pjetër Bogdani» në Prishtinë*
3. Ahmet Kelmendi, Kontributi i Profesor Eqrem Çabejt për albanologjinë
4. Begzad Baliu, *Prof. Eqrem Çabej - enciklopedi e kohës sonë*, (Në përvjetorin e 50-të të punës shkencore të prof. Çabejt)
5. Neziri, Zymer, *Mendimi i profesorit Eqrem Çabejt për eposin tonë heroik*
6. Mehmet Ahmetaj, *Toponimia e Malësisë së Madhe dhe kontributi i Çabejt në studimine saj*
7. Isa Bajçinca, *Gjuha dhe konceptet gjuhësore të E. Çabejt në studimet shkencore*
8. Bardhi, Mehmet, *Diskutim*
9. Daut Bislimi, *Nacionalizma Çabejane*
10. Rexhep Doçi, *Kontributi i E. Çabejt në punën tonë shkencore në fushë të albanologjisë dhe kujtimi për te*
11. Muharrem Gashi, *Diskutim lidhur me një dorëshkrim të Çabejt për romantizmin evropian*
12. Ibrahim Goçi, *Diskutim lidhur me udhëzimet e Çabejt për mbledhjen e materialit gjuhësor në terren*
13. Enver Mehmeti, *Diskutim*
14. Latif Mulaku, *Kontributi i Eqrem Çabejt në dialektologjinë shqiptare*

15. Vesel Nuhiu, *Diskutim lidhur me pikëpamjet e Çabejt për paskajoren në gjuhën shqipe*
16. Shefqet Pllana, *Kontributi i E. Çabejt për studimin e letërsisë popullore*
17. Shefki Sejdiu, *Vetëdija e Çabejt për misionin e tij në fushë të albanologjisë*
18. Sabit Uka, *Diskutim lidhur me mënyrën e botimit të veprave të Çabejt*
19. Begzad Baliu, *Eqrem Çabej dhe albanologjia, fjala e mbylljes*

**INSTITUTI ALBANOLOGJIK I PRISHTINËS
DEGA E GJUHËSISË**

Sesioni shkencor: **Rëndësia e veprës së Eqrem Çabejt për
studimet albanologjike**

Kushtuar 90-vjetorit të lindjes

Prishtinë,

Më 25 dhe 26 dhjetor 1998

Këshilli organizues: Dr. Rexhep Doçi, kryetar, Akademik
Rexhep Qosja, Dr. Sadri Fetiu, Mr. Mehmet Halimi, Dr. Zymer
Neziri, Dr. Muhamet Pirraku, Mr. Ukë Xhemaj, Begzad Baliu,
sekretar

Kumtesat

1. Sadri Fetiu, *Fjala e hapjes*
2. Rexhep Qosja, *Dijetari i madh*, referat
3. Idriz Ajeti, *Çabej dhe linguistika*
4. Jup Kastrati, *Jehona e veprave të prof. Çabejt në botë*
5. Seit Mansaku, *Historia e gjuhës dhe historia e popullit në
veprën e Çabejt*
6. Latif Mulaku, *Ndihmesa e Çabejt në fushën e
dialektologjisë shqiptare*
7. Shefki Sejdiu, *Profili shkencor i Çabejt*
8. Gani Luboteni, *Ndihmesa e Çabejt në prezentimin e
romantizmit në Evropën Lindore e Juglindore dhe në letërsinë
shqiptare*
9. Engjëll Sedaj, *Konsiderata dhe vlerësime të Çabejt për
Fishtën*

10. Enver Hysa, *Bashkëpunimi Xhuvani-Çabej në fushën e formimit të fjalëve*
11. Mehmet Halimi, *Kontributi i Çabejt në gjuhësinë ballkanike*
12. Exhlale Salihu –Dobruna, *Çabej për çështje të ndryshme të arkeologjisë në Dardani*
13. Agron Xhagolli, *Mendimi i Çabejt për traditën*
14. Ilaz Metaj, *Zbërthimi i kodit të së Bukurës së Dheut në veprën e Çabejt*
15. Isa Bajçinca, *Idetë e Çabejt për shqipen letrare në konferenca shkencore*
16. Ukë Xhemaj, *Disa çështje nga etnokultura shqiptare të trajtuara nga Çabej*
17. Agim Spahiu, *Vështrimet sintaksore krahasimtare të Çabejt për gjuhësinë indoevropiane*
18. Jorgo Bullo, *Romantizmi shqiptar në vështrimin krahasues të Çabejt*
19. Rexhep Ismajli, *Çabej për gjuhën letrare*
20. Simon Pepa, *Çabej për leksikologjinë dhe leksikografinë shqiptare*
21. Rustem Berisha, *Mendimet e Çabejt për kulturën popullore- dëshmi e autoktonisë shqiptare*
22. Nuhi Vinca, *Çabej dhe kënga popullore lirike*
23. Shaban Sinani, *Çabej si referencë e mendimit letrar*
24. Rexhep Munishi, *Të dhëna etnomuzikore në studimet e Çabejt*
25. Zymer Neziri, *Pikëpamjet e Çabejt për ciklin e Mujit dhe të Halilit*
26. Ibrahim Ahmetaj, *Disa emra gjeografikë në Alpet Shqiptare*
27. Myrvete Dreshaj-Baliu, *Poeti kombëtar sipas Çabejt*
28. Lumni Kadriu, *Kontributi etnolinguistik i Çabejt*
29. Bahtijar Kryeziu, *Ndihmesa e Çabejt për pastërtinë e gjuhës shqipe*
30. Zenel Kelmendi, *Pikëpamjet e Çabejt për të drejtën doksore shqiptare*
31. Hysen Ibra, *Kontributi i Çabejt për çështje të urbanistikës*
32. Abdullah Konushevc, *Autoktonia e shqiptarëve në dritën e toponimeve*

33. Ruzhdi Ushaku, *Autoktonia bregdetare e shqiptarëve në përmasat e vështrimit etnolinguistik të Çabejt*
34. Jani Thomaj, *Shtresimi leksikor i shqipes në vështrimin historik, sipas studimeve të Çabejt*
35. Gjyltekin Shehu, *Disa parime të Çabejt në lëmin e etimologjisë*
36. Gjovalin Shkurtaj, *Diaspora arbëreshe në vizionin shkencor të Çabejt*
37. Rexhep Doçi, *Ndihmesa e Çabejt në fushën e onomastikës*
38. Enver Mehmeti, *Pikëpamjet e Çabejt për këngët e moçme popullore*
39. Imri Badallaj, *Pikëpamjet e Çabejt rreth kuantitetit të vokaleve në gjuhën shqipe*
40. Arbnora Dushi, *Kontributi i Çabejt në argumentimin e baladës*
41. Ethem Lika, *Ndihmesa e Çabejt në fushën e gramatikës historike*
42. Ramadan Ibrahim, *Kontributi i Çabejt në fushë të etnografisë*
43. Faik Shkodra, *Çabej për De Radën e Naimin*
44. Hatixhe Hoxha, *Qëndrimi i Çabejt ndaj pikëpamjeve të studiuesve sllavë për prejardhjen e gjuhës shqipe*
45. Begzad Baliu, *Emri i shqiptarëve*
46. Nuhi Ismajli, *Pikëpamjet letrare të Çabejt*
47. Arben Hoxha, *Principet metodologjike të hulumtimit të Çabejt në punimin «Romantizmi në Evropën Lindore e Juglindore dhe në literaturën shqiptare»*
48. Tomor Osmani, *Kontribute të Çabejt në fushë të fjalëformimit të gjuhës shqipe*
49. Abdullah Zymberi, *Rrjedhoja leksikore nga Buroja e Drenicës, mbështetur në rrënjorët etimologjikë të Çabejt*
50. Emil Lafe, *Çabej për drejtshkrimin e shqipes*
51. Murat Blaku, *Çabej – çështje të teorisë dhe të metodës së kërkimeve*
52. Muhamet Pirraku, *Areali etnik i shqiptarëve të Çabej, sipas etnonimeve*
53. Ali Llunji, *Pikëpamjet e Çabejt për diasporën shqiptare në intervistat dhënë TV Prishtinës*
54. Ragip Mulaku, *Për disa formime gjuhësore brendapërbrenda shqipes, sipas Çabejt*

55. Skënder Gashi, *Botimi i veprave të Çabejt në gjermanisht*
56. Leontina Gega, *Përkimet e këngës Konstantini i Vogëlith me këngën e Kthimit të Odiseut, sipas Çabejt*
57. Mehmet Ahmetaj, *Kontributi i Çabejt në formimin e toponimeve me prapashtesat deminutive -th dhe -z*
58. Hysen Matoshi, *Pikëpamjet e Eqrem Çabejt për letërsinë*
59. Xhevat Sylja, *Çabej si përkthyes i romanit «Bambi»*
60. Ramadan Asllani, *Disa formime prapashtesore në onomastikë sipas Çabejt*
61. Naser Pajaziti, *Pikëpamjet e Çabejt për origjinën e gjuhës shqipe*
62. Qemajl Murati, *Emërtesa e emrit nacional*
63. Adem Zejnullahu, *Eqrem Çabej në dy krijime poetike*
64. Rexhep Doçi, *Fjala e mbylljes*

BOTIME TË VEÇANTA

UNIVERSITETI I PRISHTINËS
FAKULTETI I FILOZOFISË

SEMINARI NDËRKOMBËTAR PËR GJUHËN
LETËRSINË DHE KULTURËN SHQIPTARE

*Përmbledhje e ligjëratave dhe e kumtesave të lexuara në
Seminarin e trembëdhjetë 1987*

Këshilli drejtues i seminarit XIII

Idriz Ajeti, *drejtor*, Fazli Syla, Isak Shema, Ismajl Mikullovc, Mehdi Bardhi, Vahida Topçiu, Ali Aliu, Masar Rizvanolli, Din Mehmeti, Isa Bajçinca *sekretar*

Këshilli redaktues

Ali Aliu, *redaktor përgjegjës*

Isa Bajçinca, *sekretar i redaksisë*

Prishtinë, 1988

Sesioni shkencor

me temën bosht: **Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt .**

1. Idriz Ajeti, *Fjala e hapjes e Akademik Idriz Ajetit, drejtor*
2. Oda Buchholz, *Roli i Eqrem Çabejt në ballkanologji,*
3. Francesco Altimari, *Veprimtaria shkencore e Eqrem Çabejt në fushën e dialektologjisë arbëreshe*
4. Isa Bajçinca, *Eqrem Çabejt dhe shqipja e njësuar letrare*
5. Fadil Raka, *Eqrem Çabejt për shqipen letrare,*
6. Abdulla Zymberi, *Disa rrjedhoja leksikore popullore krahasuar me etimologjitë e Eqrem Çabejt*
7. Ibrahim Rugova, *Metoda kulturore-historike në punimet letrare të Çabejt,*
8. Fazli Syla, *Çabejt për poezinë popullore arbëreshe*
9. Drita Statovci, *Disa çështe etnografike në studimet e E. Çabejt,*
10. Sabri Hamiti, *Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë*
11. Idriz Ajeti, *Fjala e mbylljes*

JETA E RE

Jeta e re, Revistë letrare, Numër i veçantë kushtuar 90-vjetorit të lindjes së Eqrem Çabejt (1908-1998. Nr. 4, Prishtinë, 1998. Ky numër është përgatitur nga Ahmet Kelmendi e Begzad Baliu.

1. Begzad Baliu, *Eqrem Çabej dhe studimet letrare*. Fjala hyrëse (ka dalë pa emër)
2. Eqrem Çabej, *Romantizmi në Europë Lindore dhe Juglindore dhe në literaturen shqiptare*
3. Jorgo Bullo, *Eqrem Çabej për letërsinë shqiptare*
4. Ibrahim Rugova, *E. Çabej: Studimi filologjik dhe kulturohistorik*
5. Jup Kastrati, *Veprat albanologjike të Eqrem Çabejt*
6. Xhevahir Spahiu, *Tek rrënja e fjalëve (Prof. Eqrem Çabejt)*
7. Sabri Hamiti, *Eqrem Çabej për letërsinë shqipe*
8. Eqrem Çabej, *Fjala e mbajtur mbi varrin e Bajo Topullit*
9. Hysni Hoxha, *Një studim i thelluar etnografik dhe letrar*
10. Zejnullah Rrahmani, *Eqrem Çabej: Për gjenezën e literaturës shqipe*
11. Myrvete Dreshaj-Baliu, *Sintezë e veçorive të letërsive evropiane*
12. Eqrem Çabej, *De Rada, Noli, Lasgushi*
13. Sabri Hamiti, *Eqrem Çabej*
14. Shaban Demiraj, *Studiues i krijimeve popullore dhe letrare*
15. Ismail Kadare, *Akt kulturor e moral i admirueshëm*
16. Ibrahim Rugova, *Metoda kulturore-historike në punimet letrare të Çabejt*.
17. Sabri Hamiti, *Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë*
18. Eqrem Çabej, *Epika e Gjergj Fishtes*
19. Begzad Baliu, *Në themele të gjuhësisë e të letërsisë*

20. Hysni Hoxha, *Karakteri ideologjik i romantizmit në rend të parë*
21. Anton Nikë Berisha, *Çabej mbi letërsinë gojore*
22. Sabri Hamiti, *Melankolia*
23. Eqrem Çabej, *Kontribut në studimin e poezisë popullore*
24. Fazli Syla, *Çabej për poezinë popullore arbëreshe*
25. Sabit Rrustemi, *Përballë erërave –muranë ishim*
26. Tri letra Çabejt, (*Holger Pedersen, Norbert Jokli dhe V. Georgiev*).

SHENJËZAT

E përkohshme për shkencë kulturë dhe art. Shtojcë speciale me rastin e 90-vjetorit të lindjes, nr. 1, viti I, Prishtinë, 1998. Kryeredaktor, Begzad Baliu

1. Eqrem Çabej, *Problemi i burimit të gjuhës shqipe*
2. Eqrem Çabej 1908-1998- *Speciale*
3. Begzad Baliu, *Bota shkencore e Profesor Eqrem Çabejt*
4. Selman Riza, *Relacion i zgjeruar mbi ribotimin kritik të Gjon Buzukut nga Eqrem Çabej*
5. Hysen Matoshi, *Eqrem Çabej dhe historia e letërsisë shqipe*
6. Emil Lafe, *Burimi i fjalës **më** te ndërtimi **im**-më sipas E. Çabejt*
7. Arbnora Dushi, *Roli i Çabejt në argumentimin e baladës shqiptare*
8. Lumnije Kadriu, *Kontributi etnolinguistik i Çabejt*
9. Begzad Baliu, *Pikëpamjet e Prof. Çabejt për veprën gjuhësore të Gustav Majerit, (fragment)*

VEPRA

Ali, Xhiku, *Përmes mendimit historiko-letrar të Çabejt,*
Shtëpia botuese *Faik Konica*, Prishtinë, 2001, 120.

PËRMBAJTJA

Pak fjalë.

Një tezë që duhet rimarrë

Humanistë, por në ç'përmasa

Romantizmi shqiptar, romantizëm lindor

Shënime krahasuese midis romantizmit shqiptar dhe
romantizmit grek

Bashkëjetesa e romantizmit me iluminizmin në veprën e Naimit

Mesazhet filozofike të veprës së Naimit, kontradiktore apo tole-
rante

...një nga pemët më të bukura të romantizmit shqiptar

Poeti dhe politika, Zef Skiroi

Në vend të përfundimeve

Bibliografi.

BOTIME NË PROCES

**INSTITUTI ALBANOLOGJIK I PRISHTINËS
DEGA E GJUHËSISË**

Sesioni shkencor: Rëndësia e veprës së Eqrem Çabejt për studimet albanologjike

Kushtuar 90-vjetorit të lindjes
Prishtinë, më 25 dhe 26 dhjetor 1998

Këshilli organizues: Dr. Rexhep Doçi, kryetar, Akademik Rexhep Qosja, Dr. Sadri Fetiu, Mr. Mehmet Halimi, Dr. Zymer Neziri, Dr. Muhamet Pirraku, Mr. Ukë Xhemaj, Begzad Baliu, sekretar

Redaksia e botimit: Akademik Rexhep Qosja, Dr. Zymer Neziri, dr. Sadri Fetiu, dr. Rexhep Doçi, mr. Begzad Baliu.

Përgatitja: Dr. Zymer Neziri, mr. Begzad Baliu. Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 2003.

Kumtesat

1. Sadri Fetiu, *Fjala e hapjes*
2. Rexhep Qosja, *Dijetari i madh*, referat
3. Idriz Ajeti, *Çabej dhe linguistika*
4. Jup Kastrati, *Jehona e veprave të Prof. Çabejt në botë*
5. Latif Mulaku, *Ndihmesa e Çabejt në fushën e dialektologjisë shqiptare*
6. Shefki Sejdiu, *Profili shkencor i Çabejt*
7. Gani Luboteni, *Ndihmesa e Çabejt në prezentimin e romantizimit në Evropën Lindore e Juglindore dhe në letërsinë shqiptare*
8. Engjëll Sedaj, *Konsiderata dhe vlerësime të Çabejt për Fishtën*

9. Mehmet Halimi, *Kontributi i Çabejt në gjuhësinë ballkanike*
10. Ilaz Metaj, *Zbërthimi i kodit të së Bukurës së Dheut në veprën e Çabejt*
11. Agim Spahiu, *Vështrimet sintaksore krahasimtare të Çabejt për gjuhësinë indoevropiane*
12. Rexhep Ismajli, *Çabej për gjuhën letrare*
13. Rustem Berisha, *Mendimet e Çabejt për kulturën popullore- dëshmi e autoktonisë shqiptare*
14. Shaban Sinani, *Çabej si referencë e mendimit letrar*
15. Zymer Neziri, *Pikëpamjet e Çabejt për ciklin e Mujit dhe të Halilit*
16. Myrvete Dreshaj-Baliu, *Poeti kombëtar sipas Çabejt*
17. Lumni Kadriu, *Kontributi etnolinguistik i Çabejt*
18. Bahtijar Kryeziu, *Ndihmesa e Çabejt për pastërtinë e gjuhës shqipe*
19. Hysen Ibra, *Kontributi i Çabejt për çështje të urbanistikës*
20. Abdullah Konushevc, *Autoktonia e shqiptarëve në dritën e toponimeve*
21. Ruzhdi Ushaku, *Autoktonia bregdetare e shqiptarëve në përmasat e vështrimit etnolinguistik të Çabejt*
22. Rexhep Doçi, *Ndihmesa e Çabejt në fushën e onomastikës*
23. Imri Badallaj, *Pikëpamjet e Çabejt rreth kuantitetit të vokaleve në gjuhën shqipe*
24. Arbnora Dushi, *Kontributi i Çabejt në argumentimin e baladës*
25. Ramadan Ibrahim, *Kontributi i Çabejt në fushë të etnografisë*
26. Hatixhe Hoxha, *Qëndrimi i Çabejt ndaj pikëpamjeve të studiuesve sllavë për prejardhjen e gjuhës shqipe*
27. Begzad Baliu, *Emri i shqiptarëve*
28. Nuhi Ismajli, *Pikëpamjet letrare të Çabejt*
29. Arben Hoxha, *Principet metodologjike të hulumtimit të Çabejt në punimin «Romantizm...».*
30. Abdullah Zymeri, *Rrjedhoja leksikore nga Buroja e Drenicës, mbështetur në rrënjorët etimologjik të Çabejt*
31. Emil Lafi, *Çabej për drejtshkrimin e shqipes*
32. Muhamet Pirraku, *Areali etnik i shqiptarëve të Çabejt, sipas etnonimeve*

33. Ali Llunji, *Pikëpamjet e Çabejt për diasporën shqiptare në intervistat dhënë TV Prishtinës*
34. Ragip Mulaku, *Për disa formime gjuhësore brendapërbrenda shqipes, sipas Çabejt*
35. Leontina Gega, *Përkimet e këngës Konstantini i Vogëlith me këngën e Kthimit të Odiseut, sipas Çabejt*
36. Mehmet Ahmetaj, *Kontributi i Çabejt në formimin e toponimeve me prapashtesat deminutive -th dhe -z*
37. Hysen Matoshi, *Pikëpamjet e Eqrem Çabejt për letërsinë*
38. Ramadan Asllani, *Disa formime prapashtesore në onomastikë sipas Çabejt*
39. Qemajl Murati, *Emërtesa e emrit nacional*
40. Adem Zejnullahu, *Eqrem Çabej në dy krijime poetike*
41. Rexhep Doçi, *Fjala e mbylljes*

PROJEKTE SHKENCORE
(Dorëshkrim)

**Begzad BALIU, Çështje të studimit të onomastikës në
veprën e Eqrem Çabejt.**

*Tezë e magjistraturës, f. 144. Mbrojtur publikisht më 5 maj
2000, në Institutin Albanologjik të Prishtinës. Komisioni Dr.
Rexhep Doçi (mentor), Instituti Albanologjik i Prishtinës; Dr.
Ruzhdi Ushaku (Kryetar i komisionit), Fakulteti i Filologjisë –
Dega e Gjuhës Frënge dhe Dr. Abdullah Zymberi, anëtarë,
Fakulteti i Mësuesisë.*

ARKIVI

INSTITUCIONE

GJIMNAZI I FILOLOGJISË «EQREM ÇABEJ», PRISHTINË

GJIMNAZI «EQREM ÇABEJ», VUSHTRRI

SHKOLLA FILLORE «EQREM ÇABEJ», MITROVICË

**QERTHULLI I ONOMASTIKËS «EQREM ÇABEJ»
PRISHTINË**

QERTHULLI I ONOMASTIKËS «EQREM ÇABEJ»

Qerthulli i onomastikës «Eqrem Çabej» në kuadër të Shoqatës Aksioni i Rinisë Demokratike Shqiptare «Pjetër Bogdani» në Prishtinë.

Shih dosjen me materiale në arkivin personal dhe në dosjen e Shoqatës Aksioni i Rinisë Demokratike «Pjetër Bogdani» në Kishën Katolike të Prishtinës, të themeluar në vitin 1992.

Për punën e bërë në këtë qerthull, themeluesi B. Baliu është shpërblyer me fletë falënderimi me rastin e njëvjetorit të themelimit, më 1993.

PËRBËRJA DHE ORGANIZMI

i Shoqatës së Aksionit Demokratik të Rinisë Shqiptare «Pjetër Bogdani» –Organizata e interesit: Qerthulli i Onomastikës «Eqrem Çabej», Prishtinë

Drejtuuesi i grupit: Begzad Baliu

Këshilltarët shkencor: Udhëheqin me të rinjët, mbajnë ligjëratat, drejtojnë projektet shkencore, redaktojnë botimet profesionale etj.

Anëtarët e rregullt: (deri në moshën 35-vjeçare, punë kryesore kanë mbledhjen e materialit drejtë për së drejti në teren, dëgjojnë ligjëratat e organizuara sipas kërkesës së tyre, marrin tema të veçanta për të punuar (mundësisht sipa kërkesës së tyre), organizojnë tribuna shkencore me shoqatat simotra etj.

Simpatizuesit. Në radhën e simpatizuesve hyjnë të gjitha kategoritë e njerëzve të cilët në forma të ndryshme e ndihmojnë organizatën tone ndërsa një vend të vacantë do të kenë arsimtarët në pension, për organizimin e të cilëve organizata do të përgatisë aktivitete të veçanta, sikur janë: mbledhja e materialit në terren, vjelja e materialit onomastik në botime të veçanta të folklorit, dokumenteve historike, radhitjen në skeda të materialit të mbledhur, punën në indeks të botimeve studimore etj.

Bashkëpunimi: Organizata jonë do të bashkëpunojë me të gjitha organizatat, shkollat, institucionet simotra, brenda dhe jashtë shoqatës sonë. Bashkëpunim të vacantë do të mbajmë me shoqaten mbrenda të cilës vepron dhe me organizatat e të cilës mendon t'i realizoj edhe disa aktivitete të ndryshme në teren.

Temat e mundshme punuese. Organizata jonë, përveç punës kryesore, në vjeljen e materialit në teren, ka paraparë që të punojë edhe në këto tema, të cilat shtrihen prej nivelit të ngushtë (sikur janë botimet, dokumentet, katundet etj.) e deri te niveli gjithkombëtar:

- Onomastika e fshtrave veç e veç,
- Onomastika e krahinave gjuhësore a etnografike,
- Përgatitja e fjalorëve të onomastikës së krahinave të ndryshme sipas mikrotoponimisë, antroponimisë etj.
- Struktura morfologjike dhe fjalëformuese e materialit të lart-përmendur,
- Onomastika e prozës shqiptare,
- Onomastika e poezisë shqiptare,
- Onomastika shqiptare e konfesionit musliman,
- Onomastika shqiptare e konfesionit katolik,
- Onomastika shqiptare e konfesionit ortodoks,
- Onomastika tradicionale, tipike shqiptare,
- Kontributi i prof. Eqrem Çabejt për onomastikën shqiptare,
- Çështje të onomastikës në veprën e Gjergj Fishtës,
- Çështje të onomastikës në veprën letrare të jakov Xoxes,
- Bibliografia dhe bibliografia e komentuar e studimeve onomastike shqiptare, etj.

Përfundim: Qerthulli i Onomastikës «Eqrem Çabej» do të veprojë si organizatë e pavarur dhe me përkushtim të plotë profesional e shkencor.

Prishtinë, më 20 mars 1992

Begzad Balii,
në emër të këshillit organizues

**QENDRA E STUDIMEVE SHQIPTARE «EQREM
ÇABEJ», PRISHTINË, 1998**

PROGRAMI

Qendra e Studimeve Shqiptare (më tutje QSSH) «Eqrem Çabej» është institucion shkencor me karakter të vacantë në studimet shqiptare.

QSSH është themeluar pesë vjetë pas themelimit të Qerthuli «Eqrem Çabej» në Prishtinë.

QSSH është institucion joqeveritar.

QSSH është institucion që organizon dhe angazhon në punë humltuese e shkencore punonjësit shkencorë sipas projekteve shkencore afatgjate apo afatshkurtra.

QSSH angazhohet për bashkimin e studiuesve të rinj dhe të atyre jashtë institucioneve shkencore.

QSSH bashkon brezin e ri, si kryes i punëve dhe brezin e moshuar si përcjellës i tyre.

QSSH organizon projekte me interes të vacantë në angazhmin e të rinjve në punët kërkimore-shkencore.

QSSH organizon dhe angazhon punonjësit e saj në përgatitjen shkencore të botimeve të parapara nga institucionet shkencore.

QSSH organizon tribuna dhe sesione shkencore.

QSSH bën promovimin e botimeve shkencore.

QSSH organizon ligjërata shkencore për probleme të caktuara shkencore.

QSSH nxjerr të përkohëshmen në gjuhën shqipe «Shenjëzat» dhe buletin në gjuhë të hauaja «Studia Dardanica».

QSSH ka qendrën në Prishtinë, ndërsa synon organizimin e bërthamave të saj edhe në qendra të Kosovës dhe më gjerë.

Prishtinë
28 nëntor 1997

Begzad BALIU,
iniciator

PROJEKTSTATUTI I QERTHULLIT TË STUDIMEVE SHQIPTARE «EQREM ÇABEJ»

I. DISPOZITAT E PËRGJITHËSHME¹⁹

Neni I

Qerthulli i Studimeve Shqiptare «Eqrem Çabej» (në tekstin e mëtejshëm: QERTHULLI) është institucion i pavarur shkencor i hulumtuesve, studiuesve, botuesve, popullarizuesve dhe i lexuesve të veprës dhe jetës së Eqrem Çabejt, i formuar me vullnetin e lirë të tyre.

Neni II

Qerthulli e ka personit juridik dhe veprimtarinë e vet e zhvillon në pajtim me Programin, Statutin dhe legjislacionin e vet përkatës, si dhe mbi baza dhe kriteret të mirëfillta shkencore.

Neni III

Qerthulli ka për qëllim:

- botimin dhe popullarizimin e veprave të prof. E. Çabejt,
- botimin e veprave që lidhen me jetën dhe veprën e prof. Çabejt,
- botimin e veprave të zgjedhura që lidhen me studimet shqiptare në përgjithësi, dhe sidomos me historinë e gjuhës e të popullit shqiptar në veçanti.

¹⁹ Siç mund të shihet edhe nga teksti, ky statut nuk ishte përfunduar dhe nuk ishte vënë në diskutim, por ishte faza përfundimtare e dorëshkrimit të parë. Autori Zenel Kelmendi, jurist dhe i planifikuar për t'u zgjedhur sekretar i Qerthullit ia kishte dorëzuar autorit të këtij libri, i cili i udhëheqte punët e këtij projekti, por fatkeqësisht nuk u arrit të kurorëzohej. Originali (e vetmja kopje e këtij Statuti) ruhet në arkivin e autorit të librit.

Neni IV

Aktivitetin e vet Qerthulli e zhvillon duke organizuar tubime vjetore shkencore të cilat në çfarëdo mënyre do të lidhen me jetën dhe veprën e prof. Çabejt; duke organizuar kurse speciale për fusha të veçanta të dijes nga fusha e studimeve shqiptare dhe duke mbledhur materialin (trashëgiminë popullore) në terren.

Veprimtaria e Qerthullit zhvillohet në forma të komunikimit publik, shkencor dhe të bashkëpunimit institucional me institucione shkencore të fushave të studimeve shqiptare brenda tokave shqiptare dhe jashtë tyre.

Neni V

Qerthulli nxjerr revistën shkencore: Vjetarin. (më vonë emri i revistës është fshirë me laps dhe është plotësuar me dorë *Studia Dardanica*).

II. ANËTARËSIA

Neni VI

Qerthulli mund të aderojë edhe në institucione të ngjashme kombëtare e ndërkombëtare.

Neni VII

Anëtarë i Qerthullit mund të jetë çdo hulumtues, studiues, botues, lexues dhe popullarizues i veprës dhe i jetës së prof. Çabejt; çdo mbledhës i materialeve (të trashëgimisë popullore) në terren dhe çdo mik e dashamir i shkencës dhe i kulturës shqiptare, i cili deklarohej vullnetarisht për Programin dhe Statutin e Qerthullit dhe zotohet për sendërtimin e tyre.

Neni VIII

Anëtari i Qerthullit ka të drejtë të zgjedhë dhe të zgjidhet në organe dhe të vlerësoj veprimtarinë e Qerthullit.

Neni IX

Anëtari i Qerthullit ka për detyrë t'i përmbahet Programit, Statutit dhe t'i zbatojë vendimet dhe detyrat e organeve të Qerthullit.

Neni X

Anëtari i Qerthullit paguan kuotizimin vjetor në vlerë të cilëne e cakton Kryesia (Këshilli drejtues).

Të gjithë anëtarët të cilët e kryejnë obligimin material ndaj Qerthullit , gëzojnë të drejtën e marrjes falas të revistës së Qerthullit.

Neni XI

Anëtarë nderi i Qerthullit mund të zgjidhet ndonjë intelektual i shquar kombëtar ose ndërkombëtar që është dalluar në fushën e studimeve dhe të hulumtimeve shqiptare.

Për zgjedhjen e anëtarit të nderit vendos Kryesia.

III. STRUKTURA ORGANIZATIVE

Neni XII

Qerthullin e përbëjnë të gjithë anëtarët e tij.

Qerthulli është i organizuar nëpër komisione, që janë të lidhura me Programin, Statusin dhe organet e Qerthullit.

Neni XIII

Komisionet e Qerthullit janë të organizuara sipas fushave të ndryshme: të përkohëshme dhe të përherëshme.

Komisionin e drejton udhëheqja prej kryetarit dhe dy anëtarëve.

Neni XIV

Qerthulli për sendërtimin e misionit të tij, mund të organizojë komisione të veta përkatëse të punës në qendrat etnike shqiptare në Kosovë, me kuptimin e plotë të fjalës, ku akoma gjëllon (frymon) gjuha, letërsia, historia dhe folklori shqiptar.

Kryetarë të komiseve janë edhe anëtarë të Këshillit shkencor të Qerthullit.

IV. ORGANIZIMI DHE QEVERISJA

Neni XV

Organet e Qerthullit janë:

Këshilli shkencor (ose Kuvendi, përkatësisht: Pleqësia)

Kryesia (ose Këshilli drejtues) dhe

Drejtori (ose Kryetari) dhe zëvendësdrejtori.

Të drejtat dhe detyrat e tyre përcaktohen me këtë status dhe me Rregulloren të veçanta të punës, të cilat i miraton Kryesia.

Neni XVI

Mandati i anëtarëve të organeve të Qerthullit është pesë vjet me mundësi të rizgjedhjes.

Anëtar i organeve mund të jetë çdo anëtar i Qerthullit, i cili është dëshmuar si studiues, hulumtues, botues apo popullarizues i gjuhës dhe kulturës shqiptare.

Neni XVII

Anëtari i organit mund të revokohet edhe para kalimit të mandatit kur nuk i zbaton vendimet e organit dhe kur nuk është i rregullt në punimet e tij. Revokimin e bënë këshilli shkencor me propozimin e organit përkatës.

Neni XVIII

Organet e Qerthullit mund t'i zhvillojnë punimet kur janë të prani-shëm shumica e anëtarëve të tyre.

Për punët e Qerthullit Organet vendosin me shumicën e votave të anëtarëve të tyre.

Neni XIX

Këshilli shkencor është organi më i lartë i Qerthullit.

Këshilli përbëhet nga përfaqësuesit e të gjitha Komisioneve (për gjuhë, letërsi, histori, arkeologji, folklor etj.) të formuar në Prishtinë dhe në qendrat tjera shqiptare.

Këshilli shkencor mban mbledhje të rregullt njëherë në vit, e sipas nevojës edhe më shpesh.

Këshillin shkencor e thërret drejtori i tij.

Neni XX

Punimet e këshillit i drejton drejtori i Këshillit dhe dy anëtarë të zgjedhur të kryesisë së punës.

Në punimet e Këshillit marrin pjesë edhe anëtarët e kryesisë.

Neni XXI

Këshilli miraton, ndryshon e plotëson Programin dhe Statutin e Qerthullit;

-zgjedh dhe shkarkon Kryesinë dhe kryesuesin e Qerthullit;

-zgjedh anëtarët e nderit;

- ndan çmimin (shpërblimin) «Eqrem Çabej»,
- miraton rregulloren dhe programin e punës,
- miraton planin financiar dhe llogarinë përfundimtare;
- merr vendime dhe miraton akte tjera;
- kryen edhe punë të tjera të parapara me këtë statut dhe me akte tjera të Qerthullit.

Neni XXII

Këshilli është variant drejtues i Qerthullit dhe për punën e vet i përgjigjet Këshillit shkencor

Kryesia zgjidhet me vendim të fshehtë ose të hapur të Këshillit me propozimin e Komisionit përgatitor ose të anëtarëve të Këshillit.

Neni XXIII

Kryesia ka pesë anëtarë.

Kryesia zgjedh nga përbërja e saj drejtorin, zëvendësdrejtorin dhe sekretarin e Kryesisë, të cilët janë udhëheqje e Qerthullit.

Neni XXIV

Drejtori i Këshillit drejtues (kryetari i kryesisë) është edhe kryetar i Këshillit të Qerthullit.

Kryetari (Drejtori) orienton veprimtarinë e përgjithëshme të Qerthullit dhe e përfaqëson atë.

Kryetarin (drejtorin) mund ta zëvendësojë nënkryetari (zëvendësdrejtori) ose ndonjë anëtar i autorizuar i Kryesisë.

Neni XXV

Kryesia (Këshilli drejtues) drejton veprimtarinë e përgjithëshme të Qerthullit,

- zbaton programin dhe vendimet e Kuvendit,
- profilizon veprimtarinë në Komisione,
- përgatit dhe propozon miratimin e akteve të përgjithëshme, përgatit raportet e punës dhe planin financiar,
- harmonizon bashkëpunimin me asociacione tjera,
- vendos për aderim në institucione (simotra) kombëtare e ndërkombëtare,
- emron Këshillin Redaktues të shtypit dhe Redaksinë e Botimeve,
- ndan çmimin (shpërblimin) «Eqrem Çabej». (Shënim: Këtë çmim e ndanë ose Këshilli (shih nenin XXI) ose Kryesia.)
- inicon forma të reja të veprimit (punës),
- nxit bashkëpunimin ndërmjet komisioneve,

-kryen dhe punë të tjera të parapara me këtë statut e program dhe me akte të tjera të Qerthullit.

V. SELIA, VULA, EMBLEMA DHE FINANCIMI

Neni XXVI

Selia e Qerthullit është në Prishtinë, rruga , nr.

Neni XXVII

Vula e rumbullakët përmban emërtimin e plotë dhe selinë. Vula e protokollimit në formë katërkëndëshi kënddrejtë përmban shënimet e mësipërme dhe hapsirën e zbrazët për numrin e datën.

Neni XXVIII

Emblema e Qerthullit është portreti. Skica e portretit të E. Çabejt.

Neni XXIX

Qerthulli ka gjirologarinë e vet.

Financimi bëhet nga mjetet e veprimtarisë, kontributet vullnetare të autorëve dhe të gjithë qytetarëve (të cilët në çfardo mënyre e ndihmojnë Qerthullin), të Institucioneve shkencore dhe kulturore, të donatorëve, të shoqatave dhe burimeve të tjera të lejuara me ligj.

Shënim: Financimi bëhet edhe nga mjetet (buxheti) i Qeverisë së Kosovës, të cilat dedikohen për shkencë dhe kulturë.

Neni XXX

Ndryshimet dhe plotësimet e këtij statuti bëhen sipas procedurës së miratimit.

Propozimin për ndryshimin e tij mund ta bëjnë Kryesia (Këshilli drejtues) ose 1/3 e anëtarëve të Këshillit (Kuvendit) të Qerthullit.

Neni XXXI

Ky statut bëhet i plotëfuqishëm që nga dita e miratimit nga Këshilli (Kuvendi) i Qerthullit.

Nr. _____, më _____ **Kryetari**
Prishtinë

Hartuesi: Zenel H. Kelmendi

Shënim shtesë:

Këtij statuti (pas paragrafit 3 të nenit 5 ose pas nenit 5 futet neni 6) i shtohet edhe ky nen:

Qerthulli (çdo tri vjet?) ndan çmimin (shpërblimin) «Eqrem Çabej» për veprën më të mirë shkencore në fushë të studimeve albanologjike.

Për ndarjen e shpërblimeve «Eqrem Çabej» hartohet rregullore e veçantë.

Janar 1997

Nënshkrimi i autorit²⁰

²⁰ Shtesë, me shkrim, e Begzad Baliut për diskutim në fund të statutit:

Rregull statutare:

Anëtarë i përhershëm i kuvendit është çdo anëtar, i cili mbron temën e diplomës në cilin do fakultet, lidhur me jetën dhe veprën e Prof. Eqrem Çabejt, ndërsa

Anëtarë i përhershëm i Këshillit Drejtues është personi që ka magjistruar ose doktoruar në jetën dhe veprën e Prof. Eqrem Çabejt.

**PASQYRË E PROJEKTEVE SHKENCORE NË
QERTHULLIN E STUDIMEVE SHQIPTARE «EQREM
ÇABEJ» NË PRISHTINË**

1. Fjalori onomastik (mikrotoponimik) i Kosovës
2. Bibliografi e botimeve gjuhësore në Kosovë
3. Fjalori i leksikut të veprës letrare të Jakov Xoxes
4. Fjalori i leksikut të veprës letrare të Ismail Kadaresë
5. Fjalori i leksikut të veprës letrare të Anton Pashkut
6. Fjalori i leksikut të veprës letrare, shkencore dhe publicistike të Rexhep Qosjes
7. Fjalori i leksikut të veprës letrare të Ramiz Kelmendit
8. Fjalori onomastik i prozës shqiptare
9. Eqrem Çabej në Kosovë (letra dhe kujtime)
10. Fjalori i leksikut të veprës letrare të Martin Camaj
11. Fjalori i leksikut të veprës letrare të Erenst Koliqit
12. Semantika e rimës shqipe (antologji)
13. Leksiku i këngëve kreshnike dhe legjendare
14. Leksiku i këngëve lirike
15. Vendbanimet rurale në Kosovë (përshkrim)
16. Fjalori i leksikut të veprës letrare të Nonda Bulkes
17. Bibliografi e komentuar e studimeve të Eqrem Çabejt
18. Bibliografi e komentuar e onomastikës shqiptare
19. Fjalori i leksikut të veprës letrare dhe publicistike të Gjergj Fishtës
20. Seria e fjalorëve leksikor të terrenit
21. Leksiku i shtypit të Kosovës
22. Frazologjizmat në veprën e Jakov Xoxes
23. Frazologjizmat në veprën e Rexhep Qosjes
24. Leksiku i tregimit etnografik
25. Leksiku i përrallës shqiptare
26. Leksiku i anekdotave, etj.

Prishtinë, janar 1997

Begzad Baliu,
Autor i projektit

BIBLIOTEKA
ORIGJINA E POPULLIT SHQIPTAR DHE E GJUHËS
SHQIPE

Temat

Mendimi i Prof. Çabejt për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i Henrik Bariqit për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i rilindësve për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i Vacllav Cimohovskit për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i Norbert Joklit për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i shkollës gjermane për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i Milan Budimirit për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i shkollës sllave për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i shkollës evropiane për origjinën e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Mendimi i studiuesve për origjinën pellazgjike të popullit shqiptar e të gjuhës shqipe

Prejardhja e popullit shqiptar e të gjuhës shqipe sipas onomastikës

Prejardhja e popullit shqiptar e të gjuhës shqiper sipas historisë

Prejardhja e popullit shqiptar e të gjuhës shqiper sipas arkeologjisë

Prejardhja e popullit shqiptar e të gjuhës shqiper sipas folklorit

Prejardhja e popullit shqiptar e të gjuhës shqiper sipas mitologjisë

Etnonimi Arbër

Ilirët dhe shqiptarët

Teksti i Brokardit

Gjuha shqipe dhe historia e saj

Shqipja në botimet enciklopedike

Prishtinë, janar 1997

***Begzad Baliu,** Autor i projektit*

INDEKSI

TREGUESI I AUTORËVE

Abazi, Adem: 1
Ahmetaj, Ibrahim: 2
Ahmetaj, Mehmet: 3-5
Ajeti, Idriz: 6 - 60
Altimari, Francesco: 61-62
Anonim: 63 - 80
Asllani, Ramadan: 81
B(eqiri), Sh(aip): 83, 84, 140
Badallaj, Imri: 84 - 86
Bajçinca, Isa: 87 - 94
Baliu, Begzad: 95 - 133
Baliu, Myrvete Dreshaj: 134, 136
Bardhi, Mehdi: 137, 138
Bejta, Murat: 139
Berani, Shaqir: 141
Berisha, Anton Nikë: 142-148
Berisha, Milaim: 149-151
Berisha, Rustem: 152-154
Berishaj, Anton: 155
Bicaj, Riza: 156-158
Bislimi, Daut: 159
Blakaj, Skënder: 160
Blaku, Murat: 161-163
Bobi, Gani: 164

Bokshi, Besim: 165, 166
 Bregubova, Galija: 163
 Brozoviq, Dalibor: 168
 Buchholz, Oda: 169-173
 Bulo, Jorgo: 174
 Buxhovi, Jusuf: 175-177
 Çetta, Anton: 179-191
 Dedaj, Rrahman: 182
 Delçeva, Greta: 183
 Demiraj, Shaban: 184-213
 Demolli, Arif: 214
 Doçi, Rexhep: 216-219
 Doda, Ismajl: 220-229
 Dodi, Anastas: 230-232
 Drini (Besohet të jetë Jusuf Gërvalla): 233
 Dumoshi, Ismajl: 234
 Dushi, Arbnora: 235-237
 Emërllahu, Mehmet: 238-240
 Faensen, Johannes: 242
 Ferri, Rexhep: 243, 244
 Fetiu, Sadri: 245
 Fiedler, Wielfred.: 246
 Galica, Shyqri: 249-253
 Gashi, Muharrem: 254
 Gashi, Skënder: 255-259
 Çabej, Eqrem: 268
 Çapriqi, Basri, 178
 Gega, Leontina: 269
 Gjevori, Mehmet: 270-278
 Goçi, Ibrahim: 279-281
 Haliti, Behxhet: 282, 283
 Halimi, Mehmet: 284-287
 Hamiti, Arta: 288
 Hamiti, Sabri: 289-307
 Hamp, Erik: 308
 Herman, M. Elberg: 309
 Hoxha, Arben: 310-312
 Hoxha, Hatixhe: 313
 Hoxha, Hysni: 314-316
 Hoxha, Gani: 260

Hysa, Bedri: 317-320
Hysa, Enver: 321
Ibra, Hysen: 322
Ibrahimi, Ramadan: 323
Imeri, Hasan: 324
Ismajli, Nuhi: 325, 326
Ismajli, Rexhep: 327 - 402
Jaku, But: 403
Jordan, Papas Emanuel: 405
Kraja, Mehmet: 406, 460
Kabashi, Emin: 407
Kadare, Ismail: 408
Kadriu, Lumnije: 409-410
Kajragdiu, Abdulla: 411
Kajtazi, Halil: 412
Kaleshi, Hasan: 413, 414
Karadaku, Astrit: 416, 417
Kastrati, Jup: 418-439
Kelmendi, Adriatik: 440
Kelmendi, Migjen: 441
Kelmendi, Zenel: 442-443
Kelmendi, Hasan, 444
Kelmendi, Ahmet, 445-451
Koliqi, Ernest: 452, 453
Konushevc, Abdullah: 454-458
Kotri, Petrit: 459
Krasniqi, Haxhi: 461-473
Kryeziu, Bahtijar: 474
Lafe, Emil: 475-477
Lika, Ethem: 478
Llunji, Ali: 479, 480
Luboteni, Gani: 481-483
Musliu, Beqir, 484
M. A.: 485
Mansaku, Seit: 486-489
Matoshi, Hysen: 490-492
Mehmeti, Enver: 493-497
Mekuli, Hasan: 498, 499
Meta, Blerina: 288
Metaj, Ilaz: 500

Mirdita, Zef: 501-504
Mulaku, Latif: 505-507
Mulaku, Ragip: 508
Munishi, Rexhep: 509
Murati, Qemajl: 510-515
Nesimi, Remzi: 517
Newmark, Leonard: 518
Neziri, Zymer: 519-521
Nuhiu, Vesel: 522
Osmanaj, Sylë: 523-528
Osmani, Tomor: 529
Pajaziti, Naser: 530
Pepa, Simon: 531
Pirraku, Muhamet: 532-534
Pllana, Qerim: 535-537
Pllana, Shefqet: 538, 539
Qosja, Rexhep: 541-546
Raça, Shkëlzen: 548
Raka, Fadil: 549-554
Rashiq, Nikolla, 555
Rexhaj, Besim: 559
Rexhepi, Fisnik: 547, 560-563
Rifati, R.: 564
Riza, Selman: 565, 566
Rrahmani, Zejnullah: 567, 568
Rrustemi, Sabit: 569, 570
Rugova, Ibrahim: 571-583
Rukiqi, Mehmet: 584, 585
Rukiqi, Shefqet, 586
Salihu, Exhlale D.: 215
Schutz, Ischvan: 587
Sedaj, Engjëll: 588-599
Sejdiu, Shefki: 600-605
Shehu, Gjyltekin: 607
Shehu, Maksut: 608
Shita, Vehap: 610
Shkodra, Faik: 611
Shkodra, Shefik: 612
Shkurtaj, Gjovalin: 613
Shurdhani, Nazmi: 614-619

Sinani, Shaban: 620, 621
Spahiu, Agim: 622
Spahiu, Xhevahir: 623-629
Statovci, Drita: 630, 631
Syla, Fazli: 632-637
Syla, Xhevat: 638, 639
Sylaj, Ragip: 640
Tërnavë, Muhamet: 641
Thomaj, Jani: 642
Treimer, Karl: 643
Uka, Sabit: 646
Ushaku, Ruzhdi: 647-651
Vinca, Nuhi: 654
Voronina, Irina: 655
Xhagolli, Agron: 656
Xhakli, Haki: 657
Xhemaj, Ukë: 658
Xhiku, Ali: 659
Zeço, Moikom: 660
Zejnullahu, Adem: 661, 662
Zeneli, Abdullah: 663
Zymberi, Abdullah: 665, 666

TREGUESI I EMRAVE BRENDA TEKSTIT

Abazi, Adem: 356, 476
Agalliu, Fatmir: 211
Ajeti, Idriz: 104, 191, 454, 456, 528, 549, 597
Anamali, Skënder: 537
Asdreni (Aleksandër Stavre Drenova): 314, 571
Baliu, Begzad: 404, 427-439, 557
Bariqi, Henrik: 127, 422
Bartoli, Matteo: 605
Bobi, Gani: 164
Bokshi, Besim: 189, 190, 201, 211
Bopp, Franz, 85, 86
Brabec, Ivan: 414
Brënkushi, Grigor (Grigore Brâncuș): 181
Buda, Aleks: 413, 414
Bulo, Jorgo: 429, 620
Buzuku, Gjon: 56-60, 87, 158, 380, 456, 546, 547, 548, 560
Bühler, K.: 586
Çabej, Eqrem: 79, 523
Chatzisë, A. Ch.: 510
Cimochowski, Wacslav, (Vaclav Cimohovski): 119, 194
Cipo, Kostaq: 328, 405
Dançetoviq, Vojislav S.: 403
Dara, Gavril: 463
De Rada, Jeronim: 29, 140, 456, 569, 592
Dellçeva, Greta: 129, 159-161, 175, 175, 234, 238, 324, 394, 498, 499, 500, 636
Dema, Adem: 239, 538
Demiraj, Shaban: 61, 96, 620
Desnickaja, Agnia Vasilievna: 411
Dhrimo, Ali: 247

Diltaj, W.: 549
 Doçi, Rexhep: 89, 239
 Doda, Isamil: 254, 260,
 Dodbiba, Lirak: 632
 Dodi, Anastas: 346
 Dolloshi, Afërdita: 545
 Domi, Mahir: 79, 423, 620
 Dozon, August: 77, 78,
 Dölger: 411
 Faensen, Johannes: 129, 159-161, 175, 175, 234, 238, 324, 394,
 498, 499, 500, 636
 Ferrin, Rexhep: 317
 Fiedler, Wilfried: 129, 159-161, 175, 175, 192, 234, 238, 324,
 394, 498, 499, 500, 636
 Filipoviç, Zagorka: 405
 Fishta, Gjergj: 569, 570
 Frashëri, (Vëllezërit): 640
 Frashëri, Naim: 523, 456, 463, 569, 592
 Frashëri, Sami: 29
 Galica, Shyqri: 44, 84, 288, 326
 Gashi, Skënder: 247-252
 Gazulli, Nikollë: 29
 Geci, Pashko: 405
 Georgiev, Vladimir: 302, 625
 Gero, Mina: 88
 Gërvalla, Jusuf: 225
 Gjinari, Jorgji: 205
 Gurakuqi, Luigj: 456
 Hahn, Georg von: 119
 Halimi, Mehmet: 239
 Hamp Erik (Eric P. Hamp): 316,
 Haxhihasani, Qemal: 620
 Hoxha, Gani: 252
 Hoxha, Hysni: 523
 Hrabrak, Bugomil: 632
 Hubschmid: 194
 Ismajlit, Rexhep: 89, 96, 169, 129, 159-161, 175, 175, 234,
 238, 256-258, 297, 324, 530, 235, 636, 542, 554, 394, 498, 499,
 500,
 Jakobson, Roman: 339

Jokli, Norbert: 29, 51, 77, 78, 96, 164, 167, 188, 191, 205, 164,
 167, 224, 410, 411, 424, 586, 625
 Jordani, Papa Emanuel: 129, 159-161, 175, 175, 234, 238, 324,
 394, 498, 499, 500, 636
 Kadare, Ismail, 311, 523
 Kamarda, Dhimitër (Demetrio Camarda): 29
 Kastrati, Jup: 96
 Kastrati, Muharrem: 280,
 Kazazi, Gjon. 147
 Keta, Nikollë: 456
 Knobloh, Johan: 169
 Koliqi, Ernest: 503
 Kostollari, Androkli: 79, 224, 346, 411
 Kotri, Petrit: 88, 96
 Krasniqi, Xhafer: 62
 Kreçmer, Paul (Kretschmer, Paul): 96, 164, 586
 Kristoforidhi, Konstandin: 456
 Kullurioti, A.: 456
 Kupitari, B. J.: 456
 La Piana, Marko: 29, 205
 Lafe, Emil: 79, 429
 Lamerc, Maksimilian (Maximilian Lambertz): 54, 119, 411,
 426, 503
 Llogareci, Mati: 456
 Lloma, Aleksandër: 437, 632
 Luka, David: 96
 Luzha, Berat: 99
 Majer, Gustav (Gustav Meyer): 19, 29, 89, 119, 199, 202,
 411
 Malmberg, Bertil: 89, 116
 Mashi, Engjëll: 456
 Meillet, Antoine: 191,
 Merlo, Clemente: 586
 Meyer-Lübke, Wilhelm: 202
 Migjeni (Millosh Gjergj Nikolla): 523
 Mihëesku, Harallambie: 194
 Mirdita, Zef: 322
 Mjeda, Ndré: 29
 Mulaku, Latif: 169
 Ndoja, Mark: 405

Newmark, Leonard: 129, 159-161, 175, 175, 234, 238, 324,
 394, 498, 499, 500, 636
 Neziri, Zymer: 239, 538
 Olberg, Herman (Ölberg, Hermann M): 116, 169, 199,
 Patsch, Karl (Karl Paç): 586
 Pedersen, Holger: 29, 119, 194, 199, 411, 625
 Pekmezi, Gjergj: 77, 78
 Petrotta, Gaetano: 411
 Pirraku, Muhamet: 239
 Pisani, Vittore: 205, 411
 Podvorica, Elife: 545
 Popoviq, Ivan: 437
 Poradeci, Lasgush: 303
 Qosja, Rexhep: 239, 303, 523
 Raifi, Mensur: 555
 Resuli, Namik (Namik Ressuli): 328, 382,
 Riza, Selman: 87, 92, 117, 339, 514
 Rodiçi, Ilir: 97
 Rohlf, Gerhard: 54, 411
 Roseti, Aleksandër: 411
 Rrota, Justin: 29, 411
 Rugova, Ibrahim: 323
 Sandfeldt, Kristian: 205
 Serembe, Zef: 463
 Sheperi, Ilo D.: 77, 78
 Shkurtaç, Gjovallin: 429
 Shufflai, Milan: 514
 Sinani, Shaban: 114
 Skirroi, Zef, 147, 114, 463
 Skok, Petar: 186, 632
 Spahiu, Xhevahir: 643
 Stipçeviqi, Aleksandër: 519
 Taliavini, Karlo (Carlo Tagliavini): 198, 411, 586
 Tasholli, Faruk: 236
 Tito, Josip Broz: 422
 Topalli, Kolec: 96
 Trubeckoy, N. S.: 586
 Ushaku, Ruzhdi: 89
 Weigand (Gustav Vajgand): 77, 78, 302, 437, 632
 Veqilharxhi, Naum: 456

Voronina, Irina: 129, 159-161, 175, 175, 234, 238, 324, 394, 498, 499, 500, 636
Xhuvani, Aleksandër: 29, 49, 92, 119, 310, 328, 403, 416, 456
Zejnullahu, Adem: 404
Zymberi, Abdullah: 89

TREGUESI I VEPRAVE DHE BOTIMEVE TË VEÇANTA

Ajeti, Idriz, *Kërkime gjuhësore «Rilindja»*, Prishtinë, 1978: 13, 15, 40, 57, 60

Ajeti, Idriz, *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, I, «Rilindja», Prishtinë, 1984: 18

Ajeti, Idriz, *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, III, «Rilindja», Prishtinë, 1985: 13, 23, 26, 29, 30, 38, 44, 45, 48, 56

Ajeti, Idriz, *Studime gjuhësore në fushë të shqipes*, IV, «Rilindja», Prishtinë, 1989: 32

Ajeti, Idriz, *Studije iz istorije albanskog jezika*, Akademija Nauka i Umjetnosti Kosva –Odelenje jezičkih književnih nauka i umjetnosti. Posebna izdanja, knjiga 4, Priština, 1982: 12

Ajeti, Idriz, *Vepra*, 2, ASH e Kosovës, Prishtinë, 1998: 52

Ajeti, Idriz, *Vepra*, 3, Akademia e Shkencave e Kosovës, Prishtinë, 1998: 16

Ajeti, Idriz, *Vepra*, 5, Akademia e Shkencave e Kosovës, Prishtinë, 2002: 14, 25, 31, 33, 42, 47, 54

Ajeti, Idriz, *Shqiptarët dhe gjuha e tyre*, ASHAK, Prishtinë, 1994: 17, 21, 59

Baliu, Begzad, *Çështje të studimit të onomastikës në veprën e Eqrem Çabejt*. Tezë e magistraturës, f. 144: 97

Baliu, Begzad, *Gustav Majer dhe albanologjia*, (në 100-vjetorin e vdekjes), Shtëpia botuese «Argeta LMG», Tiranë, 2000: 127

Begzad Baliu, *Gustav Majer dhe albanologjia*, (në 100-vjetorin e vdekjes), shtëpia botuese “Shpresa”, Prishtinë, 2000: 128

Berisha, Anton Nikë, *Çështje të letërsisë gojore*, «Rilindja», Prishtinë, 1982: 144, 148

Berisha, Anton Nikë, *Përkime poetike*, «Rilindja», Prishtinë, 1980: 147

- Berisha, Milaim, *Testamenti i Kosovës*, NB «Rilindja», Prishtinë, 2000: 150, 151
- Berisha, Rustem, *Kënga art dhe histori*, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1998: 153
- Bicaj, Riza, *-Enciklopedia e vogël-777 pyetje, 777 përgjegje*, «Rilindja», Prishtinë, 2000: 156-158
- Bokshi, Besim, *Rruga e formimit të fleksionit të sotëm nominal të shqipes*, Akademia e Shkencave dhe Arteve e Kosovës – Seksioni i Gjuhësisë, Letërsisë dhe i Arteve, Botime të veçanta, libri 2, Prishtinë, 1980: 165
- Bokshi, Besim, *Prapavendosja e nyjës në gjuhët ballkanike*, «Rilindja» Prishtinë, 1984: 166
- Çabej, Eqrem *Për gjenezën e literaturës shqipe* (ribotim). «Rilindja» Prishtinë, 1970: 28
- Çabej, Eqrem *Studime gjuhësore*. I. (Studime etimologjike në fushë të shqipes. A-O). «Rilindja» Prishtinë, 1976: 27, 28
- Çapriqi, Basri, *Ylli me dy mijë unaza*, «Rilindja», Prishtinë, 1983: 178
- Demiraj, Shaban, *Gjuha shqipe dhe historia e saj*, «Rilindja», Prishtinë, 1989: 192, 196, 197, 202, 205, 206, 207, 210
- Demiraj, Shaban, *Gramatikë historike e gjuhës shqipe*, «Rilindja», Prishtinë, 1988: 188, 191, 193, 194, 198, 199, 200, 201, 203, 204, 208, 209, 211-213
- Demiraj, Shaban, *Morfologjia e gjuhës shqipe* (Pjesa e I dhe II - botim fototip), «Rilindja», Prishtinë, 1980: 195
- Gustav Majer – Jeta dhe vepra, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1998: 112
- Halimi, Mehmet, *Vështrime gjuhësore*, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1994: 284
- Hamiti, Sabri, *Leja e njoftimit 1985*, «Rilindja», Prishtinë, 1985: 287, 291
- Hamiti, Sabri, *Tema shqiptare*, «Rilindja» Prishtinë, 1993: 306
- Hamiti, Sabri, *Trungu ilir* (Poezi të zgjedhura), «Rilindja», Prishtinë, 1983: 302
- Hamiti, Sabri, *Vetëdija letrare*, (Sprova për një poetike 4), «Rilindja», Prishtinë, 1989: 291
- Hamiti, Sabri, «Çabej për letërsinë». - *Letërsia moderne* (Vepra letrare, 8), Faik Konica, Prishtinë, 2002, f. 755-69: 298, 305

- Hamiti, Sabri, «Konceptet themelore të Çabejt për letërsinë». - *Kritika letrare* (Vepra letrare, 6), "Faik Konica", Prishtinë, 2002, f. 284-5: 291
- Hamiti, Sabri, «Eqrem Çabej për letërsinë shqipe». - *Teksti i dramatizuar*, «Rilindja», Prishtinë, 1978, f. 225-238: 301
- Hysa, Bedri, *Duke kërkuar njerinë*, «Rilindja», Prishtinë, 1973: 319
- Hysa, Bedri, *Maja*, «Rilindja», Prishtinë, 2002: 318
- Ismajli, Nuhi, *Kureshtje letrare*, «Ura», Gjilan 2001: 326
- Ismajli, Rexhep, *Gjuhë dhe etni*, «Rilindja», Prishtinë: 341, 392
- Ismajli, Rexhep, *Tekste të vjetra*, «Dukagjini», Pejë, 2000: 354
- Ismajli, Rexhep, *Artikuj mbi gjuhën shqipe*, «Rilindja» Prishtinë, 1987: 338, 340, 342, 343, 394, 395
- Ismajli, Rexhep, *Shenjë e ide*, «Rilindja», Prishtinë, 1974: 347
- Kastrati, Jup, *Bibliografi albanistike I*, «Era» Prishtinë, 2002 (në shtyp): 416-428. 424, 427-439
- Mehmeti, Enver, *Studime në fushën e letërsisë gojore*, Universiteti i Tetovës, Tetovë, 1996: 495
- Murati, Qemal, *Shqiptarët dhe Ballkani Ilirik*, Tetovë, 1999: 513
- Pirraku, Muhamet, *Kultura kombëtare shqiptare deri në lidhjen e Prizrenit*, IAP, Prishtinë, 1989: 532
- Pllana, Qerim, *Dilemat e bashkimit kombëtar*, Partia Popullore Shqiptare, Prishtinë, 1998: 537
- Probleme të gjuhës letrare shqipe dhe të drejtshkrimit të saj* (Studime dhe artikuj), Akademia e Shkencave e RPS Shqipërisë, Tiranë, 1972, vëll. II: 79.
- Qosja, Rexhep, *Morfologjia e një fushate*, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1980: 541, 542, 543
- Qosja, Rexhep, *Prej tipologjisë deri te periodizimi*, Akademia e Shkencave dhe Arteve e Kosovës –Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1979: 545
- Raka, Fadil, «Kontributi i prof. Eqrem Çabejt për standardizimin e shqipes letrare», -*Çështje të shqipes letrare*, «Shkupi», Shkup, 1998, f. 186-191: 550
- Raka, Fadil, «Një vështrim i shkurtër i zhvillimit historik të drejtshkrimit të gjuhës shqipe gjer në prag të çlirimit». - *Historia e*

shqipes letrare, Universiteti i Tetovës - Fakulteti i Filologjisë, 1997, f. 186: 551

Riza, Selman, *Vepra, I*. ASHAK - Seksioni i Gjuhësisë dhe i Letërsisë, Votime të veçanta XXII, Libri 11, Prishtinë, 1996: 566

Rrahmani, Zejnullah, *Nga teoria e letërsisë shqipe*. «Rilindja», Prishtinë, 1986: 568

Rugova, Ibrahim - Hamiti, Sabri, *Kritika letrare* (Tekste, shënime, komente). «Rilindja», Prishtinë, 1978: 571, 583

Rugova, Ibrahim, *Kahe dhe premisa të kritikes letrare shqiptare 1504-1983*. Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë, 1986: 574, 577, 581

Sedaj, Engjëll, *Tradita dhe letërsia* (Autorë dhe vepra), «Rilindja», Prishtinë, 1997: 591, 593, 594

Sejdiu, Shefki, *Sprova etimologjike*, «Era», Prishtinë, 2002: 604, 605

Spahiu, Xhevahir, *Tek rrënja e fjalëve* (Poezi të zgjedhura), «Rilindja», Prishtinë, 1988: 623

Syla, Fazli, *Kënga dhe ngjarja historike*, «Rilindja», Prishtinë, 1988: 632

Sylaj, Ragip, *Hija e gjallë*, «Rilindja», Prishtinë, 1986: 640

Ushaku, Ruzhdi, *Hulumtime etnolinguistike (Ethnolinguistic researchs)*, Prishtinë, Fakulteti i Filologjisë, 2000: 649, 651

Xhiku, Ali, *Përmes mendimit historiko-letrar të Çabejt*, Shtëpia botuese «Faik Koniza», Prishtinë, 2001: 659

TREGUESI I GAZETAVE DHE REVISTAVE SHKENCORE

- Bota e re*, Prishtinë: 69, 82, 244, 514, 515, 569, 621, 639
Bota sot, Prishtinë: 418, 419, 421, 423
Bujku, Prishtinë: 71, 99, 106, 110, 111, 115, 135, 186, 230, 255, 459, 485, 535
Dardania Sacra, Prishtinë: 121
Drita, Tiranë: 289
Eksluzive, Zürich-Tiranë-Prishtinë: 309, 348, 425
Filologji, Universiteti i Prishtinës-Fakulteti i Filologjisë: 85, 311, 420, 600
Filologu i ri, Prishtinë: 288, 626, 627
Fjala jonë, Prishtinë: 426, 480
Flaka, Shkup: 512
Fjala, Prishtinë: 50, 68, 73, 95, 124, 161, 173, 252, 282, 283, 287, 299, 393, 403, 416, 446, 451, 457, 458, 549, 555, 559, 625, 663
Gjuha shqipe, Instituti Albanologji i Prishtinës, Prishtinë: 90, 100, 391
Gjurmime albanologjike, Instituti Albanologjik i Prishtinës, Prishtinë: 4, 6, 34, 39, 58, 87, 116, 123, 172, 280, 357, 358, 413, 449, 492, 524, 633, 643
Jeta e re, revistë letrare. Prishtinë, 1998: 106, 108, 114, 136, 143, 184, 290, 292, 294, 300, 304, 315, 316, 404, 408, 414, 422, 445, 484, 547, 560, 567, 570, 575, 576, 578, 592, 596, 628, 634, 636, 644
Koha ditore, Prishtinë: 187, 232, 440, 441
Koha, Prishtinë: 263-266, 329, 330, 556, 597
Kosova sot, Prishtinë: 547, 560, 561- 563
Lajmëtari i lirisë, Gjermani: 233
Les lettres albanaises, Tirana, 1988: 303
MM – Revistë mikste teorike dhe letrare, Prishtinë, 1997: 231
Nashi razgledi, Lubvianë: 259
Oko, Zagreb: 350

Pasqyra, Prishtinë: 96
Përparimi, nr. 4, Prishtinë, 1978: 145, 355
Phoenix, Shkodër: 589
Recherches albanologiques, Prishtinë, 1987: 349
Rilindja, Prishtinë, Zvicër: 15, 18, 19, 23, 25, 26, 27, 28, 30, 32, 38, 40, 44, 45, 46, 48, 51, 53, 56, 57, 60, 63, 64, 65, 66, 67, 72, 74, 75, 77- 80, 82, 88, 92, 118, 120, 125, 142, 144, 147, 148-151, 154, 156-158, 166, 175-178, 188-205, 215, 217, 238-240, 249, 251, 253, 286, 293, 295-297, 301, 302, 306, 307, 314, 318, 319, 336, 338, 340, 347, 350, 352, 390, 391, 392, 394, 395, 406, 407, 417, 444, 447, 448, 454, 460, 486, 487, 489, 493, 497, 523, 524-528, 534, 564, 568, 571, 579, 580, 583, 590, 591, 593, 603, 608, 612, 623, 624, 630, 632, 640, 661, 665
Seminari Ndërkombëtar për Gjuhën Letërsinë dhe Kulturën Shqiptare, Universiteti i Prishtinës –Fakulteti Filozofik.: 89, 35, 41, 43, 44, 45, 46, 62, 170, 239, 252, 482, 483, 523, 538, 548, 552, 553, 572, 606, 631, 637, 647, 653
SNGJLKSH, Prishtinë: 36, 61, 91, 139, 171, 279, 324, 351, 411, 506, 510, 527, 587, 635, 664
Sfinga, Prishtinë:236
Shenjëzat, Prishtinë: 101, 113, 237, 241, 409, 475, 491, 565, 609, 630
Sheshi, Prishtinë: 83, 102, 141, 311, 595
Shkëndija, Prishtinë: 20, 49, 395, 599, 675
Studime, Prishtinë: 339
Zëri i Kosovës, Zvicër: 660
Zëri i shqiptarit: 37
Zëri, Prishtinë: 1, 98, 356, 476, 652
Zëri i rinisë, Prishtinë: 140, 250, 586
Zeitschrift für Phonetik und allgemeine Sprachwissenschaft, Berlin: 6, 15, 23

TREGUESI I DISKUTIMEVE

138, 254, 281, 317, 522, 601, 646

TREGUESI I KUMTESAVE

22, 86, 94, 103, 104, 114, 122, 130, 134, 152, 162, 174, 215, 235, 256, 269, 285, 297, 312, 313, 321-323, 336, 353, 410, 411, 442, 456, 474, 478, 479, 481, 483, 488, 490, 493, 496, 500, 507, 508, 509, 511, 520, 529, 530, 531, 533, 536, 548, 558, 561, 562, 572, 598, 602, 607, 611, 613, 620, 622, 631, 635, 638, 642, 647, 648, 652, 654, 656, 658, 662, 664, 666

TREGUESI I KARTOLINAVE

84, 89, 137, 163, 164, 167, 168, 169, 179, 180, 181, 183, 221, 222,, 224, 226, 234, 242, 243, 246, 268, 270, 271, 274, 275, 276, 278, 308, 327, 328, 331, 332, 333, 334, 335, 360, 361, 371, 372, 373, 374, 375, 384, 388, 396, 397, 398, 399, 400-402, 405, 463, 464, 467-470, 472, 498, 499, 501-504, 516

TREGUESI I LETRAVE

146, 182, 220, 223, 225, 227, 228, 229, 257, 258, 261, 262, 263, 267, 272, 273, 359, 362, 363, 364, 365, 366, 368, 369, 370, 385, 386, 387, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434-438, 462, 465, 466, 471, 473

TREGUESI I REZYMEVE

Rezimetë në gjuhën shqipe: 78, 116, 227, 277, 302, 339

Rezimetë në gjuhën angleze: 4, 85, 121, 339, 492, 651

Rezimetë në gjuhën frengje: 34, 57, 172, 605, 633

Rezimetë në gjuhën gjermane: 127

Rezimetë në dorëshkrim: 152, 219, 285, 313, 322, 323, 407, 481, 508, 520, 521, 548, 622

Përfundimet: 13, 39, 81, 104, 108, 109, 127, 136, 142, 312, 315, 395, 422, 513, 537, 541, 553, 588, 630

Fragmentet në vend të rezimeve: 350, 414, 454, 455, 568, 576, 578

Pasuset: 16, 26, 30, 62, 409, 517, 532, 533, 608

Citate: 59, 250, 349, 551

Përmbajtja: 34, 97, 122, 172, 280, 492, 542, 589, 633, 659

Shënim hyrës: 11, 20, 105, 142, 144, 330, 350, 391, 555, 561, 563, 582

Teksti i plotë: 105, 107, 128, 259, 317

Begzad BALIU

u lind më 20. 11. 1966 në katundin Makresh i Poshtëm, komuna e Gjilanit. Pesë vjetët e para të shkollimit i kreu në shkollën fillore «Skënderbeu» në Makresh të Poshtëm, ndërsa tri të fundit në shkollën fillore «Liria» në Marec, komuna e Prishtinës. Shkollën e mesme, drejtimi: Bashkëpunëtor Teknik i Matematikës, e mbaroi në Gjimnazin «Zenel Hajdini» në Gjilan.

Fakultetin e Filologjisë -Dega e Gjuhës dhe e Letërsisë Shqipe e kreu në Universitetin e Prishtinës. Po këtu, në Degën e Gjuhës, mbaroi edhe studimet pasuniversitare. Nga viti 1996 punon në Institutin Albanologjik të Prishtinës, Dega e Gjuhësisë - Sektori i Onomastikës. Po në këtë institucion ka mbrojtur tezën e magistraturës (2000) dhe tezën e doktoratës (2003). Nga viti 2004 është ligjërues në Universitetin e Prishtinës, Fakulteti i Edukimit, dhe ka thirrjen: Prof. ass. dr.

Ka qenë kryeredaktor i revistës për art, shkencë dhe kulturë «Shenjëzat»(1998-2000) dhe drejtues i po të njëjtës shtëpi botuese; gjithashtu, edhe redaktor i kulturës në të përjavshmen «Pasqyra» (Prishtinë).

Në vitin 1994 ka themeluar Qerthullin e të Rinjve të Onomastikës «Eqrem Çabej» në kuadër të Shoqatës së të rinjve «Pjetër Bogdani» të Prishtinës.

Nga viti 2001 është drejtor i shtëpisë botuese «Era» dhe i OJQ-ës «Qendra e Ndërlidhjes Arsimore dhe Shken-core» në Prishtinë.

Është nënkryetar i Institutit Alb-Shkenca (Prishtinë) dhe udhëheqës i Seksionit të Albanologjisë në nivel ndërkombëtar.

Prej vitit 1992 ka qenë pjesëmarrës, bashkorganizator, organizator dhe drejtues i disa aktiviteteve kulturore, letrare dhe shkencore në Prishtinë, Tiranë, Tetovë, Shkodër, Turun etj.

Deri më tash është paraqitur në shtypin ditor dhe shkencor më me shumë se 200 artikuj nga fusha e kulturës, e gjuhësisë, e letërsisë, e folklorit dhe e historisë.

Veprat

- **Gustav Majer dhe albanologjia**, Prishtinë, 2000; Tiranë, 2001.
- **Gjendja e toponimisë shqiptare në Ballkan**, Prishtinë, 2004.
- **Vepra bibliografike e Profesor Jup Kastratit** (monografi), Prishtinë, 2005.
- **Regjistri i standardizuar i emërvendeve të Kosovës**, (bashkautor), Prishtinë, 2005.
- **Demitizimi dhe standardizimi i emërvendeve të Kosovës**, Argeta-LMG, Tiranë, 2006.
- **Çështje të studimit të onomastikës në veprën e Eqrem Çabejt** (teza e magistraturës), Instituti Albanologjik i Prishtinës, 2000, Prishtinë.
- **Onomastika e Gallapit** (teza e disertacionit), Instituti Albanologjik i Prishtinës, 2004.
- **Bibliografi e studimit të veprës së Çabejt në Kosovë** (e dorëzuar për botim në planin botues të Institutit Albanologjik), Prishtinë, 2002.
- **Mbi autorësinë e bibliografisë së Skënderbeut**, Prishtinë, 2005.
- **Profesor Jup Kastrati për Kosovën**, Prishtinë, 2004.
- **Gjaku i lirisë (1981-1995), I-IV**, (bashkautor), Prishtinë, 1996-2000.
- **Kafeneja ballkanike**, (dramë), Prishtinë, 1996; Shkodër, 2000; Prishtinë, 2005.
- **Grua e dashurua**, (poezi) Prishtinë, 1996.
- **Flamuri vjen nga Kosova**, (dramë e shfaqur), Prishtinë, 1994.
- **Pesha e komunikimit** (ese), bashkautor, Tiranë, 2006 (në shtyp)

Baliu, Begzad
Bibliografi e studimit të veprës së Çabejt në
Kosovë/ Begzad Baliu.-Prishtinë: Focus, 2006.
214 f; 14X20 cm.

KUD: 012/016